

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**OBLIKE BIVANJA ZA LJUDI S TEŽAVAMI V DUŠEVNEM ZDRAVJU –
PONOVO VRAČANJE V INSTITUCIONALNO VARSTVO**

VIDA MARUŠIČ IN VESNA PIŠKUR

LJUBLJANA, 2012

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Vida Marušič in Vesna Piškur

Naslov naloge: Oblike bivanja za ljudi s težavami v duševnem zdravju – ponovno vračanje v institucionalno varstvo

Kraj: Ljubljana

Leto: 2012

Število strani: 196

Število tabel: 7

Število prilog: 25

Število bibliografskih opomb: /

Mentor: doc. dr. Liljana Rihter

Deskriptorji: duševno zdravje, institucionalizacija, deinstitutionalizacija, institucionalna kariera, skupnostna skrb, oblike bivanja v skupnosti, normalizacija, koncepti in načela v socialnem delu, Socialnovarstveni zavod Dutovlje, dislocirana enota Sežana, kvalitativna raziskava.

Povzetek: Jedro najine naloge so oblike bivanja za ljudi s težavami v duševnem zdravju, največjo pozornost sva namenili prav institucijam in drugim alternativnim oblikam bivanja v skupnosti. V teoretskem delu omenjava nekaj definicij duševnega zdravja in predstavlja zgodovinski pregled z opisom procesov institucionalizacije in deinstitutionalizacije, ki predstavljata pomembna mejnika v razvoju socialnega dela. Opiševa najbolj razširjeno obliko bivanja za ljudi s težavami v duševnem zdravju – institucije. Izpostavili sva pomembnost skupnostne oskrbe v Sloveniji in oblik bivanja v skupnosti, ki so pri nas na voljo. Ustavili sva se tudi pri procesu normalizacije ter konceptih in načelih socialnega dela pri delu z ljudi s težavami v duševnem zdravju po Davidu in Althei Brandon. V socialnovarstvenem zavodu Dutovlje in dislocirani enoti Sežana sva izvedli kvalitativno raziskavo z uporabniki in zaposlenimi. Ugotovili sva, da je načelo poglobljanja odnosov prisotno v večji meri, saj se velika večina uporabnikov zavoda in stanovanjskih skupin v Sežani dobro razume z zaposlenimi. Načelo večanja izbire se po najinih rezultatih upošteva v najmanjši meri. Uporabniki nimajo možnosti izbire niti enega obroka dnevno, v stanovanjskih skupinah nimajo možnosti izbire za nakup živil za pripravo obrokov, oziroma določene hrane.

Dejavnosti organizira zavod in uporabniki imajo možnost, da se jih udeležijo. Tudi načelo spodbujanja udeležbe pri odločanju uporabnikov v stanovanjskih skupinah in v zavodu je po najini presoji prisotno v manjši meri, čeprav je opaziti, da je nekoliko več možnosti za to v stanovanjskih skupinah. Glede načela individualizacije razvoja so bili zlasti izpostavljeni individualni načrti za vsakega uporabnika. Načelo stopnjevanja druženja je v stanovanjskih skupinah bolj prisotno, saj se uporabniki v stanovanjskih skupinah nekoliko bolj vključujejo v širšo družbo. Veliko je dejavnosti, ki so organizirane v zavodu in se jih udeležujejo vsi uporabniki, s čimer ohranjajo stike med sabo. Razlogi, zakaj uporabniki zapustijo stanovanjsko skupino, ki je bolj samostojna oblika bivanja, so različni – predvsem poslabšanje zdravstvenega stanja ali nerazumevanje s sostanovalcem ali celo agresivnost do sostanovalcev in zaposlenih.

Prevod v angleščino

Title: Forms of living for people with mental health problems – reentering in institutional care

Descriptors/ Key words: mental health, institutionalization, deinstitutionalization, institutional care, community care, forms of living in a community, normalization, concepts and principles in social work, social welfare institution Dutovlje, dislocated unit Sežana, qualitative research

Summary/ Abstract: Forms of living for people with mental health problems are in the core of our work, most attention was given to institutions and other alternative forms in living in community. Theoretical part mentions some definitions of mental health and presents historical overview with description of institutionalization and deinstitutionalization processes, which represent important milestones in development of social work. We describe the most widely used form of living for people with mental health problems - institutions. We also stressed the importance of community care in Slovenia and forms of living in community, which are available in Slovenia. Furthermore, we looked into process of normalization as well as concepts and principles of social work in working with people with mental health problems according to David and Althea Brandon. In social welfare institution Dutovlje and dislocated unit Sežana we carried out qualitative research among users and employees. We determined that principle of deepening relations is present on a greater scale, as the vast majority of users of institution as well as residential community in Sežana has good relations with employees. The principle of increasing choice is according to our results taken into account in smaller dimension. Users are not able to choose any meal, while in residential communities they do not have the ability to choose which foods to buy to prepare their meals or to choose certain food. Activities are organized by the institution and the users have the possibility to participate in it. The principle of encouraging participation in users' decision-making in residential communities as well as in institution is in our assessment present in smaller dimension, although it can be noticed that users are slightly more likely to do so in residential communities. Regarding the principle of individualization of progress, individual plans for every user were especially pointed out. Principle of escalated socializing can be seen more often in resident communities, because people living there get more involved in society. There are a lot of activities organized in institution and participated by all users, so they can keep in contact. Reasons why users leave residential communities, which are more individualized way of living, are different – mostly because their health deteriorates

or they have conflict relationship with other residents, or even aggressive behavior towards residents and employees.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**OBLIKE BIVANJA ZA LJUDI S TEŽAVAMI V DUŠEVNEM ZDRAVJU –
PONOVO VRAČANJE V INSTITUCIONALNO VARSTVO**

Mentor: doc. dr. Liljana Rihter

Vida Marušič in Vesna Piškur

Ljubljana, 2012

Viktorju

Predgovor

Spoznali sva se v prvem letniku, danes pa skupaj piševa diplomu. Hitro je šlo. Na začetku sva bili obe prestrašeni, nisva ravno vedeli, ali je to študij za naju. Po štirih letih skupnih nalog, projektov, učnih ur, seminarskih nalog, poročil in še bi lahko naštevali, potem pa še v 2. letniku skupne prakse misliva, da sva se našli. Vsaka zase, na svojem področju, pa vendar nekako skupaj. Spoznali sva, da sva se v štirih letih navadili ena na drugo, navadili sva se svojih in partnerjevih napak, pomanjkljivosti, površnosti, prevelike natančnosti, razburjanja, smeha in še veliko malenkosti, na katere ne bova pozabili. Spoznali sva, da skupaj dobro sodelujeva, delujeva kot tim, ki se dobro dopolnjuje. Prav zato sva se odločili, da diplomsko nalogo napiševa skupaj. Za obravnavanje teme ponovnega vračanja uporabnikov v institucionalno varstvo pa sva se odločili, ker je imela Vida že od vsega začetka študija povezavo s Socialnovarstvenim zavodom Dutovlje. Povezava se je vzpostavila že v prvem letniku, ko je pri njih opravljala študentsko delo, kasneje pa tudi prakso. Pri njih in tudi za njih sva opravili raziskovalni seminar, iz katerega je tudi kasneje zrasla ideja o diplomski nalogi. Vedno sva stremeli k temu, da narediva nekaj drugega, nekaj kar zavod še nima raziskanega in bi jim prišlo prav pri njihovem delu. Tudi samo vodstvo zavoda je vedno izrazilo željo za skupno sodelovanje, ker sva jim na koncu svoje delo vedno dali in predstavili. V raziskovalnem seminarju sva podrobno preučili zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo storitev zavoda in katera od storitev bi potrebovala spremembe in izboljšave. Prav zato sva se odločili, da se tokrat usmeriva na tako imenovane »podenote« zavoda, to so njihove štiri ustanovljene dislocirane enote v Sežani. Zanimal naju je pogled uporabnikov dislocirane enote glede njihove popolne samostojnosti, razlogi zakaj nekateri stanovalci zmorejo živeti v stanovanjski skupini in se tako ne vrnejo v zavod. Usmerili sva se tudi na to, kako živijo uporabniki v dislociranih enotah, kako ocenjujejo podporo strokovnih delavcev ... V drugi fazi sva raziskovali razloge, zakaj so se nekateri uporabniki, ki so živeli v dislocirani enoti, po določenem časovnem obdobju vrnili nazaj v zavod. Zanimalo naju je, kje so glavni razlogi, vzroki, ovire in kako na ta prehod nazaj gledajo sami. Teme sva raziskovali tudi z vidika strokovnih delavcev, saj naju je zanimalo ali imajo uporabniki in strokovnjaki podobna mnenja glede pomena različnih vidikov bivanja.

Sam teoretski uvod sva okrepili s predstavitvijo vseh pojmov, pomembnih za razumevanje področja, ki ga predstavlja. V prvem delu sva predstavili pojem duševnega zdravja in njegovo zgodovino. Sledi opis vseh pomembnih mejnikov in sicer procesov

institucionalizacije in deinstitutionalizacije po svetu in v Sloveniji, opis samih institucij. Pozornost sva namenili tudi pojmu institucionalna kariera. Že naslov diplomske naloge nakazuje, da bo govora o oblikah bivanja za ljudi s težavami v duševnem zdravju. Prav zato sva v teoretičnem uvodu omenili tudi oblike skupnostne skrbi v Sloveniji in nove oblike bivanja v skupnosti. Izpostavili sva tudi koncepte in načela socialnega dela pri delu z ljudmi s težavami v duševnem zdravju po Davidu in Althei Brandon. Pomemben mejnik se nama je zdel tudi proces normalizacije. V drugem delu se bova posvetili Socialnovarstvenemu zavodu Dutovlje. Opisali bova dislocirane enote, ki jih imajo v Sežani in sicer življenje in delo v dislociranih enotah, pravila bivanja znotraj njih in metode dela zaposlenih. Tretji del vključuje kvalitativno raziskavo, ki sva jo opravili v samem zavodu in njihovih štirih dislociranih enotah. V četrtem delu se posvetiva dilemam, spoznanjem, ki sva jih pridobili skozi pisanje diplomske naloge

Na koncu se želiva zahvaliti vsem, ki ste na kakršenkoli način prispevali k nastanku te diplomske naloge. V prvi vrsti gre velika zahvala najini mentorici, doc. dr. Liljani Rihter. Brez njenih izkušenj in znanja najino diplomsko delo danes ne bi bilo takšno, kot je.

Zahvala gre tudi vsem zaposlenim na Fakulteti za socialno delo, ki ste nama skozi vsa leta vlili toliko znanja o socialnem delu. Posebna zahvala gre tudi vsem profesorjem smeri duševno zdravje v skupnosti dr. Vitu Flakerju, doc. dr. Mojci Urek, dr. Veri Grebenc in Amri Šabić.

Želiva se zahvaliti tudi vodstvu in vsem zaposlenim v Socialnovarstvenem zavodu Dutovlje ter zaposlenim v dislociranih enotah v Sežani. Omogočili ste nama nepozabno izkušnjo dela z vami in pridobivanje novega znanja.

Seveda gre največja zahvala najinima družinama in sorodnikom, vsakemu posebej in vsem skupaj. Verjeli ste v naju in naju spodbujali.

Zahvaliti se želiva še najinima partnerjema in vsem prijateljem. Brez vas vse skupaj seveda ne bi bilo mogoče. Hvala!

Kazalo:

1. Teoretski uvod	5
1.1. Pojem duševnega zdravja in zgodovinski pregled.....	13
1.2. Institucionalizacija in deinstucionalizacija.....	18
1.2.1. Institucionalizacija po svetu in v Sloveniji.....	18
1.2.2. Deinstucionalizacija po svetu in v Sloveniji.....	21
1.3. Institucije in značilnosti bivanja v njih.....	28
1.4. Oblike skupnostne skrbi v Sloveniji.....	37
1.4.1. Nove oblike bivanja v skupnosti.....	40
1.5. Koncepti in načela socialnega dela pri delu z ljudmi s težavami v duševnem zdravju....	46
1.5.1. Normalizacija.....	49
1.6. SVZ Dutovlje.....	54
1.6.1. Dislocirana enota Sežana.....	66
2. Opredelitev problema.....	70
3. Metodologija.....	71
3.1. Vrsta raziskave.....	71
3.2. Teme.....	71
3.3. Merski instrument.....	71
3.4. Populacija.....	72
3.5. Zbiranje podatkov.....	72
3.6. Obdelava podatkov.....	73
4. Rezultati in razprava.....	74

4.1. Življenje uporabnikov v bivalnih enotah in zavodu.....	74
4.2. Pregled zaposlenih v bivalnih enotah in zavodu na položaj uporabnikov.....	89
5. Sklepi.....	99
6. Predlogi.....	101
6.1. Predlogi vezani na nadaljne raziskovanje.....	101
6.2. Predlogi vezani na praktično delovanje.....	102
7. Literatura.....	104
8. Priloge.....	108
9. Povzetek.....	199

1. TEORETSKI UVOD

Skozi celoten teoretski uvod bova poskušali predstaviti vse komponente naloge, ki so pomembne za nadaljnje raziskovanje. Začeli bova s pojmom duševno zdravje, ki je sicer sam po sebi zelo širok, zato ga bova poskušali predstaviti z različnimi definicijami in modeli. Da bi se dotaknili vsega, kar razumemo kot bistveno za predstavitev celotne slike, moramo pogledati tudi v zgodovino duševnega zdravja. Pomemben se nama je zdel opis procesa institucionalizacije po svetu in seveda tudi v Sloveniji. Podrobneje sva opisali proces deinstitutionalizacije po svetu in tudi v Sloveniji. Poglobili sva se v opis samih institucij in značilnosti bivanja v njih. Natančno sva opredelili pojem institucionalne kariere. Pogledali sva tudi oblike skupnostne skrbi v Sloveniji in katere so nove oblike bivanja v skupnosti (t.i. dislocirane enote). Bistven del tega uvoda je predstavitev splošnih konceptov socialnega dela po Gabi Čačinovič Vogrinčič in sodelavcih (Čačinovič - Vogrinčič *et al.* 2009) ter konceptov in načel socialnega dela pri delu z ljudmi s težavami v duševnem zdravju po Davidu in Althei Brandon (Brandon, Brandon 1994, Brandon, Brandon 1992). Vključili sva tudi opis procesa normalizacije, ki se nama je zdel ključen za celotno sliko, ki sva jo predstavili. Velik del teoretskega uvoda zajema tudi opis Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje, ki je poseben dom, namenjen odraslim ljudem z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju in/ali razvoju. Prek samega zavoda sva se lahko povezali z njihovimi štirimi dislociranimi enotami v Sežani. Dotaknili sva se vsega, kar se nama je zdelo pomembno, za čim boljšo predstavitev dislociranih enot. Tako sva opisali samo življenje in delo v dislociranih enotah, pravila bivanja v dislociranih enotah in metode dela zaposlenih v dislociranih enotah.

1.1. POJEM DUŠEVNEGA ZDRAVJA IN ZGODOVINSKI PREGLED

Svetovna zdravstvena organizacija definira zdravje kot stanje popolne telesne, duševne in socialne blaginje (Wikipedia, Zdravje. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Zdravje>). Po tej definiciji je zdravje dinamično ravnoesje telesnih, duševnih, čustvenih, duhovnih, osebnih in socialnih prvin, kar se kaže v sposobnosti neprestanega opravljanja funkcij in privajanja okolju. Zdravje je odgovornost celotne družbe, in ne le posameznika, in ni stvar samo zdravstvenega sektorja, ampak tudi ostalih sektorjev (kulturnega, socialnega ...) Na zdravje vpliva veliko dejavnikov, med njimi tudi biološke, socialne, kulturne, tehnološke, demografske, politične in civilizacijske razmere.

Tudi sekretar združenih narodov Ban Ki-moon, pravi: »Ni zdravja brez duševnega zdravja.« (Jeriček – Klanšček *et al.* 2009).

Tu se ponovno lahko naveževa na Svetovno zdravstveno organizacijo, ki duševno zdravje definira kot » /.../ stanje dobrega počutja, v katerem posameznik razvija svoje sposobnosti, se spoprijema s stresom v vsakdanjem življenju, učinkovito in plodno dela in prispeva v svojo skupnost« (Global Oneness Commitment, Mental Health – encyclopedia. http://www.experiencefestival.com/a/Mental_health/id/1896037). Duševno zdravje je tudi bistvo socialnega in gospodarskega razvoja in sam odraz razmer v družbi skozi vso zgodovino do danes.

Nekoliko bolj realistično pravi Shulamit Ramon (1992: 5): »Duševno zdravje je varljiv termin, ki ga je težko definirati in je v veliki meri odvisen od tistega, ki ga definira. Pogosta je definicija, da je to odsotnost bolezni ali stanje dobrega počutja. Večina pa nas iz lastnih izkušenj ve, da so trenutki dobrega počutja relativno redki, da sta stres in prenapetost pogostejša kot mir, spokoj ali dobro počutje. Zato je morda res, da je duševno zdravje prej ideal, za katerim stremimo, kot pa dosegljiv cilj.«

Preskopa se nama je zdela definicija duševnega zdravja v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2008), kjer piše: » /.../ duševno zdravje je stanje živega bitja, v katerem vsi življenjski procesi potekajo normalno, brez motenj.«

Na spletnem portalu Wikipedija sva naleteli na naslednjo definicijo duševnega zdravja: »Duševno zdravje je pojem, ki opisuje stopnjo kognitivnega ali čustvenega počutja ali pa odsotnost duševne motnje. Iz perspektive pozitivne psihologije, lahko mentalno zdravje vključuje sposobnost individuumu, uživati življenje in najti ravnoesje med življenjskimi

aktivnostmi in trdom za doseg psihološke odpornosti.«(Wikipedia, Duševno zdravje. http://en.wikipedia.org/wiki/Mental_health).

Najbolj ustrezna se nama je zdela definicija, opredeljena s strani Svetovne federacije za duševno zdravje (WFMH), ki se opira na definicijo WHO. Po njej pojem duševnega zdravja ne pomeni nekega stanja, ki je absolutno, dokončno ali idealno ampak najboljše možno stanje v okoliščinah, ki jih lahko spremenimo. Gre za položaj posameznika, in sicer razmerje med njegovimi zmožnostmi in vsakokratnim socialnim okoljem, v katerem mora človek čim boljše uresničiti svoje duševne zmožnosti in motive (Frangž Žigon 1997: 4).

Kadar govorimo o duševnem zdravju, največkrat pomislimo tudi na njegovo nasprotje, na duševno bolezen, vendar je koncept duševnega zdravja, kot je razvidno zgoraj, izredno širok. Vključuje pozitivno duševno zdravje (pozitivna samopodoba, dober odnos do sebe in drugih, dobro počutje, optimizem, zadovoljstvo) in negativno duševno zdravje (duševne bolezni kot so depresija, anksioznost ...). Duševno zdravje tudi ne pomeni le odsotnosti neke duševne bolezni, ampak je ključno za naše zaznavanje in razumevanje okolja, razmišljanje, govor, komunikacijo, videz, čustvovanje in tudi naše soočanje z izzivi. Pomembnost duševnega zdravja je tudi v naši sposobnosti oblikovanja in vzdrževanja odnosov in za naše vsakodnevno življenje. Duševno zdravje lahko razumemo kot preplet temperamenta, vedenjskih vzorcev in (prisotnih ali odsotnih) duševnih motenj različnih intenzitet in tipov (Marušič, Temnik 2009). Na duševno zdravje vpliva več različnih dejavnikov: biološki, psihološki, sociološki, ekonomski, politični in kulturni dejavniki. Pa seveda tudi družinska sestava in odnosi znotraj družine, odnosi na delovnem mestu, socialni in zdravstveni sistem.

Za duševno blaginjo posameznika je primeren čustven razvoj neprecenljivega pomena. Vsako starostno obdobje, od otroštva, srednjega otroštva, pa do adolescence, ima svoje izrazite značilnosti čustvenega razvoja. Prav v otroštvu in mladostništvu se vzpostavi zdravo bistvo duševnosti (Gabrijelčič – Blenkuš *et al.* 2010).

Že od Antike naprej je bila norost bolezen. Bolezen in zdravljenje je velikokrat pomenilo prav čiščenje, puščanje krvi, to, kar je bilo takrat na voljo v zdravilstvu. V poznem srednjem veku so norce oblačili tako, da je bila z oblačili simbolizirana njihova norost in izobčenost. Razlage o vzrokih duševnih bolezni so se v zgodovini psihiatrije spreminjale v skladu s časom. Na primer v 19. stoletju je prevladovalo prepričanje, da je masturbacija glavni krivec za vse vrste psihiatričnih motenj od duševne bolezni do slaboumnosti (Flaker 1998a). Po izsledkih in delih Michaela Foucaulta, Roberta Castela in Andrewa Sculla sklepamo, da je razvoj psihiatrije na

Slovenskem in drugih ved za duševno bolne potekal tako, kot v Evropi. V 16. stoletju so tudi pri nas v velikem obsegu zapirali množice sirot, postopačev in ubožcev v izpraznjena zavetišča za gobavce. Te ustanove so čistile mesto pred odvečno in nedelavno populacijo in ustvarjale red. Posebna ustanova za nore se je začela graditi v obliki oddelka deželne bolnišnice v Ljubljani, leta 1821. Za tisti čas je za Evropo značilno, da so poleg javnih ustanov obstajale tudi privatne ustanove, predvsem cerkvene ter domača oskrba. Med vojno so bile v zavodih slabe razmere, ki so se nadaljevale tudi po 2. svetovni vojni. To so razrešili z dodeljevanjem neuporabnih prostorov zunaj mest, na primer kasarn in gradov, povečali so tudi število vsega osebja, takrat so se odprli prvi psihiatrični dispanzerji in zaposlili tudi prvi socialni delavci. Šestdeseta in sedemdeseta leta so bila za psihiatrijo precej razburkana. Svetovne kampanje in tudi stiki z Basaglijem v Gorici so povzročili uveljavitev inovativnih socialnopsihiatričnih in psihoterapevtskih načel: odprti oddelki bolnišnic, uveljavitev delovne terapije, permissivnejši odnos do bolnikov. Najbolj nazorna primera tega sta moderna psiho- in sociaoterapevtska klinika pod vodstvom dr. Lokarja in uveljavitev socioterapevtskih oblik zdravljenja alkoholizma pod dr. Rugljem na Škofljici. Prišlo je tudi do razvoja ne bolnišničnih služb, na primer vzgojnih posvetovalnic in šolskih svetovalnih služb. Konec osemdesetih let so se razvili projekti dezinstitutionalizacije, na primer Hrastovec, v devetdesetih pa še več organov, kot so Društvo za spodbujanje duševnega zdravja Alpe – Jadran (Flaker 1993a).

Pri nas je zelo razvita bolnišnična psihiatrija in medikaliziran način zdravljenja, še precej nerazvit pa je privatni sektor, neprofitni (dobrodelni) in profitni (zasebna praksa). Razvile so se naslednje oblike dela: socialno delo s primerom, socialna ekspertiza, organiziranje in upravljanje skupnostnih oblik in skupnostno socialno delo in socialnoterapevtska dejavnost. Naj o vsaki povemo nekaj besed. Socialno delo s primerom je klasična oblika socialnega dela, ki v svoj center dela vzame posameznika in njegove težave. Pri socialni ekspertizi gre za odkrivanje in ocenjevanje socialnih okoliščin, težav predvsem pri posameznikih. Pri organiziranju in upravljanju skupnostnih oblik in pri skupnostnem socialnem delu gre za organiziranje in vodenje oblik obravnave, ki se odvijajo v skupnosti, za vključevanje v skupnost ljudi s psihičnimi težavami, ki so marginalizirani ali stigmatizirani, za onemogočanje segregacije, dviganje kvalitete življenja in za animiranje ožje in širše skupnosti, za reševanje problemov in spreminjanje odnosa do motečih faktorjev. Po Flakerju (1993a) je bila takrat najbolj razvita oblika skrbi za duševno zdravje v skupnosti prostovoljno delo.

Pri načrtovanju in vpeljavi novih oblik skrbi za duševno zdravje, je eden glavnih problemov denar, ki je seveda potreben za njihov zagon, četudi se kasneje to izkaže kot ekonomsko varčnejše. Izrednega pomena je tudi znanje (pristop do ljudi, organizacijske veščine), ki je potrebno za razvoj psihosocialnih služb, na področju duševnega zdravja v skupnosti. Slovenska javnost je še vedno pomanjkljivo seznanjena s problemi glede te teme, kar se vidi predvsem po nesprejemanju projektov v skupnosti in premajhnem oglaševanju o tej temi. O tem področju, o projektih, bi morali več govoriti v javnosti in ne samo stroka med sabo (Flaker 1993a).

Nekaj besed morava nameniti tudi pojmu duševno zdravje v skupnosti, ki se je začelo razvijati po 2. svetovni vojni. Duševno zdravje v skupnosti je definirano kot ponudba storitev za duševno zdravje v skupnosti, namesto v ustanovah, ki uporabnika ločijo od skupnosti (Ramon 1993: 6). Duševno zdravje v skupnosti je interdisciplinarno področje delovanja, kjer delovanje vseh akterjev poteka enakopravno in obojestransko in posameznika ne ločimo od drugih. Flaker in sodelavci (1999) so opredelili štiri sklope ciljev duševnega zdravja v skupnosti:

1. Izboljšanje položaja uporabnikov služb duševnega zdravja oziroma ljudi z duševno stisko.
2. Spreminjanje uslug in služb duševnega zdravja, da bodo služile predvsem njihovim potrebam, hotenjem, željam in nujam.
3. Družbeno prevrednotenje in drugačno vrednotenje norosti, duševne stiske, drugačnosti.
4. Odpravljanje in preprečevanje tistih procesov v družbi, ki bi utegnili kogar koli pripeljati v destruktivne krize, osebni propad, kot tudi za usposabljanje vseh ljudi, za bolj ustvarjalno soočanje z življenjskimi izzivi in s stresom.

V veljavni zakonodaji Republike Slovenije, v Zakonu o duševnem zdravju (Zakon o duševnem zdravju (ZDZdr), Ur. l. RS, št. 77/2008) lahko zasledimo to definicijo duševnega zdravja: »Duševno zdravje je stanje posameznika oziroma posameznice, ki se kaže v njegovem mišljenju, čustvovanju, zaznavanju, vedenju ter dojemanju sebe in okolja.« Že sama definicija je po mnenju številnih slaba, ker ZDZdr pri njej uporablja besedne zveze, ki jih ni moč zaslediti v nobeni strokovni literaturi. Precejšnja je tudi kritika in nerazumevanje slovenske strokovne javnosti, saj je definicija postavljena brez potrebne strokovne podpore. Sama definicija pa se tudi ne more primerjati z definicijami, ki so bile podane s strani organizacij in institucij, ki se ukvarjajo s to problematiko. To si sami lahko razlagamo na

način, da taka definicija duševnega zdravja omogoča razglasitev za duševno bolnega vsakogar, ki »misli, čuti, zaznava, se vede in dojema svet« drugače, kot večina ljudi, ali drugače, kot od njega vsi pričakujejo.

Flaker je v intervjuju za Žurnal, 16. julija 2010, povedal: »Z zakonom, kot je bil sprejet, ni nihče zadovoljen. Psihiatri se pritožujejo, da krši njihove pravice, radikalni kritiki zapiranja, kot smo mi, mu zamerijo, da je samo dodatno formaliziral zapiranje, predvsem pa je precej nedorečen in nekatere nove prakse so še nepreizkušene.«

Zakon o duševnem zdravju (Ur. l. RS, št. 77/2008) se je začel uporabljati 12. avgusta 2009, sprejet pa je bil dobro leto prej, 15. julija 2008. Razveljavil je tiste določbe Zakona o nepravdnem postopku, ki so pomenile tako materialnopravno kot tudi procesnopravno podlago v primeru pridržanja osebe z duševno motnjo ali duševno boleznijo, na zaprtem oziroma varovanem oddelku psihiatrične bolnišnice.

1.2. INSTITUCIONALIZACIJA IN DEINSTITUCIONALIZACIJA

1.2.1. INSTITUCIONALIZACIJA PO SVETU IN V SLOVENIJI

Razne oblike institucionalizacije poznamo v naši družbi že stoletja. Totalne ustanove, ki služijo institucionalizaciji, so skozi čas spreminjale svojo družbeno funkcijo in obliko. Vsem pa so bile skupne nekatere lastnosti, ki so jim omogočile ohraniti skupni pojem. Najstarejše med njimi so gotovo samostani, ki vsebujejo elemente institucionalizacije, in so v družbi prisotni najmanj od 5. stoletja dalje (Flaker 1998a).

Samostani in dvori so s svojo strukturo bili zgled ustanovam, ki so se pojavile kasneje, po letu 1000, in sicer so to bili špitali in gobavišča. Prav tako kot dvor in samostan, so to bile skupnosti zaprtega tipa, ki so bile jasno ločene od zunanjega sveta. Prostora za intimnost je bilo v tovrstnih organizacijah malo, hierarhija je bila precej strogo določena, spoštovati je bilo treba neke vzorce vedenja, prevladala je odvisnost od avtoritete itd. Špitali so bili vselej bolj odprta oblika naselitve, z bolj socialno funkcijo, ki je omogočila skrb za revne in nemočne skupine ljudi, za katere ni mogel noben poskrbeti (Flaker 1998a).

Kot povzema Jana Mali po Rijavcu (1930:13), je, kljub svojemu bogastvu, meščanski špital v Ljubljani precej slabo skrbel za njihove oskrbovance. Leta 1697 je posebna komisija iz Dunaja odkrila številne nepravilnosti v delovanju in od samih uporabnikov izvedla, da je njihova oskrba precej slabša, kot je dejansko predpisano. Oskrbovanci so dobivali zelo majhne količine hrane, predvsem kruha, in to največkrat plesnivega. Meso so dobili dvakrat na leto, juho pa le poredkoma. Za večerjo so oskrbovanci dobili le redek sok brez kruha. Za kakršne koli pritožbe nad hrano ali čistočo v špitalu so delavci uporabnike kaznovali. Poleg tega pa so za sprejem v špital uporabniki morali plačati določeno vsoto denarja, saj je bil drugače lahko odpuščen kadar koli, iz kakršnega koli vzroka. Šele po dvajsetih letih od obiska komisije so se stvari izboljšale, saj so bili uporabniki deležni resnično boljše hrane in oskrbe.

Gobavišča pa so bila po drugi strani popolnoma izobčena od ostale družbe. Leproziji so bili čisto okolje izključevanja, številni izmed njih pa so po 16. stoletju, ko gobavosti ni bilo več, sprejeli funkcijo totalne ustanove (Flaker 1998a).

Bistvena lastnost sodobne oblike totalitarne ustanove je ta, da ima mandat družbe, v kateri se nahaja, in da zanjo opravlja neko produktivno delo. Rojstvo totalne ustanove se je pojavilo predvsem v obdobju velikega zapiranja v 17. stoletju, ko so se ustanove širile po celotni Evropi. Uporabnice tovrstnih institucij so bile predvsem revne in deviantne skupine

prebivalcev. Ob velikih selitvah kmečkega prebivalstva v mesta so bila ta prenatrpana, zato je prišlo do postopkov velikega zapiranja oziroma velikega pospravljanja. Vsi tovrstni glomazni posegi so se dogajali predvsem v dobi absolutizma, ki je omogočilo zapiranje brez izobčenja. V tem obdobju so se pojavili tudi prvi poklici, ki so služili skrbi varovancev, ter so ta mandat dobili od javne oblasti (Flaker 1998a).

V 19. stoletju so bile psihiatrične bolnišnice ene od totalnih ustanov, ki so spodbujale represijo in discipliniranje družbe. Imele so drugačno funkcijo kot šole, tovarne in vojska, saj so s svojo klasifikacijo ljudi botrovale k njihovi apatičnosti in nefunkcionalnosti. Druge ustanove so stremele k individualizaciji ljudi, norišnice pa so proizvajale antiidividume. Sledile so modelu discipliniranja in totalnega nadzora, ki se je okrepil prav v 20. stoletju. Šele nasprotovanja totalitarnim sistemom, kot je bil fašistični s svojim produktom koncentracijskih taborišč, so sprožila premike k demontiranju psihiatričnih ustanov (Flaker 1998a).

Tako kot drugod po Evropi, so se tudi na Slovenskem ozemlju totalne ustanove skozi zgodovino spreminjale tako po funkciji, ki so jo v družbi zasedale, kot po samem načinu delovanja. Tudi pri nas smo imeli primarne oblike zaprtih ustanov, kot so bili samostani in dvori. Leproziji, ki so v srednjem veku spreminjali funkcijo, so se dejansko prelevili v prve totalne ustanove. Flaker (1998a) navaja tri leprozije, ki so bili v srednjem veku postavljeni v Ljubljani in njeni neposredni okolici. Šempeter, Gradišče in Rožnik so bile lokacije, na katerih so stale velike stavbe, ki so bile last obče gospode, ta pa je ustanove dejansko izkoristila in vanje zapirala določen del prebivalstva. Po propadu gobavišč so na njihovem mestu nastale ubožnice, ki so postale bivališče za vse osebe z družbeno deviantnim statusom.

Na prelomu iz 19. v 20. stoletja so v Ljubljani ustanovili prvo ubožnico, v kateri je bivalo približno 100 ljudi. Stavbo je vzdrževal mestni ubožni sklad, a so jo kmalu spremenili v stanovanjsko hišo, a stavbe niso dolgo uporabljali v prvotni namen. Leta 1902 pa je Ljubljana dobila moderno urejeno bolnišnico za 150 ljudi. V Ljubljani so bile v tistem času kar tri ustanove: azilska ustanova cesarja Franca Jožefa ob Šlajmerjevi ulici, hiralnica svetega Jožefa na Vidovdanski cesti in hiralnica nove deželne bolnišnice na Zaloški cesti. Ljudje so tam dobili brezplačno oskrbo in bolniško pomoč, zato so zaradi prenapolnjenosti odprli ubožnice tudi v okolici mesta (Mali 2008).

Špitali in podobne tovrstne institucije so se kasneje zapirali tudi zaradi prevelike bližine centru mest, na njihova mesta so prišle službe z družbeno bolj sprejemljivimi vlogami, kot so kasarne, šole itd. Funkcijo totalnih ustanov so še pred nedavnim imeli prav gradovi, predvsem

zaradi njihove odmaknjenosti, ločenosti in zaprtosti (Hrastovec, Dornava, Begunje, Pohorski dvor, Logatec, Smlednik itd.) (Flaker 1998a).

Institucije, v katerih so stari ljudje bivali pred in med 2. svetovno vojno, so imele večinoma funkcijo zatočišča. Občine niso imele veliko sredstev za vzdrževanje stavb, zato so bili življenjski pogoji v njih razmeroma slabi. Pa tudi osebje ni bilo usposobljeno skrbeti ne za bolne in negibne bolnike, kot za tiste razmeroma zdrave. Če so stari ljudje imeli premoženje, so si bivanje v instituciji plačevali z njim, če pa so bili brez, so bivanje za njih plačevale občine, glede na finančno zmogljivost, ki pa je bila razmeroma slaba (Mali 2008).

1.2.2. DEZINSTITUCIONALIZACIJA PO SVETU IN V SLOVENIJI

Dezinstitucionalizacijo lahko opredelimo kot premik v skupnosti, ki spodbuja odpiranje totalitarnih ustanov in iskanje novih oblik bivanja v skupnosti. Obenem pa se pojavi tudi kot družbeno gibanje, ki odpira nove poglede na pojem duševne bolezni in duševne stiske. Dezinstitucionalizacija pa je tudi proces, ki je vezan na politične, ekonomske, znanstvene in strokovne procese (Flaker 1998a).

Kot pri vseh družbenih premikih, je imela tudi na področju duševnega zdravja pomemben vpliv zakonodaja. Prav tako je vplivala na ukrepe, ki so se zgodili v ZDA, v času Kennedyjeve vladavine iz leta 1963. Zakon o Community Mental Health Center and Retardation Act je predvideval centre in službe, ki naj bi nadomestile državne bolnišnice in bi v skupnosti izvajali še druge storitve, vključno s preventivnimi in izobraževalnimi (Flaker 1998a).

Kljub temu pa je zaživel komaj 200 od 2000 načrtovanih centrov. Storitve so bile nudene uporabnikom, ki so imeli oziroma doživeli manjšo ali srednjo stopnjo duševnega stresa, ljudem, ki pa so prišli iz psihiatričnih bolnišnic, ni bila nudena ustrezna pomoč. (Ramon 1993)

V tem času je na področju raziskovanja »totalnih ustanov« deloval znani Ervin Goffman, ki je prek raziskovanja psihiatričnih bolnišnic v svojih delih zelo dobro opisal takratno življenje v »totalnih institucijah«. Najbolj je spremljal prav odnose med uporabniki in osebjem. Uporabniki so bili povsem podrejeni delavcem oziroma strokovnjakom. Nad uporabniki so zaposleni večkrat izvajali psihološko, kot tudi fizično nasilje. V instituciji so postavljali svoja pravila in red, vse kršitve teh pravil pa so bile strogo sankcionirane. Šele po letu 1952 so se, pod pritiskom javnosti, v ZDA začele zapirati psihiatrične bolnišnice (Švab 2009).

V Severni Ameriki so dezinstitucionalizacijo začeli na množičen način izvajati konec šestdesetih in na začetku sedemdesetih let, pod vodstvom takratnega guvernerja Kalifornije. O tem, kako je dejansko potekalo zapiranje bolnišnic, ni nobene obstoječe dokumentacije (Ramon 1993). Kljub temu pa je bilo znano, da je Reagan strmel k visokim političnim dosežkom, zato je njegova dezinstitucionalizacija potekala v znamenju ekonomskega okoriščenja in navidezne skrbi za ljudi (Flaker 1998a). Kot je Ramon (1993) povzela po Brownu (1985, v Ramon 1993: 15), so bivše uporabnike psihiatričnih bolnišnic preselili v

revnejše četrti in jim nudili neko majhno denarno socialno podporo, ki pa jih očitno ni ščitila pred revščino, saj je tretjina populacije pristala na ulicah ali pa v zaporu.

Ramon (1993) povzema po Turnermu in Ten-Hooru (1978, v Ramon 1993: 15) kot drugi val sprememb in premikov na tem področju v Ameriki uvajanje podpornega sistema v skupnosti (Community Support System), ki je nudil podporo predvsem osebam s trajnimi težavami v duševnem zdravju. Zvezna vlada je financirala projekte, ki naj bi se fokusirali le na populacijo »težkih duševnih bolnikov«. Program naj bi bil ustvarjen po potrebi, s kombinacijo oskrbovalnega managementa, v sklopu različnih storitev.

Elementi podpornega sistema v skupnosti:

1. Odgovoren tim.
2. Stanovanjska oskrba.
3. Oskrba v sili.
4. Zdravniška oskrba.
5. Prehodna stanovanjska skupina.
6. Nadzorovana (podporna) stanovanja.
7. Izvenbolnišnična terapija.
8. Poklicno usposabljanje in možnosti.
9. Socialno rekreacijske možnosti.
10. Pozornost družine in mreže.

(Turnerm, Ten Hoor1978, v Ramon 1993: 16)

Na evropskih tleh so se prav tako v številnih državah razvile nove smeri delovanja na področju duševnega zdravja. V Franciji je recimo stopil v veljavo zakon, ki je psihiatrijo ločil od nevrologije, ter spremenil civilni status bolnika, jim dodelil več pravic, omogočil odprte oddelke itd. Ni pa učinkovito spodbujal zapiranja psihiatričnih ustanov (Flaker 1998a).

Prav 1. in 2. svetovna vojna sta v psihiatrijo prinesli velike spremembe. Prva je ponesla psihiatrijo izven zidov azilov, druga pa je posredovala prve izkušnje z dezitucionalizacijo. Dezitucionalizacija se je počasi širila s politiko »odprtih vrat«, z novimi strokami in metodami dela izven bolnišnic. Vpliv pa je imela tudi sprememba politike, ki je zaradi ekonomskega vidika začela podpirati zapiranje totalnih ustanov, saj je bilo, in še vedno je, njihovo vzdrževanje veliko breme za javni proračun. Prav zaradi 2. svetovne vojne, ko so največji pečat pustila koncentracijska taborišča, ki so v nekaterih elementih spominjala na

psihiatrične bolnišnice, je psihiatrija in zapiranje ljudi v totalne ustanove doživelo kritiko tudi iz lastnega profesionalnega območja. Po vojni so kritike imele drugačno in obenem večjo moč, tudi, in predvsem zaradi vedno številčnejših gibanj, ki so jih sprožili uporabniki psihiatrije in tudi druga strokovna javnost (Flaker 1998a).

Že med 1. svetovno vojno ni prišlo do odpuščanja ljudi iz bolnišnic zaradi nekih posebnih velikih moralnih razlogov, ampak zgolj iz praktičnosti, in to na precej preprost način. Na primer v Angliji, so morali zaradi prostorske stiske v nekatere psihiatrične bolnišnice nastaniti ranjene vojake, ob tem pa so brez večjih težav odpustili duševne bolnike (Flaker 1998a).

Podoben proces se je zgodil med 2. svetovno vojno, ko so vojake, žrtve vojnih travm in evakuirane otroke, ki jih ni bilo mogoče imeti za »duševno bolne«, premeščali tudi v psihiatrične oddelke, ker drugje ni bilo prostora. Obenem pa so psihiatrične bolnike premestili kar na odprte oddelke, kamor do tedaj niso mogli. Na tak način so tudi profesionalci, poleg same javnosti, prišli do sklepa, da večina ljudi s težavami v duševnem zdravju ne potrebuje ločenega zdravljenja. Ker bi žrtve vojnih travm porabile preveč sredstev iz proračuna, če bi jih bilo potrebno zapreti, je bil za politike pravi čas za omogočenje večje liberalizacije psihiatrije in sprostitev proračuna (Ramon 1993).

V Angliji je pravi zagon spodbudil šele zakon iz leta 1983, ki je učinkoviteje strmel k zapiranju bolnišnic. Čeprav je sistem zapiranja bolnišnic potekal povsem drugače kot v Ameriki ali pa v Italiji, so v Angliji uspešno uveljavili programe, ki še danes nudijo razne storitve preko delovanja centrov, služb za duševno zdravje v skupnosti. Kljub temu, pa so še leta 1992 skupnostne službe porabile le 30 % letnega proračuna namenjenega službam za duševno zdravje, tudi če je bilo kar 90 % intervencij izvedenih zunaj bolnišnic (Ramon 1993).

Eden glavnih zgodnjih mejnikov na področju slovenske psihiatrije je bilo leto 1878, ko so v Ljubljani odprli deželno blaznico. Na otvoritvi je govoril dr. Karl Bleiweiss, ki je zagovarjal pomen zaposlovanja bolnikov z ročnim in umskim delom. Poudarjal pa je tudi, da je potrebno z bolniki delati spoštljivo in na človeški način. Promoviral je nov način dela z bolniki, ki bi jim omogočil kvalitetno zdravljenje (Švab 2009).

Po drugi svetovni vojni je, kot povzema Jana Mali po Kržišniku (1973:15), bil zelo velik problem ljudi, ki so bili brez temeljnih eksistenčnih pogojev: stari, onemogli, invalidi in »defektni« ljudje. Te skupine ljudi niso pridobile nobenih pravic iz socialnega varstva. Stara Jugoslavija je zavarovanje za primer starosti, onemoglosti in nesreče pri delu uvedla šele leta

1937. Pogoji za pridobitev te pokojnine pa so bili taki, da je le majhno število ljudi ob razpadu države pridobilo to pravico.

Zaradi vojne v državi je bilo veliko vojaških invalidov, nepreskrbljenih otrok padlih borcev, vojnih sirot in zapuščenih otrok. Njihovo stisko pa je država reševala tako, da jih je pošiljala v že obstoječe institucije za stare ljudi, zaradi česar je upadlo število mest za stare ljudi v domovini (Mali 2008).

Pravi sodobni premiki na Slovenskem pa so se začeli na področju psihiatrije šele v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, saj se je osredotočila na izboljševanje kompetenc in znanja osebja. Spremenila in renovirala pa se je tudi sama struktura in oblika psihiatričnih bolnišnic, predvsem za uporabnike, v veliko bolj prijazne ustanove (Švab 2009).

Pozneje so se na začetku sedemdesetih začela različna uporabniška in volonterska gibanja, ki so z raznimi eksperimentalnimi tabori opozarjala na določene skupine in njihove potrebe. Predvsem so na začetku želeli delovati na ravni prevzgojnih zavodov za mlade, kjer so poskušali uveljaviti nove oblike vzgojnih vzorcev ter odnosov med varovanci in vzgojitelji. Na tovrstnih taborih je v osnovi šlo za vključevanje otrok, ki so bili večinoma izključeni iz prostočasnih dejavnosti, večinoma so to bili uporabniki svetovalnih centrov, CSD-jev, prevzgojnih zavodov, včasih tudi psihiatričnih bolnišnic. Na koncu sedemdesetih in na začetku osemdesetih, je psihiatrija začela negovati idejo socialne psihiatrije, ki je sprožila ustanovitev Centra za mentalno zdravje. Ta je med drugim sprejel vlogo nosilca moderne psihiatrije in nudil predvsem pomoč usmerjeno med socialno psihiatrijo in pa psihoterapijo (Jeriček – Klanšček *et al.* 2009).

Jeriček Klanšček povzema po Deklevi in sodelavcih (1993, v Jeriček – Klanšček *et al.* 2009: 5), da so se na področju vzgojnih zavodov zgodili precej obsežni premiki, saj je, kot primer dobre prakse, leta 1981 zavod Logatec ustanovil prvo stanovanjsko skupino v Ljubljani. Obenem pa so se nekateri drugi vzgojni zavodi preoblikovali v stanovanjske skupine ali pa vsaj prenovili stavbe.

Prav tako so se začeli tudi premiki v socialno varstvenih zavodih, kot je na primer Hrastovec. Odbor za družbeno zaščito je odprl prvo stanovanjsko skupino, ki je bila namenjena štirim stanovalcem Hrastovca, to je bila prva oblika preselitve ljudi iz zavoda in sploh v deželi, ki je bila prej socialistična (Jeriček - Klanšček *et al.* 2009).

V devetdesetih je razcvet skupnostnih služb na področju socialnega varstva sprožil velik napredek tudi na področju duševnega zdravja. Skupnostne službe pa so dobile predvsem podporo iz nevladnega sektorja, razvitega iz raznih prostovoljnih gibanj. Konec devetdesetih pa se je pokazala tudi realna slika dezinstitutionalizacije. Praktično se je pokazalo, da se kljub ustanavljanju novih služb, centrov in stanovanjskih skupin, število uporabnikov v zavodih in psihiatričnih bolnišnicah ni zmanjšalo. Službe so večinoma delovale po liniji najmanjšega napa in prevzemale lažje situacije oziroma uporabnike ter težje pustile zavodski obravnavi. (Jeriček – Klanšček *et al.* 2009).

Konkretno se je premik na poti dezinstitutionalizacije javnih zavodov začel šele po letu 2000. Prav tako je dober zgled Hrastovec, ki svojih zavodskih vrat ni popolnoma zaprl, ampak je dosegel, da je velik del stanovalcev zaživel v bivalnih enotah, posledično se je velik del ustanove zaprl. Znotraj zavoda pa so se pravila in način dela spremenila. Uporabnikom so omogočili uporabo jedilnice, ki je bila poprej dodeljena osebju, ukinili so nošenje uniform in podobno. Z življenjem v bivalnih enotah je bilo potrebno spremeniti tudi same metode dela z uporabniki, kot so: analiza tveganja, individualni načrti, koordiniranje timskega dela, intenzivna krepitev moči uporabnikov za čim lažjo preselitev itd. (Jeriček – Klanšček *et al.* 2009).

Pravno in politično je predstavljal velik napredek tudi Zakon o duševnem zdravju, ki je stopil v veljavo konec prvega desetletja v tem stoletju. Ni ravno konkretno spodbujal dezinstitutionalizacije, je pa vključil elemente za večjo varnost pravic uporabnikov in uvedel neke nove skupnostne službe, kot je na primer, koordinirana obravnava v skupnosti in pa nadzorna obravnava v skupnosti (Jeriček – Klanšček *et al.* 2009).

Največjo zaslugo za konkreten razvoj dezinstitutionalizacije in zaprtja psihiatričnih bolnišnic v regiji Friuli venezia Giulia, kot drugod po Italiji, ima predvsem Franco Basaglia. Njegovo delo je omogočilo Italiji postati svetovni zgled v procesu odpiranja totalnih ustanov, kot so psihiatrične bolnišnice, in pa dokaz ustvarjanja novih metod dela na področju duševnega zdravja, izven zaprtih ustanov.

Franco Basaglia je s svojimi sodelavci ustvaril pravo revolucijo na področju duševnega zdravja v Italiji. Eno najbolj nazadnjaških oblik zdravljenja je preoblikoval v liberalno obliko nudenja pomoči ljudem s težavami v duševnem zdravju. Razvoj novega italijanskega sistema duševnega zdravja je mogoče opazovati kar preko njegove biografije. Pri svojih 23. letih se je Franco vpisal na študij medicine in kirurgije v Padovi. Že v času študija se je zanimal za

področje psihiatrije in nevrologije. Po uspešnem diplomiranju pa je kot asistent začel obiskovat psihiatrično kliniko v Padovi, in tam začel širiti svoje znanje o različnih psihičnih stanjih in boleznih, kot so shizofrenija, različne obsesivne manije, depresija, paranoidni sindrom itd. Leta 1958 je postal vodja psihiatrične bolnišnice v Gorici, kjer se je dramatično srečal s krutostjo tedanje psihiatrije, ki se ji je odločil upreti. Spremenil je dotedanja organizacijska pravila znotraj bolnišnice in potek komunikacije znotraj ustanove. Ukinil je uporabo elektrošokov in spodbudil preusmeritev dela na kvaliteto življenja varovancev ter spodbudil zanimanje za njihove potrebe in želje. Svoje znanje in izkušnje je predvsem obogatil v tujini, saj se je redno udeleževal kongresov in raznih simpozijev, na katerih je sklepal precej vplivna prijateljstva in poznanstva. Na enem izmed teh kongresov je predstavil tudi svoj nov projekt z naslovom: »Uničenje psihiatrične bolnišnice kot kraj institucionalizacije.« To je bil tudi povod za dejansko uresničitev, najprej v Gorici in kasneje v Trstu. Kljub vsemu je Basaglia naletel na številne ovire politično ekonomskega značaja, kar je sprožilo začasno otopelost pri njegovem delu. Leta 1971 je dobil vabilo za vodenje psihiatrične bolnišnice v Trstu, ki ga je takoj sprejel, saj so mu dejansko ponudili možnost samostojnega delovanja in odločanja. Takrat se je s svojim timom odločil delovati predvsem na politično lokalni ravni, saj se mu spremembe znotraj same psihiatrične bolnišnice niso zdele dovolj. Želel je, da psihiatrično bolnišnico dejansko ukinejo in vzpostavijo mrežo zunanjih storitev, ki bi omogočile upad hospitalizacij in nudile pomoč že odpuščenim uporabnikom psihiatrije. Septembra 1973 je bil Trst označen kot »pilotna cona« za celotno Italijo na področju raziskovanja Svetovne zdravstvene organizacije na področju duševnega zdravja v Evropi. Poleg podobnih akcij so se tekom leta po celotnem območju odprli prvi centri za duševno zdravje. Obenem pa je tudi napovedal, da se bo najkasneje do leta 1977 zaprla psihiatrična bolnišnica v Trstu (Colucci, M., Di Vittorio, P. (2001), »Franco Basaglia« <http://www.deistituzionalizzazione-trieste.it/storia/Storia/index.php>).

Zapiranje bolnišnice je bil poseben dogodek, ki je bil še posebej odmeven v javnosti. V same priprave so se vključevali prostovoljci, študentje in pa veliko umetnikov. Bolnišnica je bila popisana z raznimi grafiti, slikali so muralese, organizirane so bile tudi razne delavnice. Najbolj znan simbol tega posebnega projekta pa je bil Marco Cavallo. Tako je bilo ime modremu dvometrskemu lesenemu konju na kolesih, ki so ga ustvarili bolniki, prostovoljci in osebje psihiatrične bolnišnice. Bil je simbol svobode ter predstavnik slogana: »Svoboda je terapijska.« Kljub vsemu, pa sama akcija ni bila zgolj terapijska, ampak je nosila tudi kulturni pomen, ki je bil posebej odmeven v družbi (Flaker 1998a).

Podobne aktivnosti pa je Franco izvajal tudi v regiji Lazio, kamor se je kasneje preselil. 21. aprila leta 1980 je provincialna administracija izjavila, da je psihiatrična bolnišnica v Trstu odpravljena in da lahko prekine svoj obstoj. Istega leta pa ugasne tudi življenje Franca Basaglie (Colucci, M., Di Vittorio, P. (2001), »Franco Basaglia« <http://www.deistituzionalizzazione-trieste.it/storia/Storia/index.php>).

1.3. INSTITUCIJE IN ZNAČILNOSTI BIVANJA V NJIH

Kljub temu, da so Goffmanovi opisi totalnih ustanov stari že več kot 40 let, so še vedno do neke mere precej aktualni. S svojimi opazovanji in poglobljenim raziskovanjem, dajo bralcu možnost, da se dejansko vživi v svet zaprtih institucij predvsem iz perspektive uporabnikov. Goffman v svojem delu *Azili* (Goffman 1968, v Flaker 1998a) opredeljuje totalne institucije kot tiste, ki zajemajo celotno življenje uporabnika (delo, zabavo, rekreacijo...), vse njegove aktivnosti. Obenem pa so opredeljene tudi kot ustanove zaprtega tipa, po večini precej izolirane od ostalega sveta (zidovi, gozdovi, močvirjem...). Kljub temu, da so se nekatere totalne ustanove precej modernizirale in postale uporabnikom bolj prijazne kot v preteklosti, še vednopo večini ohranjajo ključne elemente, ki so skupni vsem institucijam. Tovrstne ustanove, med njimi tudi zavodi, imajo funkcijo varovanja oseb, za katere noben drugi ne more več skrbeti, obenem pa varujejo zunanji svet pred potencialno »nevarnimi« ljudmi. Mnogi strokovnjaki pri opisu delovanja totalnih ustanov sledijo Goffmanovim ugotovitvam, vselej pa se večina zaveda pozitivni premikov tudi znotraj institucij (Flaker 1998a).

Kot Jana Mali povzema po Mescu in Ovseniku (2001:42, v Mali 2008: 146), je vzdušje in organizacija v sami instituciji največkrat odvisna od ideologije ustanove, pojmovanja in vrednot zaposlenih. Ideologije lahko tako razdelimo na tiste bolj odprte in na tiste, ki so bolj zaprte. Kljub temu, da ima vsak zavod svojo ideologijo, jih vselej ne moremo ločiti po tem. Ideologije bolj odprtega tipa omogočajo uporabnikom večjo avtonomijo oziroma jih k temu spodbujajo. Podpirajo njihovo soodločanje pri urejanju skupnih zadev, predvsem pri takih, ki se tičejo vsakega posameznika posebej. Ideologije bolj zaprtega tipa pa dajejo poudarek na red, kontrolo, avtoritarno odločanje in uniformiranost. Sploh v današnjem času so ideologije vedno manj usklajene z dejanskimi postopki in delovanji ustanove. Naj si bo ideologija ustanove še tako odprta, se lahko red v njej zagotavlja na povsem represiven način. Po drugi strani pa nam lahko ustanova, ki je na videz zelo represivna, daje občutek pravičnosti, odkritosti, topline itd.

Jana Mali povzema po Orfordovi raziskavi (1986: 228 v Mali 2008: 143), da se običajno ljudje bolje počutijo v manjših skupinah oziroma manjših enotah institucije. V večjih institucijah je običajno zaradi prevelike množice uporabnikov težje izvajati neke vsakodnevne dejavnosti, zato tudi mnogi med njimi ostanejo pasivni. V velikih zavodih tudi manjše enote ne pridejo tako do izraza kot v manjših zavodih, saj so te enote največkrat še vedno odvisne od institucije kot celote, tudi zaradi njene velikosti.

Domove za stare ljudi, psihiatrične bolnišnice in razne zavode največkrat najdemo na obrobju mest, v starih graščinah, na obrobju družbenega dogajanja. Njihova lokacija je že sama po sebi simbol odnosa družbe do populacije, ki tam biva. Običajno je slaba prometna povezava zaradi odmaknjenih lokacij z mestnimi središči velik problem, predvsem za osebe, ki že dlje časa bivajo v zavodu. Tako uporabniki na zelo lahek način zgubljajo stik z znanci, prijatelji, sorodniki, sploh z zunanjim svetom in obenem upanje, da bodo sploh lahko še kdaj živeli izven institucije (Mali 2008).

V sami organizaciji je hierarhija precej jasna. V ustanovi veljajo določena pravila in urniki, katerih se morajo številčno bolj množični uporabniki držati. Sistem je baziran na potrebah institucije po redu in določenih uradnih ciljih ustanove, tudi zato imajo uslužbenci večinoma nadzorno funkcijo. Številčno manj obsežno osebje drži nadzor nad številnejšimi uporabniki. Osebje, z razliko od uporabnikov, preživi povprečno v ustanovi 8 ur, uporabniki pa največkrat kar cel dan, skoraj vsak dan. Dejstvo, da je osebje največkrat edina povezava uporabnikov z zunanjim svetom, še bolj poudarja socialno razdaljo med tema dvema skupinama (Flaker 1998a).

Skupini se med seboj bolj poredkoma mešata. Osebjem so namenjeni nekateri prostori, v katere imajo uporabniki le redko dovoljen vstop. Osebje ima možnost poskrbeti za svojo zasebnost v raznih pisarnah, sobah zdravnice in medicinskih sester, prostorih za pogovore, prostorih delovne terapije itd. Največkrat se zgodi, da osebje presedi večino časa v svojih pisarnah in se poredkoma meša s samimi uporabniki. Prostori namenjeni osebjem so večinoma zaklenjeni, na primer stranišče. Na tej simbolni ravni se na nek način kaže tudi strah pred kontaminacijo (Zaviršek 2000).

Delavci tako običajno v tovrstnih institucijah, naj si bodo to bolnišnice, domovi ali zavodi, večkrat uporabljajo različne obrambne mehanizme pri delu, ki jih ščitijo pred pretiranimi odgovornostmi, čustveno navezo na uporabnike, stresom, situacijami, ki jih ne znajo obvladati, občutki krivde, dvomi, negotovostjo itd. Darja Zaviršek v svojem članku povzema po Menzies Lyth (1988 v Zaviršek 2000: 106) nekatere obrambne mehanizme, ki jih večinoma uporablja zdravstvena stroka pri svojem delu, ki pa se lahko pojavlja tudi pri drugih kadrih.

1. Razcep odnosa medicinska sestra-pacient

Običajno ima medicinska sestra veliko uporabnikov na oddelku, za katere je zadolžena, in da bi se izognila preveliki tesnobi, opravlja le določene dolžnosti in ne vseh, kar ji omogoča, da ne pride do totalnega stika z uporabnikom.

2. Depersonalizacija, kategorizacija in zanikanje pomena individualnosti

Gre za depersonalizacijo osebja in pacientov hkrati. Kaže se s poimenovanjem osebe po bolezni oziroma diagnozi, kar nekako onemogoča osebni odnos med pacientom in medicinsko sestro. Depersonalizacija osebja se kaže pri nošenju uniform, ki opozarja na njihovo dolžnost.

3. Odcepitev in zanikanje čustev

Zahteva po profesionalnosti je, da se oseba izogne identifikaciji in nadzoruje svoja čustva. Profesionalnost se meri po stopnji gibanja iz oddelka na oddelek. Prestavljanje medicinskega kadra je ena od nezavednih strategij institucije, da zmanjša nezavedno tesnobo.

4. Poskus odstranitve odločitev z ritualnim opravljanjem dolžnosti

Ritualna opravila, kot so pospravljanje postelj, hranjenje, dvigovanje in druga podobna vsakodnevna opravila, dajo možnost osebju, da se ob nakopičenju tesnobe lahko izogne sprejemanju fleksibilnih in bolj individualiziranih odločitev.

5. Zmanjševanje odgovornosti pri sprejemanju odločitev s preverjanji in ponovnimi preverjanji

Tudi pri sprejemanju manjših odločitev, ki ne vplivajo posebej na uporabnikovo življenje, osebje vplete za sprejemanje odločitev večjo skupino ostalega osebja, da se tako lahko odgovornost razporedi. To omeji hitro in učinkovito sprejemanje odločitev.

6. Prikrita socialna razporeditev odgovornosti in neodgovornosti

Običajno ena skupina osebja obtožuje drugo, recimo starejši kader obtožuje mlajšega, da lahko sprošča intrapsihične napetosti, ki se potem prenesejo na interpsihični nivo.

7. Smiselna obskurnost pri formalni porazdelitvi odgovornosti

Najboljtogo oziroma točno določene so delovne naloge mlajših medicinskih sester. Bolj kot zremo proti hierarhičnemu vrhu, obskurnejše (manj jasne) so odgovornosti in naloge drugih zaposlenih.

8. Zmanjševanje teže odgovornosti z delegiranjem na nadrejene

Precej značilen pojav v zdravstvenih institucijah, kjer se nižji kader poskuša izogniti teži odgovornosti in tako opravljajo bistveno manj kvalitetna opravila, kot bi jih lahko, glede na njihovo izobrazbo.

9. Idealizacija in podcenjevanje osebnih razvojnih možnosti

To je pojav, ki se razume kot razcep med idealizacijo poklica, kot nekaj, za kar moraš imeti »vokacijo« oziroma moraš biti za to »poklican«, in po drugi strani podcenjevanje procesa učenja za poklic, ki bi omogočal tudi osebno rast medicinske sestre.

10. Izogibanje spremembi

Vsaka večja sprememba zahteva tudi spremembo socialnega sistema obrambe. Močan sistem obrambe pred tesnobo deluje kot močan sistem pred spremembo. To, da osebje običajno nima časa, je eden od nezavednih mehanizmov obrambe pred tesnobo. Številni obrambni mehanizmi pred tesnobo pa po drugi strani zmanjšujejo kvaliteto in inovativnost dela, predvsem pri bolj kritičnem osebju.

Orford (1986:237, v Mali 2008: 147) navaja, da se ustanove med seboj razlikujejo tudi po stopnji socialne in čustvene razdalje oziroma tako poimenovane socialne distance. V nekaterih ustanovah se delavci bolj trudijo družiti z uporabniki, spet v drugih se delavci stikom izogibajo. V nekaterih domovih in zavodih delavci nosijo uniforme ali oznake, spet v drugih nosijo civilna oblačila. Kako velika je socialna distanca, lahko med drugim ocenimo po tem, kako se uporabnike poimenuje v neki instituciji, ali se jih vika, tika, kliče po imenu, priimku ali z neosebniimi izrazi. Manjša socialna distanca se pokaže v ustanovah, kjer se uporabnike kliče po imenu. Manjši občutek domačnosti pa daje poimenovanje gospa ali gospod. Raziskave so tudi pokazale, da je odnos osebja z uporabniki bolj topel, manj kritičen, bolj oseben, če ustanova bolj usmerjena k delu z uporabniki in je manj institucionalizirana. To, kako uspešno se osebje izogiba stika z uporabniki, ni ravno lahko prepoznati, a precej vpliva na odnose z njimi. Ločenost prostorov osebja od prostorov uporabnikov in nedosegljivost prostorov zaradi zaklepanja le-teh kaže, da je povezanost, zaupanje in želja po bližini precej majhna.

To, da so določeni prostori mešane uporabe oziroma da jih uporabljajo tako uporabniki kot delavci, uporabniki razumejo kot izenačenje moči med njimi in delavci. Enakovrednost se kaže pri uporabi skupnih sanitarnih prostorov, prostorov namenjenih za uživanje hrane in

pijače, uporabi skupnega jedilnega pribora itd., kjer se izniči občutek, da so lahko bolezni uporabnikov nalezljive. Mešanje statusov se kaže tudi pri neformalnem druženju, ko se delavci pridružijo uporabnikom pri aktivnostih, ki niso vezane na zavod in ne spadajo v okvir njihovega delovnega časa. Po drugi strani pa se odnosi izenačijo tudi, ko lahko pridejo uporabniki na obisk h delavcem domov oziroma se lahko z njimi družijo tudi izven zidov institucije. Zelo pomembno za čim bolj enakopraven odnos med delavci in uporabniki je, da delavci med uporabniki ne delajo razlik, da imajo z vsemi čim bolj enakovreden odnos, da ne delajo razlik med njimi zaradi njihovih bolezenskih etiket ter da pomagajo vsem, glede na njihove zmožnosti. (Flaker *et al.* 2008).

Tudi samo osebje v instituciji ima določene potrebe, ki so zelo pomembne za njihovo strokovno in pa tudi osebno rast. Dejansko ta tudi neposredno vpliva na njihove odnose z uporabniki, kottudi na samo organizacijo institucije in dela v njej.

Osebje je večkrat, kljub osnovnem izobraževanju, manj usposobljeno za delo z ljudmi, ki potrebujejo dolgotrajno obliko oskrbe. Največkrat prav osebje z zdravstveno izobrazbo potrebuje več dodatnih izobraževanj za izboljševanje socialnih prijemov ter za boljše poznavanje ozadja problematike bolezni. Ena najboljših metod izobraževanja je ciljno usposabljanje delavcev za določeno skupino uporabnikov (osebe z demenco, osebe z motnjami v razvoju, osebe, ki so razvile določeno zasvojenost ...). Pomembno je prav zaradi sposobnosti prilagajanja načina dela z določenimi uporabniki, ki imajo drugačne potrebe od drugih in pri katerih je pristop za dober odnos precej relevanten. Eden od načinov prenašanja znanja in informacij je tudi ta, da določeno osebje, ki je imelo možnosti se izobraževati, prenese kasneje te informacije in znanje na drugi kader v zavodu. Za določene teme, predvsem za boljše odnose z delavci, so lahko tudi uporabniki vir usposabljanja, saj lahko jasno iz lastnih izkušenj pridejo do bistva problema in hitrih, učinkovitih rešitev. (Flaker *et al.* 2008).

Tudi delavci si večinoma naberejo precej bremen na njihovi poklicni poti. Večja avtonomija nižjih kadrov, večanje odgovornosti za odločitve, neznana področja in hujše stresne situacije so kdaj veliko breme, ki ga različnost mnenj in izkušenj še dodatno oteži. Kvalitetna supervizija in intervizija lahko delavcem precej pomaga in jih ščiti pred poklicnim izgorevanjem. Delo v zavodih in podobnih zaprtih institucijah je zelo kompleksno in izčrpavajoče. Kar delavci največkrat potrebujejo je počitek, osmišljanje dela in občutek

napredovanja, ki ga je s populacijo, ki potrebuje dolgotrajno oskrbo, precej težko vzdrževati (Flaker *et al.* 2008).

Darja Zaviršek povzema po Rolandu Frankengerju (1992, v Zaviršek 2000: 102), da je čas v totalnih ustanovah zanimiv termin, ki se ponovno veže na življenje in odnos med delavci in uporabniki. Običajno se kultura časa loči na čakajoče uporabnike in delavce, ki zanje nimajo časa. Institucionalni čas obsega dnevni red ustanove, kateremu je uporabnik podvržen. Običajno je čas uporabnikov manj vreden od časa delavcev že zaradi samega položaja uporabnika ter zaradi samega »čakajočega časa«, ki ga začne živeti oseba, ko vstopi v institucijo. Nekateri uporabniki lahko ostanejo na zaprtem oddelku, če jih osebje nima časa peljati ven. Uporabniki lahko par dni, ali celo več, čakajo na pogovor z zdravnikom. Dejansko so uporabniki prisiljeni imeti vedno čas za osebje oziroma biti vedno na doseg, ker drugače lahko zamudijo kakršno koli posebno priložnost. To jih večinoma naredi ranljivejše, zmanjšuje jim občutek samozavesti in nadzora nad svojim življenjem. Čas v ustanovi je dejansko prilagojen osebjem (izmene, urniki ...), dnevne aktivnosti so večinoma koncentrirane v dopoldanskem času, popoldan, zvečer, sploh pa ob sobotah, nedeljah in praznikih je malo dogajanja v ustanovi. Še ena od osnovnih razlik med časom uporabnikov in časom osebja je ta, da ima osebje javni in osebni čas. Osebje pred uporabniki govori o svojem prostem času izven zavoda, o počitnicah, obveznostih itd., česar uporabniki v zavodu večinoma nimajo. Za njih je zunanji čas nekaj neznanega, prehitrega in zelenega. Za mnoge je zunanji čas sinonim za svobodo, ki je sami največkrat nimajo.

Eden od običajni obrambnih mehanizmov osebja v vseh velikih institucijah, vezan na čas, je zagotovo hitenje po hodniku. Na tak način da osebje uporabnikom občutek, da nima časa. Hitenje po hodniku je način izogibanja prošnjam in potrebam uporabnikov, saj ti nimajo časa prositi za pomoč ali kaj podobnega, če se delavec dejansko ne ustavi. Osebje, ki se sooča s stresnimi situacijami, povezanimi z bolečino, trpljenjem, usmiljenjem in občutki krivde, teh največkrat ne zna obvladati ali se z njimi pravilno soočati, zato se jim skuša čim bolj spretno izogniti (Zaviršek 2000).

Običajno imajo osebe s potrebo po dolgotrajni oskrbi že precej omejeno mrežo stikov, ki se v zavodu še toliko bolj omeji. Uporabniki v institucijah imajo ponavadi redke stike s sorodniki, prijatelje pa le znotraj institucije. Včasih pa tožijo zaradi konfliktov in slabih odnosov, katerim se je praktično nemogoče izogniti znotraj take mase ljudi. Po drugi strani pa je tudi stanovanjska skupina, kot bolj umirjena oblika bivanja, lahko glede stikov tudi bolj

dolgočasna. V stanovanjskih skupinah je običajno manj ljudi in je zato tudi težje najti koga, s katerim se lahko bolje razumeš. Zato je lahko veliko število ljudi v totalnih ustanovah tudi prednost. Uporabniki kljub vsemu lahko v njih vzpostavijo družabne stike, ki so pa po večini vezani na druge uporabnike ali pa na osebje. Običajno v posebnih socialnih zavodih bivajo ljudje, ki niso ravno blizu rojstnega kraja oziroma blizu družine in prijateljev, kar jim lahko zelo otežuje stike z njimi (Flaker *et al.*2008).

Raziskava Vita Flakerja in sodelavcev, ki je vključila osebe potrebne dolgotrajne oskrbe, je pokazala, da so imeli uporabniki, ki so živeli v zavodu, redke stike s svojo izvirno družino ali pa s sorodniki sploh niso imeli stikov. Nekateri so obdržali stike po telefonu večinoma z materami, redkeje pa z drugimi člani družine. Uporabniki, vključeni v to raziskavo, so imeli izkušnjo, da jih svojci sploh niso prišli nikoli obiskat v zavod (Flaker *et al.*2011).

zavod običajno še dodatno pripomore k večanju stigme, ki je že tako ali drugače v življenju uporabnikov precej prisotna. Dogaja se, da družina na uporabnika pozabi, ga nekako kar odpiše. Težje ga sprejme domov oziroma ga redkeje vabi na javne družinske dogodke. Običajno se v družinah najde en sorodnik, ki v imenu vseh obišče osebo v instituciji, največkrat so to matere. Po smrti staršev pa osebe večkrat izgubijo stike z okolico, saj jih drugi člani družine nimajo navade obiskovati. Pogosto tudi obiski ustanov niso ravno najbolj sproščeni. Teme pogovora med svojci in uporabniki so večkrat omejene in brez posebne vsebine, saj je njihovo skupno življenje precej vezano na preteklost in ne na neke skupne aktivnosti ali dogodke. Institucija obiskov običajno ravno ne olepša, predvsem že zaradi majhne stopnje intimnosti, ki jo lahko uporabniki ponudijo obiskovalcem, kar ni ravno spodbujajoče za osebne interakcije. Zanimiv podatek je, da so v socialno varstvenem zavodu Hrastovec opazili, da so stanovalci, ki so se preselili iz zavoda v bivalne enote, tam začeli dobivati več obiskov, sploh pa tisti, ki v zavodu obiskov niso imeli (Flaker *et al.*2008).

Potrebe po večji intimnosti se kažejo tudi med uporabniki samimi, predvsem pri spolnem življenju. V zavodih oziroma podobnih institucijah se prav tako ustvarijo zveze in razmerja med uporabniki (Flaker *et al.*2008).

Kot pravi Vesna Švab, je preprečevanje spolne prakse ljudem z duševnimi motnjami eden izmed znakov diskriminacije uporabnikov. Obenem pa je potrebno znotraj ustanov ljudi tudi zavarovati pred določenim vedenjem, tudi spolnim, in jim tako onemogočiti dejanja, ki bi jih v drugačnih bolj jasnih okoliščinah odklonili. Pomembno pa je tudi, da so te dileme vezane na posameznike in ne na celotno skupino (Švab 2009).

Kljub vsemu, pa je zaradi običajno velikega števila ljudi oziroma večposteljnih sob težko priti do trenutkov intimnosti. Enoposteljne sobe so lahko dobra rešitev za uporabnike v razmerju, vendar pa je zaradi omejenih kapacitet zavoda do teh skoraj nemogoče priti (Flaker *et al.* 2008).

Institucije lahko omogočijo bolj ali manj družinsko vzdušje ali pa sploh ne. Nekateri zavodi omogočijo uporabnikom, da lahko sami svoje sobe opremijo z lastnim pohištvom in uporabljajo svoje lastne predmete. V takih institucijah ali domovih so tudi skupni prostori narejeni tako, da imajo posamezniki več zasebnosti. Na drugi strani pa so zavodi, ki omogočajo zelo majhno stopnjo intimnosti oziroma zasebnosti. Ti so razmeroma pusti, z enoličnimi prostori in brez osebnih poudarkov pri opremljanju prostorov. Kljub temu, tudi urejenost prostorov sama posebej ne zagotavlja intimnosti in avtonomnosti uporabnikov, obstajati morajo zavodska pravila, ki to določajo (Mali 2008).

Delo je ena osnovnih človekovih potreb, ki se kaže kot potreba po ustvarjanju, delovanju, samovrednotenju in družbeni vključenosti. Je tudi ena od osnovnih človekovih pravic, ki pa se v sodobnem časovnem oblikami meznega dela vedno bolj omejuje. Delo naj bi dalo možnost osebi, da lahko služi denar, s katerim si lahko zagotovi sredstva za življenje. Med ljudmi z dolgotrajnimi stiskami pa je veliko takih, ki ne zaslužijo dovolj, da bi lahko samostojno živeli, poleg tega so nizke tudi dajatve, ki jih prejemajo. Nekateri so invalidsko upokojeni, delajo na črno ali pa dobivajo finančno pomoč od staršev. Ljudje, ki bivajo v zavodih ali v stanovanjskih skupinah, največkrat prejemajo manjšo žepnino. S tem denarjem, ki ga dobijo, pa največkrat niso zadovoljni. Možnost razpolaganja z denarjem oziroma premoženjem zaradi sistema zavoda ali zaradi omejitev, ki jih določijo skrbniki, največkrat nimajo. Ena od zaposlitev v zavodu je gotovo delovna terapija, ki pa se lahko pokaže tudi kot delo v senci. Nekateri uporabniki radi hodijo tja, saj dobijo občutek, da nekaj resnično delajo. Večina uporabnikov pa je mnenja, da je bolj sredstvo za preživljanje časa, kot pa pravo delo ali usposabljanje. Občutek imajo, da se tam ne naučiš spretnosti, ki bi jih lahko uporabljal tudi zunaj zavoda (Flaker *et al.* 2008).

V povezavi z bivanjem v institucijah se pojavlja tudi pojem institucionalna kariera, ki se nanaša predvsem na dolgotrajno bivanje v instituciji. Mnoge, oziroma kar večina, oseb s potrebo po dolgotrajni oskrbi biva ali v kakšnem domu, zavodu ali podobno strukturirani instituciji. Največkrat so dejansko premeščene iz ene institucije v drugo, le poredkoma v domače okolje. Osebe tako običajno zaznamuje predvsem stik z osebjem iz ustanove in stik

sstrokovnjaki, ki tam delajo. Niz dogodkov in situacij ter doživljanje lastne identitete in vloga uporabnika v instituciji, sestavljajo pojem institucionalne kariere. Vsi poprej naštet dejavniki spremljajo ta pojem in njegov produkt. Kako uporabniki delujejo oziroma se v instituciji spreminjajo, je vezano na njihovo bivanje tam. Ne glede, ali imajo uporabniki dobre ali slabe izkušnje, si vsi želijo določenih sprememb predvsem na področju vpliva in odločanja (Flaker *et al.* 2008).

Ena izmed najpogostejših trajnih namestitev pri nas so še vedno socialni zavodi. Kljub temu, da so pri nas že v veliki meri izboljšali pogoje dela, so ti še vedno institucije z velikimi možnostmi za zanemarjanje uporabnikov in njihovo pomanjkljivo zdravljenje. Stanovanjske skupine nudijo različno stopnjo podpore in so večinoma alternativa dolgotrajnemu bivanju s sorodniki. So pa kljub temu veliko bolj svobodna in v družbo bolj vključena oblika bivanja, kot zavod. Uporabniki pa se zanje odločijo takrat, ko nimajo možnosti za samostojno bivanje ali pa so domače razmere takšne, da ne pripomorejo k zdravljenju uporabnika (Švab 2009).

1.4. OBLIKE SKUPNOSTNE SKRBI V SLOVENIJI

S pojmom skupnostna skrb oziroma skupnostne službe razumemo ideologijo, ki pomeni paradigmatški premik v razumevanju koncepta skrbi (za ljudi s težavami v duševnem zdravju, za starostnike, za osebe z motnjami v duševnem razvoju in druge skupine ljudi) in v organiziranju služb v skupnosti (pomoč na domu, stanovanjske skupine, dnevni centri) ter hkrati pomeni alternativo velikim institucijam (domovi za stare, zavodi in domovi za osebe z motnjo v duševnem razvoju, psihiatrične bolnišnice...). Iz velikih, pogosto totalno organiziranih ustanov, ki ljudi izolirajo in segregirajo, naj bi se skrb premaknila v manjše, bolj humane in bolj demokratično organizirane službe pomoči v skupnosti, z namenom vključitve uporabnikov v to skupnost (Flaker 1995, Lamovec 1995).

Skupnostno skrb lahko razumemo tudi kot množstvo oblik, različnih akterjev, prostorov in podob, ki se razlikujejo od tradicionalne obravnave na področju socialnega dela, ki skrb premika iz velikih centraliziranih ustanov v skupnost tja, kjer ljudje živijo in kjer njihove potrebe nastajajo (Selan 2010: 4).

Razvoj skupnostnih služb in s tem nevladnih organizacij se je pri nas začel po letu 1990, ko so se družbene razmere spremenile in omogočile razvoj. Razvoj skupnostnih služb je bil odgovor na potrebe uporabnikov, ki so potrebovali podporo v skupnosti po vrnitvi iz psihiatrične bolnišnice. Takrat je bila edina služba, kamor so se uporabniki lahko obrnili, center za socialno delo, vendar pa po Vogeltnik (2005), socialne delavke na centrih za socialno delo niso bile dovolj usposobljene za delo s to skupino uporabnikov (Vogeltnik 2005: 22-23).

Proces dezinstitutionalizacije je pokazal, da veliko uporabnikov psihiatričnih ustanov nima kam oditi iz zavoda in da so obstali v njih med drugim tudi zaradi stanovanjskih problemov. Uporabniki so potrebovali podporo pri vsakdanjem življenju. Prav zato so nastale vmesne strukture (dnevni centri, skupine za samopomoč, delovna rehabilitacija), ki odgovarjajo na potrebe in stiske ljudi. Oblikovalo se je več različnih oblik rezidenčnega varstva, ki pokrivajo tako stanovanjske, terapevtske in rehabilitacijske namene (Gošte 2004: 20). Pod določenimi pogoji, ki so navedeni v 59. členu Zakona o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 3/07) se lahko kot socialnovarstveni zavod organizirajo tudi sprejemališča, materinski domovi, svetovalnice, stanovanjske skupine, centri za neodvisno življenje invalidov in druge oblike organizacij.

Skupnostne službe za razliko od psihiatrične obravnave temeljijo na socialnem modelu, ki pri osebah išče vire in moč. Poskuša se podpreti uporabnike tam, kjer si to želijo, izboljšati

kvaliteto življenja, povečati integracijo in zmanjšati število ponovnih hospitalizacij (Tancek *et al.* 2008).

Definicijavmesnih struktur pravi, da so vmesne strukture celota terapevtskih intervencij in prostorov, ki izhajajo iz drugačnega pristopa k človeku, vpeljujejo alternativne oblike intervencij, upoštevajo vpliv okolice, delajo z družino, zuporabnikom in celotnim socialnim kontekstom (Brumen 2007). Vmesnost vmesnih struktur razumemo na več načinov. Pojem vmesnih struktur lahko označimo kot organizacijske oblike za delo z ljudmi, ki so postavljene »vmes« med zavodsko obravnavo (bolnišnice, zapori, vzgojni zavodi) in oblike obravnave v t.i. civilnem življenju (ambulante, privatne prakse). Ponavadi gre za rezidenčne ali polrezidenčne strukture (stanovanjske skupine, dnevni centri), med vmesne strukture pa štejemo tudi druge oblike (društva in skupine za samopomoč). Drug način razumevanja koncepta vmesnih struktur poskuša razumeti razlike med različnimi vrstami obravnavanja ljudi. Tu se postavi vmesne strukture med dva izuma 19. stoletja, ki sta zaznamovala oblike dela z ljudmi tudi v 20. stoletju. To so totalne ustanove in delo s posameznikom (»casework«). Pri totalnih ustanovah gre za totalno zajetje človeka, njegove identitete in telesa, za nekakšno prisilno fizično in psihično bivanje v nadzorovanem kolektivu, pogosto z večjo ali manjšo odtegnitvijo občanskih pravic. Pri modelu dela s posameznikom pa gre za vzdrževanje videza civilnosti in prostovoljnosti, pogodbenega odnosa med posameznikoma, od katerih je eden ekspert, drugi pa stranka (Flaker 1998b). Če moč modela »casework« temelji na zaupanju strank v stroko, pa stroka v totalni ustanovi temelji na moči institucije (Basaglia 1981).

Namen vmesnih struktur je dvojen:

1. Reintegracija v skupnost za uporabnikez dolgotrajno hospitalizacijo, ki nimajo drugačne možnosti, da bi bili odpuščeni iz bolnišnice, zaradi različnih vzrokov – zaradi stopnje prizadetosti, ker nimajo več svojcev ali le-ti ne morejo skrbeti za njih, ker nimajo možnosti drugačne oblike bivanja ter potrebujejo občasno ali stalno družbeno skrb.
2. Alternativne oblike zdravljenja, ki ne vključujejo obvezne hospitalizacije, ravno obratno, poskušajo se ji izogniti (Brumen 2005).

Prednosti vmesnih struktur so predvsem v tem, da v večji meri upoštevajo uporabnikovo individualnost, avtonomnost in neodvisnost. Manjša je nevarnost regresije, zmanjšuje se dolžina hospitalizacije in tudi število ponovnih hospitalizacij. Vmesne strukture so tudi

največkrat postavljene v skupnost, kjer so uporabniki manj izolirani in imajo možnost ponovnega vzpostavljanja sosedskih odnosov. S tem se tudi zmanjša stigmatiziranost in izboljša kvaliteta življenja uporabnikov (Margarit 2005: 46).

1.4.1. NOVE OBLIKE BIVANJA V SKUPNOSTI

Kot sva že omenili, gre tu za rezidenčne ali polrezidenčne strukture (stanovanjske skupine in dnevni centri), med vmesne strukture pa lahko štejemo tudi druge oblike, kot so društva in skupine za samopomoč. Vmesne strukture so eden izmed načinov za izhod iz navidezne opozicije med totalno ustanovo in posameznikom: izhod, ki je hkrati konceptualen in realen (Flaker 1998b).

Stanovanjske skupine so ena izmed vmesnih struktur. Definicija stanovanjske skupine izhaja iz negacije zavoda. Stanovanjske skupine so »podedovale« od zavodov veliko formalnih in finančnih mehanizmov, hkrati z njimi pa tudi kadrovske in ideološko strokovne (Flaker 1998b).

Prvi stanovanjski skupini sta bili ustanovljeni v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja. Prva za ljudi z motnjo v duševnem razvoju, druga pa je bila ustanovljena z namenom ustvariti novo obliko dela in alternativo zavodski obravnavi za mladostnike. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so se odpirale tudi stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja. Prva stanovanjska skupina na področju duševnega zdravja je bila pri nas ustanovljena leta 1992. Ustanovil jo je Odbor za družbeno zaščito norosti, sedaj društvo Altra. Ustanovili so jo za štiri oskrbovance zavoda Hrastovec – Trate in jo poimenovali Mavrična družčina (Gošte 2004).

Stanovanjske skupine naj bi bile tudi za stanovalce skupin ljudi z duševnimi stiskami prehodno bivališče, ki naj bi trajalo od enega do treh let. To prehodno obdobje do samostojnega življenja je pogosto veliko daljše, za nekatere stanovalce pa je to tudi rešitev za nedoločen čas (Flaker 1998b).

Na uspešnost integracije stanovalcev v okolje lahko vpliva več dejavnikov, med njimi so to zadostna oddaljenost od zavoda, bližina ostalega okolja in kulture, razvitost skupnostnih oblik življenja v soseski in pa tudi status, ki so si ga stanovalci ustvarili v skupnosti in soseski. Stanovanjske skupine se nahajajo v zelo različnih tipih stanovanj. Od stanovanj v blokih, do predmestnih hiš, vil ... Malo je bilo zgrajenih namensko, nekaj so jih korenito prenovili, vse druge pa so bile naseljene brez večjih prenovitvenih del (Flaker 1998b). Od bolnišničnih oblik se stanovanjske skupine razlikujejo tudi po številu stanovalcev, skupine so manjše, ponavadi je vanje nameščenih od tri do sedem ljudi, ne več kot devet. Prej izjema kot pa stalnica, ki sva jo zasledili v samo eni stanovanjski skupini, je pisarna. Ta se uporablja kot družaben prostor,

pisarna, shramba vrednih stvari in pa predvsem kot prostor za zaupne pogovore med stanovalci in osebjem.

Velik del življenja v stanovanjski skupini je posvečen gospodinjstvu, drugi pomemben del življenja v stanovanjskih skupinah pa je prosti čas. Prosti čas zapolnjujejo igre, branje, gledanje televizije, visenje in organizirano in pa tudi neorganizirano pogovarjanje.

Del življenja stanovalcev se dogaja tudi zunaj stanovanjskih skupin. Nekateri stanovalci še vedno opravljajo tudi plačano delo. Nekateri še vedno opravljajo delo v delavnicah zavoda, nekateri uporabniki (čeprav je takih zelo malo) so redno zaposleni v službah za polni oziroma za polovični delovni čas, so pa tudi taki, ki imajo pollegalno oziroma nelegalno zaposlitev pri privatnikih (Flaker 1998b).

Na ljubezenskem in erotičnem področju se stanovalci ponavadi usmerijo v stike zunaj stanovanjskih skupin. Alkohol ni dovoljen v stanovanjskih skupinah, zunaj stanovanjske skupine pa je dovoljen v majhnih količinah (Flaker 1998b).

Strinjava se s Flakerjem (1998b), ki pravi, da je stopnja vključenosti v okolje v različnih stanovanjskih skupinah različna. Neodvisnost od zavoda pospešuje integracijske procese, vendar je pri skoraj vseh stanovanjskih skupinah navzoče tudi močno institucionalno okolje, ki je del vsakdanjika stanovanjske skupine (strokovne službe, institucionalni obiski...).

Največ konfliktov med stanovalci in med stanovalci in delavci nastane glede pospravljanja, čistoče in higiene. Razreševanje konfliktov se od stanovanjske skupine do stanovanjske skupine razlikuje. Vnekaterih stanovanjskih skupinah se konfliktom izogibajo oziroma jih prelagajo na čase, ki bodo mirnejši, ponekod jih rešujejo skupinsko, nekatere konflikte pa je potrebno rešiti tudi individualno. Eden izmed hujših ukrepov, ki se zgodi razmeroma redko, je premestitev stanovalca nazaj v zaprto ustanovo (Flaker 1998b).

Večina stanovalcev stanovanjskih skupin se v zvezi z modo, glasbo, množičnimi mediji vključuje v kulturna dogajanja različno, največkrat je to odvisno od finančnih zmožnosti (Flaker 1998b).

Flaker (1998b) je sicer naštel vloge osebja in njihove cilje v stanovanjskih skupinah, ki pa se z najinim videnjem, pridobljenimi znanjem in izkušnjami z delavci bivalnih enot, do danes ne razlikujejo veliko. Omenil je, da v stanovanjskih skupinah velja večja domačnost, manjše število ljudi pomeni tudi lažje upravljanje, pristop je bolj individualiziran. Večkrat je osebje

tudi posrednik pri urejanju zadev v vsakdanjem življenju za stanovalce. Njihova vloga se nanaša tudi na pomoč pri vključevanju v vsakdanje življenje in postopen prehod v samostojno življenje. Povsod ostaja nespremenjeno tudi dejstvo, da v večini stanovanjskih skupin ni supervizije, kar za osebje predstavlja velik manko.

Strinjava se tudi o mreži podpornih stikov, ki jih imajo stanovalci stanovanjskih skupin. Pri tem je sicer jasno vidno, da je možnost vzpostavljanja stikov v stanovanjskih skupinah precej večja od institucije, še vedno pa bolj siromašna kot pri nestigmatiziranih ljudeh, ki živijo v običajnih stanovanjskih ureditvah (Flaker 1998b).

Glede namembnosti stanovanjske skupine delimo na:

1. Skupine, ki so namenjene predvsem bivanju: Gre za hiše, stanovanja, ki imajo funkcijo predvsem v tem, da nudijo bivališče, prehrano, možnost socialnih kontaktov za osebe, ki imajo poleg izraženih duševnih, socialnih ali telesnih problemov še problem stanovanja. To so ljudje, ki nimajo svojcev, jih ti ne morejo sprejeti ali pa je situacija doma preveč konfliktna. Osebje je prisotno občasno ali pa tudi 24 ur na dan, odvisno od hendikepa stanovalcev. Take skupine nudijo možnost ljudem, ki bi drugače preživeli ostanek svojega življenja v institucijah, da se vrnejo v skupnost.
2. Skupine, ki so namenjene dezinstitutionalizaciji in rehabilitaciji: Tu gre za razvijanje avtonomnosti za ljudi z dolgotrajno hospitalizacijo, ki imajo problem pomanjkanja neodvisnosti in niso sposobni živeti popolnoma avtonomno. Tu poteka rehabilitacija ljudi, ki so zaradi dolge hospitalizacije kategorizirani kot kronični bolniki, vendar je ta njihova kroničnost posledica življenja v institucijah in nima več veliko skupnega z osnovno diagnozo, zaradi katere so prišli v bolnišnico.
3. Skupine, ki so namenjene predvsem terapiji: Tu pa je nudenje obravnave, ki se izogiba nepotrebnim hospitalizaciji, nudi možnost izogniti se kriznim trenutkom v družini, razbremenjuje družino ter nudi varnost uporabniku. Omogočen je urejen ritem življenja v skupnosti, brez škodljivih posledic hospitalizacije. Pomembne sestavine so interakcije z okoljem, sodelovanje s skupnostjo, informiranje in izobraževanje ljudi o duševnih problemih, posledicah hospitalizacije in spreminjanje družbene odgovornosti v odnosu do ljudi z duševnimi težavami (Zemljič 1993).

Zaviršek, Zorn, Videmšek (2002) pa opisujejo različne oblike stanovanjskih skupin, ki se razlikujejo:

1. Glede časa bivanja uporabnikov (prehodna oblika bivanja k povsem samostojnemu življenju, dolgotrajna oblika bivanja – za neomejen čas).
2. Glede na prisotnost strokovnih delavk (podnevi, ponoči, nekaj ur dnevno, nekajkrat tedensko, nekajkrat mesečno...).
3. Glede na idejno usmerjenost oziroma način novačenja uporabnikov (koncept gospodinskih skupnosti, v katerih živijo skupaj ljudje z različnimi sposobnostmi, različnimi ovirami, različnih generacijskih skupin ali spolov, ali pa živijo skupaj ljudje s podobnimi izkušnjami).

Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Ur. l. RS, št. 52/95) opredeljuje stanovanjske skupine v 7 členu: »Institucionalno varstvo je oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine.«

Pogojno lahko med stanovanjske skupine štejemo tudi nekatere druge rezidencialne enote, ki so izrazito prehodnega značaja, na primer materinske domove, varne hiše in krizne centre.

Materinski domovi so ustanove, ki so začele nastajati že v začetku 19. stoletja. Takrat so se imenovali dobrodelne hiše za ženske in otroke, namenjeni pa so bili zaščiti žensk in njihovih otrok. Materinski domovi predstavljajo zavetišče in prehodni dom za obdobje, ki naj ne bi bilo daljše od enega leta za vse trpinčene matere in njihove otroke, za nosečnice in porodnice, ki nimajo drugih možnosti nastanitve. Nudijo jim varnost in pomoč pri učenju lastne samostojnosti (Gržan 2000).

Varna hiša je stanovanjska hiša, ki predstavlja varen prostor, kamor se pred nasiljem lahko odmaknejo ženske in njihovi otroci. Na zunaj se nič ne razlikuje od ostalih družinskih hiš, v njej pa je z raznimi ukrepi v največji možni meri poskrbljeno za varnost stanovalk in njihovih otrok. Lokacija varne hiše je tajna. Bivanje v hiši pa je omejeno na največ eno leto. V tem času je vsaki stanovalki nudena psihosocialna pomoč. V hiši so zaposlene svetovalke in oskrbnice, ki so prisotne vse delavnike, ponoči pa so dosegljive na dežurnem telefonu. Vsaka stanovalka ima tudi svojo svetovalko, ki ji pomaga pri urejanju vseh postopkov (na sodišču, sodelovanje s pristojno policijsko postajo). Za sprejem v varno hišo je potreben uvodni razgovor, kjer ženska predstavi svojo situacijo, seznanijo pa jo tudi s pravili bivanja v hiši.

Nastanitev se ponavlja odvijajo dan po uvodnem razgovoru. V večini varnih hiš ima vsaka stanovanjka svojo sobo, ostali prostori pa so namenjeni skupni uporabi (dnevni prostor, kuhinja z jedilnico, igralnica, kopalnica, svetovalnica, terasa in ponekod tudi vrt). Popolna tajnost lokacije varne hiše pomeni, da v hiši obiski niso dovoljeni (Društvo za nenasilno komunikacijo, Varna hiša. <http://www.drustvo-dnk.si/dejavnosti/osebe-z-izkunjo-nasilja/varna-hia/15.html>).

Deluje pa tudi več vrst kriznih centrov. Eni od teh so tudi krizni centri za mlade, ki v Sloveniji delujejo od leta 1995, ko je nastal prvi krizni center za mlade v Ljubljani. Delujejo neprekinjeno 24 ur na dan in so namenjeni vsem otrokom in mladostnikom od šestega do osemnajstega leta starosti, ki se znajdejo v akutni stiski, zaradi katere je nujna izločitev iz okolja, v katerem bivajo. Od septembra 2007 pa v Grosupljem deluje tudi krizni center za otrok – Hiša zavetja Palčica. Krizni center za otroke je namenjen otrokom v predšolskem obdobju (starost 0 do 6 let), pri katerih center za socialno delo ugotovi, da je za njihovo zaščito nujno potreben umik iz ogrožajočega okolja (družina, šola...). To je sistemska rešitev za čas nekje do treh tednov. Poleg nudenja bivanja krizni centri opravljajo tudi enodnevne obravnave, informativne razgovore, svetovalne razgovore, nudijo učno pomoč, organizirajo tematske delavnice, delo s prostovoljci, informirajo javnost, sodelujejo v supervizijskih skupinah ... (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Krizni centri. <http://www.mddsz.gov.si/si/delovna-podrocja/sociala/izvajalci/kcm/>).

Omenili bomo še krizni center za ženske, ki je varen prostor na tajni lokaciji, kamor se lahko ženske umaknejo 24 ur na dan, če se nahajajo v akutni situaciji nasilja (pretep, posilstvo oziroma obstoj velike nevarnosti, da se to zgodi). Krizni center ženskam nudi takojšen umik v varen prostor, strokovno pomoč in podporo pri urejanju nadaljnjih korakov svojega življenja in informacije o drugih obstoječih oblikah pomoči (Ženska svetovalnica, Krizni center. <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/krizni-center>).

Poleg zgoraj omenjenih rezidencialnih enot med vmesne strukture štejemo še dnevne centre. Dnevni centri v večini ponujajo strokovno svetovanje in različne oblike strokovnega dela, ki razvijajo in krepijo individualnost oseb, ki so vključene, razrešujejo njihove osebne stiske in jim pomagajo pri vključevanju v aktivno življenje. Dnevni centri služijo tudi različnim oblikam preživljanja prostega časa, družabnemu življenju in skupinskim dejavnostim. Vključenim osebam so v večini na voljo različne ustvarjalne delavnice (likovna delavnica, oblikovanje iz gline), ponekod tudi izobraževalne in interesne dejavnosti (literarna delavnica,

tečaji tujih jezikov) in tudi različni družabni dogodki (razstave, dnevi odprtih vrat...). Dnevni centri omogočajo nadaljevanje rehabilitacijskega procesa v sproščenem okolju (Ozara Slovenija, Dnevni centri. <http://www.ozara.org/programi-in-projekti/nosilni-programi/dnevni-centri/>).

1.5. KONCEPTI IN NAČELA SOCIALNEGA DELA PRI DELU Z LJUDMI S TEŽAVAMI V DUŠEVNEM ZDRAVJU

Na tem mestu morava omeniti koncepte, ki so pomembni v socialnem delu na splošno in prav tako tudi za ljudi s težavami v duševnem zdravju. Najprej je treba izpostaviti uporabo pojma »uporabnik« v socialnem delu. Skozi celotno diplomsko nalogo uporablja ta izraz prav zato, ker se je v socialnem delu najbolj utrdil in se tudi najpogosteje uporablja. Veliko bolj bi ustrežal pojem »sogovornik«. S tem namreč pojmujeemo ljudi, s katerimi vzpostavljamo delovni odnos, osebni stik, soustvarjamo izvirne delovne projekte pomoči (Čačinovič-Vogrinič *et al.* 2009). Strinja se s Čačinovič-Vogrinič in sodelavci (2009), da beseda sogovornik poudari tiste elemente v odnosu, ki so odločilni – so-ustvarjanje delovnega odnosa, so-ustvarjanje razgovora...

Osrednji prostor, brez katerega si v socialnem delu ne predstavlja dela, je pogovor. Socialni delavec in uporabnik sta sogovornika. Pogovor omogoči srečanje ljudi z osebnimi zgodovinami, izkušnjami, kompetencami, to je pogovor med sogovorniki, ki iz pogovora pridejo z novimi pogledi, razširjenim ali drugačnim razumevanjem, z novimi premisleki (Čačinovič-Vogrinič *et al.* 2009).

Pri delu z uporabniki se je treba zavedati, da je jezik socialnega dela vedno tudi jezik uporabnika. Tak jezik, ki mora vključevati in opogumljati ljudi, to so besede, kot so: pogovor, dialog, sodelovanje, spreminjanje, timsko delo, skupnost... Koncepti vzpostavljanja delovnega odnosa, osebnega stika, soustvarjanja delovnega projekta povedo, kako se v socialnem delu dela, in zato je toliko bolj pomembno, da jih strokovni delavci uporabljajo in podelijo z uporabniki (Čačinovič-Vogrinič *et al.* 2009).

Koncept delovnega odnosa v socialnem delu je ključen pri delu z uporabniki. Tu gre za dogovor o delu, ki ga je treba opraviti skupaj (Čačinovič-Vogrinič *et al.* 2009). Po Lussiju grev temelju vedno za projekt sodelovanja, ki se ustvari na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem iskanju rešitev, da bi udeleženci v problemu postali udeleženci pri rešitvi (Lüssi 1991, v Čačinovič-Vogrinič *et al.* 2009: 91).

Odnos med socialnim delavcem in uporabnikom je delovni odnos in prva naloga socialnega delavca je, da delovni odnos vzpostavi. Čačinovič-Vogrinič in sodelavci (2009) predstavljajo elemente delovnega odnosa, to so: dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema (Lussi) in osebno vodenje (Bouwkamp, Vries). V praksi pa se je potrebno opreti še na štiri pomembne sodobne koncepte v socialnem delu: perspektiva moči (Saleebey), etika

udeležnosti (Hoffman), znanje za ravnanje (Rosenfeld, Čačinovič Vogrinčič) in ravnanje s sedanjostjo ali koncept so-prisotnosti (Anderson).

O pomembnosti vseh konceptov sva bili dobro poučeni skozi vsa štiri leta študija na Fakulteti za socialno delo. Tu izpostavljava samo tiste, ki se nama pri delu z ljudmi s težavami v duševnem zdravju zdijo še posebej pomembni. Začeti je najtežje, zato je zelo pomemben uvod. Socialna delavka mora opisati svojo vlogo, vzpostaviti in varovati prostor za delo, kjer vsakdo pride do besede in se vsi počutijo sproščeno. Pri ljudeh s težavami v duševnem zdravju je zelo pomembno, da si pridobimo njihovo zaupanje. Brez tega ne moremo naprej. Še posebej pri tistih uporabnikih, ki že dolgo let bivajo v institucijah ali stanovanjskih skupinah in so postali apatični za vse, kar se okoli njih dogaja. Velikokrat se namreč zgodi, da so taki uporabniki dali skozi že veliko anket, intervjujev in pogovorov z različnimi strokovnimi delavci in se kljub temu vsa ta leta ni nič spremenilo. Velikokrat v pogovoru pomaga, da se poudari dejstvo, da bodo vsi uporabnikovi podatki ostali anonimni. Ne moreva tudi mimo perspektive moči, ki je nujna sestavina vsakega pogovora. Dela se nam tem, da se resnično poveča socialna moč posameznika in hkrati tudi odkrivanje in uporaba posameznikovih virov moči. Uporabniki vedno radi povejo, kaj radi delajo in v čem dobri, kakšne dejavnosti radi obiskujejo. Izkušnjo moči omogočimo, če ravnamo z ljudmi spoštljivo in tako prispevamo k njihovemu samospoštovanju in dostojanstvu. Tako odkrijemo uporabnikove vire, moč, in na tem lahko gradimo naprej, ga podpremo, da se vključi v skupnost in izkoristi vire svoje življenjske mreže. Ključni koncept, ki govori o posebnosti v socialnem delu razvitega znanja in o posebnosti ravnanja z njim, je znanje za ravnanje. Strokovni delavec zna vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in kontekst socialnodelovnega razgovora. Zmore pa tudi podeliti strokovno znanje z uporabniki v procesu soustvarjanja interpretacij v razgovoru in tako omogočiti »prevajanje« v osebni ali lokalni jezik in nazaj v jezik stroke. To pomeni, da moramo znati z uporabniki podeliti koncepte, ki definirajo naše sodelovanje in pogovor (koncept delovnega odnosa, instrumentalne definicije, ravnanje iz perspektive moči ...), kar je v praksi veliko težje izvajati, kot pa je prebrati v teoriji. To mora socialni delavec znati podeliti na način, da se uporabnik ne bo počutil ponižanega, prizadetega, ker se mu zdi, da gre za izraze, ki jih on nebi nikoli razumel (Čačinovič-Vogrinčič 2008).

Tudi Lússijevo pojmovanje sistemskega socialnega dela, ki ga najbolje prikazujejo metodična načela socialnega dela, socialni delavci potrebujejo v socialnem delu. Od načela vsestranske koristnosti, pri katerem je poudarjena uresničljiva korist za vse, do načela interpozicije, ki omogoča socialnim delavcem spreminjanje bližine in oddaljenosti (empatijo in sočutje ali pa distanco), ki sta nujna za vsakršno ravnanje. Izrednega pomena za ljudi s psihičnimi stiskami je socialnoekološko načelo, kjer aktiviramo in krepimo naravne socialne mreže uporabnikov (družina, prijatelji, sosedje...), ki so pogosto pri uporabnikih zelo šibke ali celo prekinjene (Čačinovič-Vogrinič 2008).

Ena od pomembnih metod dela s posameznikom je tudi individualno načrtovanje, znotraj tega pa metoda izdelave individualnega načrta samostojnega življenja. V tem delu predstavlja koncept, kot ga opredeljuje Jelka Škerjanc (Škerjanc 2006). Bistvo individualnega načrtovanja je v premiku moči od strokovnih služb in velikokrat tudi sorodnikov, k potencialnim uporabnikom. Uporabniki prevzamejo odločanje o svojem življenju v svoje roke. Proces načrtovanja in njegovo dosledno izvajanje omogoča nadzor nad celotnim procesom načrtovanja ter nad načrtovanjem storitev, ki jih uporabniki potrebujejo. V procesu individualnega načrtovanja moramo zagotoviti krepitev moči uporabnikov. Bistvene razlike individualnega načrta od drugih strokovnih zapisov so predvsem v tem, da je v načrtu zapisano samo, kar si posameznik želi, da je uporabljen jezik, ki ga uporabnik razume in kar se nama zdi najpomembnejše, da je uporabnik spodbujen k razmišljanju o svojem življenju. Individualni načrt je sestavljen iz dveh delov. Prvi del je načrt, ki vsebuje kratek uvod ter pregled petih magnetov, ki se nanašajo na opis posameznikove življenjske situacije, to so: vpliv, spretnosti, stiki, bolečine in želje. Na koncu načrta so zapisani posameznikovi cilji, ki predstavljajo njegovo vizijo. Drugi del načrta pa je stroškovnik. V njem je opis finančnih sredstev, ki jih potrebuje posameznik za uresničevanje tistih ciljev, ki so zapisani v individualnem načrtu. Na koncu sledi še refleksija, ki jo zapiše načrtovalec (strokovni delavec), ki povzame potek izdelave individualnega načrta, pomanjkljivosti in prednosti zapisovanja individualnega načrta in kje vidi svojo vlogo v implementaciji individualnega načrta.

(Individualno načrtovanje, Individualno načrtovanje z udejanjanjem ciljev – pomen uporabniškega vpliva pri zagotavljanju socialnovarstvene storitve. http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Publikacije/individualno_nacrtovanje_jelka_skrjanc.pdf).

1.5.1.NORMALIZACIJA

Predstavili bova enega izmed procesov, ki je bil leta 1959 zapisan v dansko zakonodajo, najprej kot vodilno načelo v skrbi za osebe z motnjo v duševnem razvoju. Kasneje je vodja danskih služb za osebe s težavami v duševnem zdravju Bank-Mikkelsen to definiral kot dopuščanje, da se vsi, ki so vključeni v zavode (tudi osebe z motnjo v duševnem razvoju), institucije ustvarijo eksistenco, ki je kolikor mogoče blizu »normalni« (Brandon 1993a).

Proces normalizacije je potekal v smeri vključevanja socialno izključenih članov družbe. V skandinavske države in ZDA pa so ideje o normalizaciji prodrle približno 10 let kasneje. Sprva se je nanašal na otroke z motnjami v duševnem razvoju, ki so bili večinoma zaprti v ustanove, kasneje pa na vse ljudi z najrazličnejšimi »družbenimi napakami«. Položaj in funkcija ljudi z različnimi prizadetostmi (osebe z motnjo v duševnem razvoju, osebe s težavami v duševnem zdravju...) sta bila v družbi razvrednotena, proces normalizacije pa je stremel k temu, da se te skupine ljudi aktivno vključi v družbo, da se jim prizna skladne vloge in položaj z drugimi družbenimi skupinami ljudi. Osebam bi se omogočila aktivna vloga pri kreiranju lastnega življenja (Lukač 2005).

Pojem normalizacija je nastal kot pozitiven odgovor na vprašanje, ki ga je postavila deinstitutionalizacija, ko je odpravila institucionalne okvire skrbi za nekatere skupine prebivalstva. Po Flakerju, gre pri normalizaciji za to, da se normalizira oziroma popravi odnos do stigme, do deviacije (Flaker 1995: 362-363).

Osnova normalizacije po Zaviršek, Zorn in Videmšek (2002) je, da se ustvarijo ustrezni pogoji zaupoštevane izbire in želja hendikepiranih oseb. Načelo normalizacije izhaja iz individualnih potreb uporabnika, da se načrtuje skupaj z uporabnikom.

Izhodišče normalizacije je negacija institucije, preseganje patoloških načinov ravnanja z ljudmi in preseganje izolacije, stigmatizacije, poniževanja (Vučak 1996: 24-25).

Cilj normalizacije je ustvarjanje kolikor mogoče normalnih življenjskih razmer, za nekdanje uporabnike totalnih ustanov. V nasprotju z normalizacijo 19. stoletja, katere cilj je bil ustvariti normalnega posameznika, sta cilja normalizacije 20. stoletja ustvariti normalne situacije, ki bi omogočale maksimalizacijo pristojnosti, pravic, pa tudi produktivnosti, njihovim udeležencem in ne več izključevanje, ampak ponovno vključevanje osebe v družbo. Opozoriti je treba še na eno razliko med normalizacijo 19. in 20. stoletja, ki je v samem terminu norme, in normalizacije, ki sta bila v 19. stoletju bolj tehnična termina. Temelji normalizacije 20.

stoletja temeljijo na etični, politični in estetski odločitvi, zahtevi po razpustitvi velikih ustanov, prenehanju zapiranja in stigmatizacije. Ta zahteva je izšla iz ugotovitve, da je krivično, da je del prebivalstva izključen in depriviligiran (Flaker 1993b).

Ameriški pisatelj Wolf Wolfensberger, je med prvimi dal spodbudo za razvoj pojma normalizacije. Po njegovem bi z uporabo simbolov, predstav in drugih sredstev, ki jih kultura vrednoti, omogočili osebam z motnjami v duševnem razvoju, da živijo življenje, kakršno družba ceni. Definicijo normalizacije je kasneje preoblikoval in zapisal, da se z uporabo sredstev, ki so kulturno kar najbolj normativna, vzpostavi in/ali ohrani vedenje in značilnosti, ki so kulturno v najvišji meri normativna. Zavzemal se je za integracijo oseb v skupnost na različnih področjih: izobraževanje, delo, stanovanje in preživljanje prostega časa. (Wolfensberger 1983).

V družbi je bil pojem »normalizacija« v ozki povezavi s pojmom »norma«. Pri pojmu »norma« pa morava omeniti Foucaulta, ki govori, da se je v 19. stoletju uveljavil koncept družbe kot »disciplinska družba«, disciplinska ureditev, kjer so poudarjeni disciplinski ukrepi, če se ne obnašamo »normativno«. Prisposoba vsega pozitivnega in naprednega je bila vrednotena skozi »normo« (Flaker 1993b).

Med vodilnimi in najbolj odmevnimi avtorji na tem področju sta vsekakor Brandona. David Brandon izhaja iz Wolfensbergerjeve teorije, vendar jo sam predstavi manj tehnološko in širše. Načelo normalizacije se osredotoča na ustvarjanje pogojev za to, da prizadeta oseba občuti normalno spoštovanje, ki si ga zasluži vsak človek. Treba je upoštevati izbiro, želje, zahteve in težnje oseb, kolikor je le mogoče. Tudi poškodovana oseba mora funkcionirati kot razpoznaven individuum, in svojo identiteto sebi in drugim definirati z okoliščinami in pogoji svoje eksistence. Poudarjal je, da je veljalo načelo, da je ugotavljanje potreb izključno naloga profesionalcev, vendar pa je vedno bolj pomembno, da v procesu načrtovanja in uporabe služb, aktivno sodelujejo tudi uporabniki, ki sami presodijo, kaj je za njih najbolje. Izhodišča ravnanj temeljijo na zahtevi po vključevanju ljudi s posebnimi potrebami v družbo, po prevrednotenju njihove vloge, povrnitvi njihovih pravic in spoštovanju njihove identitete (Brandon 1993b).

Tudi Ramon (1993) obravnava normalizacijo, ki jo povezuje z deinstitucionalizacijo kot usmeritvijo v to, da se obrne veliki, večstoletni zgodovinski proces institucionaliziranja, ter s temeljno usmeritvijo v socialno vrednotenje človeka in njegove pravice do samoodločanja, ki pa ne izključuje pravice do ustrezne skrbi zanj.

V Sloveniji smo se prvič s pojmom normalizacije bolj neposredno srečali v okviru dveh raziskovalno-izobraževalnih projektov:

1. Raziskovalna naloga »Spremljanje uresničevanja in uspešnosti načrta prenove zavodskega obravnavanja otrok in mladostnikov z motnjami v vedenju in osebnosti ter razvijanje sodobnejših oblik in vsebin dela v prenovljenih zavodih«.
2. Tempusov projekt »Študij duševnega zdravja v skupnosti«, ki vsebuje izobraževalne, raziskovalne in akcijske sestavine (Margarit 2005).

David in Althea Brandon (1992: 13-16) naštevata pet vodil normalizacije, ki jih poimenujeta »Načela vsakdanjega življenja«, ki jih je lahko razumeti, vendar pa izjemno težko upoštevati pri praktičnem delu, ker od ljudi zahtevajo osebne spremembe, odprtost in široka obzorja. To so:

1. Poglobljanje odnosov.
2. Večanje izbire.
3. Razvijanje udeležbe.
4. Individualizacija razvoja.
5. Stopnjevanje druženja.

Odnosi so bistvo vsakršnega dela. Veliko uporabnikov ima malo prijateljev, včasih tudi nobenega. Ponavadi imajo stike s sorodniki in z ljudmi, ki so za to plačani (terapevti, zaposleni, psihiatri...) (Brandon, Brandon 1992).

Brandon (1988) pravi, da so sestavine, ki vodijo k dobrim odnosom, toplina, ljubezen, spoštovanje spolnosti, spoštovanje, deljenje z nekom, prijateljstvo, vzeti si čas za nekoga, ko je to potrebno, bližina, upoštevanje in empatija. Brandon še doda, da v poglobljenih odnosih ni občutka usmiljenja ali kontrole.

Za uporabnike je potrebno ustvarjati in razvijati možnosti, da lahko navežejo stike, ki se sčasoma lahko poglobijo v naklonjenost in ljubezen, z vključitvijo spolnosti. Velikokrat so tudi osebe in zaposleni edina vez, prek katere lahko uporabniki navezujejo stike (Brandon 1988).

Večanje izbire se navezuje na to, da uporabniki potrebujejo veliko podpore in spodbude, da lahko razvijejo občutek za obvladovanje svojega življenja. Seveda pa je za učinkovito izbiro potrebno ponuditi informacije, izkušnje in tudi posledice vsake izbire. Prav pri opredelitvi posledic vsake dane izbire, imajo zaposleni pomembno vlogo. Uporabniki bi morali imeti

vsakodnevno organizacijo svojega življenja čim bolj pod svojim nadzorom, od osnovnih potreb, kaj bodo jedli, pili, do tega, kakšne dejavnosti bodo opravljali, s kom bodo razvijali odnose, kako bodo oblikovali svoj prosti čas, na kakšen način si bodo služili denar... Da lahko izbirajo, pa potrebujejo osebno moč, znanje in informacije. Pri tem je nujna vsa podpora ustanove, to pomeni zlasti vseh zaposlenih v njej (Brandon, Brandon 1992).

Rečemo lahko, da je razvijanje udeležbe pravzaprav povečana izbira. To pomeni, da je uporabnik vključen pri vodenju in načrtovanju organizacije, kjer preživlja svoje dneve. Uporabniki vplivajo na naravo službe, ki jo uporabljajo, odločajo pri vodenju organizacije, o širjenju storitev, prispevajo k oblikovanju politike organizacije. Prav tako se išče načine, kako se uporabniki lahko vključijo v lokalno skupnost, kako lahko v njej sodelujejo. Tako bi družba prepoznala osebe s težavami v duševnem zdravju kot enakovredne člane in da je njihov prispevek na različnih področjih (šport, delo ...) prav tako koristen in pomemben. Pomembni elementi pri tem so vključevanje uporabnikov v timske obravnave in spremembe, da imajo dostop do svojih kartotek, da so preskrbljeni z informacijami in da imajo dostopnost do tiskanih materialov o službah (brošure). V primerih, ko uporabniki sami ne morejo sodelovati in poskrbeti za svoje pravice, se mora omogočiti možnost zagovorništva (Brandon, Brandon 1992).

Individualizacija razvoja naj bi temeljila na uporabnikov zmožnostih, interesih in željah, to pomeni, da se vsakemu uporabniku zagotovi možnosti za osebni razvoj. Uporabnik mora imeti priložnost izraziti svojo individualnost, za kar je seveda potrebno medsebojno zaupanje z osebjem. Na prvem mestu morajo biti uporabniki kot ljudje, ki so modri, ljubeči in cenjeni državljani, da imajo dobro mnenje o sebi in jih drugi spoštujejo. Službe in osebje jim morajo nuditi vso pomoč in podporo, da dosežejo in oblikujejo ustrezne socialne spretnosti. Uporabnikom je treba ponuditi takšne storitve in ukrepe, ki krepijo njihovo samozavest, pomembnost, ter zadovoljijo občutek enakopravnosti v družbi. Vsak posameznik mora imeti možnost za osebno izražanje in za individualno delovanje, za kar pa morajo biti zagotovljeni pogoji za individualni razvoj in napredek. Za vsakega posameznika je treba sestaviti individualni načrti uslug. Posameznika se ne sme obravnavati kot del skupine, ampak celovito, kot enkratnega posameznika s čisto svojimi potrebami in željami (Brandon, Brandon 1992).

Stopnjevanje druženja pomeni, da se posameznik vključuje v dejavnosti v instituciji in zunaj nje, da se povezuje z vsemi člani (drugimi uporabniki, zaposlenimi, drugimi ljudmi). Postati

mora enakovreden član skupine. Pri stopnjevanju druženja je pomembno, da uporabniki širijo svoj krog ljudi, s katerimi se družijo. Največkrat se družijo le s sorodniki in prijatelji, ki so velikokrat tudi sami uporabniki socialnih služb. Prav zato je še toliko bolj pomembno druženje s tako imenovanimi »neplačanimi prijatelji«, ki se vključujejo popolnoma prostovoljno in ker si to sami želijo. Takšni odnosi so veliko bolj iskreni in stvarni. Integracija je življenjskega pomena, saj zagotavlja možnosti za učenje novih spretnosti in širjenje izkušenj. Uporabniki morajo na primer uporabljati skupne prostore, ki so namenjeni širši družbi (knjižnice, javni prevoz). Morajo se naučiti, da so najprej ljudje, šele potem so ljudje, ki potrebujejo pomoč in različne vrste storitev (Brandon, Brandon 1992).

1.6. SOCIALNOVARSTVENI ZAVOD DUTOVLJE

Socialnovarstveni zavod Dutovlje je v preteklosti imel številne funkcije in namene, zadnja, najbolj aktualna preobrazba je bila ta, da je zavod kot dislocirana enota Doma upokojencev Sežana, postal dom za ljudi s težavami v duševnem zdravju. Leta 1991 je zavod dobil status samostojnega javnega posebnega socialnovarstvenega zavoda za odrasle osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju ali razvoju, ter za osebe z več motnjami. Iz prvotne oblike zaprtega zavoda z okrog 165 stanovalci, se je postopoma preoblikoval v bolj sodobno socialno usmerjeno ustanovo, ki vedno manj sloni na medicinskem modelu. Spremembe so se v instituciji dogajale postopno, skladno z družbenim in politični pogledom na ljudi s težavami v duševnem zdravju in njihovimi potrebami. Največji premik se je začel po letu 2003, ko je Nacionalni program razvoja socialnega varstva od leta 2000 do 2005 dal izhodišče za nadaljnji razvoj. V letu 2005 je skupina strokovnih delavcev in sodelavcev izdelala obsežen Akcijski načrt razvoja SVZ Dutovlje, ki je bil uresničen šele v letih 2006 in 2007. Trenutno pa je v teku akcijski načrt iz leta 2008, ki zajema vizijo razvoja zavoda, vse do leta 2013. Program je bil vmes tudi izpopolnjen predvsem s smernicami in cilji Resolucije nacionalnega programa socialnega varstva do leta 2010. Projektne skupine strokovnih delavcev in sodelavcev zavoda so poskušale voditi evidenco opravljenega dela in pa uspešnost opravljenih ciljev akcijskega načrta (Akcijski načrt 2008).

Socialnovarstveni zavod Dutovlje leži na Kraškem območju, v bližini mesta Sežana. Sam zavod je lociran na robu vasi Dutovlje in je od centra vasi oddaljen približno 600 metrov. Objekt, ki je v preteklosti služil številnim namenom, sedaj nudi nastanitev, osnovno socialno in zdravstveno oskrbo uporabnikom in uporabnicam. Poleg tega jim nudi tudi storitve delovne terapije, fizioterapije in drugih strok. Kljub določenim ukrepom, ki se vrstijo že od leta 2003, je zavod še vedno prenaseljen. K sprostitvi prostorov je pripomogla tudi dislocirana enota Sežana, saj v njej stanuje 24 ljudi. Dislocirana enota Sežana pa ni pripomogla samo k razbremenitvi bivalnih pogojev zavoda, ampak je dala možnost uporabnikom poskusiti samostojnejšo in bolj svobodno obliko bivanja (Akcijski načrt 2008).

Na dan 31.12.2011, je bilo v Socialno varstvenemu zavodu Dutovlje 146 mest, v Dislocirani enoti Sežana pa 24 mest. Skupaj je bilo 170 mest. V zavod so v letu 2011 sprejeli 13 novih uporabnikov. Zaradi različnih razlogov pa so isto leto odpustili 12 uporabnikov (Letno poročilo 2011).

Tabela 1.1: Kapacitete bivanja v Socialno varstvenemu zavodu Dutovlje

BIVALNI STANDARD	Matična enota	Dislocirana enota	Skupaj
Kapaciteta, št. Stanovalcev	146	24	170
Enoposteljna soba	2	0	2
Dvoposteljna soba	7	12	19
Triposteljna soba	7	0	7
Štiriposteljna soba	6	0	6
Petposteljna soba	17	0	17
Vse sobe	39	12	51

Tabela 1.2: Sprejemi in odpusti v letu 2011

	Moški	Ženske	Vsi
Sprejemi	11	2	13
Odpusti	8	4	12

Tabela 1.3: Vzroki odpusta v letu 2011

VZROKI ODPUSTA	MOŠKI	ŽENSKE	VSI
Smrt	5	2	7
Selitev v stanovanjsko skupino	1	0	1
Selitev v drugo organizacijo	1	0	1
Odhod domov	0	2	2
Konec rezervacije	1	0	1
Skupaj	8	4	12

Osnovne dejavnosti zavoda so:

1. Nudenje socialnega varstva z nastanitvijo (institucionalno varstvo odraslih duševno prizadetih in bolnih oseb).
2. Splošna izvenbolnišnična zdravstvena dejavnost.
3. Specialistična izvenbolnišnična zdravstvena dejavnost.

4. Samostojne zdravstvene dejavnosti, ki jih ne opravljajo zdravniki (zdravstvena nega, fizioterapija, delovna terapija in drugo).
5. Dejavnosti domov za starejše.
6. Druge socialne dejavnosti: pomoč posamezniku in družini na domu, socialni servis; naloge priprave okolja, družine in posameznikov na starost.

Dodatna – gospodarska dejavnost:

1. Trgovina na drobno pretežno z živili.
2. Dejavnost gostiln in restavracij.
3. Točenje pijač.
4. Dejavnost menz.
5. Priprava in dostava hrane (catering).
6. Dajanje lastnih nepremičnin v najem.
7. Druge poslovne dejavnosti.
8. Dejavnost pralnic in kemičnih čistilnic.
9. Frizerska dejavnost.
10. Kozmetična dejavnost.
11. Pedikerska dejavnost.
12. Dejavnost salonov za nego telesa.

(Akcijski načrt 2008).

Uporabniki Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje so ljudje s posebnimi potrebami in/ali težavami v duševnem zdravju, ki zaradi različnih vzrokov ne morejo bivati doma ali v samostojnem bivališču. Mnogi uporabniki prebivajo v zavodu že vrsto let ali pa celo od same ustanovitve zavoda. Mnogi med njimi so prej živeli v ustanovah podobne oblike, nekateri celo pred samim nastankom zavoda. Zavod je dejaven že od leta 1991, kar pomeni, da je lahko na stanovalce, ki bivajo tu že vrsto let, institucionalizacija pustila velike posledice. Mnogi med njimi so tudi zaradi starosti izgubili občutek za lastne sposobnosti in moč, ki je potrebna za življenje izven zavoda. Nekateri ustanove sploh nočejo zapustiti, spet drugi pa tega niso več sposobni. Največ pa je seveda takih, ki si želijo stanovati v drugačnem domu, v svojem lastnem bivališču, kjer bi bila njihovo dostojanstvo in integriteta manj prizadeta. V zavodu je večina uporabnikov moškega spola, razmerje je nekje okrog 3:2, povprečna starost pa je okrog 54 let (Letno poročilo 2011).

Tabela 1.4: Hospitalizacija v psihiatrični bolnišnici v letu 2011

	Ženske	Moški	Skupaj
Število uporabnikov	15	20	35
Število dni hospitalizacij	722	1178	1900

Tabela 1.5: Hospitalizacije v splošni bolnišnici v letu 2011

	Ženske	Moški	Skupaj
Število stanovalcev	8	20	28
Število dni hospitalizacij	198	312	510

Tabela 1.6: Število dni hospitalizacije v psihiatrični bolnišnici, v času bivanja v Socialnovarstvenemu zavodu Dutovlje od 01.01. 1999 - 31.12.2011

LETO	Število dni hospitalizacije
1999	576 dni
2000	755 dni
2001	682 dni
2002	340 dni
2003	752 dni
2004	936 dni
2005	? dni
2006	1121 dni
2007	1048 dni
2008	1183 dni
2009	1659 dni
2010	1573 dni
2011	1900 dni

Iz tabele 1.6 lahko razberemo, da se število hospitalizacij iz leta v leto povečuje, med drugim tudi zato, ker se v zavodu ne poslužujejo več psihiatričnih prijemov (privezovanje, osamitev, prisilni jopiči), s katerimi so zadržali uporabnike, ki so na primer ogrožali sebe ali druge. Tudi v letu 2011 se je število dni hospitalizacije uporabnikov v psihiatrični bolnišnici povečalo. Kljub vsemu, je od skupne številke potrebno odšteti 365 dni, ko je bil eden od stanovalcev na

prestajanju kazni v psihiatrični bolnišnici Polje, in se je za njega plačevala samo rezervacija. Tako bi bilo dejansko število dni 1535, in bi ustrezalo povprečju dni hospitalizacije v psihiatrični bolnišnici zadnjih treh let. V zavodu se že nekaj let ne poslužujejo izolacijskih sob, prepovedi izhodov itd., ampak poskušajo uporabnikom pomagati tako, da spremljajo njihovo stanje s pogovorom, preusmeritvijo misli in vključevanjem v pogovorne skupne. Tako rekoč uporabnike pošljejo v bolnišnico, če se jim zdi, da se stanje poslabšuje. Mogoče bi bili koristni tudi podatki, koliko dni je vsak posameznik bil hospitaliziran, saj je za določene značilno, da so razmeroma večkrat hospitalizirani kot drugi (Letno poročilo 2011).

V zadnjih letih se je število zaposlenih v zavodu povišalo, od leta 2002 do leta 2008 je iz 98 naraslo na 112, predvsem zaradi zaposlovanja ljudi na delovnem mestu varuhov in zaradi sklepanja več pogodb za določen čas, s katerimi je zavod nadomeščal dlje odsotne delavce. Ker je v zavodu zaposlenih velik delež žensk, nekatere med njimi tudi mlade ali srednjih let, so porodniški dopusti razmeroma pogost pojav. Največ zaposlenih je v zdravstveno negovalni smeri (Letno poročilo 2011).

Dolgoročni cilji zavoda se vežejo na konec leta 2013, saj je najbolj aktualen strateški načrt ustvarjen leta 2008 za dolgoročne spremembe, ki se predvidoma zaključijo naslednje leto. zavod je še vedno, kot temeljno poslanstvo, izvajal institucionalno varstvo za osebe s težavami v duševnem zdravju in/ali duševnem razvoju, pri tem pa poskušal upoštevati vse zakone in pravne akte, predvsem pa strokovna in etična načela (Letno poročilo 2011).

zavod ima zastavljene naslednje dolgoročne cilje:

1. Izvajati celovito oskrbo za uporabnike zavoda ter mogoče bodoče uporabnike iz celotne države.
2. Boljšo prilagoditev programov in storitev za uporabnike kot za skupnost.
3. Prilagoditi delovanje zavoda sodobnim pogledom na duševno zdravje in bolezni.
4. zavod prostorsko in vsebinsko prilagoditi sodobnim vizijam.
5. Zagotoviti eno, dvo in troposteljne sobe za uporabnike; obenem zmanjšati kapaciteto, da bo v skladu z Vizijo razvoja zavoda in z Resolucijo nacionalnega programa.
6. Odpiranje novih bivalnih enot v Ilirski Bistrici in v Vrtojbi; iskanje poti za gradnjo varovanega doma v Velikem Dolu.
7. Razvijati nove načine skrbi za osebe z težavami v duševnem zdravju in razvoju.
8. Povezovati se z uporabniki in posamezniki, ki bi omogočili še boljšo kakovost storitev in povečanje dejavnosti za uporabnike zavoda, kot za morebitne zunanje uporabnike.

9. Potrebno bi bilo se tudi tesneje povezati z ostalimi posebnimi zavodi v Sloveniji v okviru Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, ter z njihovo pomočjo izboljšati kakovost dela in storitev, ter temu cilju slediti na vseh nivojih.

(Akcijski načrt 2008).

Zaradi potreb uporabnikov in bolj učinkovitega dela, se v zavodu poslužujejo tudi timskega dela. Pomembno se jim zdi usklajevanje in povezovanje različnih poklicev, obenem pa ga smatrajo tudi kot najbolj razširjeno in konkretno metodo dela znotraj zavoda. Timsko delo naj bi bilo primerno in učinkovito za uporabnike, saj naj bi lažje oblikovali lastno sliko, podobo in identiteto, ter lažje integrirali svoje razcepljene dele osebnosti. V pomoč pa naj bi bilo tudi delavcem samim, saj se odgovornosti in delo v timu bolj porazdelijo. Eden izmed glavnih ciljev zavoda, ki je prisoten v vseh letnih ciljih, je izboljšanje timskega dela (Letno poročilo 2011).

V zavodu deluje 6 domov (Slavec, Sinica, Brinjevka, Taščica, Lastovka, Grlica), v katerih imajo stalne time, domove pa vodijo diplomirane medicinske sestre. Sestre ne vodijo samo zdravstvene nege, ampak pomagajo organizirati življenje stanovalcev in vodenje timskega dela. V tim so vključeni še varuhi, medicinske sestre, bolničarke, strežnice, animatorji, strokovni delavci in sodelavci. Delavci so med drugim vključeni tudi v »kroženje delavcev« po zavodu, kar pomeni, da delavci zasedajo svoja delovna mesta na različnih oddelkih zavoda. To naj bi pripomoglo k izogibanju simptomov izgorelosti na določenih delovnih mestih (Letno poročilo 2011).

Delo multidisciplinarnega strokovnega tima koordinira strokovna vodja, sestavljajo pa ga še strokovne delavke in sodelavke. V ta krog tima se vključuje tudi direktorica zavoda, a le ob reševanju ključnih strokovnih zadev. Poleg planiranja aktivnosti v zavodu in izven njega, ter reševanja spornih težav (kraje uporabnikov, nasilje nad uporabniki in nad delavci, alkoholizem...) in problematik, se tim ukvarja tudi z drugimi tematikami:

1. Protokoli o delu s stanovalci.
2. Aktivno delo na področju zakonodaje.
3. Mentorstvo študentom FSD.
4. Prekomerno pitje alkoholnih pijač v zavodu.
5. Vprašalnik za stanovalce o kakovosti bivanja v zavodu in o zadovoljstvu s storitvami.
6. Projekt »notranje izobraževanje«.

(Akcijski načrt 2008).

Med drugimi v zavodu deluje tudi krizni tim, v katerem delujejo delavci iz drugih timov in institucij, ki so vključeni v reševanje problematike s posameznim stanovalcem ali skupino stanovalcev.

Težave znotraj timov pa povzročajo predvsem vloge, ki jih razvijejo člani timov. Tu se pokaže potreba po večjem ločevanju vlog, predvsem znotraj domov (največ med varuhi in drugimi člani zdravstveno negovalne službe). Ta potreba je včasih preveč usmerjena v opravljanje rigidnih in predvidljivih nalog, kar povzroči, da so nekateri timi premalo enotni. zavod dela na tem, da bi se odnosi moči med različnimi poklici bolj izenačili (Akcijski načrt 2008).

Poleg strokovnega sveta deluje v zavodu tudi Komisija za sprejeme, premestitve in odpuste. Ta komisija sprejema prošnje različnih kandidatov izven zavoda in znotraj zavoda, izdelava predloge in jih pošlje direktorici za potrditev. Odgovorni so torej za sprejem novih stanovalcev, premestitve in odpuste stanovalcev, ki zasedejo prosta mesta v zavodu ali bivalni enoti. S komisijo sodelujejo tudi druge strokovne delavke in delavci (Akcijski načrt 2008).

Urejanje sprejemov, premestitev in odpustov zajema:

1. Vodenje in urejanje dokumentacije v zvezi s sprejemi, premestitvami in odpusti (liste čakajočih, zapisniki Komisije...).
2. Vodenje razgovorov z vlagatelji prošenj za sprejem, premestitev in odpust (s samimi prosilcem, s CSD, s sorodniki...).
3. Organiziranje in vodenje ogleda zavoda oziroma dislocirane enote.
4. Informiranje delovnih timov domov o novo sprejetih stanovalcih in preselitvah stanovalcev znotraj zavoda.
5. Pripravljanje dogovorov o trajanju, načinu in vrsti zagotavljanja institucionalnega varstva za novo sprejete stanovalce oziroma spremembe v statusu socialne oskrbe uporabnikov, ki v zavodu že prebivajo.
6. Pravilno praktično in pravno ukrepanje v primeru smrti stanovalca.

(Akcijski načrt 2008).

Delavci v zavodu se poslužujejo različnih metod dela, med njimi so tudi delo s posameznikom in delo z uporabniki v skupinah. Delo s posamezniki opravljajo tako delavci v zavodu kot tisti

v dislocirani enoti Sežana. Socialni delavci posameznikom nudijo osebno pomoč s svetovalnim delom, pomoč uporabnikom pri krepitvi in širitvi socialne mreže (svojci, drugimi uporabniki...), nudenje pomoči pri vključevanju v življenje v zavodu. Pri vodenju psiholoških razgovorov naj bi delavci obravnavali uporabnike celostno, tako da nanje gledajo iz njihove čustvene, kognitivne, fiziološke, socialne in duhovne dimenzije. Ena od uporabljenih metod dela s posameznikom je tudi individualno načrtovanje. Vsi stanovalci zavoda naj bi imeli individualni načrt. Načrtovalke se trudijo, da novi stanovalci oblikujejo svoj individualni načrt v predpisanem roku. Evalvacije načrtov naj bi potekale vsakih 6 mesecev po timskih domovih, ampak se ta termin včasih zavleče. Proti koncu leta 2011 so vlogo izvedbe, zapisa in evalvacije individualnega načrta sprejele strokovne delavke, sodelavke in animatorka. V dislocirani enoti pa ima to vlogo vodja enote in pa pripravnica socialnega dela (Letno poročilo 2011).

Kot delo z uporabniki v skupinah so delavci opredelili različne redne skupinske aktivnosti:

1. Redne skupinske aktivnosti za boljšo kakovost bivanja v zavodu in v dislocirani enoti Sežana (projekt: priprava uporabnikov za samostojno življenje, pevski zbor, krožek klekljanja, krožek igranja šaha:šah-mat, molitvena skupina, telovadba za uporabnike, plesno gledališka delavnica, okraševanje oddelkov...).
2. Programi skupin za samopomoč: vključujejo pet skupin za samopomoč: Prijateljstvo, Sončnice, sonce, Molitvena skupina in Dobrovoljčki (skupine nudijo občutek pripadnosti, možnost pogovarjanja, občutek varnosti, možnost udeležbe različnih izletov, obiski domačega kraja...).

Med drugim zavod organizira tudi različne projekte, v katere so uporabniki vključeni kot posamezniki ali v skupinah. Delavci so pri teh projektih ali posredniki, kar pomeni, da pomagajo uporabnikom sodelovati z zunanjimi uporabniki ali pa so organizatorji teh projektov. Med te projekte spadajo:

1. Vključevanje stanovalcev v stalne aktivnosti izven zavoda (vključevanje uporabnikov SVZ Dutovlje v programe drugih zunanjih organizacij na primer: Društvo Vezi, Kooperantsko delo, Anonimni alkoholiki Sežana...).
2. Razstave likovnih del, stojnice, udeležba na sejnih, tudi znotraj zavoda (Razstava likovnih del v Kosoveljevi knjižnici Divača, stojnica na festivalu prostovoljstva, stojnica v Lipici, Hišni sejem SVZ Dutovlje) .

3. Kratkotrajni dogodki namenjeni posameznim stanovalcem in skupinam stanovalcev (čistilna akcija, trgatev, delavnica masaže, plesna delavnica, projekcije filmov...).
4. Družabni dogodki (Praznovanje dneva žena, Dutovlje ima talent, prvomajski piknik, krompirjev piknik, kostanjev piknik, šahovski turnir, novoletno praznovanje...).
5. Izleti za stanovalce (izlet in razstava Ljubljana, izleti s skupino za samopomoč Dobrovoljčki, Enodnevno kopanje v morju, srečanje članov skupin za samopomoč, letovanje stanovalcev na Klancu...).
6. Športne aktivnosti, pohodništvo (balinanje v telovadnici Sežana, rekreacija v osnovni šoli Dutovlje, nagradni pohod za najaktivnejše, tematski pohod, balinarski miting...).
7. Udeležbe na kulturnih, športnih in družabnih dogodkih v zavodu in na obisku v drugih institucijah (18. Revija pevskih zborov socialnih zavodov Slovenije, udeležba na prireditvi nagrad za urejeno okolico, izdelava in ogled lampijonov Sežana,...).
8. Obiski uporabnikov drugih institucij v socialnovarstveni zavod Dutovlje, namenjeni uporabnikom (mini božični koncert pevskega zbora Repentabor; Dutovlje, gledališka igrice staršev otrok vrtca Dutovlje, obisk dijakov iz različnih srednjih šol, obisk Medobčinskega društva invalidov Sežana).

(Akcijski projekt 2008).

Delovna terapija je stroka, ki stanovalcem pomaga, da so kljub omejitvam in težavam čim bolj aktivni. Tako, da lahko vplivajo nase in na okolje, v katerem živijo.

Glavni cilji delovne terapije so:

1. Pomoč pri večji skrbi zase in vključevanju v ožje in širše okolje.
2. Aktivna soudeležba pri oblikovanju življenja in s tem dviganje kakovost bivanja.
3. Pridobivanje delovnih spretnosti, doživljanje uspeha in samospoštovanja.

(Letno poročilo 2011).

Tabela 1.7: Storitve delovne terapije tudi v sodelovanju z drugimi službami v Dutovljah v letu 2011

Aktivnosti/dejavnosti	Redno vključeni	Pogosto vključeni	Občasno vključeni	Št. vseh vključenih
Skupina Sive celice	6			6
Skupina Sive celice 2	4	2	3	6
Priprava stanovalcev na samostojno življenje (DT del)	1	5	15	21
Ročna dela	12	10	14	36
Pomoč na vratarnici	3	2		5
Bralci knjig	3	1	10	14
Balinanje	7	3		10
Specialna olimpijada	12			12
Pohodništvo	4	4	4	12
Nočni pohod				21
Telovadba v OŠ	12	2	1	15
Kooperantsko delo	12	2		14
Pomoč v pralnici	8	4		16
Individualna telesna priprava	2		1	3
Pomoč pri uporabi računalnika			6	6

Služba delovne terapije skrbi za prodajo izdelkov, ki jih uporabniki izdelajo prek programov. Pri delu jim pomagajo delovni terapevti, delovni inštruktorji in animatorji. Pri sami prodaji pa sodelujejo tudi zaposleni v psihosocialni službi.

V letu 2011 je bilo na račun SVZ Dutovlje položenih 965,59 evrov od prodanih izdelkov iz delavnic delovne terapije in ustvarjalnih delavnic.

Zeleni program in likovno delavnico vodita animatorja, ki sta del socialne službe, vendar svoje dejavnosti izvajata v prostorih delovne terapije. Zeleni program tako vključuje delo tudi v zunanjih prostorih zavoda. Uporabniki obdelujejo njivo, vrt in urejajo park v okolici zavoda. Pri tem razvijajo različne motorične spretnosti, kot je uporaba različnih orodij, dvigovanje uteži in smisel razpolaganja z materiali. Uporabniki obenem razvijajo pozitiven odnos do dela in sodelovanja v skupini. Leta 2011 je v zelenem programu pri pridelavi sadja in zelenjave sodelovalo 21 uporabnikov; skupaj so vzgojili 650 kg zelenjave. Pri vzdrževanju okolice

zavoda in parka je sodelovalo 25 uporabnikov, ki so skupno opravili 2485 ur dela. V zimskem času pa je 5 stanovalcev sodelovalo v kovinarsko lesni delavnici. Nekateri uporabniki so sodelovali pri vseh treh projektih, ni pa točnega podatka, koliko je takih, ki redno obiskujejo te dejavnosti (Letno poročilo 2011).

Likovna ustvarjalna dejavnost usmerja uporabnike, da prek različnih materialov in umetniških tehnik izražajo svoje ideje, misli in čustva. Učijo se slikanja, risanja in kiparjenja ter samostojnega pa tudi timskega dela. V letu 2011 se je mesečno vključevalo od 14 do 24 uporabnikov, ustvarjenih je bilo okrog 100 kipcev, 30 slik, 200 voščilnic, nekaj okvirjev ter 10 slikanih površin. Poleg tega so se v okviru likovno ustvarjalne delavnice izvajale tudi bralne ure z uporabniki in projekt časopisa Lunatik in Ustvarjalnik (v sodelovanju še z drugimi delavci) (Letno poročilo 2011).

V zavodu so v lanskem letu izvedli tudi projekt, ki naj bi uporabnikom iz zavoda predstavil življenje v dislocirani enoti in jih na to tudi pripravil. Vodja projekta je diplomirana delovna terapevtka, z njo pa sodelujejo tudi socialne delavke, delovni inštruktorji in pa delavci v kuhinji.

Namen in cilji projekta so:

1. Informiranje in motiviranje stanovalcev o življenju v dislocirani enoti.
2. Načrtovanje in vodenje programa za pripravo in prehod v samostojnejšo obliko bivanja.
3. Pomoč pri razreševanju dilem, strahu in vprašanj glede življenja v bivalnih enotah.
4. Učenje in ohranjanje znanj s področja dnevnih aktivnostih potrebnih za samostojno življenje.
5. Razvijanje pozitivne samopodobe in samozavesti.
6. Uresničitev enega od ciljev postavljenega v individualnem načrtu.
7. Spodbujanje prijateljskih odnosov med uporabniki zavoda in uporabniki dislocirane enote.

(Projekt »Priprava stanovalcev na samostojno življenje 2011«).

Za čim bolj učinkovito izvedbo projekta bi bilo treba urediti prostore delovne terapije po določenih higienskih in varnostnih standardih. Uporabniki bi potrebovali varen prostor, kjer bi se lahko učili spretnosti pripravljanja hrane, pospravljanja, čiščenja in nege oblačil. Trenutno določene jedi in napitke pripravljajo v čajnih kuhinjah (na oddelkih) ali v zavodski kuhinji.

Sredstva za ureditev primerne prostora naj bi zagotovila občina Sežana (Projekt »Priprava stanovalcev na samostojno življenje 2011«).

1.6.1. DISLOCIRANA ENOTA SEŽANA

V bivalno enoto je letos vključenih 24 stanovalcev, od tega 9 žensk in 15 moških, ki živijo na štirih različnih lokacijah, in sicer v treh stanovanjih in hiši. V stanovanju na Rozmanovi ulici živi sedem oseb, v stanovanju na Turšičevi štiri, v stanovanju na Cesti na Lenivec pa šest oseb. Deset uporabnikov živi v hiši na Ketejevi ulici v Sežani. Povprečna starost je 46 let (Zapisnik timskega sestanka 2012).

Delavcev je v bivalni enoti 14. Tako lahko omogočijo, da so delavci prisotni tudi v popoldanskem času, razen med poletnimi dopusti. V preteklosti so imeli precej težav zaradi pomanjkanja kadra, saj je v popoldanskem času eden od delavcev moral pokrivati kar dve enoti. Konec leta 2009 so v bivalni enoti začeli z izvajanjem nočnega dežurstva. Vrtar, ki je lociran v zavodu, kombinira delo z bivalno enoto. Delovni čas delavcev je med tednom od 08:00 do 15:00, popoldan pa od 14:00 do 21:00. Za vikende in praznike poteka dežurstvo od 08:00 do 18:00. Nočno dežurstvo traja od 22:00 do 06:00 (Zapisnik timskega sestanka 2012).

Glavne metode dela v bivalnih enotah so: delo s posameznikom, delo s skupino ter delo s skupnostjo v smislu vključevanja uporabnikov v družbo oziroma v zunanje okolje. Poleg tega pokrivajo službe tako osnovno zdravstveno kot socialno oskrbo.

Osnovna oskrba zajema bivanje (urejenost in opremljenost prostorov), organiziranje prehrane (nabava, priprava, postrežba prilagojena zdravstvenemu stanju uporabnikov, na primer hranjenje uporabnika če ne zmore sam), tehnično oskrbo (vzdrževanje in zagotavljanje tehničnih pogojev za nudenje institucionalnega varstva) in prevoz stanovalcev (organizacija in izvedba prevozov po zakonskih normativih in predpisih).

Socialna oskrba zajema delo s stanovalci na način, da so ti čim bolj samostojni, da čim bolj razvijajo svoje socialne odnose, da imajo možnost dela in da aktivno preživljajo svoj prosti čas. Delavci pa uporabnikom nudijo tudi pomoč pri vzpostavljanju stikov in sodelovanju s svojci, z drugimi institucijami (CSD, Karitas, vrtec ...), s strokovnimi delavci ter pri organizaciji prostočasnih dejavnosti.

Za zdravstveno oskrbo poskrbijo tri medicinske sestre, ki poleg izvajanja drugih vsebin v bivalni enoti poskrbijo tudi za dnevno pripravo terapije za uporabnike (zdravila), pisanje poročil o psihiatrični negi, ki vključuje mesečno poročanje o splošnem zdravstvenem stanju uporabnikov in je namenjeno psihiatrinji ter naročanje in obisk osebnega zdravnika. K

vzajemnosti dela pripomorejo tako, da ostalim članom sprotно prenašajo informacije in novosti glede zdravstvenih zadev (Letno poročilo 2009).

Cilji programa stanovanjskih skupin:

1. Dopolnjevanje ponudbe bivanja izven zavoda, v domačem okolju ali neposredni bližini.
2. Omogočiti samostojno in smiselno življenje oseb z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju in oseb z motnjo v telesnem in duševnem razvoju.
3. Načrtovati in izvajati podporo stanovalcem pri prehodu iz zavoda ali iz domačega okolja v skladu z njihovimi potrebami.
4. Usmerjati stanovalce v čim bolj neodvisno in samostojno življenje.
5. Pospešiti socialno vključenost stanovalcev v običajno življenjsko okolje.
6. Stanovalce spodbuditi, da sprejmejo odgovornost za svoje odločitve in izbire.

(Letno poročilo 2009).

Delovni tim poskuša čim bolj učinkovito nuditi pomoč za razvoj samopomoči uporabnikov. Skrbi za razvoj njihovih spretnosti na delovnem področju, jih uči razpolagati z njihovimi denarnimi sredstvi in poskuša zapolniti njihov prosti čas na čim bolj produktiven način.

Uporabniki so v lokalno skupnost veliko bolj vključeni že zaradi samega dejstva, da bivajo v njej. Zaposleni se skupaj z njimi trudijo, da bi se počutili čim manj stigmatizirane s strani okolja, na tak način se počutijo svobodne in po drugi strani tudi bolj odgovorne. Tudi odzivi okolice so različni, uporabniki so od določenih ljudi sprejeti, od drugih spet manj. Za uporabnike pa je pomembno, da veliko več kot prej pa tudi na bolj samostojen način uporabljajo javne ustanove (pošta, zdravstveni dom, knjižnica ...) in javne prevoze (avtobus, vlak) (Letno poročilo 2009).

Uporabniki vsak dan izvajajo določene aktivnosti, ki jih dejansko opravljajo v skupini, so pa tudi pomembne za življenje (priprava hrane zase, likanje, pospravljanje stanovanja, urejanje okolice ...). Delavci jim poskušajo pomagati okrepiti spretnosti, ki jim bodo pomagale pri samostojnem življenju. Kljub temu, da je to neplačano delo, je zanje zelo pomembno, ker tako prispevajo k življenju skupine. Nekateri uporabniki opravljajo tudi plačano delo, ki zajema čiščenje stopnišča bloka na Rozmanovi ulici, čiščenje športnega igrišča, čiščenje bencinskega servisa in delo v podjetju. Dva uporabnika sta opravljala delo v lokalnem podjetju, a se dogovorov žal nista držala ne uporabnika in ne delodajalec. Uporabniki so tudi precej aktivni

s pomočjo mobilne službe. V mobilno službo so vključeni animatorji in delovni inštruktorji, ki pomagajo k popestritvi preko programov, ki jih izvajajo že v zavodu (likovna delavnica, zeleni program in športne aktivnosti) (Letno poročilo 2009).

Ena od metod dela z uporabniki je tudi individualno načrtovanje, ki uporabnikom zagotavlja vpliv na načrtovane storitve in jim omogoča participacijo. Sicer tudi v bivalnih enotah individualni načrti niso vedno ravno ažurni, ampak se delavci precej trudijo, da so sprotno ovrednoteni. Eden od uporabnikov je bil v preteklosti vključen v individualno financiranje tako, da je bil njegov individualni načrt financiran in dejansko izveden s pomočjo predstavnice Agencije za individualno načrtovanje (Letno poročilo 2009).

Oplemenitenje socialne mreže omogoča predvsem vzdrževanje že obstoječih stikov in ustvarjanje novih. Socialno mrežo poskušajo delavci okrepiti vsakemu uporabniku ne glede na to, s kom so uporabniki najbolj povezani. Pomembno je, da jo utrjujejo tako na področju medčloveških odnosov kot na področju same formalne vključenosti (Letno poročilo 2009).

Timsko delo je v dislocirani enoti zelo pomembno. Tim mora delovati kot delovni tim, torej mora biti vodenje demokratično in sodelujoče. Za delavce je pomembno, da je komuniciranje odprto in spontano. Pomembno je, da se člani slišijo in so tudi slišani, ter da imajo možnost izraziti svoja mnenja. Naloge in cilji morajo biti jasni vsem članom delovnega tima. Sestanki delovnega tima potekajo trikrat tedensko v stanovanjski skupini na Ketejevi ulici. Sestanki so potrebni za sprotno reševanje zadev in prenos informacij. Sestanki s stanovalci pa potekajo enkrat tedensko (Letno poročilo 2009).

Delo v povezavi s službami zavoda se počasi izboljšuje, potrebno pa je še precej dodelati komunikacijo in izvedbo dejavnosti. Bivalne enote so na nek način še vedno precej odvisne od zavoda. Tak primer je dovoz hrane. Dovož hrane se vrši vsakodnevno, vsak dopoldan na vse lokacije, razen ob petkih pride hrana za cel konec tedna. Kruh dovaža vsako jutro lokalna pekarna, razen za praznike. Čistila, higienski pripomočki in ostale stvari pa prihajajo iz zavoda po potrebi. Težave se pojavljajo, če hrana ni pravočasno dostavljena, saj je potem kosilo, ki je ob 12:00, težko pripraviti (Letno poročilo 2009).

Vzdrževalna dela v zavodu in dislocirani enoti opravlja tehnična služba, ki poleg tega skrbi tudi za prevoze stanovalcev na primer k zobozdravniku, zdravniku itd. Sodelovanje se je v primerjavi s preteklimi leti precej izboljšalo, kljub temu pa bi bilo potrebno izboljšati ažurnost posameznih del (Letno poročilo 2009).

Posebni projekti:

1. Nadaljevanje skupin za samopomoč in izpeljava izleta enkrat do dvakrat letno.
2. Izpeljava izletov za stanovalce bivalne enote.
3. Nadaljevanje obiskov bazena Lipica.
4. Obeleževanje posameznih praznikov in seznanitev uporabnikov z njihovim pomenom.
5. Udeležba uporabnikov dislocirane enote na prireditvah vzavodu.
6. Povezovanje z ostalimi organizacijami v Sežani in njeni neposredni bližini (Vezi Sežana, Ozara Nova Gorica, Karitas...).
7. Nadaljevanje individualnega načrtovanja.
8. Opremljanje in urejanje notranjih in zunanjih prostorov dislocirane enote.
9. Spodbujanje uporabnikov k opravljanju plačanega dela.

(Letno poročilo 2009).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Tako v svetu kot pri nas je na področju duševnega zdravja v zadnjih desetletjih potekala deinstitutionalizacija, kar pomeni, da so se osebe s težavami v duševnem zdravju začele preseljevati iz institucij v skupnost, podobno pa se je dogajalo tudi v SVZ Dutovlje. V SVZ Dutovlje so se prvi uporabniki zavoda naselili v bivalne enote preko internega razpisa, ki ga je zavod objavil leta 2003. Zainteresirani stanovalci so podali prošnje za bivanje v bivalni enoti. Na podlagi teh prošenj in na podlagi mnenja strokovnih delavk iz delovne terapije, psihiatrije in socialne službe, je o sprejemu odločala Komisija za sprejem, premestitve in odpuste. Kriteriji so bili naslednji: da si uporabnik želi bivanja v bivalni enoti, da skrbniki (če jih ima) s tem soglašajo in da se ujema (na osnovi medsebojnih odnosov) z ostalimi uporabniki. Ko so ustanovili nove bivalne enote, pa so uporabnike SVZ-ja začeli na nek način spodbujati za preselitev v bivalno enoto, saj se samostojno niso javili. Pojavljale so se tudi razlike v mnenjih stroke glede primernosti bivanja v bivalni enoti za nekatere uporabnike. Kljub temu, da je na koncu odločalo mnenje komisije, je postopek velikokrat potekal tako, da so strokovni delavci uporabnike sami nagovarjali za preselitev v dislocirano enoto in po svojem mnenju presojali, kdo bi bil primeren za bivanje v dislocirani enoti, saj je bilo potrebno stanovanjske skupine zapolniti. Zato želimo dobiti podrobnejši vpogled v to, kako so se uporabniki pripravljali na življenje v bivalni enoti oziroma o občutkih, ki so ob tem spremljali uporabnike. Nekateri uporabniki so se kasneje po lastni želji vrnil v SVZ, drugi so to morali storiti na podlagi mnenja tima bivalne enote. Kadar je uporabnik potreben hospitalizacije, gre čez noč v zavod in je po tem sprejet v bolnišnico. Ko se iz bolnišnice vrne, komisija ponovno oceni ali se lahko vrne v bivalno enoto.

Zanima naju pogled uporabnikov dislocirane enote glede njihove popolne samostojnosti, v drugi fazi pa razlogi, zakaj so se nekateri preselili nazaj. V prvi fazi bi želeli pridobiti pogled samih uporabnikov dislocirane enote glede njihove popolne samostojnosti (možnosti samostojnega življenja izven dislocirane enote). Poglobili bi se tudi v raziskovanje razlogov, zakaj nekateri stanovalci zmorejo živeti v stanovanjski skupini ali se celo povsem osamosvojiti in se tako posledično ne vrnejo nazaj v zavod. Prav tako bova raziskovanje usmerili na to, kako živijo uporabniki v dislocirani enoti, ali se počutijo samostojne ter kako ocenjujejo podporo strokovnih delavcev.

V drugi fazi pa bova raziskovali razloge, zakaj so se nekateri uporabniki, ki so živeli v dislocirani enoti, po določenem časovnem obdobju vrnil nazaj v zavod. Zato naju zanima, kje

so glavni razlogi, vzroki in ovire in tudi kako na ta prehod nazaj gledajo sami. Na ta način bi lahko pridobili tudi informacije o tem, kaj bi lahko bile rešitve za spodbujanje samostojnega življenja stanovalcev.

Teme bova raziskovali tako z vidika uporabnikov kot tudi z vidika strokovnih delavcev, pri čemer naju bo zanimalo, ali imajo uporabniki in strokovnjaki podobna mnenja glede pomena različnih vidikov bivanja.

Naša raziskava bo služila zaposlenim v SVZ Dutovlje, zaposlenim v dislociranih enotah, seveda pa tudi samim uporabnikom za izboljšanje trenutnega stanja. Poleg tega pa si bodo lahko z najino raziskavo pomagali pri odpiranju novih dislociranih enot, ki so že v nastajanju.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Najino raziskavo lahko opredeliva kot kvalitativno in poizvedovalno. Podatke sva želeli pridobiti s strani različnih vpletenih oseb (uporabnikov in zaposlenih).

3.2. TEME

Teme, ki jih raziskujemo, so: priprave in počutje ob prihodu v bivalno enoto; pomoč strokovnih delavcev; odnosi; samostojnost; uresničevanje želja in potreb; potrebne spremembe; razlogi za odhod iz bivalne enote; stiki z uporabniki; pomanjkljivosti dislociranih enot; potrebe strokovnih delavcev.

3.3. MERSKI INSTRUMENT

Merski instrument, s katerim sva zbirali podatke, so bile smernice za intervju. To so bili standardizirani intervjuji z vnaprej sestavljenimi odprtimi vprašanji. Vse tri vrste intervjujev sva sestavili sami – za uporabnike, ki so se iz bivalnih enot vrnili nazaj v zavod, za uporabnike v bivalnih enotah in za delavce v zavodu in bivalnih enotah). Intervjuji za uporabnike bivalnih enot vsebujejo 16 vprašanj, ki so povezana z bivanjem v bivalni enoti (hrana, aktivnosti, denar, izhodi), z razumevanjem z delavci in drugimi stanovalci, z željami uporabnikov, njihovimi bodočimi zelenimi spremembami... Intervjuje za uporabnike, ki so živeli v bivalnih enotah in so se vrnili nazaj v zavod, sva oblikovali tako, da sva vključili vsa vprašanja iz intervjujev za uporabnike bivalnih enot in dodali vprašanja o razlogih za odhod iz bivalne enote, o sedanjem bivanju v zavodu (hrana, aktivnosti, denar, izhodi), njihovih željah, bodočih zelenih spremembah in možnosti vrnitve v bivalne enote.... Ti intervjuji vsebujejo 21

vprašanj. Intervjuji za delavce bivalnih enot in zavoda vsebujejo 8 vprašanj, ki se navezujejo na priprave na preselitev uporabnikov iz zavoda v bivalne enote, stike delavcev z uporabniki, razloge za preselitev uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavod, razloge za obstoj uporabnikov v bivalnih enotah, pomanjkljivosti in prednosti bivalnih enot za uporabnike in na podporo, ki bi jo strokovni delavci potrebovali pri svojem delu.

3.4. POPULACIJA

Populacijo predstavljajo uporabniki, ki so bivali v bivalni enoti (od leta 2003 do leta 2012), strokovni delavci Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje, ki so člani Komisije za sprejem, odpust in premestitev iz Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje v bivalne enote in strokovni delavci iz dislociranih enot, ki so sodelovali pri tem kadarkoli med letoma 2003 in 2012. Celotno število oseb, ki so sodelovali v najini raziskavi, je 27. Iz vsake skupine uporabnikov sva po slučajnostnem vzorcu vzeli sedem stanovalcev zavoda in osem stanovalcev bivalnih enot. Skupni vzorec uporabnikov je bil 15. Skupni vzorec delavcev je bil 12. Vrsta vzorca pri delavcih je bil priročni vzorec, saj sva vključili udeležence obeh sestankov na določena dneva.

- 1 vzorec: Izmed 10 stanovalcev Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje je po slučajnostnem vzorcu izžrebanih 7 stanovalcev zavoda, ki so se po določenem obdobju bivanja v bivalni enoti vrnili v zavod.
- 2 vzorec: Izmed 24 stanovalcev bivalnih enot Sežana je po slučajnostnem vzorcu izžrebanih 8 stanovalcev, ki v bivalni enoti še bivajo.
- 3 vzorec: 3 strokovni delavci, ki so člani Komisije za sprejem, odpust in premestitev iz Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje v bivalne enote in so se udeležili sestanka dne 11. 5. 2012 ob 13:00.
- 4 vzorec: 9 strokovnih delavcev bivalnih enot Sežana, ki so se udeležili sestanka dne 10.5. 2012 ob 14:00.

3.5. ZBIRANJE PODATKOV

Tako z uporabniki kot s strokovnimi delavci sva izvedli standardizirane intervjuje z vnaprej postavljenimi odprtimi vprašanji, ki sva jih dosledno postavljali v enakem vrstnem redu. Intervjuje z uporabniki bivalnih enot sva izvajali obe po bivalnih enotah v Sežani. Intervjuji z njimi so potekali od ene ure in pol do dveh ur. Pri opravljanju intervjujev sva bili prisotni obe. Z uporabniki sva intervjuje opravljali individualno, brez prisotnosti drugih. Intervjuje z uporabniki zavoda sva izvajali obe v skupnih prostorih in sobah zavoda. Intervjuji z njimi so

potekali od dveh do treh ur. Z uporabniki sva individualno opravljali intervjuje brez prisotnosti drugih, vendar pa so se v skupnih prostorih drugi uporabniki sprehajali mimo in spraševali, kaj počnemo. Z delavci bivalnih enot sva intervjuje opravljali v glavni bivalni enoti v Sežani. Intervju v obliki skupinske debate je izvajala ena izmed naju ob prisotnosti devetih strokovnih delavcev. Z delavci zavoda sva intervjuje opravljali v sejni sobi zavoda. Intervju v obliki skupinske debate je opravljala ena izmed naju ob prisotnosti treh strokovnih delavcev.

3.6. OBDELAVA PODATKOV

Obdelava podatkov je potekala tako, da sva najprej prepisali ves tekst in s tem uredili gradivo. Nato sva določili enoto kodiranja, ki je bila fraza oziroma stavek uporabnika. Pri zaposlenih pa so bili to odstavki. Nato sva nadaljevali z odprtim kodiranjem, kjer sva se poslužili postopka združevanja sorodnih pojmov v kategorije, pri katerem sva izpostavili nek nadrejen pojem. Zatem sva izbrali in definirali relevantne pojme in kategorije. Po odnosnem kodiranju sva v nadaljevanju dobljene kategorije primerjali med seboj in jih razporedili v odnose. Na koncu sva oblikovali še končno teoretično formulacijo. Obdelava podatkov je v celoti prikazana v prilogi.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1. ŽIVLJENJE UPORABNIKOV V BIVALNIH ENOTAH IN ZAVODU

Tako uporabniki, ki živijo v bivalnih enotah, kot tisti, ki so v preteklosti živeli tam, pa so se vrnili v zavod, so spregovorili o bivanju pred prihodom v bivalno enoto, o pripravah in o določenih vidikih življenja v bivalni enoti (aktivnostih, samostojnosti pri izboru hrane, razpolaganju z denarjem, izbiri aktivnosti, o odnosih z zaposlenimi in sostanovalci, sodelovanju pri odločanju, o integraciji v okolje).

Bivanje pred dislocirano enoto: Velika večina uporabnikov, ki so v preteklosti ali pa še bivajo v bivalni enoti, je pred prihodom v to enoto živela v SVZ Dutovlje. Velik del uporabnikov iz bivalnih enot je pred prihodom v zavod živel doma, v lastnem stanovanju, prav tako pa nekaj uporabnikov iz SVZ Dutovlje. Nekaj uporabnikov iz bivalnih enot in zavoda je izkusilo prilagojene oblike bivanja, kot so stanovanjske skupine, materinski domovi in pa psihiatrične bolnišnice (»Prej sem bila tuki v Dutovljah, dva meseca pa pol, pred Dutovljami sem pa bila v psihiatrični kliniki Polje v Ljubljani, eno leto sem bila tam, ja.«). Nekateri uporabniki iz bivalnih enot so bili občasno tudi hospitalizirani.

Rezultati so pokazali, da je večina uporabnikov bivalnih enot Sežana bila predhodno nastanjena v SVZ Dutovlje. Še pred bivanjem v zavodu so skoraj vsi živeli v domačem okolju. Ni pa dovolj podatkov, da bi vedeli, ali so bili vsi uporabniki že kdaj hospitalizirani. Nekateri uporabniki so kljub hospitalizaciji uspeli obdržati mesto v bivalni enoti oziroma so se iz bolnišnice lahko vrnili nazaj, v bolj samostojno obliko bivanja. Za večjo doslednost rezultatov bi bilo bolje uporabnikom zastaviti vprašanje glede njihove možne hospitalizacije v preteklosti (na primer: »Ali ste bili v preteklosti hospitalizirani in kdaj – pred bivalno enoto, med bivanjem v zavodu?« ...).

Priprava na prihod v dislocirano enoto Sežana: Velika večina uporabnikov iz bivalnih enot in zavoda je pred prihodom v dislocirano enoto napisala prošnjo. Izjemoma nekateri uporabniki sploh niso napisali prošnje, drugi pa so napisali pismo vplivni osebi za pomoč pri izhodu iz zavoda. Večina uporabnikov je v dislocirano enoto odšla brez priprav in tudi kmalu po odobreni prošnji (»Tako so me poslali, nekako so me prepričali, nisem se nič pripravljala. Pripravit sem se mogla tako ali tako, ja na nek način je bilo prostovoljno, nisem želela prit v Dutovlje, sem pa sem želela prit.«). Izjemoma so uporabniki iz dislocirane enote omenili predpriprave v drugi stanovanjski skupini. Nekateri uporabniki so bili za odhod v bivalno

enoto spodbujeni s strani prijateljev, posamezniki pa tudi s strani delavcev oziroma na predlog zdravnice. Izjema so posamezniki, ki so v dislocirano enoto odšli neposredno od doma in tisti, ki so imeli ob preselitvi občutek nesamostojnosti. Večina uporabnikov si je želela preseliti iz zavoda, med njimi so bili nekateri z bivanjem v zavodu nezadovoljni, drugi pa so izražali željo po odhodu domov.

Napisana prošnja uporabnikov za preselitev v bivalno enoto je del formalnega postopka, zato bi jo morali napisati vsi uporabniki. Je pa precej nenavadno, da je večina uporabnikov odšla v dislocirane enote brez predhodnih priprav. Nekateri uporabniki so izražali veliko željo po odhodu domov, kar pa ni bilo mogoče, zato se je zdela oblika bivanja v bivalnih enotah najbolj primerljiva domačemu okolju. Da bi izpostavile pomembnost priprav uporabnikov na prihod v dislocirano enoto, bi bilo dobro uporabnikom zastaviti vprašanja, kot na primer ali čutijo, da bi morali biti bolj pripravljeni za odhod v bolj samostojno obliko bivanja.

Najlažja opravila: Večina uporabnikov iz bivalne enote in zavoda je za najlažje opravilo v bivalni enoti izbrala gospodinjska opravila (kuhanje, pomivanje posode in šivanje). Nekaterim uporabnikom je bilo lahko početi vse in so poznali vse opravke v stanovanjski skupini. Le majhna skupina uporabnikov zavoda je kot najlažje opravilo navedla gospodinjsko opravilo – pospravljanje. Posamezniki so omenjali, da so jim najlažja naslednja gospodinjska opravila: čiščenje, zlaganje perila, obešanje perila, likanje in pomivanje (»Kuhanje mi je bilo lahko, pa pospravljanje, samo likat pa nisem mogu, čebulo sem rezal, solato sem trebu, krompir sem lupu, vse kar je bilo.«). Izjemoma se je kot opredelitev za lahko dejavnost pojavila samo ena interesna dejavnost, in sicer, risanje. Izjema so bili taki uporabniki, ki so bili največkrat samostojni pri opravljanju dolžnosti. Nekaterim je bilo v podporo prav razumevanje s sostanovalci in podpora delavcev.

Sklepamo, da so se uporabniki v bivalni enoti najlažje navadili na opravljanje gospodinjskih opravil, ker so ta opravila zajemala večino njihovega časa in so za ta opravila dobili podporo zaposlenih delavcev. V šestih stanovanjskih skupinah, ki sva jih obiskali v Sežani, se pri opravljanju gospodinjskih opravil organizirajo rotacijsko in imajo vnaprej točno določen seznam stanovalcev za opravljanje opravil. Obroke imajo organizirane znotraj stanovanjskih skupin, obroke jim pripeljejo iz zavoda, tako, da stanovalci nimajo možnosti, da bi si vsaj en obrok dnevno pripravili sami. V vseh šestih stanovanjskih skupinah v Sežani perilo perejo sami. V nobeni od šestih stanovanjskih skupin stanovalci nimajo možnosti samostojnega

nakupovanja surovin za pripravo obrokov, ker jim, kot rečeno, pripravljene obroke pošiljajo iz zavoda. Nakupovanje stanovalcev je omejeno na nakupovanje osebnih drobnarij.

Najtežja opravila: Velika večina uporabnikov iz bivalne enote je za najtežja opravila ravno tako izbrala gospodinjska opravila, po drugi strani pa je ta opravila kot najtežja navedlo le malo uporabnikov iz zavoda. Izjemoma so posamezniki izbrali tudi druga gospodinjska opravila, in sicer, kuhanje, likanje in likanje oblačil drugih stanovalcev. Majhni skupini uporabnikov ni bilo težko početi ničesar. Kot moteč dejavnik je večina opredelila prav sostanovalce in njihova dejanja. Izjemoma so uporabniki, kot težko opravilo, izpostavili selitev (»Najtežje je bilo se seliti.«). Izjemoma pa je bilo izpostavljeno, da je bilo najtežje jutranje vstajanje, zaradi vpliva tablet.

Opazimo lahko, da so bila ista gospodinjska opravila pri uporabnikih bivalnih enot izbrana tako za najlažja kot za najtežja, in sicer je bilo to kuhanje, likanje in čiščenje, zato lahko sklepamo, da je ocena teh opravil najbrž odvisna od interesa posameznika. Opaziti pa je tudi, da je za uporabnike težavna situacija tudi, kadar nimajo dobrih odnosov med sabo. Samo vprašanje o najtežjih opravilih je imelo pri uporabnikih očiten negativen prizvok, ker so vanj vmešali pogled na medsebojne odnose. To so uporabniki izpostavili v večini, zato njihovih mnenj nisva mogli zanemariti. Pri tem vprašanju bi uporabniki potrebovali večje usmerjanje z najine strani, da bi se lažje osredotočili na bistvo vprašanja.

Pomoč strokovnih delavcev: Največ uporabnikov je pomoč strokovnih delavcev prejelo kot usmerjanje pri opravilih in pomoč pri delu v hiši. Velik del uporabnikov iz zavoda in posamezniki iz bivalnih enot so pomoč strokovnih delavcev potrebovali kot pomoč pri kuhanju. Nekateri uporabniki iz zavoda so poudarili, da so bili samostojni pri opravljanju dolžnosti, izjeme v bivalni enoti pa pomoči niso potrebovale. Posamezni uporabniki iz bivalnih enot so potrebovali pomoč pri selitvi, le posamezniki iz zavoda pa so glede učinkovitosti pomoči navedli, da je bila razlaga pri kuhanju prehitra.

Najbolj izpostavljena oblika pomoči strokovnih delavcev je po mnenju uporabnikov usmerjanje pri opravilih, pomoč pri delu v hiši in pomoč pri kuhanju. Med uporabniki pa so tudi taki, ki menijo, da so dovolj samostojni in da pomoči pri tovrstnih opravilih ne potrebujejo. Za bolj širok spekter rezultatov bi morali razdeliti vprašanje na vrste pomoči (pomoč pri opravilih, psihološka podpora ...) ali pa bi uporabnike morali vprašati, kje čutijo, da bi sami potrebovali pomoč.

Razumevanje z drugimi ljudmi (stanovalci, bivšimi stanovalci iz zavoda, znanci in sorodniki): Večina uporabnikov se je in se z ostalimi stanovalci v redu razume. Le posamezniki iz bivalnih enot navajajo, da imajo med stanovalci dobro prijateljico ali da pogrešajo bivšega sostanovalca. Nekateri uporabniki iz zavoda pa so imeli težave le z določenimi sostanovalci, saj so se težko, ali se sploh niso razumeli, izjemoma so čutili celo strah do sostanovalca.

Največ uporabnikov nima in ni imelo nobenih stikov z bivšimi stanovalci, ali pa so bili ti redki. Nekateri oziroma manjšina uporabnikov so se in se še vedno v redu in dobro razumejo z bivšimi stanovalci. Nekaj je bilo tudi uporabnikov iz zavoda, ki so se slabše razumeli z bivšimi stanovalci. Posamezni uporabniki iz bivalnih enot se razumejo samo s posamezniki iz zavoda.

Največ uporabnikov v bivalni enoti nima nobenih prijateljev, prav tako jih niso imeli uporabniki, ki sedaj bivajo v zavodu. Nekateri izmed njih imajo, ali so imeli prijatelja. Posameznikom iz bivalnih enot so prijatelji tudi finančno pomagali. Izjeme med uporabniki iz bivalnih enot so tisti, ki imajo veliko prijateljev, imajo prijatelje v Sežani ali pa imajo občasne stike s prijatelji v gostilnah. Izjemoma so imeli posamezniki, ki so sedaj v zavodu, stike z bivšim partnerjem.

Večina uporabnikov je imela s sorodniki redke stike, nekateri iz zavoda so jih imeli s starši. Nekaj uporabnikov oziroma manjšina pa s sorodniki ni imelo nobenih odnosov, ali so imeli z njimi občasne stike. Posamezni uporabniki iz bivalnih enot so bolj natančno opredelili odnose s sorodniki – nekateri kot redke stike z mamo in sestro, redke odnose s sinovi, občasne stike z mamo po telefonu in občasne stike z bratom. Izjema so uporabniki iz bivalnih enot, ki imajo dobre odnose s sorodniki (babico), in pa redne stike s sorodniki po telefonu. Nekateri se z ožjimi sorodniki ne razumejo. (»Ja, ja brat me je hodu obiskovat, teta, sestrična, so me prišli redno obiskovat, večkrat so prišli, kot v zavod, večkrat.«)

Manjšina uporabnikov, ki je omenila, da se ne razume dobro s sostanovalci, je imela težave le z določenimi stanovalci in ne s celotno skupino/z vsemi stanovalci bivalne enote. Kaže, da uporabniki stike z bivšimi sostanovalci s preselitvijo v bivalno enoto težje ohranjajo oziroma ne čutijo potrebe po tem. Redki so tisti, ki obdržijo stike, verjetno zaradi močne potrebe po tem. Kljub temu, da so uporabniki bivalnih enot bolj vključeni v okolje, z drugimi ljudmi še vedno ne razvijejo prijateljskih odnosov. Zanimivo je, da so nekateri izpostavili prijateljstvo kot način druženja z ljudmi v gostilnah. Vsi uporabniki imajo z najožjimi sorodniki redke

stike, vendar so to njihovi edini stiki. Že samo vprašanje je bilo zastavljeno preveč splošno, ker je pojem »razumevanje z drugimi ljudmi« preširok. To se je pokazalo predvsem pri »razumevanju z znanci«, kjer sva opazili, da si midve drugače razlagava pojem »znanci« oziroma »prijatelji« kot pa uporabniki. Mogoče bi bilo zanimivo tudi vprašati uporabnike, če zaznajo razliko med obiskom svojcev v bivalni enoti in v zavodu.

Razumevanje z delavci: Velika večina uporabnikov se je in se z delavci dobro razume, nekateri iz zavoda pa celo zelo dobro. Nekaj uporabnikov iz bivalnih enot je povedalo, da so delavci pripravljeni na pogovor ob konfliktu. Manj pa je bilo takih stanovalcev iz zavoda, ki so se z delavci razumeli slabše, nekateri le občasno, ali pa v določenih situacijah, kot je bilo na primer jutranje vstajanje. Posamezniki iz bivalnih enot pa so imeli z delavci težave v preteklosti.

Pri tako intenzivnih odnosih so konflikti z delavci neizogibni. Konflikti imajo na nekatere uporabnike večji vpliv in jim sami pripisujejo večji pomen, drugi pa jih lažje prenesejo. Najbolj izpostavljeno je bilo slabše razumevanje in konflikti z delavci. Ne moremo izločiti verjetnosti, da konfliktov z delavci niso v celoti izpostavili, zaradi še vedno obstoječe določene mere strahu pred njihovimi reakcijami, kljub varovanju njihovih podatkov in zagotovljeni anonimnosti.

Aktivnosti in aktivnosti po svojem izboru: Večina uporabnikov je kot aktivnosti po svojem izboru (torej aktivnosti, ki jih želijo opravljati) navedla gospodinjska opravila (kuhanje, pomivanje posode, brisanje tal, sob, čiščenje, šivanje, likanje), uporabniki v bivalnih enotah, pa tudi ostale zadolžitve. Nekateri stanovalci v bivalnih enotah in malo uporabnikov iz zavoda opravlja in je opravljal plačana dela (čiščenje stopnic). Večja skupina uporabnikov se je in se ukvarja z interesnimi dejavnostmi (pevske vaje, modeliranje iz gline, odhodi ven, slikanje, pletenje, pisanje dnevnika, branje knjig, vezenje, sprehodi, risanje). Nekateri je zelo motilo brezdelje in so izražali željo po dodatnih aktivnostih, na primer delavnicah. Za večji del uporabnikov zavoda so bile precej priljubljene tudi športne dejavnosti, na primer košarka, balinanje, sprehodi, fitnes in karate. Zelo malo uporabnikov zavoda je med aktivnostmi omenilo izhode kot na primer obisk cerkve. Nekateri je precej motilo, da so morali povsod v spremstvu. Posamezni uporabniki bivalnih enot prodajajo, imajo aktivnosti na igrišču, obiskujejo krajevno enoto, obiskujejo park, igrajo harmoniko, se sončijo, berejo in kadijo.

Zanimivo opažanje je, da so uporabniki kot priljubljene aktivnosti izpostavili gospodinjska opravila, kar očitno sami razumejo kot aktivnosti, ki jim omogočajo določeno avtonomijo. Le

nekateri uporabniki so med aktivnosti vključili tudi plačano delo, kar kaže na to, da to ni najbolj razširjena oblika aktivnosti med uporabniki. Uporabniki zavoda so izpostavili kot priljubljene tudi športne dejavnosti, ki jih sedaj v zavodu ne morejo več opravljati. Izjema je balinanje, ki je tedensko organizirano v Sežani. Kot aktivnosti so uporabniki v večji meri spet razumeli opravila, in sicer predvsem gospodinjska opravila, kar kaže na to, da ta opravila prevladajo v njihovem prostem času. Sicer pa sva želeli, da se vprašanje drugače razume in bi ga morale drugače zastaviti in predstaviti. To bi bilo bolje storiti na način, da bi nam uporabniki povedali, kako izkoristijo čas, s katerim sami razpolagajo oziroma čas, ki ni namenjen hišnim opravilom in drugim dolžnostim, ki spadajo v okvir bivanja v bivalni enoti.

Najljubše/najtežje aktivnosti: Največ uporabnikov bivalnih enot je kot najljubše aktivnosti opisalo prav aktivnosti sprostitvene narave, kot so na primer branje, gledanje TV, šivanje, risanje ... Kot najljubše aktivnosti je večina uporabnikov zavoda navedla interesne dejavnosti, kot so slikanje, pogovori, branje knjig, šivanje. Velikemu delu uporabnikov zavoda so se prav tako zdele ustrezne športne aktivnosti (karate, tajski boks, sprehodi). Prav tako so kot priljubljene aktivnosti navajali uporabniki zavoda gospodinjska opravila (čiščenje, kuhanje, pomivanje posode), medtem ko je bilo med uporabniki bivalnih enot le malo takih, ki so navedli tovrstne aktivnosti; nekateri so med priljubljena gospodinjska opravila prišteli tudi kuhanje. Večini uporabnikov ni bilo in ni nič težko početi v dislocirani enoti. Nekaterim so se kot najtežja opravila zdela le gospodinjska opravila, uporabnikom v bivalnih enotah prav likanje in čiščenje.

Kot najljubše aktivnosti so bile izpostavljene dejavnosti sprostitvene in interesne narave. V večini pa niso navajali najtežjih aktivnosti, kar je nenavadno, saj je nekaj uporabnikov poudarilo, da so potrebovali pomoč pri opravih, delu v hiši, kuhanju ... Likanje in čiščenje so za nekatere stanovalce med težjimi opravi, kar si razlagava tudi s tem, da to zahteva precej motoričnih spretnosti in natančnosti. Spet je kar nekaj uporabnikov razumelo najljubše/najtežje aktivnosti kot opravila, ki jih opravljajo, kar kaže na to, da bi morali vprašanje malo drugače zastaviti oziroma ga preoblikovati, ali pa ga določenim uporabnikom bolj razložiti. Zanimivo je tudi, da so kot priljubljene aktivnosti uporabniki iz zavoda večkrat kot uporabniki bivalnih enot izpostavili hišna opravila. Mogoče lahko iz tega sklepamo, da so uporabniki bivalnih enot imeli več možnosti poskusiti kaj novega, kar jim je postalo bolj zanimivo in prijetno kot hišna opravila.

Moteči dejavniki: Nekateri stanovalci bivalnih enot so kot moteče dejavnike izpostavili nezadovoljstvo z delavci, ker se prevečkrat menjajo in ker so kdaj nezmožni reševati konflikte z njimi, ob tem pa imajo nekateri uporabniki tudi občutek podrejenosti. Večino uporabnikov zavoda in nekaj uporabnikov bivalnih enot pa so motili in jih motijo prav sostanovalci, in sicer brezbržnost sostanovalcev do nečistoče, strah pred sostanovalcem in hrup v stanovanju (»Kaj moti človeka, vedno se kej najde, moti me če je gužva, če je preveč ljudi v hiši, če se preveč naglas pogovarjajo, to me moti.«). Redkeje moški uporabniki bivalnih enot navajajo nerazumevanje z uporabnicami. Nekaterih uporabnikov zavoda ni med bivanjem v bivalni enoti Sežana motilo nič, izjemoma pa je bilo kot moteč dejavnik izpostavljeno tudi brezdelje.

Kot najbolj moteč dejavnik so uporabniki iz bivalnih enot izpostavili določene situacije z delavci, uporabniki iz zavoda pa določene situacije s stanovalci. Vsi uporabniki so kot najbolj moteč dejavnik izpostavili slabe odnose, oziroma njihovo intenzivnost. Uporabniki so se glede motečih dejavnikov najbolj osredotočili na odnose z delavci in sostanovalci, kar je potrdilo najina razmišljanja o tem. Pri taki intenzivnosti odnosov med ljudmi, ki skupaj živijo 24 ur na dan, je to nekaj povsem pričakovanega. Precej pa je odvisno od posameznika, kako bo pritisk zdržal in v kolikšni meri bo lahko sprejel obnašanje drugih sostanovalcev kot tudi delavcev.

Samostojno odločanje (hrana, denar, izhodi, dejavnosti, obiski): Večina uporabnikov iz bivalnih enot se mora glede hrane prilagajati drugim uporabnikom, prav tako je to morala početi večina uporabnikov iz zavoda, ki so prej bivali v Sežani. Nekaj uporabnikov iz zavoda je pojasnilo, da so se v bivalni enoti čutili samostojne glede izbora hrane, saj so se z delavci dogovarjali, poleg tega so lahko tudi samostojno odločali o pripravi hrane. Prav tako je nekaj uporabnikov iz bivalnih enot Sežana povedalo, da lahko o času obroka in izboru hrane sami odločijo. Nekateri uporabniki iz Sežane pa so navedli, da imajo določen urnik obrokov in da imajo že vnaprej določene zadolžitve.

Večina uporabnikov iz Sežane in tudi večina uporabnikov iz zavoda je lahko med bivanjem v bivalni enoti Sežana samostojno razpolagala z denarjem. Prav tako jih je nekaj dejalo, da so se in se še vedno morajo dogovarjati z delavci glede porabe denarja. Nekateri uporabniki iz zavoda so povedali, da niso mogli samostojno razpolagati z denarjem, prav takšno mnenje pa imajo nekateri iz bivalnih enot, saj vedo, da se denar dviguje preko SVZ Dutovlje. Izjema so tisti uporabniki iz zavoda, ki so med bivanjem v Sežani denar hranili pri sorodnikih (v konkretnem primeru pri mami).

Večina uporabnikov iz zavoda, ki je prej živela v bivalni enoti Sežana, je o želenem prihodu in izhodu obvestila delavce, prav tako to počne večina uporabnikov iz Sežane. Nekaj uporabnikov iz bivalnih enot ima možnost izhoda brez spremstva, prav tako je imelo to možnost med bivanjem v Sežani nekaj uporabnikov iz zavoda. Nekateri uporabniki iz Sežane morajo imeti ob izhodu spremstvo in imajo določen čas prihoda in izhoda, izjemoma so bili v podobni situaciji uporabniki iz zavoda med bivanjem v Sežani. Posamezni uporabniki iz zavoda so njihovo tedanjo situacijo opredelili kot takšno, da so se lahko samostojno odločali o izhodih in se niso samostojno odločali o urah izhoda. Le manjšina uporabnikov iz bivalnih enot prosi delavce za dovoljenje ob izhodu.

Velika večina uporabnikov bivalnih enot lahko obiskuje dejavnosti samostojno, prav tako se je lahko večina uporabnikov iz zavoda samostojno odločala o obisku dejavnosti. Posamezni uporabniki iz zavoda so se samostojno odločali glede (ne)udeleževanja dejavnosti. Majhen del uporabnikov iz Sežane gre lahko na dejavnosti s spremstvom oziroma samostojno, nekateri niso izrazili posebnega mnenja glede samostojnega obiskovanja dejavnosti.

Večina uporabnikov zavoda je med bivanjem v Sežani lahko samostojno odločala o obiskih, prav tako lahko to še vedno počne večina uporabnikov, ki bivajo v Sežani. Nekateri uporabniki iz zavoda so med bivanjem v bivalni enoti Sežana imeli prepoved obiska meščanov iz Sežane, prav tako imajo to prepoved nekateri uporabniki iz Sežane. Majhen del uporabnikov iz Sežane mora imeti ob obiskih prisotne delavce, ali pa lahko odloča samo o nekaterih obiskih. Nekateri med njimi so opisali situacijo, da obiske lahko sprejmejo ampak so njihovi stiki zamrli. Izjema so bili nekateri uporabniki iz zavoda, ki so med bivanjem v bivalni enoti imeli nenapovedane obiske meščanov in taki, ki niso smeli samostojno odločati o svojih obiskih.

Tako uporabniki zavoda kot uporabniki bivalnih enot so razumeli, da se morajo glede hrane prilagajati, ker so obroki ob točno določenih urah, ker delavci kuhajo za vse isto hrano ... Uporabnikom, ki živijo v bivalnih enotah, je v večji meri omogočena možnost samostojnega razpolaganja z denarjem. Kljub temu, da je bivalna enota bolj samostojna oblika bivanja, vsi uporabniki še vedno ne morejo samostojno razpolagati z denarjem. Prav tako kot v zavodu tudi v bivalnih enotah uporabniki delavce obveščajo o njihovih izhodih in prihodih. Niti uporabniki v zavodu niti uporabniki v bivalnih enotah se ne čutijo prisiljeni obiskovati katere koli dejavnosti. Večina uporabnikov lahko samostojno odloča o obiskih, prepoved obiskov bivalnih enot pa velja za določene meščane Sežane zaradi morebitnih preteklih slabih izkušenj

(povezava s prostitucijo, alkoholom, drogami ...). Bolj realne rezultate bi dobili, če bi uporabnikom drugače zastavili vprašanje glede samostojnosti odločanja oziroma najprej, kaj za njih sploh pomeni biti samostojen oziroma samostojno odločati o nečem. Seveda sva vsem uporabnikom poskušali vprašanje razložiti na čim bolj enostaven način, vendar pa mogoče, predvsem glede »samostojnega odločanja o obiskanih dejavnostih«, nisva dobili pomembnih rezultatov.

Oseba, ki ji lahko zaupajo želje/potrebe; izdelovanje individualnega načrta: Vsi uporabniki bivalne enote Sežana svoje želje in potrebe zaupajo delavcem in vsi imajo individualni načrt, prav tako so tudi vsi uporabniki zavoda med bivanjem v bivalni enoti svoje želje in potrebe zaupali delavcem, individualnih načrtov pa vsaj po njihovih navedbah niso imeli vsi. Velika večina uporabnikov bivalnih enot je izjavila, da se njihove želje in potrebe delno uresničujejo, manj uporabnikov je povedalo, da se njihove želje dejansko uresničujejo. Nasprotno je bilo z večino uporabnikov zavoda, ki so med bivanjem v bivalni enoti imeli občutek, da so se njihove želje in potrebe uresničevale in le nekaj je bilo takih, ki so omenili, da so se njihove želje in potrebe delno uresničevale. Nekateri uporabniki iz bivalne enote so izpostavili, da imajo želje, ki pa jih niso navajali, saj imajo občutek, da se skoraj gotovo ne bodo uresničile. Izjema so posamezniki iz zavoda, ki so navedli, da se individualnega načrta ne spominjajo, nekateri pa nad njim niso bili navdušeni. Le posamezniki pa so navedli, da so bili zadovoljni z individualnim načrtom (»Želje povem delavcem. Vse je treba delavce vprašati, se z njimi zmeniti. Individualni načrt imam ja. Se mi zdi, da se želje s časom uresničujejo.«). Prav tako so posamezniki iz bivalnih enot opredelili individualni načrt kot neučinkovit, po drugi strani pa so bili tudi taki, ki so izrecno navedli, da se individualni načrt uresničuje.

Uporabniki se v največji meri za izpostavljanje kakršnih koli želja in potreb obrnejo na delavce, saj imajo oni očitno največjo stopnjo moči pri udeležanju določenih zadev. Zanimiv je podatek, da so se želje uporabnikov, ki so živeli v bivalni enoti in so sedaj v zavodu, bolj celovito uresničevale, kot želje in potrebe uporabnikov, ki trenutno še živijo v bivalni enoti. Prej bi pričakovali nasprotno, zato bi najbrž morali najine podatke ponovno preveriti. Mogoče bi bilo potrebno uporabnike vprašati za primer njihovih uresničenih ali zavrnjenih želja in potreb, da bi dobili boljši vpogled v to, kako velike so njihove potrebe, želje in predvsem kako uresničljive.

Udeležba na sestankih; teme pogovora: Največja skupina uporabnikov se je in se na sestankih pogovarja o problemih in težavah, ki jih imajo. Skupina uporabnikov iz zavoda je pozabila, kakšne so bile teme pogovorov. Posamezni uporabniki bivalnih enot in zavoda so izpostavili individualno sodelovanje in vključevanje na sestankih. Izjemoma so posamezniki iz zavoda omenjali, da so se pogovarjali o stvareh, ki jih je treba narediti ali popraviti, da so imeli pogovore o obnašanju in spremembah ter da so se pogovarjali o vsem. Izjeme med uporabniki iz zavoda so bili tudi takšni posamezniki, ki so navajali, da niso imeli sestankov in so imeli probleme s sestanovalko na sestanku. Posamezni uporabniki iz bivalnih enot se pogovarjajo tudi o novostih, željah, pomanjkanju in o drugih temah, kot so na primer prireditve. Posamezniki v bivalnih enotah so tudi izpostavili, da se pogovarjajo o izletih, odhodih domov, o pohvalah delavcev in o dogodkih v stanovanjski skupini. Manjšina uporabnikov bivalnih enot pa je izpostavila nezadovoljstvo s sestanki in prepogostost samih sestankov.

Uporabniki so večinoma o sestankih govorili na precej splošen način, kljub temu pa so prevladovali pogovori o odnosih, kar ponovno potrjuje, da so precej relevantni za dobro razumevanje med stanovalci. Očitno je tudi, da se zdi delavcem to pomembno izpostaviti na sestankih.

Kraji, kamor odhajajo iz bivalnih enot; spremstvo: Večina uporabnikov bivalnih enot in nekaj uporabnikov zavoda je izpostavila, da so hodili in še hodijo do kulturne ustanove, knjižnice in večina uporabnikov iz bivalnih enot tudi do železniške postaje. Večina uporabnikov zavoda je izpostavila, da so hodili po mestu. Nekaj uporabnikov bivalnih enot hodi v drugo kulturno ustanovo – cerkev. Nekaj uporabnikov bivalnih enot in zavoda pa je hodilo oziroma še hodi na sprehode. Nekaj uporabnikov zavoda je hodilo v razne trgovine, na primer Špar. Posamezniki iz zavoda so hodili na računalniški tečaj, k mami in povsod drugod (»Sama sem šla povsod.«); spet drugi so omenjali športne dejavnosti, to je fitness in pa tek na stadionu; nekateri iz bivalnih enot hodijo na proslave, tudi v tretjo izpostavljeno kulturno ustanovo – gledališče in do trgovine Tuš. Redki iz bivalnih enot se udeležujejo dejavnosti, in sicer pevskega zbora. Posamezni uporabniki bivalnih enot hodijo tudi po mestu, v naravo, v gozd, v park, do gasilskega doma, avtobusne postaje, frizerja, v bife, do bolnišnice, pošte, občine (» /.../ in okoli tabora.«). Nekateri iz bivalnih enot gredo kamor koli. Največ uporabnikov je odhajalo oziroma odhaja ven brez spremstva. Nekaj je bilo tudi takih uporabnikov bivalnih enot in izjem v zavodu, ki so odhajali in odhajajo ven v spremstvu sstanovalecev in v spremstvu delavcev.

Uporabniki so večinoma vsi odhajali iz bivalne enote, večina jih spremstva ob odhodu ni potrebovala, kar kaže na precejšno samostojnost in svobodo stanovalcev. Pri tem vprašanju bi bilo mogoče treba dodatno poizvedeti, koliko časa se oziroma so se uporabniki zadrževali izven bivalne enote, ali so imeli določen oziroma omejen čas in kraj odhoda. Očitno je tudi, da so bili oziroma so nekateri uporabniki bolj pod nadzorom delavcev kot drugi, zato bi bilo zanimivo dodatno poizvedeti, zakaj imajo nekateri uporabniki večjo stopnjo zaupanja delavcev oziroma kako lahko prideš do večje avtonomije.

Uporabniki, ki živijo v bivalni enoti, so spregovorili tudi o zelenih spremembah in možnosti samostojnega življenja.

Želene spremembe: Nekaj uporabnikov je povedalo, da je v stanovanjski skupini vse v redu. Posamezni uporabniki pa si želijo večjo požrtvovalnost delavcev in manj krivic. Nekateri si želijo tudi življenje s partnerjem, v novi stanovanjski skupini. Posamezniki imajo željo po obiskih prijateljev iz Sežane. Nekateri so neodločeni glede sprememb (»Ma čujte spremembe, jaz si ne morem želet nekih sprememb, to je državna ustanova, mi si ne moremo to želet, to odločajo drugi na upravi.«). Posamezni uporabniki pa imajo tudi željo po odhodu domov, željo po večjem prostoru v bivalni enoti, željo po svoji delavnici in željo po lastni sobi.

Nekateri uporabniki nimajo predlogov o spremembah, kar je na nek način nenavadno in bi lahko iz tega sklepali, da so povsem zadovoljni oziroma so zadovoljni že, da niso v zavodu. Najbrž so nekateri spremembe razumeli kot zelo širok pojem in niso vedeli točno, kaj navesti. So pa nekateri na zelo specifičen način opredelili svoje zelene spremembe. Predvsem na področju odnosov in glede prostorskih zmožnosti. Takšne rezultate sva pričakovali, saj je po najinih izkušnjah v organizacijah vedno nekaj oseb, ki nimajo nobenih predlogov in nekaj takih, ki točno vedo, kaj si še želijo.

Možnost samostojnega življenja izven dislocirane enote: Večina uporabnikov je navedla, da ne bi mogla živeti samostojno, ker nimajo dovolj denarja. Nekaj uporabnikov pa je tudi nepripravljenih na samostojno življenje. Posamezniki menijo, da so nesposobni živeti sami. Nekaj je tudi posameznikov, ki bi potrebovali spodbudo in pomoč, da bi živeli sami ali s partnerko. Izjemi sta uporabnika, ki sta izrazila občutek pripravljenosti za skrb zase in pripravljenost za samostojno življenje. Uporabnika, ki sta bolj samostojna, sta glede sprememb izrazila, da je vse v redu, in tudi željo po odhodu domov.

Uporabniki navajajo, da je glavna omejitev za samostojno življenje denar, le nekateri so omenili, da bi potrebovali tudi druge vrste pomoči. Finančna nezmožnost je tako najpogostejši razlog za nesamostojnost uporabnikov, kar je povezano tudi z daljšo dobo bivanja uporabnikov v bivalnih enotah (5 let in več), čeprav naj bi bil maksimum bivanja posameznega uporabnika v bivalni enoti do 3 leta. Glede na najine izkušnje največkrat ostajajo uporabniki v bivalnih enotah dlje časa zaradi finančne nezmožnosti, da bi živeli kje drugje in zaradi tega, ker tudi nimajo možnosti bivati kjerkoli drugje.

Uporabniki, ki so prej živeli v bivalni enoti in so se potem vrnili nazaj v zavod, pa so pojasnili, kaj so bili razlogi za odhod iz bivalne enote, kako je potekala vrnitev v zavod, kaj so aktivnosti, s katerimi se ukvarjajo zdaj, o čem se lahko odločajo v zavodu, o zaupni osebi, o možnostih izhodov in bivanja drugje.

Razlog odhoda iz bivalne enote: Manjša skupina uporabnikov je iz bivalne enote odšla zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja in zaradi nerazumevanja s sostanovalcem. Največ je bilo posameznikov, ki so bivalno enoto zapustili zaradi povzročanja težav, odhodov v psihiatrično bolnico, razhoda s partnerjem, pisnega zahtevka po oddaji prejšnjega stanovanja, v katerem so živeli, omejitve števila pokajenih cigaret na dan in povzročanja nevarnosti sebi in drugim. Izjemoma so posamezniki omenjali, da so odšli zaradi nerazumevanja z drugo osebo (»Ker se nisem razumu s cimrom, samo to. Ja bi lahko ostal, če bi zamenju cimra.«). Izjema so tudi posamezniki, ki so šli iz bivalne enote zaradi poziva delavke in zaradi besednega vznemirjanja s strani delavke. Prav tako so bili izjeme tudi uporabniki, ki so se iz bivalne enote umaknili po lastni odločitvi oziroma tisti, ki bivalne enote niso zapustili prostovoljno. Izjeme so bili tudi taki, ki so bivalno enoto zapustili zaradi nepravilnih sprejetih odločitev in dejanj.

Največ je bilo posameznikov, ki so navedli različne in posamične vzroke odhoda iz bivalne enote. Le majhna skupina uporabnikov je odšla zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja ali nerazumevanja s sostanovalcem. Tako je težko najti neke skupne razloge za odhod iz bivalne enote. Na nek način je precej očitno, da so razlogi večinoma odvisni od osebe same, ker je bilo največ posameznikov, ki so navedli individualne razloge za odhod iz bivalne enote. Večinoma so uporabniki omenili en večji poglobitveni razlog za odhod iz bivalne enote, je pa verjetno, da je razlogov več in se največkrat kopičijo.

Potek vrnitve v zavod: Večina uporabnikov se je po odločitvi, da zapustijo bivalno enoto, zelo hitro vrnila v zavod, izjemoma celo takoj. Majhen del uporabnikov je povedal, da so

sami izrazili željo po ponovni vrnitvi v zavod. Nekateri so to storili na predlog zdravnice, drugi pa na poziv delavcev. Nekaj uporabnikov je moralo čakati, da so dobili zamenjavo z drugimi uporabniki v zavodu. Le nekateri pa so pred odhodom v zavod bili hospitalizirani, hkrati pa so si želeli priti nazaj v bivalno enoto, ampak jim je bila ta želja zavrnjena.

Tudi sam postopek je tak, da se uporabniki po odločitvi za odhod iz bivalne enote čim prej vrnejo v zavod oziroma takoj, ko se najde primerna zamenjava. Ker so uporabniki sami izražali želje po ponovni vrnitvi, lahko iz tega razberemo, da lahko samostojno odločajo o svojem bivanju. Prav tako kot pri vselitvi tudi pri preselitvi iz bivalne enote uporabniki niso deležni nobenih priprav. Mogoče samo vprašanje ni bilo ravno smiselno zastavljeno, ker so ga vsi bolj razumeli, kot da jih sprašujemo, kam so po bivalni enoti šli in ne, kako je potekal sam potek vrnitve v zavod. Veliko uporabnikov se samega postopka tudi ne spomni, kar kaže na to, da je bil odhod povezan z nekim stresnim dogodkom. Prav zaradi pomanjkanja prostora v bivalnih enotah in povpraševanja po novih mestih in novih bivalnih enotah se uporabnikom samo enkrat ponudi možnost bivanja v bivalni enoti, četudi izrazijo željo po vrnitvi.

Dovoljene aktivnosti v zavodu: Večina uporabnikov v Dutovljah se ukvarja z različnimi aktivnostmi, ki zajemajo: osebno skrb, slikanje, odhode v vas Dutovlje, odhode v Sežano, počitek, sajenje česna, branje. Velik del uporabnikov se ukvarja z športnimi aktivnostmi ali aktivnostmi rekreativnega značaja, kot so: fizioterapija, hitra hoja, fitnes, sprehodi, balinanje. Najmanj uporabnikov pa se ukvarja z ročnimi spretnostmi (klekljanje, modeliranje iz gline, šivanje) in pa s plačanim delom (delo na vratarnici, delo v industrijski delavnici). (»Ja, čitam rada, pa šivam precej, imam blago.«)

Večina uporabnikov se ukvarja z dejavnostmi, ki so organizirane v zavodu (slikanje, odhodi v Dutovlje ali Sežano, sajenje, športne aktivnosti, ročne spretnosti). Plačano delo je najmanj zastopano med uporabniki zavoda, ker tudi ni omogočeno vsem uporabnikom v isti meri. Uporabniki večinoma niso omenjali aktivnosti izven zavoda, razen odhodov v mesto Sežana ali pa v vas Dutovlje. Opazimo lahko, da so v skupnost bolj malo vključeni, saj večino prostega časa preživijo kar v zavodu. Veliko več bi lahko izvedeli, če bi vključili še vprašanje o tem, v kakšne aktivnosti se želijo vključevati v zavodu ali izven njega. Tako bi tudi izvedeli, koliko so in koliko si uporabniki želijo biti vključeni v širšo skupnost (vas Dutovlje, mesto Sežana). Iz izkušenj in teorije veva, da je finančni položaj uporabnikov s težavami v duševnem zdravju v večini slab, zato bi lahko uporabnike še dodatno vprašali, če opravljajo plačano delo in če si želijo, da bi jim bilo omogočeno opravljati več plačanega dela (Flaker

2008, Švab 2009). Seveda plačanega dela ne bi uvrstili pod dovoljene aktivnosti v zavodu, ampak bi bilo to samostojno vprašanje.

Samostojno odločanje v zavodu (hrana, denar, izhod, dejavnosti, obiski): Večina uporabnikov navaja, da se morajo prilagajati urniku obrokov. Nekateri uporabniki so se lahko odločili, kje bo njihov prostor za uživanje obrokov, spet drugim pa so to določili. Majhen del uporabnikov je mnenja, da lahko samostojno odloča o hrani, še manjši pa ima občutek, da lahko izbira glede količine hrane (»Ja jaz sem rekla, da bi raje gor jedla, ker je bila gužva, pa non stop so se neki kregal pa pritoževal nad hrano, zdaj pa gor jem. Jaz sem čist zadovoljna s hrano.«).

Največ uporabnikov hrani svoj denar pri delavcih. Nekateri uporabniki so mnenja, da lahko samostojno odločajo o porabi denarja. Spet drugi so dogovorjeni glede porabe njihovega denarja, nekateri z delavci v zavodu, drugi s starši. Določeni uporabniki pa navajajo, da ne morejo samostojno odločati ne o porabi in ne o prejemu njihovega denarja.

Velik del uporabnikov SVZ Dutovlje mora obveščati delavce o izhodih. Le nekateri imajo občutek, da lahko samostojno odločajo o izhodih, spet drugi lahko zapustijo zavod le v spremstvu delavcev. Glede daljše odsotnosti iz zavoda pa se morajo nekateri uporabniki dogovoriti z delavci in skrbniki, drugi pa imajo omejen čas za obisk doma.

Vsi uporabniki lahko samostojno odločajo o udeleževanju pri dejavnostih.

Prav tako imajo vsi uporabniki možnost samostojnega odločanja o obiskih.

Uporabniki se v zavodu po večini prilagajajo urniku obrokov, saj imajo določen urnik že vnaprej. Uporabniki, ki so bili mnenja, da lahko samostojno odločajo o hrani, so to razložili, in sicer, da lahko izbirajo med že pripravljeno hrano, ki jo pripravijo v menzi v zavodu. Pri porabi denarja so večinoma delavci neke vrste posredniki, ali dejansko hranijo njihov denar, ali pa nekako soodločajo o porabi le tega. Tako vidimo, da večina uporabnikov ne razpolaga prosto s svojim denarjem. Uporabniki obvestijo delavce o njihovih izhodih oziroma se najavijo na vratarnici, vsekakor morajo pustiti podatke o izhodu iz zavoda. Ugotovili sva, da so nekateri stanovalci pod večjo kontrolo kot drugi, zato bi bilo treba dodatno vprašati, zakaj ni mogoč izhod brez spremstva. Obiski in dejavnosti za stanovalce ne predstavljajo večjih ovir oziroma po podatkih niso predmet vprašanja o njihovi svobodni volji.

Zaupna oseba za želje/potrebe v zavodu; izdelovanje individualnega načrta v zavodu:Vsi stanovalci se ob izražanju svojih potreb in želja obrnejo na zaposlene v zavodu, nekateri prav na določene zaposlene, spet nekateri pa tudi na sostanovalce.

Velika večina uporabnikov je tudi mnenja, da se njihove želje vsaj delno ali pa tudi v celoti uresničijo, le majhen del uporabnikov je mnenja, da se njihove želje težje uresničijo.

Vsi uporabniki imajo individualni načrt, nekateri menijo, da je njihov individualni načrt zastarel, drugi pa, da je nesmiseln.

Iz rezultatov raziskave je razvidno, da se uporabniki večinoma obračajo na delavce v zavodu, če imajo kakšne želje ali potrebe. Ponovno se tako pokaže vloga delavcev, ki so večinoma posredniki za uresničevanje določenih potreb. Mogoče bi bilo treba uporabnike še dodatno povprašati, katere želje so se težje uresničile ali pa, katere se sploh niso. Zanimiv je tudi pogled na individualni načrt, saj bi za bolj konkretne rezultate lahko uporabnike povprašali, kaj menijo o njem oziroma kaj bi lahko storili, da bi bil bolj učinkovit.

Kraj odhoda izven zavoda:Velika večina uporabnikov SVZ Dutovlje se največkrat odpravi prav v vas Dutovlje, izjemoma v Sežano. V Dutovljah največkrat obiščejo trgovino, potem pošto, banko, bife in cerkev. Nekateri uporabniki se raje zadržujejo v bližini zavoda in gredo največkrat v park ali na sprehod v okolico zavoda. Le izjemoma so uporabniki izrazili željo po obisku stanovanjske skupine in možnost samostojnega izhoda. Prav tako je bilo le izjemoma izraženo, da se odločijo za izhod le v nujnih primerih.

Uporabniki zavoda največkrat obiščejo Dutovlje, saj je to najbližji kraj izven zavoda. Kljub vsemu je center vasi precej oddaljen od zavoda, tako da je za nekatere uporabnike težje dosegljiv. Trgovina je najbolj obiskan kraj za uporabnike, kjer si lahko kaj kupijo. Nekaj je tudi takih uporabnikov, ki se zadržujejo bolj v okolici zavoda in se v drugo okolje bolj malo vključujejo, sploh v primerjavi s prejšnjim načinom bivanja.

Želja po ponovni vrnitvi v dislocirano enoto; razlog: Skoraj vsi uporabniki bi se radi vrnil v bivalno enoto, če jim to nebi bilo zavrnjeno, le izjemoma je bila izražena želja za bivanje v zavodu, prav zaradi boljšega počutja tam. Velika večina bi se jih vrnila, ker se jim zdi življenje v Sežani lepše, ker je tam več miru in več intime. Nekateri pogrešajo dejavnosti, ki so jih delali v Sežani, kot je recimo kuhanje, spet drugi pogrešajo življenje v mestu, bližino sorodnikov, ki živijo tam in večje možnosti za šolanje. Nekateri bi se vrnil le pod določenimi pogoji oziroma pod pogojem, da ne bi bili več v stiku z nekaterimi stanovalci (»Ja bi se ja, bolj

mi odgovarja mesto, ker sem Ljubljčan ne, pa se mi zdi življenje v Sežani še lepše. Ja sam enga drugega cimra bi moral met.«)

Kot predvideno so rezultati pokazali, da se velika večina uporabnikov želi vrniti nazaj v bivalno enoto, sicer nekateri pod določenimi pogoji. Vselej pa bi lahko od uporabnikov poskusili dobiti informacijo, kaj bi morali sami storiti, da bi se lahko vrnili v bivalno enoto in pri čem bi jim morali delavci pomagati.

4.2. POGLED ZAPOSLENIH V BIVALNIH ENOTAH IN ZAVODU NA POLOŽAJ UPORABNIKOV

Zaposleni v bivalnih enotah in zaposleni v zavodu so spregovorili o pripravi na preselitev in pri tem uporabljenih metodah in spretnostih, ocenili so prednosti in slabosti postopka priprave na preselitev, opredelili so tudi razloge za vrnitev uporabnikov v zavod in na drugi strani, kakšni so razlogi, da uporabniki ostanejo v dislociranih enotah. Navedli so pomanjkljivosti in prednosti dislociranih enot in izpostavili potrebe glede tega, kaj bi potrebovali pri svojem delu.

Priprave na preselitev; uporabljene metode in spretnosti: Priprave na preselitev so delavci zavoda in bivalnih enot opisovali različno. Delavci v bivalnih enotah postopek priprave na preselitev v bivalno enoto opisujejo po različnih fazah, večinoma pa pridejo uporabniki k njim že pripravljeni. Vsi delavci v zavodu so izpostavili, da je v okviru priprave na preselitev treba najti prosto mesto v bivalni enoti in da mora obstajati želja uporabnika po preselitvi. Povedali so tudi, da je treba zagotoviti mnenje strokovne službe, nato pa nadaljnje priprave potekajo prek prošnje in želje iz individualnega načrta. V nadaljnjem postopku pride do sprejema prošnje in do faze lobiranja, ko delavci oziroma vodje izbirajo med uporabniki, ki bi radi šli živeti v bivalne enote. Izbirajo, če so primerni za bivanje z drugimi v bivalni enoti oziroma kdo bi bil najbolj primeren, če je kandidatov več. Omenili so tudi, da so pogoji za sprejem stanovalca kompatibilnost med vsemi stanovalci in ustreznost storitev, ki bi jih nudila bivalna enota. Delavci v bivalnih enotah so sicer povedali, da imajo pred prihodom uporabnikov pogovor z glavno strokovno delavko in da morajo prav tako dobiti tudi odobritev uporabnikov, ki že bivajo v bivalni enoti. V ta proces v bivalni enoti so vključene še medicinske sestre, pred samim prihodom pa pridejo uporabniki samo na ogled bivalne enote. Tudi uporabljene metode in spretnosti delavcev v zavodu in bivalnih enotah se razlikujejo. Delavci v bivalnih enotah so izpostavili pomanjkljivost, da niso dovolj oziroma trenutno sploh niso vključeni v postopek priprave uporabnikov na preselitev v bivalno enoto (»S samo

pripravo mi nimamo nič, nismo vključeni.«). V preteklosti sta bili v priprave vključeni dve strokovni delavki iz bivalnih enot, zdaj pa nič več. Kljub vsemu pa delavci poskušajo nuditi bodočim uporabnikom čim več informacij in spodbud za prihod v bivalno enoto. Metode in spretnosti, ki jih pri pripravi na preselitev uporabljajo delavci v zavodu, pa so predvsem nudenje možnosti vsem in zagon novega projekta uvajanja v bivalne enote, ki bi stanovalce pripravil na samostojnejše življenje. Ta projekt je v rokah socialne delavke, ki izbira kandidate, jih podpira in izvaja ogled v stanovanjski skupini, in pa v rokah delovne terapevtke, ki izvaja aktivnosti, ki vključujejo spodbujanje gospodinjskih spretnosti.

Po besedah delavcev bivalnih enot pridejo uporabniki iz zavoda k njim »že pripravljeni«. Da bi bolj pojasnili rezultate, bi bilo dobro delavce zavoda vprašati, kako pri njih poteka faza lobiranja, kaj zajema, na podlagi česa se odločajo, kdo od uporabnikov bo najbolj primeren za življenje v bivalni enoti z drugimi stanovalci. Glavna pomanjkljivost, ki so jo izpostavili delavci bivalnih enot, je, da niso dovolj vključeni v postopek priprave uporabnikov na preselitev v bivalno enoto. Potrebovali bi bolj poglobljene podatke o tem, zakaj se delavcem zavoda zdi najpomembnejše uvajanje uporabnikov v gospodinjske spretnosti. Glede na informacije, ki sva jih pridobili, je povezava med bivalnimi enotami in zavodom precej šibka, s tem pa je lahko dvomljiva kvaliteta projekta uvajanja uporabnikov zavoda v bivalne enote, ker trenutno delavci bivalnih enot vanj niso vključeni.

Ocena postopka priprav na preselitev; prednosti in slabosti: Tudi pri tej točki so delavci iz zavoda in iz bivalnih enot navedli različne ocene postopka za preselitev, izpostavili so tudi drugačne prednosti in slabosti. Delavci iz zavoda so našeli pogoje za preselitev: da pride do prostega mesta v bivalni enoti, da pride do zamenjave s stanovalcem iz zavoda ali da se odpre nove stanovanjska skupina. Izpostavili so tudi pomanjkljivosti projekta uvajanja v stanovanjsko skupino (»Projekt uvajanja v stanovanjsko skupino. Vodi ga socialna delavka, ki zbira kandidate, jim nudi podporo, izvaja ogled v stanovanjski skupini in pa delovna terapevtka, ki daje poudarek na gospodinjskih spretnostih.«), ki so v tem, da je poudarek na kuhanju, na popolni samostojnosti uporabnikov. V postopku priprave ni delavcev, ki bi bili prisotni v bivalni enoti, in delavci se ne poslužujejo izkušenj in metod dela delavcev iz zavoda. Delavci v bivalni enoti pa so večinoma pripravo za preselitev v bivalno enoto ocenili kot pomanjkljivo prav v fazi vključevanja delavcev iz bivalne enote v sam proces priprave, saj v ta proces trenutno ni vključen nihče. Bodoči uporabniki bivalnih enot so delavcem in uporabnikom predstavljeni skozi podatke, ki jih dobijo v pisni obliki. Največ informacij jim posreduje socialna delavka iz bivalne enote, ki najprej naredi popis uporabnika in potem

pridobljene informacije prebere oziroma posreduje ostalim delavcem bivalne enote. Tudi zato se jim ne zdi najbolje, da je priprava uporabnikov le stvar projektne skupine v zavodu. Kot ovire za prihod v bivalno enoto so delavci iz zavoda navajali pomanjkanje novih bivalnih enot in ne-podpiranje, zavračanje odhoda stanovalcev iz zavoda (»Med drugim tudi veliko osebja ne podpira drugačnih oblik bivanja, mnogi niso ponotranjili dobrih vidikov deinstitucionalizacije. Mnogi delavci to zavračajo in vplivajo tudi na stanovalce, pravijo jim da, kam bodo hodili, da, kaj pa jim sploh manjka tu?«). Kot dobro pa delavci iz bivalne enote ocenjujejo, da projektna skupina iz zavoda organizira obiske bivalne enote za uporabnike iz zavoda. Vsi delavci iz zavoda so izpostavili tudi vlogo strokovnih delavcev iz bivalnih enot in zavoda, ki se nanaša predvsem na podporo pri izpolnitvi želja uporabnikov in pomoč in podporo uporabnikom pri opravilih.

Delavci zavoda so sami poudarili pomanjkljivosti novega projekta zavoda (»Projekt uvajanja v stanovanjsko skupino«). Za bolj objektivne podatke bi bilo treba vprašati vodje projekta, kakšna navodila imajo za izvajanje tega projekta in kakšno mnenje so dobile od vodilnih v zavodu oziroma drugih strokovnih delavcev. Tudi sami bi morali vprašati za mnenje strokovne delavce iz bivalnih enot glede učinkovitosti samega projekta, ker trenutno od njih ni vključen nihče. Tudi po teoretičnem ozadju je sodelovanje med delavci izredno pomembno, zlasti iz organizacijskega vidika (Flaker *et al.* 2008). Prav zato se nama ne zdi najbolje, da je priprava uporabnikov na preselitev le stvar projektne skupine v zavodu. Tudi med delavci zavoda so očitno še vedno prisotni predsodki glede bivalnih enot, zato prihaja do ne-podpiranja ali celo zavračanja odhoda stanovalcev iz zavoda. Kljub slabi povezanosti obeh enot delavci še vedno nudijo podporo uporabnikom na več različnih področjih.

Ohranitev stika s preseljenimi uporabniki: Seveda so delavci na različen način opisovali tudi ohranjanje stika s preseljenimi uporabniki, saj imajo delavci iz zavoda možnost ohranjati stike z uporabniki, ki so se preselili v bivalne enote, delavci bivalnih enot pa s tistimi uporabniki, ki so se preselili nazaj v zavod. Uporabniki bivalnih enot po navedbah delavcev iz zavoda ohranjajo razmerje z zavodom, kar pomeni, da imajo možnosti za vključevanje v aktivnosti zavoda, da je odločitev za prekinitev stikov z zavodom njihova samostojna odločitev in da nekateri tudi zavračajo ustanovo. Le izjemoma so navedli, da je opuščeno vključevanje delavke v aktivnosti bivalne enote in da delavci, ki so vključeni v mobilno službo, najbolj ohranjajo stike z uporabniki bivalnih enot. Delavci bivalnih enot pa ohranjajo stik z bivšimi uporabniki bolj ali manj občasno, na primer ko pridejo iz zavoda na obisk v bivalno enoto. Z uporabniki se srečujejo tudi na raznih dogodkih in dejavnostih (»Jih tudi

srečaš kje na kakšnih dogodkih, dejavnostih in te vidiš.»), ali pa, ko se z delavci odpravijo v zavod. Kot zanimivost - mnogi uporabniki, ki so prej bivali v bivalni enoti in so sedaj v zavodu, jih večkrat vprašajo o možnostih, da bi se vrnil nazaj.

Na tem mestu bi bilo dobro zbrati podatke tudi o pogostosti stikov delavcev zavoda in intenzivnosti stikov z bivšimi uporabniki, saj iz najinih podatkov to ni razvidno. Razvidne so samo možnosti, ki jih imajo uporabniki bivalnih enot za vključevanje v aktivnosti zavoda. Tudi glede na teoretično ozadje običajno uporabniki po odhodu iz zavoda zavestno prekinajo stike z zavodom, kar posledično pomeni tudi z delavci in stanovalci, ker želijo to obdobje nekako pustiti za sabo (Lamovec 1995). Delavci bivalnih enot ohranjajo stik z bivšimi uporabniki bolj ali manj občasno. Obenem pa je vprašljiva tudi intenzivnost teh odnosov prav zaradi tega, ker se dejansko srečujejo bolj na družabnih, javnih dogodkih, kjer je zraven verjetno še več drugih uporabnikov.

Razlogi za vrnitev v zavod: Delavci bivalnih enot in delavci zavoda so med razloge za vrnitev v zavod uvrstili poslabšanje zdravstvenega stanja (telesnega in psihičnega zdravja). Oboji so kot razlog za vrnitev v zavod izpostavili tudi agresivnost uporabnikov do stanovalcev in do delavcev. Delavci iz zavoda so med razloge za vrnitev v zavod uvrstili še materialno stisko, odnos uporabnikov z ostalimi stanovalci, slabe dneve, neprimerno/slabo družbo, vpletanje uporabnikov v prostitucijo, napete situacije med uporabniki in delavci in to, da so že pri majhnem poslabšanju stanja uporabnika velike težave (»Nekateri, ki pa se jim stanje pretirano ne poslabša lahko, nastanejo z njimi že same težave.«). Delavci iz bivalnih enot so izpostavili, da nekateri zelo težko delujejo v skupini z ostalimi stanovalci ali imajo težave pri privajanju na novo okolje. Večja težava uporabnikov, ki so bivali v bivalnih enotah, je bila tudi zasvojenost z alkoholom. Delavci v bivalnih enotah so opisali kot problem še dejstvo, da nekaj uporabnikom ni uspelo slediti programu bivalne enote. Težko pa je bilo tudi, ko so uporabniki postali moteči v okolici in za okolico. Delavci v zavodu so izpostavili tudi, da nekateri uporabniki ostanejo v bivalni enoti kljub težavam, če imajo zmožnost, da obvladujejo krizo. Poudarili pa so tudi, da nekateri uporabniki ostanejo dlje v zavodu, ker je velikokrat želja ostalih uporabnikov bivalne enote, da se določeni uporabniki ne vrnejo.

Za bolj podrobne rezultate bi bilo dobro delavce obeh enot vprašati, do katere mere tolerirajo določeno obnašanje uporabnikov do stanovalcev, do njih, do skupnosti oziroma kakšne so sankcije, ki jih za to predvidijo. Obe skupini delavcev sta izpostavili različne razloge za vrnitev uporabnikov v zavod, verjetno tudi zato, ker vidiš uporabnike na drugačen način. So

pa omenjeni razlogi za vrnitev navedeni tudi v literaturi, zlasti zdravstveno stanje, agresija in težavno prilagajanje na novo okolje (Brandon 1993, Flaker 1993). Nekateri uporabniki obvladujejo svoje kritične situacije, kar si razlagava s tem, da se zavedajo posledic, ki jih lahko doletijo (preselitev nazaj v zavod). Iz teh rezultatov je razvidno, da se upošteva mnenje uporabnikov o možnostih (ne)vrnitve določenih uporabnikov iz zavoda nazaj v bivalne enote.

Razlogi za obstoj v dislocirani enoti: Delavci bivalnih enot in delavci SVZ Dutovlje menijo, da ima bivanje v bivalni enoti številne prednosti za uporabnike. Oboji so mnenja, da je življenje v bivalnih enotah bližje vsakdanjemu, domačemu življenju, tistemu, ki so ga imeli uporabniki v preteklosti. Glede občutkov uporabnikov so prav tako navedli podobne razloge za obstoj v bivalni enoti. Delavci bivalnih enot so opazili, da je uporabnikom življenje v bivalnih enotah sploh lepše. Opazili so, da imajo uporabniki občutek, da so pomembni in svobodni. Izpostavili so tudi občutek uporabnikov, da so vidni in slišani ter da so bolj opaženi, ker je skupina manjša. Za delavce bivalnih enot je pomembno, da je v dislociranih enotah več individualnega dela (»Mi imamo tudi drugačne pristope, se človeku lahko posvetiš bolj kot pa večjim skupinam.«) in da so obenem uporabniki vključeni v več aktivnosti, zato imajo tudi bolj pestro življenje. Delavci zavoda so kot glavne razloge za obstoj stanovalca v dislocirani enoti navedli predvsem notranjo motivacijo uporabnikov, občutek samostojnosti in več intimnosti. Uporabniki imajo po njihovem mnenju večji občutek vrednosti in samozavesti, obenem pa tudi občutijo manj stigmatizacije, kot so jo prej v zavodu. Uporabnike vidijo kot ponosne, da živijo v bivalni enoti in to zadovoljstvo opazijo tudi pri svojcih.

Delavci so se strinjali, da je življenje v bivalnih enotah bližje vsakdanjemu, domačemu življenju. Prav tako je v literaturi navedeno, da je življenje v bivalni enoti bolj svobodno, manj institucionalizirano, bolj podobno življenju doma (Flaker 1998b).

Pomanjkljivosti dislociranih enot: Vsi delavci bivalnih enot in zavoda imajo podobno mnenje, da je vpliv zavoda na bivalne enote prevelik in da se čuti njihovo delovanje kot podaljšana roka institucije. Pomembno se jim tudi zdi, da bi imele bivalne enote več samostojnosti pri upravljanju z denarjem in hrano oziroma z nakupovanjem hrane, saj je sedaj po njihovem mnenju uporabniki ne znajo vrednotiti (»Večina stanovalcev ne zna ceniti hrane, prav zaradi tega, ker pride hrana vedno iz zavoda, s tem pa ne znajo presoditi koliko neka hrana dejansko stane in veliko hrane zmečejo stran. Za njih bi bilo pomembno, da bi sami hodili v nabavo hrane, da bi jo samostojno kupovali, dejansko bi tudi tako videli koliko njihovega denarja gre za te stroške.«). Podobna mnenja imajo tudi glede organizacije

stanovanjskih skupin. Delavci zavoda menijo, da bi bilo dobro, če bi imeli stanovanjsko skupino, v kateri bi bila prisotnost delavcev manjša. Po drugi strani pa bi bila potrebna tudi stanovanjska skupina s popolno 24-urno pokritostjo. Delavci bivalnih enot prav tako menijo, da bi bilo treba ustanoviti bolj samostojno stanovanjsko skupino, kljub nasprotovanju zavoda pa so tudi mnenja, da bi bilo to lažje početi v preteklosti, saj je trenutno težko dobiti uporabnike, ki bi zmogli to spremembo. Med drugimi predlogi za izboljšanje organizacije v bivalnih enotah so delavci bivalnih enot predlagali, da bi bilo bolj primerno odpiranje stanovanjskih skupin v hišah, ker sama stanovanja ne nudijo toliko možnosti gibanja zunaj. Delavci iz zavoda so izpostavili, da je delo težje uskladiti zaradi različnih potreb stanovalcev in tudi zaradi razpršenosti enot. Izpostavili so tudi problem stigmatizacije uporabnikov, predvsem v samem mestu. Ena težje obvladljivih zadev znotraj bivalne enote je intenzivnost odnosov med osebami. Predvsem zaradi zgoraj omenjenih pomanjkljivosti, ki se vežejo na uporabnike in imajo vpliv tudi na delavce, si sami želijo možnost dobre supervizije in intervizije.

Tudi sami meniva, da ima zavod prevelik vpliv na delovanje bivalnih enot, zlasti kar se tiče upravljanja z denarjem in nakupovanja hrane. Za okrepitev samostojnosti bivalnih enot bi lahko delavce še dodatno vprašali, kakšni so njihovi predlogi, kako bi lahko to izvedli in kje bi jim zavod moral pomagati. Pri nadaljnjem načrtovanju odpiranja novih bivalnih enot bi se bilo treba osredotočiti na odpiranje bivalnih enot v hišah in odpiranje takih oblik bivalnih enot, ki so trenutno najbolj potrebne (bivalne enote s 24-urno pokritostjo ali bivalna enota z najmanjšo pokritostjo delavcev). Delavci bi za sedanje delo in tudi v prihodnosti potrebovali intervizijo in supervizijo predvsem za njihova strokovna izpopolnjevanja in preventivno delovanje proti poklicnemu izgorevanju.

Prednosti dislociranih enot: Delavci bivalnih enot in delavci iz zavoda so bili precej podobnega mnenja glede prednosti bivalnih enot. Delavci bivalnih enot so kot prednosti za uporabnike izpostavili, da imajo več svobode in da v dislociranih enotah lahko ohranjajo svoje sposobnosti. Dislocirane enote so tudi večji približek družinskemu življenju, delavci lažje spremljajo psihično počutje uporabnikov, uporabniki v njih tudi pridejo bolj do izraza. Delavci vidijo prednosti tudi zase, pri čemer se te prednosti seveda povezujejo tudi s položajem uporabnikov. Navedli so, da se sami lažje prilagajajo uporabnikom, da lahko delajo predvsem na preventivi psihičnega počutja uporabnikov in da gre bolj za individualno sodelovanje med njimi (»Bolj individualno lahko delaš z vsakim posebej, ker ima vsak svoje potrebe.«). Delavci iz zavoda opozarjajo na to, da uporabniki v instituciji postanejo

razosebljeni, ko začnejo z bivanjem v bivalni enoti pa pridobivajo samozavest. Uporabniki lahko po njihovem mnenju v bivalni enoti pridobivajo na samozavesti in moči ter imajo večji občutek nadzora nad življenjem. Kot je lahko razpršenost stanovanjskih skupin pomanjkljivost, je lahko po drugi strani prednost, saj se uporabniki med seboj obiskujejo in obenem tudi gibajo. Oddaljenost je po mnenju delavcev lahko pozitivna za tiste uporabnike, ki se med seboj ne razumejo najbolje.

Glede na to, da se delavci v dislociranih enotah lahko bolj individualno posvetijo uporabnikom, sklepava, da je njihovo delo bolj kvalitetno oziroma ga sami doživljajo na tak način. Kot je razpršenost bivalnih enot negativna zaradi slabše organizacije dela delavcev, je lahko tudi pozitivna, če pogledamo z vidika uporabnikov. Uporabniki, ki se razumejo med seboj, se obiskujejo, kar jih tudi motivira za gibanje. Tisti, ki se med seboj ne razumejo najbolje, pa so med sabo vseeno toliko oddaljeni, da se ne srečujejo.

Potrebe strokovnih delavcev: Tako delavci bivalnih enot kot delavci zavoda imajo podobne potrebe po izpopolnjevanju znanja, ki bi jih radi izpolnili z obiskom sorodnih zunanjih institucij. Lahko bi tudi strokovnjaki s sorodnih področji prišli večkrat na obiske in jim nudili izkušnje in nasvete. Delavci zavoda so tudi mnenja, da bi potrebovali večjo finančno podporo države, saj tovrstnim projektom (stanovanjskim skupinam) nudi precej slabo podporo, po drugi strani pa ima zelo velike zahteve. Oboji so prav tako mnenja, da bi bilo treba izboljšati komunikacijo oziroma vezi med zavodom in bivalnimi enotami. Delavci bivalnih enot pogrešajo predvsem pomoč in podporo strokovnih delavcev iz zavoda ter boljše poznavanje sistema bivalnih enot s strani delavcev zavoda. Navedli so, da bi bilo ob večjem vključevanju zavoda tudi lažje prehajanje stanovalcev in delavcev iz zavoda v bivalne enote in obratno. Ocenjujejo, da zaposleni v zavodu niso naklonjeni odpiranju novih bivalnih enot. Prav zato bi bilo treba bolj intenzivno seznanjati delavce zavoda o delu delavcev bivalnih enot, predvsem zato, ker je v stanovanjski skupini potrebna večja samostojnost in bolj širok spekter dela kot v zavodu, in ker poteka samostojno delo tudi brez prisotnosti vodje stanovanjske skupine. Delavci iz zavoda pa menijo, da bi bilo treba bolj angažirati delavce za spremembe, imeti bi morali bolj konkretne naloge in večjo odgovornost zanje. zavod pa bi moral predvsem ustvariti bolj jasen plan dezinstitutionalizacije (»Potrebovali bi tudi večjo angažiranost za spremembe, tu se pri nekaterih delavcih pokaže strah pred odgovornostmi, saj pride do prelaganja nekih nalog in ni jasnega plana deinstitucionalizacije.«).

Tudi s strokovnega vidika je pomembno, da se delavci srečujejo s strokovnjaki iz njihovega področja, da si izmenjujejo izkušnje in znanja. Iz njihovih besed je moč zaznati, da se delavci v bivalnih enotah počutijo izolirani, saj se po eni strani zavod preveč vtika v delovanje bivalne enote, po drugi strani pa za druge stvari nudi premalo podpore (pomoč, podpora strokovnih delavcev zavoda, nenaklonjenost novim bivalnim enotam). Tudi po teoretičnem ozadju je jasno, da je za učinkovit proces dezinstitutionalizacije, potreben jassen in dosleden plan, da institucija nima take moči (Flaker 1998b).

Navezali se bova še na vodila normalizacije oziroma »Načela vsakdanjega življenja« po Brandonu in Brandonu (1992) ter vsakega izmed njih poskušali opisati in povezati s tem, kar sva ugotovili in videli v praksi v stanovanjskih skupinah v Sežani.

V kolikšni meri lahko strokovni delavci, ki pri svojem delu upoštevajo določena strokovna načela, kdaj svojo vlogo v določeni meri premaknejo v ozadje in se uporabnikom približajo na bolj osebni in prijateljski ravni, je seveda odvisno od vsakega posameznega strokovnega delavca. Velika večina uporabnikov zavoda in stanovanjskih skupin v Sežani se dobro razume z zaposlenimi, nekateri pa so izpostavili, da so določeni delavci pripravljeni na pogovor ob konfliktu. Pomoč strokovnih delavcev v stanovanjskih skupinah uporabniki vidijo izključno kot pomoč pri gospodinjskih opravilih (delu v hiši, kuhanju ...). Podatki, ki sva jih pridobili, ne kažejo jasne slik glede kakovosti odnosov. Delavci so sicer poudarili, da konflikte rešujejo sproti in z uporabniki nesporazume razrešijo takoj, podatki pa ne pokažejo, kako kakovostni so odnosi. Zaposleni v stanovanjskih skupinah so povedali, da imajo red v stanovanjskih skupinah, ki se ga držijo in tudi od uporabnikov pričakujejo obnašanje v skladu s tem. Uporabniki natančno vedo, kdo jih nadzira in komu odgovarjajo. Po tem, kar sva opazili sami, se nama odnosi med uporabniki in zaposlenimi v stanovanjskih skupinah zdijo dobri: uporabniki se lahko zanesejo na zaposlene, ti jim predstavljajo steber opore v kriznih trenutkih. So pa v nekaterih stanovanjskih skupinah jasna pravila glede omejenih možnosti navezovanja zunanjih stikov, z ljudmi izven stanovanjske skupine, prav zaradi preteklih slabih izkušenj (prostitutcija, alkoholizem ...). V zavodu je odnose še težje oceniti, ker je tam drugačen ritem dela, več zaposlenih, ki se menjujejo.

Pri uporabnikih stanovanjskih skupin in zavoda se zatakne že pri ponudbi različnih možnosti za zadovoljevanje osebnih potreb, s tem pa tudi ni možnosti izbora. Jutranje vstajanje je tako pri uporabnikih stanovanjskih skupin kot pri uporabnikih zavoda točno določeno. Uporabniki nimajo možnosti izbire niti enega obroka dnevno, v stanovanjskih skupinah nimajo možnosti

izbire za nakup živil za pripravo obroka, niti možnosti izraziti posebnih želja glede hrane. Vse to namesto njih odloči zavod. Dejavnosti organizira zavod in uporabniki imajo možnost, da se jih udeležijo. Možnosti udeležbe na dejavnostih pa so omejene za uporabnike stanovanjskih skupin, saj se jih ne morejo udeležiti, če za to ni organiziranega prevoza. Prevoz na vse dejavnosti, ki jih organizira zavod, ni vedno omogočen. Omeniti je treba, da imajo zelo malo možnosti izbire glede tega, kako si bodo služili denar. Velikokrat sploh ni možnosti za opravljanje plačanega dela oziroma jih je glede na trenutno situacijo na področju dela in zaposlovanja vedno manj. Poleg tega je veliko uporabnikov s težavami v duševnem zdravju invalidsko upokojenih in prehod nazaj iz upokojitvenega staža v delovni staž je pri nas dolg in večkrat neuspešen postopek. Glede na to, da so pokojnine za ljudi s težavami izredno nizke, to vpliva na njihov ekonomski status, saj si želje po tem, da bi kam šli in kaj obiskali, velikokrat ne morejo uresničiti. zavod pa skupne izlete organizira le poredko, predvsem zaradi finančnih ovir.

Razvijanje udeležbe uporabnikov pri odločanju v stanovanjskih skupinah in v zavodu je po najinih ocenah šibko. To lahko razloživa na primeru hrane. Ne samo, da v stanovanjskih skupinah nimajo možnosti izbire in priprave niti enega obroka dnevno, tudi v zavodu po besedah uporabnikov ne upoštevajo oziroma v majhni meri upoštevajo mnenja uporabnikov o spremembah jedilnikov, o vpeljavi novih sestavin hrane ... Obstaja sicer kotiček, kamor uporabniki lahko napišejo svoje želje in predloge glede hrane, vendar po besedah uporabnikov odzivov s strani zavoda praktično ni. Podobno se dogaja z dejavnostmi, ki so organizirane v zavodu. Že vrsto let so iste oziroma podobne in se vrstijo ob določenih urah. Želje in predlogi po spremembah so, vendar velikokrat naletijo na gluha ušesa. Lahko bi rekli, da udeležbo bolj razvijajo v stanovanjskih skupinah kot v zavodu. Tam se tudi v večji meri vključujejo v lokalno skupnost (razstava in prodaja likovnih del uporabnikov v mestnem parku, ogled kinematografov, obisk predstav, razstav ...).

Še posebej v zavodu, kjer se uporabnik kot individuum izgubi v množici drugih uporabnikov in osebja, je težko pričakovati, da bodo zaposleni skrbeli in omogočali vsakemu posamezniku, da razvija svoje zmožnosti, interese in želje. Seveda so nam tako uporabniki kot tudi zaposleni povedali, da ima vsak uporabnik svoj individualni načrt tako v zavodu kot tudi v stanovanjskih skupinah. Bolj moti dejstvo, da se zdijo uporabnikom individualni načrti »brez veze«, nekateri so povedali, da so zastareli, drugi sploh niso vedeli čemu služijo ... Bilo je tudi nekaj takih posameznikov, ki so bili zadovoljni z individualnim načrtom in se jim je zdelo, da se individualni načrt in želje v njem uresničujejo. Velika večina uporabnikov je

pritrčila, da se glede potreb in želja obračajo na zaposlene in da se njihove želje in potrebe uresničujejo. Podatka, za kakšne vrste želja gre (materialne, emocionalne ...), nimava. Ne-omogočanje razvijanja uporabnikovih zmožnosti in ne-omogočanje pogojev za razvoj in napredek lahko podaljša uporabnikovo bivanje v zavodu in tudi v stanovanjskih skupinah. Bivalna doba za uporabnike v ustanovah se daljša in stanovanjske skupine za veliko število primerov niso le prehodna oblika bivanja, ampak uporabniki v njih bivajo tudi sedem let in več.

Uporabniki v stanovanjskih skupinah se nekoliko bolj vključujejo v širšo družbo kot uporabniki v zavodu, ki so v skupnost zelo malo vključeni. Uporabniki, ki živijo v stanovanjskih skupinah, se med sabo tudi velikokrat obiskujejo po stanovanjskih skupinah, saj je v Sežani kar šest stanovanjskih skupin, kar je glede na velikost mesta veliko število. Po drugi strani pa ravno zaradi druženja med seboj uporabniki težje vzpostavljajo stike z osebami izven stanovanjskih skupin. Veliko je dejavnosti, ki so organizirane v zavodu in se jih uporabniki stanovanjskih skupin udeležujejo, tako ohranjajo stike z zavodom in uporabniki v njem. Uporabniki iz zavoda so v širšo okolico slabo vključeni, tudi s samim mestom Sežana so slabo povezani. To pomeni, da svoj krog ljudi, s katerimi imajo stike, ohranjajo tudi več let, kar onemogoča učenje novih spretnosti, pridobivanje novih izkušenj in negativno vpliva na posameznikovo samozavest in samopodobo. Uporabniki v osebnem razvoju ostanejo na istem mestu ali celo nazadujejo.

Na koncu morava omeniti še nekaj najinih izrazitih pomanjkljivosti pri sami raziskavi in njenih rezultatih. Kljub trudu in najboljšim namenom je imel tudi najin merski instrument precej pomanjkljivosti, kar nama je onemogočilo priti do določenih podatkov. Na žalost sva se tega zavedli šele proti koncu najine raziskave. Nekatera vprašanja so bila premalo podrobna, nekatera pa za uporabnike malenkost prezapletena. Pri nekaterih vprašanjih nisva zmogli priti do podatkov, ki so precej pomembni. Tak primer je vprašanje, komu uporabniki zaupajo svoje potrebe in želje. Iz odgovorov namreč nisva uspeli razbrati, kako velike so bile njihove želje in potrebe in predvsem kako uresničljive. Na podobno težavo sva naleteli pri vprašanju o vrsti pomoči, ki jo delavci nudijo uporabnikom. Uporabniki so pri vrsti pomoči največkrat izpostavljali pomoč pri hišnih opravilih. Nisva pa prišli do podatka, ali so uporabniki deležni tudi katere druge vrste pomoči (strokovna psihološka podpora) oziroma če čutijo, da jo potrebujejo. Takih primerov je bilo dejansko več, kar je poslabšalo kvaliteto najine raziskave, obenem pa sva dobili dokaz, kako pomemben je merski instrument in sposobnost vodenja pogovora pri kvalitativnem raziskovanju.

5. SKLEPI

- Večina uporabnikov bivalnih enot je bila predhodno nastanjena v SVZ Dutovlje, iz česar sklepamo, da je to običajen prehod na morebitno svobodnejšo obliko bivanja.
- Večina uporabnikov je navedla, da so v dislocirano enoto odšli brez priprav, hkrati pa so delavci izpostavili, da priprave na prihod v bivalno enoto izvajajo v zavodu in delavci bivalnih enot vanje niso vključeni.
- Prav tako kot pri vselitvi tudi pri preselitvi iz bivalne enote uporabniki niso deležni nobenih priprav.
- Med delavci zavoda so prisotni predsodki glede bivalnih enot, zato prihaja do nepodpiranja ali celo zavračanja odhoda stanovalcev iz zavoda.
- Tako zaposleni kot uporabniki menijo, da je ena izmed glavnih razlik med življenjem v bivalni enoti in življenjem v zavodu opravljanje gospodinjskih opravil.
- Delavci doživljajo individualen način dela v bivalnih enotah kot bolj kvaliteten in učinkovit.
- Večina uporabnikov je kot najbolj pogosto vrsto pomoči strokovnih delavcev izpostavila pomoč pri hišnih opravilih.
- Le manjšina uporabnikov, ki se je preselila v bivalne enote, še ohranja stike z uporabniki iz zavoda.
- Delavci bivalnih enot ohranjajo stik z bivšimi uporabniki bolj ali manj občasno.
- Konflikti uporabnikov z delavci so vedno prisotni, predvsem zaradi intenzivnih odnosov.
- Aktivnosti, ki jih večinoma uporabniki izberejo sami, so gospodinjska opravila. Rezultati kažejo, da ob povratku v zavod šport ni več tako pogosto omenjena aktivnost. Pri uporabnikih so bile kot najljubše aktivnosti izpostavljene dejavnosti sprostitvene in interesne narave, najtežjih aktivnosti pa niso navajali.
- Večina uporabnikov se ukvarja z dejavnostmi, ki so organizirane v zavodu, kar kaže na to, da so v širšo skupnost malo vključeni.
- Tako kot v zavodu je tudi v bivalnih enotah še vedno potrebna precejšnja mera prilagajanja uporabnikov tako skupini, kot tudi dnevnim urnikom. Prav tako je še vedno prisoten določen nadzor delavcev nad porabo denarja in izhodi uporabnikov.
- Uporabniki menijo, da sta najbolj izpostavljena razloga za odhod iz bivalne enote poslabšanje zdravstvenega stanja in nerazumevanje s sostanovalci, ostali razlogi pa so individualne narave. Zaposleni poleg zdravstvenega stanja navajajo še agresijo,

težavno prilagajanje na novo okolje; upoštevajo pa tudi mnenje drugih uporabnikov o možnostih (ne)vrnitve določenih uporabnikov zavoda nazaj v bivalne enote.

- Tako po mnenju delavcev kot po mnenju različnih avtorjev (Jerman 1991, Flaker 1993, 1998, Lamovec 1995) je življenje v bivalni enoti, nasprotno od življenja v zavodu, veliko bolj podobno običajnemu, domačemu življenju.
- Delavci menijo, da imajo uporabniki bivalnih enot možnosti za vključevanje v aktivnosti zavoda.
- Kot najbolj moteč dejavnik so uporabniki iz bivalnih enot izpostavili določene situacije z delavci, uporabniki iz zavoda pa določene situacije s stanovalci.
- Vsi uporabniki so kot najbolj moteč dejavnik izpostavili slabe odnose oziroma njihovo intenzivnost.
- Delavci si želijo večjega stika s strokovnjaki iz podobnih področij za pridobivanje dodatnega znanja in izmenjevanje izkušenj, menijo tudi, da bi potrebovali kvalitetno intervizijo in supervizijo za lažje opravljanje njihovega dela in izogitvi poklicni izgorelosti.
- Delavci menijo, da bi zavod lahko pri nekaterih vidikih organizacije bivalnim enotam dal večjo avtonomijo (hrana, denar), po drugi strani pa delavci pri strokovnih zadevah od zavoda potrebujejo večjo podporo.
- Delavci menijo, da bi bilo treba proces dezinstitutionalizacije zavoda bolj dosledno načrtovati in dejansko tudi izvesti.
- Uporabniki so navedli, da je glavna omejitev za samostojno življenje denar, le nekateri so omenili, da bi potrebovali tudi druge vrste pomoči.
- Uporabniki bivalnih enot se v največji meri za izpostavljanje kakršnih koli želja in potreb obrnejo na delavce, saj imajo očitno največjo stopnjo moči pri udeležanju določenih zadev; na sestankih so prevladovali pogovori o odnosih; večina uporabnikov spremstva ob izhodu ni potrebovala; uporabniki zavoda se v večini prilagajajo urnikom obrokov, v večini tudi nesamostojno razpolagajo z denarjem in obveščajo delavce o izhodu; če imajo kakšne želje ali potrebe se večinoma obrnejo na delavce; uporabniki zavoda se večinoma gibajo v oklici zavoda in vasi Dutovlje.
- Delavci menijo, da je oddaljenost med bivalnimi enotami lahko tudi pozitivna, saj se morajo uporabniki gibati, če se želijo videti med seboj oziroma so tisti, ki niso v najboljših odnosih, dovolj oddaljeni, da se lahko izognejo morebitnim napetostim.
- Velika večina uporabnikov se želi vrniti nazaj v bivalno enoto.

6. PREDLOGI

6.1. PREDLOGI VEZANI NA NADALJNJE RAZISKOVANJE

- Za izboljšanje naše raziskave bi lahko bolj podrobno povprašali uporabnike o njihovi izkušnji hospitalizacije (na primer, če so bili kdaj hospitalizirani, če so bili hospitalizirani v času bivanja v zavodu ali v bivalni enoti, kaj je to za njih pomenilo).
- Za bolj širok spekter pregleda pomoči uporabnikom bi morali razdeliti vprašanje na vrste pomoči, ki jih nudijo strokovni delavci uporabnikom (pomoč pri opravilih, psihološka podpora).
- Za večje razumevanje novega projekta zavoda (»Projekt uvajanja v stanovanjsko skupino«) bi bilo dobro imeti podatke o tem, zakaj se vodjem (delavcem) projekta zdi najpomembnejše uvajanje uporabnikov v gospodinjske spretnosti.
- Ker je očitno, da se delavci zavoda v praksi poslužujejo tako imenovane »faze lobiranja«, bi za nadaljnje raziskovanje lahko bolj poglobljeno raziskali, kako poteka faza lobiranja, kaj zajema, na podlagi česa se odločajo za primernost uporabnikov ...
- Da bi še bolj natančno ocenili postopek priprav na preselitev, njegove prednosti in slabosti bi bilo dobro od delavcev izvedeti, kakšna so navodila za izvajanje projekta zavoda in kako se kaže učinkovitost projekta v bivalnih enotah.
- Za bolj poglobljeno razumevanje stikov, ki jih ohranjajo delavci s preseljenimi uporabniki, bi bilo dobro zbrati podatke o pogostosti stikov delavcev z uporabniki in intenzivnosti teh stikov.
- Delavce obeh enot bi bilo dobro povprašati, do katere mere tolerirajo določeno obnašanje uporabnikov do stanovalcev, do njih, do skupnosti oziroma sankcije, ki jih za to predvidijo.

6.2. PREDLOGI VEZANI NA PRAKTIČNO DELOVANJE

- zavod bi moral bolj podpreti večjo samostojnost in neodvisnost bivalnih enot pri njihovem organiziranju (na primer: denar uporabnikov še vedno hranijo v zavodu, hrana za bivalne enote se dnevno vozi iz zavoda ...). Pri tem bi se lahko zgledoval po podobnih organizacijah, ki to prakso že izvajajo.
- zavod bi moral iskati možnosti za pospeševanje prodaje izdelkov, ki jih uporabniki sami izdelujejo v okviru plačanega dela in okrepiti poslovne vezi z invalidskimi podjetji.
- V prihodnosti, pri morebitnem ustanavljanju novih bivalnih enot, bi bilo potrebno določeno bivalno enoto organizirati na način, ki bi uporabnikom nudil še večjo stopnjo samostojnosti in odgovornosti.
- Za strokovne delavce bi bilo potrebno omogočiti strokovna usposabljanja, da bi bili bolj kompetentni in bi lahko bolj preventivno delovali in opažali spremembe v obnašanju uporabnikov.
- Tako za delavce v zavodu kot tudi za delavce v bivalnih enotah bi zavod moral zagotoviti intervizije in supervizije vsaj nekajkrat letno.
- Tudi za delavce bi bilo lahko konstruktivno, da bi se njihovih sestankov udeležil kakšen zunanji strokovnjak, ki bi lahko pripomogel k pestrosti in dodatni, bolj strokovni izvedbi sestanka, predvsem v bolj kritičnih situacijah.
- zavod bi se lahko bolj povezal z bližnjimi organizacijami in njihovimi strokovnjaki, vzpostavil nove vezi oziroma okrepil obstoječe, ki bi botrovale k nadgradnji izkušenj in znanja delavcev iz sorodnih področij.
- zavod bi lahko pripomogel k večji povezanosti med delavci iz zavoda in delavci iz bivalnih enot. Potrebno bi bilo narediti načrt poznavanja obeh služb (metode dela, spretnosti, način komunikacije...), sploh pa načina dela v bivalni enoti, saj med delavci zavoda obstajajo določeni predsodki, ki posredno vplivajo tudi na mnenje stanovalcev.
- Tako pri preselitvi v bivalno enoto kot pri preselitvi nazaj v zavod bi morali biti uporabniki deležni priprav s strani delavcev bivalne enote in zavoda, saj bi tako lažje sprejeli spremembe, ki se jim dogajajo.
- Prav na tiste uporabnike, ki si ne želijo nobenih sprememb v bivalni enoti, bi morali biti delavci bolj pozorni in jim posvetiti več časa in truda pri uresničevanju želja iz njihovega individualnega načrta.

- Mogoče bi bilo treba preveriti učinkovitost in doslednost individualnih načrtov, še posebej pri uporabnikih, ki so se ponovno vrnili nazaj v zavod.
- Glede obrokov bi lahko zbirali predloge uporabnikov o vrsti hrane, različnih jedeh in jih dejansko upoštevali.
- Za nekatere stanovalce, ki so odšli iz bivalnih enot nazaj v zavod, bi bilo potrebno iskati druge oblike bivanja, ki bi jim bile bolj prilagojene, prav zato, da se njihova življenjska pot ne konča v zavodu, zgolj zato ker niso zdržali bivanja v bivalni enoti.
- Za večjo vključenost uporabnikov zavoda v skupnost bi bilo potrebno izboljšati železniško in avtobusno povezavo s Sežano in okoliškimi vasi in bolj urediti prometne poti za pešce (izdelava obcestnih pločnikov) oziroma uporabnikom omogočiti boljše in številčnejše spremstvo v vas.

7. LITERATURA

- *Akcijski načrt* (2008). Interno gradivo Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje. Neobjavljeno
- Basaglia, F. (1981), *Negacija institucije*. Beograd: Vidici br. 5
- Brandon, D., Brandon, A. (1992), *Praktični priročnik za osebe v službah za ljudi s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo, PF.
- - (1994), *Jing in jang načrtovanja psihosocialne skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Brandon, D. (1988), »*Putting People First*«. London: Good impressions
- - (1993a), Veselje in žalost pri normalizaciji. *Socialno delo* 32, 1-2: 19-25
- - (1993b), *Pet principov normalizacije*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Brumen, S. (2005), *Program stanovanjskih skupin za ljudi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju društva Novi Paradoks*. Ljubljana: Novi Paradoks (seminarska naloga).
- - (2007), *Program stanovanjskih skupin za osebe s težavami v duševnem zdravju*. Ljubljana: Program društva Novi Paradoks: neobjavljeno.
- Colucci, M., Di Vittorio, P. (2001), "Franco Basaglia". Dostopno na: <http://www.deistituzionalizzazione-trieste.it/storia/Storia/index.php> (24.05.2012)
- Čaćinovič-Vogrinčič, G. (2008), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Čaćinovič-Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Dom Nine Pokorn Grmovje, Skupine za samopomoč. Dostopno na: <http://www.dnpg.si> (31.8.2012)
- Društvo za nenasilno komunikacijo, Varna hiša. Dostopno na: <http://www.drustvo-dnk.si/dejavnosti/osebe-z-izkunjo-nasilja/varna-hia/15.html> (31.08.2012)
- Flaker, V. (1993a), Duševno zdravje in socialno delo. *Socialno delo* 32, 5-6: 29-40
- - (1993b), Kdor je z majhnim zadovoljen, ne zasluži velikega – teze k normalizaciji. *Socialno delo* 32
- - (1995), K navadnosti izjemnega. Možnost paradigatskega premika. *Socialno delo* 34, 6: 361-371

- Flaker, V. (1998a), *Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: založba/*cf.
- - (1998b), Opis stanovanjskih skupin v Sloveniji in analiza življenja v njih. *Socialno delo* 37, 3-5 : 257-269
- - (2010), *Slovenski let nad kukavičjim gnezdrom*. Dostopno na: <http://www.zurnal.org/slovenija/intervju-flaker-177832/clanek> (25.05.2012)
- Flaker, V., Rode, N., Jurančič, I., Vončina, M., Škerjanec, J., Kavar - Vidmar, A., Zaviršek, D., Kastelic, A., Videmšek, P., Zorn, J., Zupančič, D., Cigler, M., Šircelj, J. (1999), *Oblike bivanja za odrasle ljudi, ki potrebujejo organizirano skrb in podporo: analiza in predlog ukrepov (raziskovalno poročilo)*. Ljubljana: VŠSD
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M., (2008), *Dolgotrajna oskrba: Očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič, A., Udovič, N. (2011), *Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in procesi – eksperiment in sistem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Frangež – Žigon, V. (1997), *Mentalno zdravje*. Maribor: Univerza v Mariboru, Visoka zdravstvena šola (učbenik)
- Gabrijelčič – Blenkuš, M., Bevc, M., Pucelj, V., Scagnetti, N. (2010), *Model zdrav življenjski slog v osnovni šoli*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije
- *Global Oneness Commitment, Mental Health – encyclopedia*. Dostopno na: http://www.experiencefestival.com/a/Mental_health/id/1896037 (26.5.2012)
- Gošte, N. (2004), *Uresničevanje načel normalizacije v stanovanjskih skupinah Šent*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Gržan, K. (2000), *Da, življenje: Ob 10 obletnici prvega materinskega doma zavoda Pelikan*. Ljubljana: Schwarz
- *Individualno načrtovanje, Individualno načrtovanje z udejanjanjem ciljev – pomen uporabniškega vpliva pri zagotavljanju socialnovarstvene storitve*. Dostopno na: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Publikacije/individualno_nacrtovanje_jelka_skrjanc.pdf (27.9.2012)
- Jeriček - Klanšček, H., Zorko, M., Bajt, M., Roškar, S. (2009), *Duševno zdravje v Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja republike Slovenije
- Jerman, D. (1991), Dez institucionalizacija in nova psihiatrija o stanovanjskih skupinah. *Časopis za kritiko znanosti* 19, 103-112 : 138-139

- Lamovec, T. (1995), *Ko rešitev postane problem in zdravilo postane strup*. Ljubljana: Lumi
- *Letno Poročilo Dislocirane enote Sežana* (2009). Interno gradivo Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje. Neobjavljeno
- *Letno poročilo* (2011). Interno gradivo Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje. Neobjavljeno
- Lukač, J. (2005), *Varstveno delovni center: Med strokovnim izzivom in vsakdanjikom*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (magistrsko delo).
- Margarit, K. (2005), *Totalna ustanova na poti k normalizaciji: Stanovalci prve stanovanjske skupine Socialno varstvenega zavoda Dutovlje v Sežani*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Marušič, A., Temnik, S. (2009), *Javno duševno zdravje*. Celje: Celjska Mohorjeva družba
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Krizni centri. Dostopno na: <http://www.mddsz.gov.si/si/delovna-podrocja/sociala/izvajalci/kcm/> (31.8.2012)
- Ozara Slovenija, Dnevni centri. Dostopno na: <http://www.ozara.org/programi-in-projekti/nosilni-programi/dnevni-centri/> (31.8.2012)
- *Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev* (1995), Ur.l. RS, št. 52/1995. Ur.l.RS, št. 2/1998, 61/1998, 19/1999 (28/1999 popr.), 127/2003, 125/2004, 120/2005 Odl. US: U-I-192/05-29, 90/2008, 45/2010. Ljubljana.
- *Projekt: »Priprava stanovalcev na samostojnejše življenje«* (2011). Interno gradivo Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje. Neobjavljeno
- Ramon, S. (1992), *Psychiatric hospital closure, Myths in realities*. London: Chapman & Hall
- - (1993), Razvoj duševnega zdravja v skupnosti v Veliki Britaniji in Severni Ameriki. *Socialno delo* 32, 1-2 : 5-18
- Selan, B. (2010), *Individualizacija in stanovanjske skupine kot vidika socialne reintegracije oseb po pridobljeni poškodbi možganov*. Dostopno na: http://www.zarja.si/datoteke/PDFdatoteke/StrokovniČlanki/1.nacionalna_konferenca/selan.pdf (16.07.2012)
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (2008). Ljubljana: DZS.
- Švab, V. (2009), *Duševna bolezen in stigma*. Ljubljana: ŠENT Slovensko združenje za duševno zdravje

- Tancek, M., Sommeregger, J. B., Kerznar, M., Marinč, A. (2008), *Novi Paradoks in stanovanjske skupine v Sloveniji*. Ljubljana: Novi Paradoks
- Vogelnik, M. (2005), *Evalvacija stanovanjskih skupnosti društva Ozara za ljudi s težavami v duševnem zdravju*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Vučak, A. (1996). *Prostovoljno delo v stanovanjski skupini Mavrična družina*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo (diplomska naloga)
- *Wikipedia, Duševno zdravje*. Dostopno na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Mental_health(21.5.2012).
- *Wikipedia, Zdravje*. Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Zdravje> (22.5.2012)
- Wolfensberger, W. (1983). Social role valorization: A proposed new term for the principle of normalization: *Mental Retardation* 21(6): 234-239
- *Zakon o duševnem zdravju* (2008), Ur. l. RS, št. 77/2008.
- *Zakon o socialnem varstvu* (1992), Ur. l. RS, št. 54/1992 (56/1992 popr.), Ur. l. RS, št. 42/1994 Ur.l. RS, št. 42/1994 Odl.US: U-I-137/93-24, 1/1999-ZNIDC, 41/1999, 60/1999 Odl.US: U-I-273/98, 36/2000-ZPDZC, 54/2000-ZUOPP, 26/2001, 110/2002-ZIRD, 2/2004 (7/2004 popr.), 36/2004-UPB1, 21/2006 Odl.US: U-I-116/03-22, 105/2006, 114/2006-ZUTPG, 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45, 61/2010-ZSVarPre, 62/2010-ZUPJS, 57/2012.
- *Zapisnik timskega sestanka marec* (2012). Interno gradivo Socialnovarstvenega zavoda Dutovlje. Neobjavljeno
- Zaviršek, D. (2000), *Hendikep kot kulturna travma. Historizacija podob, teles in vsakdanjih praks prizadetih ljudi*. Ljubljana: založba/*cf
- Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002), *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.
- Zemljič, M. (1993), *Živeti s psihiatrijo ali kaj mislim o tem kot bodoča socialna delavka*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo (diplomska naloga).
- Ženska svetovalnica, Krizni center. Dostopno na: <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/krizni-center> (31.8.2012)

8. PRILOGE

Priloga 1: VPRAŠALNIK UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: M Ž

STAROST:

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?
2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?
3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?
4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?
5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?
6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?
7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?
8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?
9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?
10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?
11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)
12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?
13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?
14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?
15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?
16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?
17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?
18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)
19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?
20. Kam hodite ven?
21. Bi se zdaj takoj vrnil nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Priloga 2: VPRAŠALNIK UPORABNIKI DISLOCIRANE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST:

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?
2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?
3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?
4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?
5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?
6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?
7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?
8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?
9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?
10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?
11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)
12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?
13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?
14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?
15. Si želite kakšne spremembe?
16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Priloga 3: VPRAŠALNIK STROKOVNI DELAVCI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile tudi intervjuje strokovnih delavcev iz zavoda in strokovnih delavcev v dislociranih enotah glede priprav uporabnikov za preselitev iz zavoda v dislocirane enote, stikov strokovnih delavcev z uporabniki, razlogi zakaj do te preselitve nazaj v zavod pride. Na drugi strani pa tudi kakšni so razlogi, da uporabniki ostanejo v dislociranih enotah, pomanjkljivosti in prednosti bivalnih enot za uporabnike in tudi podpora, ki bi jo strokovni delavci potrebovali pri svojem delu. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje in delo v bivalnih enotah.

1. Kako ste pripravljali uporabnike za preselitev iz zavoda v dislocirane enote? Katere metode in spretnosti dela ste uporabili?
2. Kako ocenjujete postopek priprav za preselitev? Kaj je bilo v postopku dobro zastavljeno in izpeljano; kaj so bile slabosti?
3. Kako ohranjate stike s tistimi uporabniki, ki so se preselili iz zavoda v dislocirane enote?
4. Kateri so po vašem mnenju in izkušnjah razlogi, da se nekateri uporabniki vrnejo nazaj v zavod?
5. Kateri so ključni razlogi, da uporabnik ostane v bivalni enoti?
6. Katere so po vašem mnenju in izkušnjah največje pomanjkljivosti dislociranih enot za uporabnike?
7. Katere pa so prednosti bivalnih enot za uporabnike?
8. Kaj bi kot strokovni delavci potrebovali za ustrezno podporo vašemu delu pri preseljevanju in spodbujanju samostojnosti uporabnikov?

Priloga 4: VPRAŠALNIK STROKOVNI DELAVCI DISLOCIRANE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile tudi intervjuje strokovnih delavcev iz zavoda in strokovnih delavcev v dislociranih enotah glede priprav uporabnikov za preselitev iz zavoda v dislocirane enote, stikov strokovnih delavcev z uporabniki, razlogi zakaj do te preselitve nazaj v zavod pride. Na drugi strani pa tudi kakšni so razlogi, da uporabniki ostanejo v dislociranih enotah, pomanjkljivosti in prednosti bivalnih enot za uporabnike in tudi podpora, ki bi jo strokovni delavci potrebovali pri svojem delu. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje in delo v bivalnih enotah.

1. Kako ste pripravljali uporabnike za preselitev iz zavoda v dislocirane enote? Katere metode in spretnosti dela ste uporabili?
2. Kako ocenjujete postopek priprav za preselitev? Kaj je bilo v postopku dobro zastavljeno in izpeljano; kaj so bile slabosti?
3. Kako ohranjate stike s tistimi uporabniki, ki so se preselili iz dislocirane enote nazaj v zavod?
4. Kateri so po vašem mnenju in izkušnjah razlogi, da se nekateri uporabniki vrnejo nazaj v zavod?
5. Kateri so ključni razlogi, da uporabnik ostane v bivalni enoti?
6. Katere so po vašem mnenju in izkušnjah največje pomanjkljivosti dislociranih enot za uporabnike?
7. Katere pa so prednosti bivalnih enot za uporabnike?
8. Kaj bi kot strokovni delavci potrebovali za ustrezno podporo vašemu delu pri preseljevanju in spodbujanju samostojnosti uporabnikov?

Priloga 5: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: M Ž

STAROST: 32

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V Dutovljah, do 24 leta sem živela doma, potem sem sama želela it v Dutovlje, potem sem šla v Sežano. Od 2004 do 2008 sem bila tu, potem se šla v Sežano. Tam sem živela malo več kot eno leto, tu sem že 3 leta.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Sem pisala prošnjo in potem sem dobila zavrnjeno in po tem so se odločili da me sprejmejo in sem šla v Sežano.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Sem zelo pridna in natančna za čistit in zlaganje cunj in sem največ delala ker nisem mogla videt umazano. Zato sem najraje naredila sama, da je bilo dobro narejeno.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Ma ne vem, je vse nekako šlo, ma no kuhanje mi ni šlo samostojno. Nisem bila zadovoljna z likanjem, ni bilo dovolj natančno zame.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

So mi pomagali in razložili, sem se sama zelo hitro naučila na pamet dežurstva in sem točno vedela kaj je treba narediti. Sama sem večino znala, česna nisem znala kako se zreže, V. (delavka) mi je pokazala kako se to naredi.

6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Ma kar v redu.

Ma sem, sem prišla če sem imela pevske, drugač pa nisem imela stikov z nobenim ne po telefonu ne po nič.

Ne nisem imela nobenih znancev ali prijateljev.

Ja z mamo smo se slišale vsak dan, me je prišla tudi obiskat, je hodila pome, ker nisem smela sama domov.

7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

V redu, smo imeli kar lep odnos.

8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Ma v bistvu nič, tja v hišo nisem smela it, ker sem rabila spremstvo, ena si je vzela časa za mene ena pa ne. Recimo ko sem prišla v stanovanjsko, sem šla v bolnico že avgusta, sem šla ven notri, ven notri in sem potem lahko šla samo z delavci. Sem imela težave, da bi si kaj naredila. Dosti sem si sama znala pomagat, da ni prišlo do kake katastrofe, dostikrat pa sem morala v bolnico ker ni šlo drugače.

Hodila sem na pevske vaje.

9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Najtežje mi je bilo kuhanje, najlepše pa mi je bilo čiščenje.

10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

To da nismo imeli dovolj čisto stanovanje, če je bilo vse umazano, drugih pa ni to nič brigalo.

11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Obroke smo imeli, smo mogli jesti vsi skupaj, nismo morali zbirat, jaz nisem zbirčna pojem vse kar mi dajo.

Lahko sem se odločila za kaj ga bi porabila, če sem vprašala za nasvet so mi odgovorili, denarja pa mi niso dali ker so vedeli da bo nekaj narobe.

Na začetku sem lahko šla sama ven, potem ko so se začele težave pa nisem smela iti sama.

So bile pevske, je bila ena skupina, sem hotela en prt skvačkat in me je V. (delavka) naučila kako to narediti.

Ne, z obiski ni bilo problemov, so prišli.

12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

Delovcam, ja skoraj vse so se mi uresničile. To pa da sem hotela na izhod, pa mi sami niso dovolili in takrat nisem smela iti.

Ja, sem ga imela.

13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ja vsak teden in če smo rabili kaj vmes smo imeli tudi. Za pogovore je bilo vedno na razpolago. Vse sorte, do kaj je kdo narobe naredil, do kaj je kdo prav naredil, kakšni odnosi so med nami bili in tako naprej.

14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

Po mestu, v spremstvu. Samo na sprehode in v fitnes, samo bolj malo ker se morala iti v spremstvu.

15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Ne vem, ker mi ni šlo nič prav ker sem povzročala samo težave. Ne zmiraj je bilo enako, sploh ni šlo drugače, samo gor pa dol sem hodila iz Idrije. In sem se odločila, da se vrnem nazaj v zavod, meni je važno da imam sama svoje čisto in nisem jaz nič kriva, da je umazano.

16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

Ja nič, jaz sem se odločila, tudi do dohtre sem stopila, ona me je podprla in sem potem v roku treh dneh šla nazaj v zavod. Bila je zamenjava, jaz sem šla na mesto od ene druge.

17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Ja v glavnem, zdaj ko nimam problemov z denarjem, zdaj se tudi rada zrihtam, imam kleknanje, to mi je ostalo, potem imam eno uro kolo, pole trebušnjake in rastezanje. Pole pridem malo gor in počivam in pole grem za celo uro hodit in to hitro hojo, moram zaradi nog in vsega malo shujšat.

18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Jem lahko, ovira me edino glede teže, drugače pa ne. Obroke, vmes ne dajajo lahko pa si sama kupim in pojem, mi ne komplicirajo.

Jaz kolikor sem imela sem porabila vse za kafe in za avtomat, ker si nisem mogla pomagat. Zdaj imamo poštimano, lahko dvignem denar kadar želim, za hrano in pijačo ne dam nič. Sem zadovoljna, da nimam denarja pri sebi.

Glede izhodov nimam težav, samo povem in potem grem, 90 dni na leto imam na razpolago in samo mama more pristati na to.

Ja, kleklam, telovadim, se štimam, počistim za sabo.

Ni problemov lahko, tu nimam obiskov, vsako toliko me obišče tisti župnik iz Podnanosa, drugi pa ne.

19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Delovcam, oziroma ne, ne se ne vedno. Povsod kdo posluša če telefoniraš. Odvisno katerim, ta telefon mi ni všeč, kdaj sem v stiski in ne morem govorit.

20. Kam hodite ven?

Okrog Skopa, v Dutovlje h maši, trgovino, pošto, banko in lahko grem sama.

21. Bi se zdaj takoj vrnili nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Ne, ker mi gre tukaj super, tu lahko delam in grem kamor hočem, lahko grem domov sama, sem zdrava in se dobro počutim. Brez težav.

Priloga 6: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: M **Ž**

STAROST: 52

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Doma, ne sem živela doma in potem sem šla v Sežano, en let sem bila tam.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Ja taku, kar od doma sem šla, direktno tja.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Sem znala kuhat, pa perilo obešat.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Ja mau je bilo težko na začetku vse, ne vem lih zakaj.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

E. (delavka) mi je pomagala, pomagala mi je kuhat, sam to mi je pomagala.

6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Dobro, sem se razumela.

Tudi z unimi kr dobro.

Ne nisem poznala nobenega drugega.

Ja sorodniki so prišli ja, ja včasih so prišli.

7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

Doro, kar v redu.

8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Ja, aktivnosti kuhala sem in pomivala posodo.

Kam sem šla. Da sem kam šla.

9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Kuhat mi je bilo najlepše.

Nič mi ni bilo težko.

10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

Ne nič me ni motilo.

11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Kaj bom skuhala, sama sem lahko to uštimala.

Ja pri sebi sem mela denar, use sem lahko sama.

Ja lahko sem šla kamor sem tela, sama sem lahko šla.

Ja ne vem, dostkrat sm se odločla, da bom kuhala sama, ali pa kej pekla.

Ja lohku in moj fant je hodu, kadar je hotu.

12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

Tam ko so bli delavci, ja vse smo poštimali. Ja, sem mela.

13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ne nismo meli nobenih sestankov.

14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

Sama sem šla povsod, brez nobenega.

15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Zato ker je E. (delavka) rekla, da moram nazaj.

16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

So me kmalu pripeljali.

17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Počivam, najraje.

18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Ja lahko ja, ve kdu zakaj. Jemo vsi ob poldne.

Delavci imajo moj denar, ne, ne morem odločit (zakaj ga porabi)

Ja lahko ja (gre ven), varuhinji moram povedat, mora kdo z mano.

Kar čem se udeležim, najraje spim.

Ja, ja lahko pridejo k meni na obisk.

19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Varuhinji, ja se uresničijo. Imam ja.

20. Kam hodite ven?

V park.

21. Bi se zdaj takoj vrnil nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Ja bi šla, zato da bi lahko kuhala.

Priloga 7: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: MŽ

STAROST: 48

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Aaaaaaaa... L, L, L,... Predno sem živela v Lenivcu (3) kje sem bila? Prej sem bila tuki v Dutovljah, dva meseca pa pol, pred Dutovljami (2) sem pa bla v psihiatrični kliniki Polje (1) v Ljubljani, eno leto sem bila tam, ja. Tam so me zdravili. Joj mislim, da sem v bivalni živela 10 mesecev.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Nisem se pripravljala, sam prošnjo sem napisala, pa to je blo vse. Pa spakirala sem svoje cunje. Pogovorila sem se z socialno delavko mojo K., malo, če hočem it v Sežano.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Ma vse mi je bilo lušno, vse. Nisem imela toliko problemov kaj delat, ker nisem bila tako debela kot sem zdaj. Zdej imam 120 kil in mi je res vse težko. Še do vezalk se ne morem pripognit, bi morala enih 30 kil shujšat. No, ne smem pretiravat, ampak moram to naredit na zdrav način.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Najbolj težko mi je bilo to, da sem bila pod tolikimi tabletami, da zjutri nisem mogla vstat in sem kar poležavala. Druge delavke in delavci budili, češ vstani, vstani jaz pa nisem mogla vstat, prav zaradi tablet. Tam okrog enajstih pa sem čutila malo izboljšanje, pa sem takrat tudi kaj naredila, kar je bilo treba, ne. To je bilo grozno, grozno.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Jaaaaaaa, gospe in gospodje delavci so pomagali, vse povedali, kako se kaj naredi, edino niso radi od A do ž povedali, kako se kakšna stvar skuha, ker se jim je mudilo in so hotli pač čim prej skuhat, tako, da si mi nismo mogli zapisat, kako se katera stvar skuha. Smo pa zjutri drugi pomagali, jaz pa velikrat nisem mogla zaradi tablet.

5. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki ?

Ja no, sem se kar razumela, kar. Če sem prosila za cigareto, mi je S. (sostanovalec) zmirej dal kakšno cigareto, posodu no, hočem rečt, takrat sem dosti kadila, zdaj pa sem nehala. No in potem I. (sostanova) in I. (sostanova) so imeli svojo sobo in tako sta mi zmiraj kaj posodile, v redu so ble..

Tuki mam zdaj eno prijateljico, z enimi se glih ne razumemo ne vem kolko ampak nam ni hudega. Ja no je kdaj težavno, je, ampak, kaj čem saj nimam druge izbire, edino če grem nazaj v Sežano na Lenivec, če bi me nazaj sprejeli, ne.

Ne v Sežani razen stanovalcev nisem imela nobenga prjatla. Ja pa mojga bivšga fanta, smo se vidli kdaj pa slišali. Enkrat sm ga vidla, sm bla vsa zanemarljena in še s čikom, zato me sploh ni pozdravu. Pa z I. (sostanova) smo hodile k maši vsak teden enkrat, je bilo lušno, pa, župnika smo povable enkrat domov. Ja drugače imam dve prijateljici v Ljubljani, ena je mati samohranilka, pa ima 23 al 24 starega sina, ki študira elektrotehniko, sta pa oba dva bila moja prijatla, vsak dan smo se vidli.

Sorodnikov nimam nobenga.

6. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

Ja ta problem s tabletami je bil res grozen, budili so me in budili, jaz pa nazaj v postlo, pa nazaj v postlo, ker nisem nič mogla, takrat smo se dostkrat skregali. Drugače pa sem se kar v redu razumela, ja kar v redu.

7. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Delali smo kar so nam dali za delat ne, pa smo meli eno tako razpredelnico in kdo je za kaj. En dan je morala ena oseba od jutra do večera posodo pomivat, en dan naj bi ena oseba kuhala, ampak je kuhala delavka, ti si samo malo pomagal drugo pa je vse delavec naredu, ne, brez, da bi povedal kako, jaz sploh ne znam kuhat.

Drugače pa sem brala knjige, pa tudi dosti sem vezla eno arhitekturo kraško, ene dve tri hiše.

8. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Najbolj všeč mi je bilo knjige brati. Predno je ratalo vse prehudo. Parkrat pa sem šla v hišo, iz Lenivca v hišo, to je pa čisto na drugem delu Sežane in sva z I. nekaj šivale, tako mi je pomagala in me naučila šivat, lepo je šivat, ko mam jaz šivalni stroj tukaj.

Najtežje mi je blo kuhat, ker ne znam.

9. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

Ma nič me ni ravno motilo, ne. Edino I. (sostanova) je zjutraj nekaj delala: »Aaaaaa.....« je nekaj brundala, kaj jaz vem, neki je brundala zjutri.

10. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Ja morala sem se prilagajati drugim, ja.

In gospa M. (sestra) je bila zelo, zelo stroga ni dovolila, niti da si kupiš, to recimo, napolitanke, ni dovolila, ne. Ne glede denarja, to so mi drugi urejali, na začetku prve tri mesece sem lahko več dvignila, po tem pa po treh mesecih pa samo še enih 20€ na mesec, ne. Ja in jaz takrat tudi eni osebi tudi nisem povedala ampak sem kar kupila, recimo tiste žiletke, so bile sicer drage. No in tako sem si jaz enkrat tisto kupila brez, da bi koga vprašala, in me je potem delavka, me je tista takoj nadrla, da kaj si mislim, da to ni bilo treba zapravljati tega denarja, da bi morala jaz to prej povedati. Saj tudi zdaj nimam tisto kar bi rada od kozmetike, pa bi se rada malo uštimala.

Ven si lahko šel brez povedati, no moral si povedati sam da greš ven, drugo si povedal če si hotu. Takrat ni bilo nobene večje recitacije (dogodka), tega ni bilo.

Ja, sam nikamor nisem hodila, sem bla v hiši.

Ja saj dovolili bi že, sam nisem imela obiskov.

11. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

Ja želje so se včasih ja uresničile, včasih pa ne, ne vem pa več zakaj. Joj ja ne spomnem se lih več, sigurno pa sem imela želje, ja, ja, sem jih povedla delavcam, ne.

Ne vem, ja ja imela.

12. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ja smo imeli sestanke 1x na teden, ja sej je bilo kar fajn, vse smo se menili, ne. Mela sem probleme z eno žensko iz Trbiža, al kaj vem ena kmetica jaz mislim. Usedla se je na moj stol, tam kjer sem jaz sedela, med tem ko smo govorili na sestanku in je rekla, da bo ona tam zdaj sedela, sem bla tako jezna da bolj pa ne bi mogla biti. Ko si pa že 3 do 4 mesece sedel na njem, pol pa ti ena starejša oseba vzame stol. Ja no saj je v srednjih letih in ne smeš biti grob do take osebe.

13. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

Ne lahko sem šla sama, ampak ponavadi nisem nikoli šla sama, smo šle skupi z I. (sostanovalka). Rada sem šla v trgovine in malo pregledovala, kaj imajo lepega. Vse sem malo prešnofala, kaj je in kaj bi vse imela.

14. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Ja, tista delavka je v mene skoz drezala z besedami, pa fant me je zapustil. Dobila sem neko pisanje o tem, da moram oddat ta malo stanovanje, tam kjer sem živela prej in lahko sem pokadila samo 3 cigarete na dan. In jaz sem zaradi teh stvari znorela in dva stola vrgla tam po kuhinji ampak ne tam kjer so bili ljudje. Ne vem koliko jih je stalo tam, jaz sem to vrgla tam kjer ni bilo nobenega. So rekli, da sm nevarna in so klicali rešilca.

15. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

In sem se morala v desetih, petnajstih minutah spakirat in so me zunaj že čakali in sem morala iti v Idrijo. In tam sem bila en teden in nisem drugega počela kot samo kadila. Sem pa imela dobro zdravnico, me je celo pregledala. Potem sem šla v Sežano in sem prosla če lahko ostanem v Lenivcu, pa so rekli, da ne in isti dan sem morala nazaj v zavod, v 20 minutah.

16. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Ja zdaj delam, z V. (delavec) razne skledje iz gline, eno sovico lepo, eno želvo, vsaj enih 5 stvari sem naredila. Ne vem če bom še delala se mi neljubi.

17. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Moraš jest v jedilnici ne, da odločaš o hrani pa seveda da lahko, so kuharji zelo dobri in če rečeš, da bi malo več jedu, ti dajo malo več, ni tak ko v Lenivcu ko nisi meu več, da bi jedu.

Ja ne, sem že tolko mescu brez denarja, da je to za znoret. Ja včeraj sem dobila, ta kako se reče, nagrada, ne ne nagrada, kak se reče, žepnina ja, sem dobila 3 evre. Čez en teden dobim 5 evrov žepnine. Zdaj ko ne kadim več, bom skoz dobivala, vsak teden po 5 evrov žepnine.

Ja sej dejavnosti tu so mi kar všeč, grem pa samo na tisti sestanek imamo obeh oddelkov z eno sestro medicinsko, pa nič drugega, taki bolj kratek sestanek.

Za it ven, ma ja zapiše te vratarka te zapiše, pa do desetih men se zdi moraš bit nazaj, ampak kaj češ it ven od devetih do desetih če je pa noč, brez veze, še avto te povozi.

Ja sam kaj ku, noben ne pride.

18. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Ja malo A. (stanovalki), se zelo razumeva, če nimam kavice mi jo je zmeraj da. Pa tudi S. (sostanovalka) ni škrtavzarska, sam tako govori, da jo včasih nič ne zastopim. Ja drugače se največ obrnem na V. (delavec), upam, da mi bo plačal za to delo, ker sem mu tudi 5 evrov dolžna mu moram vrniti. Neki rata, neki ne.

Imela sem ga ja, vsako toliko ga naredimo, pa na Lenivcu sem ga mela, ampak brez veze, se tam nekaj pogovarjat, kot, da smo najstniki, je pa bla simpatična delavka.

19. Kam hodite ven?

Bolj noter se držim, se mi zdi da sem že enih 10 mesecev tu. Bla sem no, enih 4 krat sem bla po pol ure v parkecu, pa sem se sprehajala, v desetih mesecih 4x po pol ure. Edino Lenivec bi obiskala.

20. Bi se zdaj takoj vrnili nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Ja rada bi se vrnila, sam ne vem kam bi dala vse te moje stvari, ja to me zelo skrbi ker imam vse mogoče. Drugače bi se vrnila, sam ne vem če bi me sprejeli. Ja bi poskušala živeti tam spet ja, da bi bla bližje mesta.

Priloga 8: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: M Ž

STAROST: 52

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Tu (v zavodu) sem živela, prej. Par mesecov sem bila v Sežani.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Pravzaprav, sem šla na blef, sposobnosti, ki sem jih imela od prej, pa v pralnici sem delala (delo v zavodu), ampak nisem bila, tako, da bi bila samostojna. Ja pa prošnjo sem napisala, sam je bilo tudi neko uvajanje, se pa ga ne spomnim.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Jaz sem malo slepa več, pa nisem videla smeti. Pa potem so delavci rekli, glej tu so smeti in jaz jih nisem videla pa smo se po tem tudi zaradi tega kregali.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Bi se reklo, vse mi je bilo lepo delati in likati in kuhati, pomivat, vse, vse.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Ja, ja so, so. Sem bila kar samostojna, tako, da nisem rabila preveč pomoči. Mogoče pri kakšnem pecivu, ali pa v kuhinji, malo.

6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Vse je bilo nekako prav, dokler je prišla Anisa, po tem je šlo vse navzdol.

Ja v pevski zbor sem hodila (v zavod). Tam sem jih vidla.

Neki jih je bilo, eden je bil mal čuden, je čudno ratalo, en M. (fant) je hodu h meni na hrano, pa sosedu sem nosila hrano, pa še T. (fant) je pršu s punco in je potem umrla.

Pa teta je prišla parkrat, pa sestra je prišla parkarat. Sam takrat sem bila zelo obtoževalna.

7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

Ma ja, ja, ja, sem, sem pero pač, če sem pač bila mičkeno bolj lena, po tem je bilo mičken hude ure, drugače pa je bilo vse v redu.

8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Kuhala sem in čistla.

Ja na fitnes sem šla 3x, pa na karete sem šla 3x, pa z I. (sostanovalka) sem šla k maši.

9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Karate in tajski boks, tisto je bilo najboljšo.

Nič.

10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

Ne me ni nič motilo.

11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Sem jedla tisto kar so drugi, jaz sem preveč pojedla pa nisem imela stvari drugi dan.

Z denarjem jaz ne znam ravnat, ne zame, ampak za druge. Potem smo se kregali, ker so imeli spravljeno tam zame, jaz, da hočem to vsoto denarja, pa oni so rekli, da mi je dajo manj, pa jaz se nisem strinjala.

Tako, zaželeno je bilo, da si pač ob večerji bil notri, jaz pa sem šla ob sedmih ven z E. (sostanovalka) na vozičku ali pa sama in to ni bilo ravno najbolj vredeu.

Ja, sem rada šla na pevske in na karate.

Ne, ne to nismo smeli, so pa prihajali (znanci), ker jih je zanimalo, kdo smo.

12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

Povedla sem sestri (delavki) vse.

Sem jih uresničila, ja (individualni načrt).

13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ja ja smo se. Govorili smo o stvareh, ki jih moramo postorit, pa stvari, ki jih je treba popraviti, pa tako. Pa tudi kako se obnašamo, pa kako moremo narediti, da se poboljša življenje v skupnosti, pa take stvari.

14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

Ne, lahko sem šla sama, ja. So mi rekli naj pridem takoj in sem prišla takoj. V Špar sem hodila najraje.

15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Bolezen, pa drugače sem ga mal posrala, no, ampak največ bolezen.

16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

Ja torej U. (delavka) je rekla greš takoj v Idrijo ali pa v dom. Ja, pa sem šla ne takrat sem samo želela iti iz tistega kaosa, da se malo popravim. Sem bila ful na koncu.

17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Ja, čitam rada, pa šivam precej imam blago.

18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Ja moram slediti urnikom, zakon je zakon, je treba spoštovat, če prideš pozno lahko ti kdaj kaj prišparajo, sam je odvisno tudi kakšen si ti do njih ne.

Zmenjeno je da dobim 3 evrčke pa tudi, da če šparam, da dobim potem večjo vsoto. Zdaj si poskušam šparat, da si nekaj večjega kupim.

Ja zaželeno je, da povem na oddelku, če grem v Sežano. Če pa grem tukaj, pa lih tako povem, sam se potem moram javit, normalno.

Ja sama se odločim o dejavnostih.

Razen mame, tete in Z. (uporabnik BE) ne rabim nobenega, ni pa problema če pridejo.

19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Ma ja, tle kaj so že varuhinje. Ja individualni načrt imam, ma ja, nekaj se je že uresničilo, to da sem šla domov.

20. Kam hodite ven?

Ja bolj če je nujno, drugače pa ne.

21. Bi se zdaj takoj vrnili nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Kaj jaz vem, ja bi se bi se, ne vem kako bi bilo z Z. (stanovalec BE), ker jaz ne maram več seksa, s tem sem jaz končala, pa tudi poljubov ne. Bi šla, da bi šla delat kake tečaje za šolo, da bi delala v kakšni pisarni, papirje prekladala, delala fotokopije... pa bi zelo rada naredila poklicno šolo. Ja bi imela več možnosti tam (v bivalni enoti), ta vlak tu je bolj tako.

Priloga 9: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: M Ž

STAROST: 38

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Ja prej sem bila tukaj v zavodu. Tu v Dutovljah sem živela 2 leti in potem sem šla v bivalno enoto, tam sem bila pa 3 leta in pol.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Ja jaz sem bila ful aktivna, sem imela energije, ne sem delala na vratarnici, zjutri ko se je dom odprl sem šla laufat ven, ne vem kaj še drugega. Ne vem mene je kaj zdravnica predlagala, je rekla, da kar naj grem, nisem nič pisala prošnje, tudi nekih priprav nisem imela.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Nič mi ni bilo težko. Večino sem vse znala, če kaj nisem so mi delavci povedali.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Niti ni mi bilo nič preveč težko, kaj bi mi bilo težko, ne vem če bi mi bilo kaj težko.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Ja ja skozi so mi kaj pomagali, skozi. Pri kuhanju, so mi vse razložili.

6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Z enim P. (stanovalec) je bilo bolj težko, ker je bil kao zaljubljen v mene, jaz pa v njega pa ne. Z drugimi kar v redu, s cimro sem se dobro razumela, mi je bila kot ene vrste mama, smo bli vsi kot ena velika družina.

S stanovalci v zavodu, ne nisem imela nobenih stikov ne.

Ja sem imela tudi druge prijatelje, ne lih najbolj pametne.

Ja, ja brat me je hodu obiskovat, teta, sestrična, so me prišli redno obiskovat, večkrat so prišli, kot v zavod, večkrat.

7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

Ja kar v redu, kar v redu, s T. (delavec) smo hodili vsak dan na sprehod na Tabor. Z sestro E. (medicinska sestra) smo bile super prijateljice. Res z E. smo se super razumele, ni bila dosti starejša od mene, je bila mojih let, jaz bi lahko rekla, da mi je bila najboljša prijateljica. Še smo v stikih z E. Bom šla k njej spet bom, drugače pa redno ko grem v Sežano grem k njej in potem me ona pripelje nazaj sem.

8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Ma neki sem štrikala, drugače pa da sem zaslužila sem stopnišče pomivala, dnevnik sem pisala.

Kaj sem delala še, košarko sem igrala, pa balinala sem, pa tako, pa na sprehode smo hodili, sej je bilo fain. Pa ja, v fitnes sem hodla, ja, ja, v fitnes sem hodila.

9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Meni je bilo fain, da sem imela E., pa take sprehode, pogovore, eno dobro prijateljico. Tako, da greš malo ven v laif.

Ma nič, ma sej, če si bil bolj slab so ti pomagali, tako, da ni bilo nekih problemov.

10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

Ma niti nič ne, sam pol ne na konc, me je motlo, ker mi je B. (sostanovalka), ne ona je bila odvisna od tablet, poznaš B.? No ona je bila tudi v skupnosti, sam je bila v drugem stanovanju. Jaz sem bila res mal zaspana po moji terapiji, ampak sem pa funkcionirala, sam pol pa je prišlo do problemov, ker je, B. je rekla, dej da ne boš ti toliko spala, dej bom jaz te tablete vzela. In pol se je pa meni stanje poslabšalo, sem kar začela odgovarjat, pa nobenih zavor nisem imela, zato sem pa tudi prišla sem nazaj. Sigurno je bilo zaradi tega, ker moram jaz tablete jemati obvezno, ker jaz imam manično depresijo pa še... šizofrenijo. Ona sploh ne ve kakšno škodo je meni naredila on je samo mislila, da jaz ne bom spala in ona se bo pa fino dozirala. Sam meni je to ful škodilo, ko jih nisem jemala.

11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Pri obrokih, zajtrk je pripravo vsak sam, mogu si gledat tudi, da smo vsi imeli. Drgač smo sami vzeli, ob različnih urah, ko smo vstajali. Ja kombinirali smo, ja, mal je bilo po jedilniku, pa so nas vprašali, ali bi to jedli... pa smo se malo dogovorili.

Ja, ja denar sem porabila za tisto, kar sem jaz želela, denar sem imela pri sebi, ko sem dobivala žepnino, sam večinoma mi je šlo za čike, ja sej to sem sama kupovala.

Ja to pa ja, ne v podrobnosti ne, recimo: »Grem pač k B. (prijateljica) zdej pa pridem do kosila.« tako, na tak način. Ja šla sem tudi na kake koncertiče če so bli al pa kej takega, če so bili.

Za dejavnosti, ma kukr sm že ponovila, na karate sm tudi hodila, košarko, fitnes.

Ja to sem imela pa probleme, ker je bila slaba družba, nisem vedela na začetku sem se z eno spoznala, ne, njen fant je bil v komuni, ne, in pol je pa pršu vn in sem se še z njim spoprijateljila. Sam potem niso dovolili več, da hodijo h meni, ker prej so prišli, kdaj na obisk.

12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

Ja delovcem, ja, ja so se uresničile.

Imela sem tudi individualni, ja kar dobro ga je bilo imeti.

13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ja ja, enkrat na teden vsak teden, če so kaki problemi, kako se počutimo, če se razumemo, to so itak vidli, ker so bili itak cele dneve z nami, sam vselih je bil pol še sestanek.

14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

Ja v knjižnico sem hodla, na sprehode velik, pa tekla sem tudi po stadjonu, tam sem tekala. Pa ene dvakrat sem šla na računalniški tečaj, je bil tudi zastoj. Sama sem šla.

15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Ja prisiljena sem bila ker se mi je stanje poslabšalo.

16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

Ja šla sem pač, na hitro, ja, kar na hitro januarja. Sem že mal več kot eno leto tuki.

17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Ja na fitnes hodim, pa na sprehode, pa v vas, pa v Sežano grem tudi. Ja na vratarnici sem že neki delala, pa tisto železje sem zlagala, pa s P. (delavec) sva česen sadila, pa saj je fain fain.

18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Ja jaz sem rekla, da bi raje gor jedla, ker je bila gužva, pa non stop so se neki kregal pa pritoževal nad hrano, zdaj pa gor jem. Jaz sem čist zadovoljna s hrano.

Od delavcev dobim žepnino in mi gre tu sam za cigarete, prej sem imela veliko več. Ja tam se mi je zdelo bolj sproščeno, bolj sem s počutla tam, tu je vse preveč uradno.

Enkrat se spomnim, ko sem rekla da grem k bratu, pa mormo ga poklicat, pa da bo pršu tam me iskat na postajo, sploh me niso pustili. Bi mogla en dan prej al pa dva, se to dogovorit. Glede tega sploh ne moram odločat, jaz imam tudi tole, kaj je... ammmmm... skrbnico in skrbnica more dovoliti, če bilo kam grem mormo njo poklicat pa tistega kamor grem, pa da se ona strinja, mislim je zelo zakomplicirano, že za dva dni mora biti postopek.

Ja pr pevskem zboru sem, pa pri dramskem krožku, pa h karateju sem hodla, sam tisto sam ene tri mesece pol pa ni bilo več prostora in ni bilo dosti zanimanja.

Ja, lohko, sam sam vsako tolko pride brat, redko.

19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Povem delavcem, sam tu je težje, tam je bilo bolj sproščeno, pa ne vem, sem lažje uveljavila neke zahteve.

Ga imam ja.

20. Kam hodite ven?

Tle po enem gozdičku, dobre pol ure gremo z G. (delavec) vsako jutro na sprehod. Pa v vas v trgovino al pa v bife na kako kavico, pa to je to, ni lih neke izbire.

21. Bi se zdaj takoj vrnili nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Bi, bi, bi se vrnila, pa bolj mir je tam. Predvsem zaradi intime, bi šla živet z mojim fantom.

Priloga 10: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: M Ž

STAROST: 47

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V bivalni v Izoli, iz bolnice sem šel direktno v Izolo, potem sem se vrnil v zavod za nekaj dni in potem v Sežano v hišo, in iz Sežane v Idrijo, pa spet v Sežano in sem sam zahteval priti nazaj v zavod. V Sežani sem živel eno leto, tu pa že 3 leta.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Napisal sem prošnjo, meni se zdi, in to je to. Sem počakal en teden, potem je bil v hiši prostor in sem šel kar tja.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Kuhanje mi je bilo lahko, pa pospravljanje, samo likat pa nisem mogu, čebulo sem rezal, solato sem trebu, krompir sem lupu, vse kar je bilo.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Likanje, mi ni bilo všeč.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

So pokazali stvari, pomagali so mi malo naredit neke stvari.

6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Slabo, z M. (sostanovalec) sem se slabo razumu, bolj tako, ni bilo prav dobro.

Ko sem bil v Sežani nisem hodil nič sem, nisem prišel na obiske.

Nobenga nisem v Sežani poznal, razen mame.

H mami sem hodu večkrat, ja smo imeli redne stike, vsak dan sem bil tam pri njej. Z mamo največ, z drugimi nisem imel stikov.

7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

Srednje, ja bolj tako, ne se nismo ravno zmeraj razumeli.

8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Čistit sem šel igrišče. Ma ja, tam so hodili pa sem tudi jaz delal. Tam smo samo poležavali ni bilo nič dela. Jaz bi rad delal, samo nisem mogu če ni dela.

Ne nič, prepuščen sem bil, kar je bilo za pomit posodo, pa po tleh sem pucal in pole sem bil fraj.

9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Najraje sem posodo pomival, drugo pa ne....., nič, ne vem, nič.

10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

Dela ni bilo, jaz bi si želel več zaposlitve.

11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Spodaj smo jedli v jedilnici, ne skupno, sme se moral prilagajat, jaz vse pojem in nisem zbirčen.

Pri mami imam spravljeno in ona mi daje ven, če bi imel jaz tu denar bi mi vse pokradli.

Kadar sem bil v Sežani sem šel večkrat ven sem imel svobodo, ampak se moral povedat.

Ja, samo nič nismo delali, ne vem ni bilo, smo samo poležavali.

Ma ja lahko, samo sem imel malo obiskov.

12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

Zaposlenim, ja so se uresničile, kerkada ne kerkad ja.

Sem naredu ja individualni, je bolj tako vredu, ne prav preveč, ne vem (mnenje o individualnem).

13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ja smo imeli ja, se ne spomnim, kaj smo se pogovarjali.

14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

Malo po mestu in h mami in nazaj v stanovanjsko, nisem bil cele dneve na terenu, samo popoldne. Sam sem bil, večinoma.

15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Zato ker, se nisem razumel z mojim cimrom. In zaradi ene druge osebe tudi.

16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

Sam sem zahteval priti nazaj, sem malo počakal, namesto mene je prišel en fant, tle iz zavoda, jaz pa sem prišel sem namesto njega.

17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Samo železa delam dolaj, v delavnici in ob sredah grem balinat in to je to.

18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Ja lahko izberem kaj jem, mi je v redu.

Ne ima ga mama, z njo se potem zmenim.

Na recepciji se najavim, da kam grem, ne grem gor v vas, ker me potem noge bolijo.

Ja sej lahko, sej sem v dramski skupini s H., igram v igri, balinam tudi.

Lahko, ampak samo mama pride ob nedeljah in vsakih 14 dni hodim domov h mami.

19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Sestram, pomagajo mi kolikor morajo. Ja se kar uresničujejo.

Imam tudi, nekaj sem delal, ja.

20. Kam hodite ven?

Ne ne grem nikamor, v Dutovlje ne grem, kar grem, grem v Sežano balinat.

21. Bi se zdaj takoj vrnili nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

V novo bivalno bi šel, v hišo ne grem več. Zato da bi bil blizek mame, ker je tudi ona slaba in bi ji lahko šel v trgovino. Mama je tudi rekla, da tudi nič več v hišo.

Priloga 11: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo dislociranih enot in vračanje uporabnikov iz dislociranih enot nazaj v zavode. Pred nekaj časa ste tudi vi živeli v dislocirani enoti vašega zavoda. Postavili vama bova nekaj vprašanj, ki se nanašajo na to obdobje.

SPOL: **M** **Ž**

STAROST: 57

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V stanovanjski skupini društva Vezi, potem sem šel v Sežano, tam sem bil ene 8 mesecev, tu pa bom zdaj 3 leta.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Ja tok se ne spomnim, ja direkt sem šu z Vezi v Sežano.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Ja znal sem kuhat, pa pospravljat, ta opravila.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Čiščenje stanovanja je bilo kdaj bolj naporno.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

So pomagali, ja, ja so nam pokazali.

6. Koliko ste se razumeli z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z ostalimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Ja smo se razumeli, sam jaz sem se mal bal, a ne, da mi bo moj cimer kaj naredu, ,pa takole.

Še, z drugimi ja, smo se razumeli, kot zdaj.

Ja ne osebje, ki je hodilo v hišo, nobenega drugega nisem poznal.

Ne v bistvu z sorodniki nisem imel stika.

7. Kako ste se razumeli z delavci dislocirane enote?

Doro, ja smo se kar razumeli.

8. Kaj vse ste počeli v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj ste lahko počeli po lastnem izboru?

Iz gline smo modelirali.

Pa slikali smo, jaz sem akademski slikar po izobrazbi.

9. Kaj vam je bilo najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Slikati

Mah prav čistit.

10. Kaj vas je najbolj motilo v dislocirani enoti?

Ni me toliko motilo, malo sem se bal mojega cimra, da bi mi kaj ponoči naredu. Ma niti nisem imel nekih slabih izkušenj z njim. Zato sem se tudi vrnil nazaj v Dutovlje.

11. O katerih stvareh ste se lahko odločali sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Ja mal smo se morali prilagajat.

Ne lahko smo se odločili, ja imel sem za cigarete in za kavo, za to sem porabu.

Kadar koli sem lahko šel, sem samo povedu kam grem.

Ja lahko sem se odloču, kaj bi počel.

Ja v bistvu nečaka pa nečakinjo, lahko so prišli na obisk.

12. Komu ste povedali svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri ste jih uresničili? Ali ste v dislocirani enoti imeli individualni načrt?

V bistvu osebju, ki je bilo tam, ja so se v bistvu, so se ker nisem imel prevelikih želja.

Ne se ne spomnim.

13. Ali ste se udeležili kakšnih sestankov? Kaj ste se tam pogovarjali?

Ja smo imeli sestanke, ker ni bilo toliko sestankov. Ne spomnim se kaj smo govorili.

14. Kam ste hodili ven iz dislocirane enote? Kdo vas je pri tem spremljal?

V mesto, smo šli, v knjižnico, v trgovino, brez spremstva.

15. Bi nam lahko zaupali, kakšni so razlogi, da ste se odločili zapustiti dislocirano enoto?

Ker se nisem razumu s cimrom, samo to. Ja bi lahko ostal, če bi zamenju cimra.

16. Kako je potekala vaša ponovna vrnitev v zavod?

Ja takoj, ja, 19 avgusta 2009.

17. Kaj vse lahko počnete sedaj v zavodu?

Lahko kaj slikam, kuhat nam ni treba, pral nam ni treba.

18. O katerih stvareh se lahko odločate sami v zavodu? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Ja lahko ja, sam se moramo prilagodit urnikom.

Ja, ja lahko se odločim za kaj ga zapravim, osebje ga hrani, ne mi ne nič svetujejo.

Ja lahko odločim, kam grem ni težav.

Ja neka malga že, se vključujem bolj malo, bolj malo.

Ja lahko pridejo, ja.

19. Komu zdaj v zavodu poveste svoje želje, potrebe, cilje? V kolikšni meri se jih uresničuje? Ali imate sedaj v zavodu individualni načrt?

Delovcam ja, ker imam umetniški resurs, ja se, ker nisem ravno zahteven.

Meni se zdi da z H. (delavka) ga delam.

20. Kam hodite ven?

Včasih v market, ali pa na sprehode kdaj.

21. Bi se zdaj takoj vrnili nazaj v dislocirano enoto? Zakaj?

Ja bi se ja, bolj mi odgovarja mesto, ker sem Ljubljančan ne, pa se mi zdi življenje v Sežani še lepše. Ja sam enga drugega cimra bi moral met.

Priloga 12: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 61

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V sobi v Dutovljah, enih 5 let, pred bivalno enoto pa sem živel v Petrovem Brdu. 56 let imam. V Sežani sem pol leta.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Nisem se posebej pripravljaj, prošnjo sem napisal 2-3 leta nazaj, trajalo je kar nekaj časa da sem prišel sem.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Najlažje je pomivanje zdaj, na začetku je bilo pa mal bolj težko, sam to sem se najprej navadu.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Likat se še nisem še naučil, s sušilca je vse pomečkano.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Sem se sam naučil, mi niso pomagali.

6. Kako se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Nisem preveč zgovoren, se ne kregamo.

S prejšnjimi stanovalci se ne družim.

Nimam znancov, tle ne vem.

Prejšnji mesec, decembra sem bil doma, brat me pride obiskat.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Se razumemo, kar v redu.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Knjige čitam, če bi imel delavnico, rad bi imel delavnico.

Najraje pa knjige čitam.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje ?

Najtežje mi je likat.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Nič me ne mot.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk...)

Se morem prilagajat.

Denar se lahko odločim, ga imam na banki in lahko odločim kaj kupim.

Grem na sprehod, moram povedat in lahko grem sam.

Za dejavnosti ma ne vem, knjige čitam. To.

Če bi imel kakšnega znanca, bi lahko prišel, tu okrog jih nimam, kar imam so doma. Moj brat bi lahko prišel večkrat ja, je pa prišel po sedmih letih. Moji bivši sošolci z njimi pa je zamrl stik.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Če bi kaj želel, bi jim povedal. Upam, da se bo uresničilo, rad bi šel domov za zmiraj.

Imam individualni načrt.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Ja, vsak pove svoje, vsak pove kaj se dogaja.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

Grem ven na sprehod, do železnice, Tuš - a, knjižnico, čez park, do občine. Lahko grem sam.

15. Si želite kakšne spremembe?

Ja, rad bi imel malo več prostora in rad bi imel delavnico, ter svojo sobo.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane?

Sem že živel sam dve leti, ja bi lahko živel sam, samo denarja nimam.

Priloga 13: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 55

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V Dolenjah pri Ajdovščini, še prej pa v Dutovljah, 10 lejt, tu se ma 7 lejt.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Prošnjo smo naredili, delovci so mi pomagali, zdej od tle bom šou v Vipavo, se bom spet preselu.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Čebulu sem lupu, česen sem lupu in krompir sem lupu.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Lahko... pomivat potleh.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Posodo pomivat, pometat in ribat tla, so nam pokazali in sem se navadu.

6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Uredi, Petra je bilo škoda ker je šel, pogrešam Petra. Pa grem tudi tja dol in tja gor. (stanovalci v drugih bivalnih enotah).

S stanovalci v Dutovljah ne več.

Imam prijatelje v Sežani.

Ja jih kličem ob sobotah po telefoni. Me ne pridejo obiskat, ma lani je prišel brat, me obiskat, lani.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Uredi, se dobro razumemo tudi z drugimi.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Mi je všeč tukaj, rad se sončim, če pada dež sem notri.

Rad rišem, še vlak sem narisal.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Najlepše mi je risat.

Nič mi ni težko.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Ženske so me motile, prej se nisem razumel z njimi, zdaj se razumem tudi z ženskami.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Ja lahko ob enih jem kosilo, ni treba da koga čakam.

Ja imam soude (denar), sam soude imajo delavci, ga šparajo oni, jaz šparam svoj denar, če pa kaj kdaj rabim se potle zmenmo pa mi dajo.

Ja povem če grem vprašam, vprašam, če grem. Na železniško postajo hodim in na avtobusno.

Kaj delam, kaj bom delal tudi odločim sam, zakaj nebi.

Ja ja lahko, sam taku poredku pridejo.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Povem sestri E. in T. (delavci), ja se uresničijo.

Imam individualni načrt ja, ja se kar uresničijo te stvari, ki so notri.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Ja imamo ja sestanke, jaz sprašujem za it domov v Ajdovščino, k bratu. Ja, da sem priden povejo.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

Sam grem na železniško, grem na avtobusno postajo, pa tle po Sežani grem dosti.

15. Si želite kakšne spremembe?

Bi rad še rajši šel domov, bi rad šel v Ajdovščino. Drugo leto bom šel tja. Bom šel v stanovanje.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Imam še doma mamu živo, imam še pojstlo doma, lahko bi živel sam in lahko bil doma.

Priloga 14: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 52

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V materinskem domu, prej ko sem prišla sem, eno leto. V Dutovljah sem bila ena dva meseca in pol, po tem sem prišla sem in zdaj sem tle že 4 leta.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Tako so me poslali, tam so sami odločili, nisem se nič pripravljala. Pripravit sem se mogla tako ali tako, ja na nek način je bilo prostovoljno, nisem želela prit v Dutovlje, sem pa sem želela priti. Za sem živet pa sem napisala prošnjo.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Mah nič ni bilo težko, te stvari sem že znala, zelo všeč pa mi je bilo prijazno osebje. zavod je zelo težek.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Najtežje je bilo, ker so taki bolniki, to so zelo bolani ljudje. To sem se najtežje privadila, drugo je bilo še nekako dobro.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Bili so zelo prijazni zelo, vsi so bili prijazni, so mi pomagali pri stvareh.

6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Dobro se razumem, sem taka bolj prilagodljiva.

Tam v SVZ so bili vsak zase ni so se sklepala kak prijateljstva, vsak z svojimi problemi. Nisem imela, prijateljev, razen s cimerko, ampak je že pokojna.

Ne, ne slabo poznam Sežano, slabo poznam ljudi.

Imam stike, imam 3 hčere.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Dobro, dobro, zelo dobro.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Jaz sem gostinka po stroki in precej kuham, učim kakšne, ki ne znajo lih preveč.

Drugače hodim na sprehode, zadnje čase bolj slabo, ker je bila zima, zdaj ko bo spet bolj toplo, bom spet hodila.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Zdaj sem že v letih, prej sem še štikala in kvačkala, zdaj se bolj trudim delat po hiši. Včasih pogledam kakšno nadaljevanko, če imam čas.

Nič mi ni težko karkoli narediti, nisem tak tip. Za enkrat ne rabim pomoči.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Kaj moti človeka, vedno se kej najde, moti me če je gužva, če je preveč ljudi v hiši, če se preveč naglas pogovarjajo, to me moti. Tudi na to se moremo navaditi, to je tudi delež našega življenja tu.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Skupaj jemo tisto ta glavno ko kuhamo skupaj, ja se mormo mal prilagajat.

Ja lahko ja, sam kaj ko denarja imamo zelo malo, žepnino dobimo 20 evrov na mesec, to je za kakšno kavico za kak sladolek. Kar se tiče naših izdatkov pa gremo na kakšno kavico ven.

Lahko gremo kadar čmo ven, to ni nič zabeleženo, da nam oni ukažejo, kdaj lahko gremo al pa ne, sam mormo vedno uteselih mal povedat, malo obvestimo kam recimo gremo.

Za dejavnosti ne vem, raje po hiši kaj naredim.

To ni problem sploh, da kdo pride na obisk, jaz povem, da pridejo moje hčerke na obisk in to je v redu, ni problema.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Delavcem povem, ne njim povem te stvari. Moje želje je bolj težko uresničiti, moje hčerke živijo daleč, se slišimo samo telefonsko, sem so prišle tudi na obisk v Slovenijo. Eno imam v Sloveniji v Postojni, to je moja največja želja jih videti bolj pogostoma, sej drugo kaj pa še imam sploh pred sabo.

Imam tudi individualni, ga naredimo vsako leto, tudi dvakrat na leto, se ga naredi. Mah ja, da bi šlo vse po individualnem načrtu bi bilo fantastično, to je malo neumno, kar se tiče tega individualnega načrta, se dosti ne uresniči. Ni mi to to.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Imamo sestanek enkrat na teden, mi stanovalci, povemo tako kaj nam ni v redu, kaj nam manjka. Tako če imamo kakšne probleme, kaj vem sej so v redu, malo prepogosti so edino, če bi bili vsakih 14 dni bi bilo bolje.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

Kam gremo ven, tle gremo z Veroniko to moja cimerko, do bolnice in nazaj do pošte in nazaj, do knjižnice sem šla ene dvakrat, ma bolj slabo hodim tako daleč... včeraj smo šli nabirat en čaj v gozd, smo šli. Tako gremo, vsako tolko časa. Gremo sami.

15. Si želite kakšne spremembe?

Ma čujte spremembe, jaz si ne morem želek nekih sprememb to je državna ustanova, mi si ne moremo to želek, to odločajo drugi na upravi. Mi ne moremo nekej vsiljevat, si lahko nekej želimo, lahko povem. Nekej si ne moreš želek, nekej kar ni možno, lahko neke spremembe so, zakaj nebi bile.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Ja jaz sem živela samostojno celo življenje, sem imela otroke in družino in to, zdej pa sem tukaj. Rada bi živela v stanovanju, če bi imela svojo penzijo in tako. Če bi bilo to mogoče, seveda bi lahko živela sama.

Priloga 15: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 59

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V Dutovljah, ja kar dolgo, tu pa sem eno leto.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Ona, ki ima punčko (delavka) mi je rekla naj pridem in potem sem napisala prošnjo. Potem so mi pomagali priti sem.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Mize pobrisat, pa omare pospraviti in sobe, pa balkon pomesti.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Nič mi ni bilo tako posebej težkega.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Pokazali so nam.

6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Vredi, z M. (sostanova) se najboljše, zdaj je na dopustu.

Tudi z prejšnjimi se še razumem, ja.

Ne z drugimi ne, jih ne poznam.

Sester ni, ne pridejo nič na obisk.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Vredu, se razumem.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Mize brišem v kuhinji, delam zunaj.

Rada grem na sprehod.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Sprehajam se rada, sej sm povedla. Ne mi ni nič, ne vem.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Ne, ne nič.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Režejo meso, ko oni naredijo za jest, jem tudi jaz, kadar je.

Delavci imajo moj denar, pa rečem, pa si rada kupim napolitanke.

Ne ne smem iti sama jaz, moram povedati.

Ja se odločim, da brišem mize, pa sprehajam se rada. Na sprehode hodim rada, ne vem za drugo.

Ja lahko pride M. (sestra) pa I. (sestra) samo niso še prišle nikoli, rada pa bi, da bi prišle.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Punci povem (delavki) , ja mi kar pomaga, neki rata.

Imam, ja.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Ja imamo tudi, ob torkih. Kam gremo, drugo se ne spomnim.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

Grem kamor me vzamejo zraven, enkrat gre ena z mano, drugič druga (delavke).

15. Si želite kakšne spremembe?

Ne, ne je v redu.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Ne se ne čutim pripravljene, nebi.

Priloga 16: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 43 let

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Na obali. 23 let – 12 let v Piranu, ostala leta pa v Izoli. Izrazila sem željo pri socialni delavki v Piranu, če je kakšna sobica zame, kjer bi lahko bila. Po pogovoru pa sem ji priznala, da nisem zmožna živeti sama, zato sem sama odšla najprej v Dutovlje. Potem sem bila na Rozmanovi v bivalni 3 ali 4 leta, in zdaj sem 5 leto v drugi bivalni skupnosti. Skupaj sem že 9 let v bivalnih skupnostih.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

V Dutovljah so me vprašali, če bi hotela iti v stanovanjsko. Ivica sostanovalka me je vabila in mi predlagala, da grem v stanovanjsko, ker je govorila, da me pogreša in da mi bo pomagala. Predlagala mi je, da osebno pridem v stanovanjsko in to sem sprejela.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Ubistvu sem že vse znala, samo treba je bilo začeti delati. Morala sem se navaditi, da moraš vse delati in da je treba začeti delati.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Nič mi ni bilo težko se privaditi samo paziti sem morala in še vedno moram paziti kaj delam.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Povedali so mi, kaj je treba narediti. Vedeli pa so, da sem samostojna, ker sem že imela stanovanje.

6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Z drugimi stanovalci dislocirane enote: razumem se kar vrede, so pa drugi bolj tihi. Med sabo se še nismo prav skregali. Nebi rada govorila o medsebojnih odnosih, ker so včasih zrahljani.

Z prejšnjimi stanovalci iz zavoda: imam bolj malo stikov in se z njimi tudi bolj malo razumem.

Znanci in sorodniki: imam prijatelje na obali, eden mi je finančno zelo pomagal. Nimam pa stikov s sorodniki. Tudi, ko se bila na obali jih nisem imela. Samo, ko sem bila majhna pri krušnih starših (za vse počitnice, praznike) sem imela stike. Z mamo se občasno pogovarjam po telefonu, pride na obisk iz Maribora enkrat na leto ali enkrat na dve leti, jo sestra pripelje. Ampak zdaj jo ne more, ker je noseča. Sinovi me ne pridejo obiskat, zelo malo se slišimo po telefonu.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Z delavkami sem imela težave. Drugače pa se dobro razumemo. Rada bi, da bi se še naprej razumeli tako kot do sedaj. Kadar pride do konfliktov so se delavci pripravljeni pogovarjat, so požrtvovalni ampak je odvisno za katerega od stanovalcev. Jo pa delavci učijo, da varčuje z denarjem.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Svoj prosti čas izkoristimo za biti pri cigareti. Da lahko na balkonu 2 ali 3 cigarete pokadimo v miru.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Najlepše je kuhati, najtežje pa mi je čistiti in tudi šipe brisati.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Če vidiš, da ti nekdo dela krivico moraš velikokrat molčati in se podrežati. Kadar sem imela konflikt z delavko sem morala potrpeti.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Ja vse je ob točno določeni uri, na primer, kuhanje kave je ob točno določeni uri – po zajtrku, po kosilu in ob pol 4. Za kar smo zadolženi to delamo in tako je.

Z denarjem razpolagam sama – se pa vedno posvetujem z delavko, ki je zato zadolžena.

Lahko grem v trgovino, če imam denar, lahko grem na sprehod, če me delavci takrat nič ne rabijo.

Na dejavnosti lahko grem s spremstvom, če pa vidijo, da grem lahko tudi sama, pa me pustijo tudi samo.

Obiski: mama prihaja. Mi je pa prav, da ne hodijo. Ne maram da hodijo sedaj, ker ko sem bila bolna niso hodili in so mi obrnili hrbet. Zato jih pa tudi zdaj ne maram videti.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Zaposlenim povem, ja recimo da grem naprej. Nekaj so jih poskušali uresničiti.

Individualni načrt pa imam.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Ja ob torkih imamo sestanke. Pogovarjamo se kaj se novega dogaja, kaj si želimo, kaj pogrešamo, kaj imamo premalo, kaj imamo preveč, kaj bi radi. Sestanki so učinkoviti za komunikacijo, ampak pravice za vse ni.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

Hodimo v cerkev, na proslave, jaz hodim k pevskemu zboru. Največkrat me spremljajo sostanovalci.

15. Si želite kakšne spremembe?

Ja, želim si, da bi bilo čim boljše tukaj v dislocirani enoti. Da bi bili delavci bolj požrtvovalni za nas, da nebi delali krivic.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Ne počutim se pripravljeno, nočem pa nekam riniti. Zdaj, v tem času še ne, ni še čas. Rabim še spodbude, zmanjšat moram kajenje cigaret. Ta trenutek še nisem za samostojno življenje. Ko bo čas bom povedala, samo ne vem če me bodo takrat poslušali. Ne vidim se, da bi delala 8 ur v neki službi več. Nimam pa veliko izbire ali ostanem v bivalni, ali grem nazaj v zavod ali pa grem samostojno živeti v svojo garsonjero v Piran.

Priloga 17: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 58

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Prej sem živela v Cirkenci, a ne, na Kozleku, tam se imela službo. Potlej sem šla v Polje in pol sm pršla v Dutovlje. In pol sm bila sem prva v stanovanjski.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Sem se odločila, a ne, pa tam (v zavodu) mi ni bilo všeč, a ne, sem domov rinila. V Dutovljah sem domov rinila mi ni bilo všeč, pa sem Milanu Kučanu napisala, a ne, pa je napisal naj grem o petkih in sobotah domov. Potem sem napisala prošnjo, še prej sem šla v Bovec na poskusno, z eno prijateljico in dvema fantoma, da smo videli, kaj smo sposobni. Jaz sem bila pridna, a ne, in dobra in poštena.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Najlažje mi je tukaj odkar sem v tem stanovanju, ki je ta Irenca, vse delamo skupaj, smo prijateljice, jaz jo potolažim in tudi ona mene, poštena je in dobra in se razumemo. Take prijateljice pa še res nisem imela.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Težko mi je bilo, ker je ena bila, ki je kadila, jaz sem kadila. Pa je skozi kadila, pa je mene fehtala za cigarete, ne. Pa to kar naprej po dve škatli na dan. Pa hodila je vedno noter pa ven pa noter, pa skuhaj mi kafo, ob polnoči je kavo pila in me je budila, nemogoče.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Ja so nam pomagali, da so nam pomagali kuhat, malo pomagamo mi, drugo pa kuhajo oni, ker ne znamo sami. Mi režemo čebulo, česen, pa krompir lupimo, al pa kaj pohat damo.

6. Kako se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

Ma še kar, še kar, ma z I. (sostanovačka) smo najbolj prijatlje.

Ne s prejšnjimi stanovalci nimam stikov.

Oh joj prijateljev drugih po Sežani res pouhno, pouhno, sam sem ne pridejo, v Piranu imam prijateljico. Pa v vsaki gostilni imam prijatelje. Več ali manj se večkrat vidimo, ne, pa se tako kaj pomenimo, ampak z I. (sostanovačka) smo najbolj prijatelje.

Imam tudi s sorodniki stike, malo s sestro, s teto. Zdaj je imela (teta) rojstni dan prvega marca 88 let, sem bila tudi na obisku in je bila vesela, da sem pršla. Pole sestra ima 3 otroke, in tudi vnuka. Imam še enega brata. Imam dva brata, en ma otroke sam z brati se ne preveč razumem. Zelo sem se razumela z babico.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Se še kar razumem, ni nobenih prevelikih problemov.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Gremo na igrišče, na krajevno enoto, v park, šivamo, delamo druge zadolžitve po hiši, gremo čistit stopnice na Rozmanovo.

Jaz igram harmoniko, imam rada Slaka, Slavčka pa druge.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Šivam rada to mi je zelo lepo delat.

Ma ne ni mi nič težko.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Malo me motijo drugi stanovalci, mi grejo včasih na živce, gužva je. Razen I (sostanovačka).

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko prode k vam na obisk...)

Glede hrane se moramo prilagajati ja, jemo vsi skupaj, hrana je dobra lahko se odločimo kaj jemo, jaz zelenjave ne maram preveč, zato lahko zberem.

Jaz največ porabim za čike, jaz ima denarnico in porabim za kar čem, pol pa to ima Dutovlje oni pol napišejo naročilo in pole pošljejo denar sem, jaz bi rada videla, da bi tukaj bil denar. Da bi bil tukaj v pisarni, meni ga lahko ukradejo.

Kdaj grem ven imam že določeno, imam določeno od pol dveh do treh in od šeste do osme, vsak večer grem h maši. Včasih grem tudi drugače ven ampak moram sporočiti, moram povedati kdaj pridem.

Sej sm že povedla, k maši grem, ma kamor čem.

Obiski lahko pridejo ampak Sežančani ne smejo sem hoditi, drugi pa lahko. Ko sem mela rojstni dan je prišla ena prijateljica s Pušče na rojstni dan in je prišla sem.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Ja povem delavcem, imamo vsak torek sestanek in povemo če imamo kaj, se ni treba nič bat. Sam je tako po večini se te želje uresničijo, po večini pa tudi ne.

Ja imam ta tudi individualni ampak se ga tudi ne držim.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Sestanki so, se pogovarjamo, vse sort problemov, kaj je kaj ni, svojih problemov... pa pod razno kaj imamo, kakšne prireditve imamo.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

K maši grem, v trgovino, v bife gremo, na sprehode grem. Grem sama, al pa gre I. (sostanovačka) z mano h maši.

15. Si želite kakšne spremembe?

Ja, želim si, da bi tudi moji prjatli iz Sežane lahko sm pršli.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Bi lahko živela sama, če bi imela malo več denarja mislim, da bi.

Priloga 18: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 51

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

Živel sem doma. Potem v Dutovljah celih 11 let, vmes sem bil tudi malo v Idriji. Potem pa v stanovanjski, tukaj sem zdaj že 7 let.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Premišljeval sem, da bi šel v stanovanjsko, hotel sem se sem preseliti, ker je tukaj veliko boljše. Veliko let sem tudi spraševal, če se bo kaj odprlo, zato sem napisal prošnjo.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Ker rad rišem, sem se najlažje navadil na risanje, šivanje.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Na kuhanje, ampak se s časom tudi to navadiš.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Delavci so mi pomagali, so povedali kaj je treba narediti. Težav ni bilo nobenih.

6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

S stanovalci se dobro razumem. S prejšnjimi stanovalci iz zavoda se razumem samo s Cvetko, mojo punco. S sorodniki nimam stikov veliko, v Sežani nimam prijateljev.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Z delavci se razumemo dobro. Se pogovorimo, če pridejo problemi. Z njimi se kakor kdaj lahko pomenimo, ampak večinoma se lahko ja.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Vse počnem, pomivam posodo, likam, delam generalno v sobi, umivam stranišče. Rad rišem in šivam, pa tudi štante imamo pa kdaj tudi kaj prodamo, samo zdaj bolj malo.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Vse mi je lepo početi. Nič mi ni najtežje, ker sem vse navajen, sem vaje delat.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Nič.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Kaj, kdaj in kje lahko jeste: to se vse moram prilagajati z drugimi, kot rečejo.

Denar: kolikor ga vidim, toliko bi ga porabil. Če si kaj želim si lahko kupim ampak potrpim, če ni denarja. Malo poznam denar, malo pa ne. Denar hranim pri delavcih. Se zmenim z delavci, če si želim kaj kupit.

Kam in kdaj greste, kdaj pridete nazaj: moram povedat kam grem in tudi kdaj pridem nazaj.

Dejavnosti: Kar hočem sam se udeležim

Kdaj in kdo pride na obisk: delavci morajo biti ponavadi zraven ko kdo pride. Odločam pa sam kdo pride k meni na obisk.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Želje povem delavcem. Vse je treba delavce vprašat, se z njimi zmenit. Individualni načrt imam ja. Se mi zdi, da se želje s časom uresničujejo.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Tudi ja. V torek. Lahko tudi sodelujem zraven, samo moraš ubogat, ne pa vse po svoje. Sestanki so dobri, se počutim, da sem vključen, da lahko sodelujem tudi kaj.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

V mesto hodim, lahko grem sam. Grem tudi do špara, gasilskega doma, železniške postaje, do frizerja.

15. Si želite kakšne spremembe?

Ne, ne želim si.. Sem se navadil, da imam sostanovalca v sobi. Želim pa si, da pa bi se odprla stanovanjska, da bi živel s Cvetko, z mojo punco.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Želim si it domov in biti samostojen. Težko bi živel čisto sam, to je največja ovira, s pomočjo pa bi šlo. Imel bi rad družbo in tudi pomoč. S punco bi rad živel, nekje, če bi se kje kaj odprlo. Ona je tudi v težkem stanju v zavodu, jo pa obiščem kdaj.

Priloga 19: ZAPIS INTERVJUJA UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile samostojnost samih uporabnikov bivalne enote, vzroke zakaj nekateri uporabniki zmorejo živeti v bivalni enoti ali se celo povsem osamosvojiti, življenje uporabnikov v dislocirani enoti in podpora strokovnih delavcev pri tem. Najini vprašalniki so anonimni. Vprašalnik ima 16 vprašanj in traja 20 minut. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje uporabnikov v bivalnih enotah.

SPOL: M Ž

STAROST: 47

1. Kje ste živeli pred prihodom v dislocirano enoto?

V stanovanju na Lenivcu. Pred tem pa v stanovanjski skupnosti Vezi, potem v Dutovljah 7 mesecev, nato pa sem prišla sem v stanovanjsko skupino.

2. Kako ste se pripravljali na prihod v dislocirano enoto?

Dala sem prošnjo, naslednji dan pa sem že šla. Samo en dan prej so mi povedali da grem. Bila sem vesela, ker je bilo na hitro vse narejeno.

3. Na katere stvari v dislocirani enoti ste se najlažje privadili?

Nobene pomoči nisem rabila za nič. Najlažje sem se navadila na kuhanje in čiščenje.

4. Na katere stvari v dislocirani enoti se vam je bilo najtežje privaditi?

Najtežje je bilo se seliti.

5. Kako so vam strokovni delavci v dislocirani enoti pri tem pomagali?

Delavci so mi pomagali pri selitvi in na začetku pri delu v hiši.

6. Koliko se razumete z drugimi stanovalci dislocirane enote, kaj pa z prejšnjimi stanovalci iz zavoda in z drugimi znanci in sorodniki?

S stanovalci dislocirane enote se razumem dobro. Tudi s prejšnjimi stanovalci iz zavoda sem se razumela dobro. Imam enega prijatelja in s sorodniki imam stike v Pliskovici.

7. Kako se razumete z delavci dislocirane enote?

Vredu se razumem, ni nobenih težav.

8. Kaj vse počnete v dislocirani enoti? Koliko stvari in kaj lahko počnete po lastnem izboru?

Čistimo tla, sobe, pomagamo kuhat.

Sama se najraje sprehajam, pa tudi rada kuham.

9. Kaj vam je najlepše početi v dislocirani enoti in kaj najtežje?

Najlepše mi je kuhati. Najtežje pa mi je čistiti.

10. Kaj vas najbolj moti v dislocirani enoti?

Najbolj me moti, da se delavci menjavajo. Ker se ravno navadiš na enega in gre.

11. O katerih stvareh se lahko odločate sami v dislocirani enoti? (kaj, kdaj in kje lahko jeste, koliko denarja lahko porabite in za kaj, kam in kdaj lahko greste, kdaj pridete nazaj, kakšnih dejavnosti se lahko udeležite, kdaj in kdo lahko pride k vam na obisk.....)

Kaj, kdaj in kje jeste: se moram prilagajati vsem

Koliko denarja se porabi in zakaj: Odločam sama koliko denarja porabim. Denar imam na banki, dvignem za cigarete. Koliko pa ga porabim pa imam fiksno, 20 € na mesec. Toliko ga dobimo in toliko ga lahko porabim.

Kam in kdaj greste, kdaj pridete nazaj: Delavca moraš vprašat in mu tudi povedat, da greš ven. Drugo pa ponavadi ni problem.

Dejavnosti: Za dejavnosti, ki se jih udeležim odločam sama.

Kdaj in kdo pride na obisk: O tem tudi lahko odločam sama.

12. Komu poveste svoje želje in potrebe (osebju) v dislocirani enoti in v kakšni meri jih uresničijo? Ali imate individualni načrt?

Delavcem povem svoje želje. Se ne uresničijo vse, tako - tako. Ne ravno vse. Individualni načrt imam.

13. Ali se udeležujete kakšnih sestankov? Kaj se tam pogovarjate?

Ob torkih so sestanki. Pogovarjamo se od problemov, če so kakšne težave.

14. Kam hodite ven iz dislocirane enote? Kdo vas pri tem spremlja?

Hodimo okoli tabora, v naravo, v knjižnico. V gledališče tudi, nazadnje smo gledali Obutega Mačka. Vse hodimo v spremstvu delavcev.

15. Si želite kakšne spremembe?

Zaenkrat je vse v redu.

16. Kako pripravljene se počutite, da bi živeli še bolj samostojno, izven dislocirane enote?

Rada bi svoje stanovanje ampak je težko uresničljivo, predvsem zaradi financ. Počutim pa se, da bi lahko poskrbela sama zase.

Priloga 20: ZAPIS INTERVJUJA ZAPOSLENI ZAVOD

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile tudi intervjuje strokovnih delavcev iz zavoda in strokovnih delavcev v dislociranih enotah glede priprav uporabnikov za preselitev iz zavoda v dislocirane enote, stikov strokovnih delavcev z uporabniki, razlogi zakaj do te preselitve nazaj v zavod pride. Na drugi strani pa tudi kakšni so razlogi, da uporabniki ostanejo v dislociranih enotah, pomanjkljivosti in prednosti bivalnih enot za uporabnike in tudi podpora, ki bi jo strokovni delavci potrebovali pri svojem delu. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje in delo v bivalnih enotah.

Sodelovali so: Socialna delavka-višja svetovalka, vodja dislocirane enote, strokovna vodja, vodja zdravstvene službe (intervju tima odgovornega za sprejeme, odpuste ali preместitve v zavodu).

1. Kako ste pripravljali uporabnike za preselitev iz zavoda v dislocirane enote? Katere metode in spretnosti dela ste uporabili?

Kot prvi pogoj je bilo potrebno prosto mesto (1). V prvi fazi sprejema (prva dislocirana enota) je potekala vselitev preko želja zapisanih v individualnih načrtih. Vsaka strokovna služba je takrat podala svoje mnenje o osebi, ki je izrazila željo za življenje v bivalni enoti (2). Predlog za naprej poteka preko individualnega načrta, če uporabnik v zavodu izrazi željo po preместitvi napiše sam prošnjo ali pa se mu pri tem pomaga (3). Po novem je tudi zaživel projekt uvajanja v stanovanjsko skupino, ki naj bi stanovalce pripravil na samostojnejše življenje. Ta projekt izvajajo: socialna delavka, ki je po poklicu animatorka in delovna terapevtka, ki je tudi odgovorna za sam projekt. Prva nekako izbira kandidate za ogled in jih pri tem podpira, ter zbira kandidate, ki bi se vključili v stanovanjsko skupnost, izvede ogled v skupini. V delovni terapiji, pa pripravljajo aktivnosti, ki vključujejo gospodinjske spretnosti (6). Ko pride do sprejema same prošnje, pride v naslednjem koraku do faze lobiranja. Ko se recimo formira prav nova skupina je treba gledati na kompatibilnost med njimi, na storitve, ki bi jih nudila bivalna enota (4). Poskuša se dati vsem možnost, da se poskusi ne glede na diagnozo, ki jo stanovalec ima, pomembno pa je da se ujema z ostalimi. Da se jim da možnost, da vsaj enkrat poskusijo (5).

2. Kako ocenjujete postopek priprav za preselitev? Kaj je bilo v postopku dobro zastavljeno in izpeljano; kaj so bile slabosti?

Prva varianta je, da pride do izpada v bivalni enoti, pride do zamenjave z enim od stanovalcev v Dutovljah (1). Druga varianta pa je, da se odpre nova stanovanjska. To sta dva popolnoma različna procesa (2). Problem je, da se da poudarek kuhanju, ki sploh dejansko v bivalni ni glavni problem (3). Ideja projekta je zelo dobra, priprava v SVZ je delno vezana na neko možnost samostojnega bivanja, ampak mi tam na prostor ne damo toliko poudarka (4). Prva pomanjkljivost je ta, da v projektu manjka nekdo, ki je prisoten v bivalni enoti v Sežani (5). Druga pomanjkljivost pa je ta, da se ne poslužujejo naših izkušenj in metod dela, ki jih stalno uporabljamo, manjka nekaj bolj strukturiranega med samimi delavci (6). Možnosti za nove stanovanjske skupine smo imeli, ma so vse padle, stanovalci imajo samo možnost da se zamenjajo med sabo, če kdo umre, če se komu poslabša stanje... (7). Med drugim tudi veliko osebja ne podpira drugačnih oblik bivanja, mnogi niso ponotranjili dobrih vidikov deinstitutionalizacije. Mnogi delavci to zavračajo in vplivajo tudi na stanovalce, pravijo jim da: »Kam bodo hodili, da, kaj pa jim sploh manjka tu?« (8). Mi poskušamo kot prvo uveljaviti njegovo željo, če ima on željo jo mi podpremo vsekakor, ni nam toliko pomembno oz. nam sploh ni pomembno, da je stanovalec v celoti samostojen, ni potrebno da zna kuhati, da zna likati, pomembno se nam zdi, da se mu pri tem pomaga in da se ga spodbuja (9).

3. Kako ohranjate stike s tistimi uporabniki, ki so se preselili iz zavoda v dislocirane enote?

Oni se imajo vedno možnost se vključiti v zadeve, ki se dogajajo v zavodu, recimo razne prireditve in podobno (1). Nekateri pridejo v zavod tudi na obiske sami, večina pa jih ne izraža te želje. Pač ne mislimo, da se to dogaja na nek slab način. Sami stanovalci se nekako odločijo prekiniti stike (2). Nekateri od njih se kažejo tudi kot bolj vzvišeni, se ne čutijo več del ustanove (3). Karmen (socialna delavka): Ja jaz sem na začetku v okviru mobilne službe še zahajala v Sežano, trenutno pa se ne vključujem več tam. Ja jih obiskujem preko skupine za samopomoč stanovalcev, v katere se vključijo tudi ostali, ki so del mobilne službe, tako da stanovalci bivalnih enot imajo kar redne stik z nekaterimi delavci (4).

4. Kateri so po vašem mnenju in izkušnjah razlogi, da se nekateri uporabniki vrnejo nazaj v zavod?

Pri nekaterih se zdravstveno stanje lahko s časom bistveno poslabša, to je več dejavnikov na kupu, recimo materialna stiska, ali pa odnosi z ostalimi stanovalci, slabi dnevi,... (1). Zelo velik problem je bil pri

nekaterih slaba družba, saj si radi iščejo prijatelje oz. znance, ki pa so večkrat osebe z problemi, ampak one jih sprejmejo medse. So edini, ki jih sprejmejo in so na žalost večinokrat osebe zasvojene od alkoholizma ali pa tudi drog. Naši stanovalci so se zapletali tudi že v prostitucijo in podobno. S tem so bile kar velike težave (2). Potem so tudi razne situacije, ki so še toliko bolj potencirane v tako majhnem timu, situacije med delavci in uporabniki ter obratno (3). Z nekaterimi bivšimi stanovalci bivalne se je tudi že zgodilo, da so bili odnosi, ki so vzbujali strah, nekateri stanovalci so se bali določene sostanovalke, ki je občasno bila agresivna. Ta strah se je čutil tudi med delavci, saj so se bali ostati v zaprtem prostoru s to stanovalko (4). Nekateri stanovalci pa se tudi v hudih krizah tima ne porušijo oz. ga ne poslabšajo saj se nekako bolj obvladajo (5), nekateri, ki pa se jim stanje pretirano ne poslabša lahko, nastanejo z njimi že same težave (6). Čustveno pa se bolj dogaja v bivalni enoti kot pa v zavodu. Tisti stanovalec, ki je iz bivalne odšel zaradi konfliktov pa se v bivalno enoto več ne vrača, je to tudi ker je to želja ostalih stanovalec (7).

5. Kateri so ključni razlogi, da uporabnik ostane v bivalni enoti?

Eden od ključnih razlogov je notranja motivacija (1), občutek, da so samostojnejši (2), da živijo bolj vsakdanje življenje (3). To da živijo v majhnih enotah jim pomaga, da imajo več intime, ki je tu v zavodu sploh ni (4). To, da opravljajo vsakdanje stvari jim pomaga se nekako povezati na življenje, ki ga je večina bila vajena poprej, s tem si pa krepijo občutek vrednosti in samozvesti (5). Kljub temu, da so še vedno močno stigmatizirani, se to bistveno izgubi, ko ne živijo več v samem zavodu, tudi sami to bolj občutijo, se dejansko počutijo bolj »bolj normalni« in vključeni v neko skupnost, kar je najpomembnejše za dobro samozvest, ta občutek vključenosti (6). Za njih je resnično pomembno, da so bližje domačemu življenju, tudi svojci so zadovoljni, da so tam in sami so zelo ponosni na to (7).

6. Katere so po vašem mnenju in izkušnjah največje pomanjkljivosti dislociranih enot za uporabnike?

Predvsem to, da je preveč podaljšana roka institucije (1). Želja do sprememb je, vendar ni upoštevana, recimo predvsem kar se tiče denarja in hrane (2). Večina stanovalec ne zna ceniti hrane, prav zaradi tega, ker pride hrana vedno iz zavoda, s tem pa ne znajo presoditi koliko neka hrana dejansko stane in veliko hrane zmečejo stran. Za njih bi bilo pomembno, da bi sami hodili v nabavo hrane, da bi jo samostojno kupovali, dejansko bi tudi tako videli koliko njihovega denarja gre za te stroške (3). Predlagali smo tudi, da bi ena bivalnih enot bila bolj samostojnejša, da v bi bila v njej manjša prisotnost osebja. Ena pa bi lahko imela 24 urno pokritost. Zgodilo se je da je bila to resnično potreba oz. nuja stanovalec, ker so se kdaj počutili ogrožene od samih sostanovalec ali pa od zunanjih ljudi. Pač največkrat se je čutila potreba po 24 urni pokritosti zaradi ene osebe, kar so morali sprejeti tudi drugi (4). Predvsem težko je, ker pride do velikih razlik v potrebah stanovalec, potrebe med njimi so največkrat zelo različne, v bivalni enoti se to lahko še toliko bolj pozna (5). Razpršenost samih enot je večkrat tudi negativna stran bivalnih enot, v tem smislu, da je velikokrat zelo težko za vodenje same organizacije dela, predvsem ko primanjkuje sredstev (6). Velika težava, je tudi to, da je Sežana bolj kot ne majhna vas in je prisotna zelo velika stigma. Velika večina meščanov se pritožuje zaradi nadležnega obnašanja enih stanovalec, ki velikokrat žicajo po ulicah in to meščane zelo moti (7). Kar se tiče pa same bivalne enote, pa majhna skupnost ni vedno ravno prednost, zaradi intenzivnosti odnosov. Tu pa smo že večkrat predlagali, intervizijo in supervizijo za delavce, ter redne sestanke z stanovalci. Potrebno se je zavedati, da je drugačno delo, kot delo v zavodu (8).

7. Katere pa so prednosti bivalnih enot za uporabnike?

Na stanovalec se še vedno čutijo negativni učinki institucionalizacije, to da se osebo razosebi. Tako da traja lahko tudi več časa, da stanovalci pridobijo na samozvesti na lastni moči in da dejansko tako imajo večji občutek nadzora nad življenjem (1). Prednost je tudi, da so na različnih lokacijah, da se tako tudi premikajo in da se med sabo tudi obiskujejo (2). Ali pa da niso ravno blizu, tisti, ki niso ravno prijatelji (3).

8. Kaj bi kot strokovni delavci potrebovali za ustrezno podporo vašemu delu pri preseljevanju in spodbujanju samostojnosti uporabnikov?

Da bi imeli še več prilik obiskov oz. da nas obiščejo drugi delavci, ki imajo podobne izkušnje. Tako bi lahko pridobili tudi sami več znanja in konkretnih nasvetov (1). Potrebovali bi izboljšanje komunikacije z vodstvom zavoda in za samim računovodstvom, saj je na preveč oddaljeni lokaciji, kar je za neke zadeve precej moteče (2). Potrebovali bi tudi večjo angažiranost za spremembe, tu se pri nekaterih delavcih pokaže strah pred odgovornostmi, saj pride do prelaganja nekih nalog - ni jasnega plana deinstitutionalizacije. Ni nekih jasnih korakov, ki bi to izpeljevali (3). Nastopajo tudi politično, lokalne ovire, ki se jih čuti, saj ni neke finančne podpore recimo iz strani ministrstva, za odpiranje novih bivalnih enot. Država premalo

podpira tovrstne projekte, po drugi strani pa imajo izjemno velike zahteve, kljub temu da sredstev nudijo bolj malo (4).

Priloga 21: ZAPIS INTERVJUJA ZAPOSLENI BIVALNE ENOTE

Sva Vida Marušič in Vesna Piškur, absolventke Fakultete za socialno delo. Piševa diplomu na temo bivalnih enot in vračanje uporabnikov iz bivalnih enot nazaj v zavode. Vanjo bova vključile tudi intervjuje strokovnih delavcev iz zavoda in strokovnih delavcev v dislociranih enotah glede priprav uporabnikov za preselitev iz zavoda v dislocirane enote, stikov strokovnih delavcev z uporabniki, razlogi zakaj do te preselitve nazaj v zavod pride. Na drugi strani pa tudi kakšni so razlogi, da uporabniki ostanejo v dislociranih enotah, pomanjkljivosti in prednosti bivalnih enot za uporabnike in tudi podpora, ki bi jo strokovni delavci potrebovali pri svojem delu. Vaši odgovori nama bodo pripomogli, da bomo dobile realen vpogled v življenje in delo v bivalnih enotah.

Sodelovali so: Vodja dislocirane enote, vodja zdravstvene službe, animator, medicinska sestra, socialna delavka, medicinska sestra, socialna delavka, medicinska sestra, zdravstvena delavka.

1. Kako ste pripravljali uporabnike za preselitev iz zavoda v dislocirane enote? Katere metode in spretnosti dela ste uporabili?

Mi tega ne znamo. K nam pridejo že podkovani. Glavna strokovna delavka v bivalni sicer opravi z njim nek razgovor. Ko pa je že izbran, pa se vpraša na sestanku ostale stanovalce, če bi ga sprejeli. Na nekem nivoju se povežejo tudi medicinske sestre v bivalnih. S samo pripravo mi nimamo nič, nismo vključeni. V to so bile sicer vpeljene dve strokovne delavke, ki pa so sedaj obe na porodniški. Nobeden jih ne nadomešča. S pripravo iz zavoda v bivalne enote delavci bivalne enote nimamo nič. Vse kar je naredijo tam v zavodu. Uporabniki pridejo samo na ogled, da se jih sprejme, se jim kaj pove, se jih vzbudi.

2. Kako ocenjujete postopek priprav za preselitev? Kaj je bilo v postopku dobro zastavljeno in izpeljano; kaj so bile slabosti?

Tudi tu nimamo dosti. Vemo, da v zavodu dostikrat rečejo, da je v Sežani treba delat. Tudi s tem nimamo dosti. Uporabniki so ti sicer predstavljeni - dobiš list z njihovimi podatki, ga prineseš, ga prebereš in poveš še ostalim delavcem in tudi stanovalcem. Ni ravno kar tako, da človek kar pade sem. Urška (glavna strokovna delavka) naredi sicer popis uporabnika, bodočega stanovalca bivalne enote, prebere vsem nam podatke: kdo je, zakaj se pri njemu gre, kaj se z njim dogaja... Ampak sama priprava je v zavodu in je stvar projektne skupine tam. Projektna skupina se povezuje tudi tako, da se uporabnike vozi na obisk v stanovanjsko skupino. V to projektno skupino so bile vključeni 2 punči, strokovni delavki, ki smo jih že prej omenili ampak so zdaj obe a porodniškem in zamenjave za njiju dve nimamo. Tako, da drugih naših sedaj v to nimamo vključenih.

3. Kako ohranjate stike s tistimi uporabniki, ki so se preselili iz dislocirane enote nazaj v zavod?

Ja, pridejo tudi na obisk sem. Jih tudi srečaš kje na kakšnih dogodkih, dejavnostih in te vidijo. Pa tudi v zavod gremo. Če te vidijo v zavodu ali vedo, da prideš te že sami poiščejo, da te pozdravijo. So pa tudi eni, ki so šli nazaj v zavod, zdaj pa nas sprašujejo, če bi lahko prišli nazaj.

4. Kateri so po vašem mnenju in izkušnjah razlogi, da se nekateri uporabniki vrnejo nazaj v zavod?

Največkrat so razlogi poslabšanje zdravstvenega stanja, pa tudi poslabšanje psihičnega stanja. Uporabniki ne morejo delovat v skupini, ker je mogoče preveč zahtevno. Potem tudi ne najdejo se v okolju. Velikokrat so razlogi tudi agresija do delavcev in sostanovalcev. Pogost razlog je tudi alkoholizem. Na kratko mi velikokrat rečemo, da so največkrat razlogi v tem, da ne-sodelujejo s programom bivalnih enot. Lahko pa so velikokrat tudi moteči v okolici in za okolico.

5. Kateri so ključni razlogi, da uporabnik ostane v bivalni enoti?

Potrudijo se in ostanejo, ker se počutijo pomembne, »svobodnejše«, ker jim je tukaj fajn. Tukaj je tudi manjša skupina, v zavodu pa se posameznik zgubi. Tukaj se jim vseeno zdi in se tudi počutijo, da so slišani in vidni. Tukaj se drugače dela z njimi, so tudi bolj opaženi, ker jih je pa le manj. Mi imamo tudi drugačne pristope, se človeku lahko posvetiš bolj kot pa večjim skupinam. Tukaj so uporabniki vključeni v raznorazne aktivnosti, tukaj je njihovo življenje bolj pestro. Tudi bolj domače je njihovo življenje tukaj, se vsaj približa bolj domačemu.

6. Katere so po vašem mnenju in izkušnjah največje pomanjkljivosti dislociranih enot za uporabnike?

Ne hodimo v trgovino, to bi lahko sami delali. Stanovanjske so kot ena podaljšana roka zavoda. Zdaj smo ostali togi. Imeli smo sicer idejo, da bi imeli eno stanovanjsko enoto, ki bi bila bolj samostojnejša, manj

pokrita. Vendar so tukaj od izrečene besede do dejanja kilometri. Ne govorimo o tem, da je samo vodstvo krivo, je pa veliko tudi na nas. Štiri uporabnike moraš naseliti ven iz ene stanovanjske, štiri stanovalce moraš nove noter postaviti, ljudje so tudi navajeni živeti v takih skupinah, so navajeni eden drugega. Zdaj se nekako prepozno. Lažje bi bilo, če bi odprli novo, da bi nove uporabnike noter naselili. Prepozno je sedaj, da bi že znotraj obstoječih stanovanjskih skupin vzeli štiri in jih v novo stanovanjsko skupino postavili. Zgodilo bi se, da tiste, ki bi zaposleni videli, da bi lahko šli, oni sami nebi hoteli in tisti, ki bi se sami videli, da bi šli, pa zaposleni ne vemo, če bi se strinjali. Boljše bi bilo tudi, da se te enote odpirajo v hišah bolj kot v stanovanjih kot so se do sedaj. V hiši niso tako omejeni v gibanju, v stanovanjih pa so samo v tistem dnevnem prostoru in v sobah. Okoli stanovanja nimajo prostora kamor bi se lahko usedli zunaj ko je lepo vreme. Ko bi se nove stanovanjske odpirale bi bilo fajn, da bi se iskalo predvsem take možnosti.

7. Katere pa so prednosti bivalnih enot za uporabnike?

Prednosti so sigurno svoboda, potem stanovalci ohranjajo tiste svoje sposobnosti, ki jih imajo. Tukaj je tudi manjša skupina, je bolj približek družinskemu življenju. Tukaj mi poznamo vsakega posebej in se tako lahko tudi bolj prilagodiš. Tudi psihično počutje se stanovalcu dosti bolj spremlja v manjših skupinah, ker se tudi dela precej več na preventivi kot na kurativi. Bolj individualno lahko delaš z vsakim posebej, ker ima vsak svoje potrebe. Sami oni pridejo bolj do izraza kot pa v tisti masi ljudi, mi pa tudi. Tukaj si kot na krožniku – eden z drugim.

8. Kaj bi kot strokovni delavci potrebovali za ustrezno podporo vašemu delu pri preseljevanju in spodbujanju samostojnosti uporabnikov?

Potrebovali bi obisk sorodnih institucij, ki imajo približno enako populacijo, da si izmenjaš izkušnje, da vidiš prednosti in slabosti, kar pa seveda ne pomeni, da je vse slabo. Povezava z zavodom bi lahko bolj »laufala« in bila močnejša. Rabili bi support, pomoč strokovnih delavcev iz zavoda, ko se znajdemo v kakšni stiski. Zdi se nam, da to pri nas in med nami »laufa« v stanovanjskih skupinah, vendar s strani zavoda bi pa morale biti bolj. Bolj dobrodošlo bi bilo tudi, če bi delavci iz zavoda bolj poznali sistem bivalnih enot. Zdi se, da zelo malo in slabo to poznajo. S tem bi bila od tam večja podpora, lažje bi bilo tudi lobiranje stanovalcev, pa tudi delavcev seveda. Ker če se bodo odpirale nove bivalne enote, bodo morali priti tudi novi delavci, ne pa da je s strani zavoda dobesedno odpor. Da smo neki eksotični delavci mi tukaj v Sežani. Bolj bi se morali poučiti, ker mi delamo vsi vse. V zavodu je vsak zase in ima vsak svoje – medicinska sestra je medicinska sestra, bolničar je bolničar. Tukaj pa moraš biti bolj širok, s tem pa moraš imeti tudi večje znanje, si bolj upat, biti bolj samostojen, narediti tudi sam stvari. Ne pa se zanašati na druge, na primer; »bom klical šefa«. Šefa tudi ni, se moraš znajti sam, večkrat moramo odreagirati sami. Saj potem drugi dan, ko pride šef mu poveš, opišeš situacijo, ampak ko si ti v dani situaciji moraš znat odreagirati tako kot je prav.

Priloga 22: ANALIZA INTERVJUJEV UPORABNIKI ZAVOD

Podatke sva razdelile v štiri sklope. V prvem sklopu so odgovori uporabnikov iz zavoda Dutovlje (ki so prej živeli v bivalnih in so vrnili nazaj), v drugem sklopu so odgovori uporabnikov iz bivalnih enot Sežana (ki so prej živeli v zavodu Dutovlje), v tretjem sklopu so združeni odgovori strokovnih delavcev iz zavoda ter v zadnjem, četrtem so združeni odgovori strokovnih delavcev iz bivalnih enot.

V drugem sklopu je sodelovalo 7 uporabnikov iz zavoda:

- Uporabnica 1 (številka njenih izjav – 1), starost 32
 Uporabnik 2 (številka njenih izjav – 2), starost 57
 Uporabnica 3 (številka njenih izjav – 3), starost 38
 Uporabnica 4 (številka njegovih izjav – 4), starost 51
 Uporabnica 5 (številka njegovih izjav – 5), starost 52
 Uporabnica 6 (številka njegovih izjav – 6), starost 48
 Uporabnik 7 (številka njegovih izjav – 7), starost 47

V prvem sklopu je sodelovalo 8 uporabnikov iz bivalnih enot:

V tretjem sklopu so sodelovali 3 strokovni delavci iz zavoda:

V četrtem sklopu je sodelovalo 9 strokovnih delavcev iz bivalnih enot:

SOCIALNO VARSTVENI ZAVOD DUTOVLJE

Bivanje pred dislocirano enoto	1. V Dutovljah, do 24 leta sem živel doma (1), potem sem sama želela iti v Dutovlje (2), potem sem šla v Sežano. Od 2004 do 2008 sem bila tu, potem se šla v Sežano (3) Tam sem živel malo več kot eno leto, tu sem že 3 leta. 2. V stanovanjski skupini društva Vezi (1), potem sem šel v Sežano, tam sem bil ene 8 mesecev (2), tu pa bom zdaj 3 leta. 3. Ja prej sem bila tukaj v zavodu. Tu v Dutovljah sem živel 2 leti (1) in potem sem šla v bivalno enoto, tam sem bila pa 3 leta in pol (2). 4. Tu (v zavodu) sem živel, prej (1). Par mesecov sem bila v Sežani (2). 5. Doma, ne sem živel doma (1) in potem sem šla v Sežano (2), en let sem bila tam. 6. Aaaaaaaa... L, L, L,...	1.1. Doma 1.2. Socialno varstveni zavod Dutovlje 1.3. Stanovanjska skupina Sežana 2.1. Stanovanjska skupina Vezi 2.2. Stanovanjska skupina Sežana 3.1. Socialno varstveni zavod Dutovlje 3.2. Stanovanjska skupina Sežana 4.1. Socialno varstveni zavod Dutovlje 4.2. Stanovanjska skupina Sežana 5.1. Doma 5.2. Stanovanjska skupina Sežana 6.1. Psihiatrična bolnišnica Ljubljana - Polje 6.2. Socialno varstveni zavod Dutovlje 6.3. Stanovanjska skupina Sežana 7.1. Stanovanjska skupina Izola 7.2. Socialno varstveni	- samostojno Doma (1.1., 5.1.) - zavod SVZ Dutovlje (1.2., 3.1., 4.1., 6.2., 7.2., 7.6.) - bivalna skupnost Stanovanjska skupina Vezi (2.1.) Stanovanjska skupina Sežana (1.3., 2.2., 3.2., 4.2. 5.2., 6.3., 7.3., 7.5.) Stanovanjska skupina Izola (7.1.) - psihiatrična bolnišnica Ljubljana – Polje (6.1.) Idrija (7.4.)
--------------------------------	--	---	---

	Predno sem živela v Lenivcu (3) kje sem bila? Prej sem bila tuki v Dutovljah, dva meseca pa pol, pred Dutovljami (2) sem pa bla v psihiatrični kliniki Polje (1) v Ljubljani, eno leto sem bila tam, ja. Tam so me zdravili. Joj mislim, da sem v bivalni živela 10 mesecev. 7. V bivalni v Izoli (1), potem sem prišel v zavod(2) za nekaj dni in potem v Sežano v hišo (3), in iz Sežane v Idrijo (4), pa spet v Sežano (5) in sem sam zahteval priti nazaj v zavod. V Sežani sem živel eno leto, tu pa že 3 leta (6).	zavod Dutovlje 7.3. Stanovanjska skupina Sežana 7.4. Psihiatrična bolnišnica Idrija 7.5. Stanovanjska skupina Sežana 7.6. Socialno varstveni zavod Dutovlje	
Priprava na prihod v dislocirano enoto	1. Sem pisala prošnjo in potem so se odločili da me sprejmejo (1), sem še malo čakala in sem šla v Sežano (2). 2. Ja tok se ne spomnim, ja direkt sem šu z Vezi v Sežano (1). 3. Ja jaz sem bila ful aktivna, sem imela energije, ne sem delala na vratarnici, zjutri ko se je dom odprl sem šla laufat ven, ne vem kaj še drugega. Ne vem mene je kaj zdravnica predlagala (1), je rekla, da kar naj grem, nisem nič pisala prošnje (2), tudi nekih priprav nisem imela (3). 4. Pravzaprav, sem šla na blef, sposobnosti, ki sem jih imela od prej, pa v pralnici sem delala (delo v zavodu) (1), ampak nisem bila, tako, da bi bila samostojna (2). Ja pa prošnjo sem napisala (3). 5. Ja taku, kar od doma sem šla, direktno tja (1). 6. Nisem se pripravljala (1), sam prošnjo sem napisala (2), pa to je blo vse. Pa spakirala sem svoje cunje. Pogovorila sem se z socialno delavko mojo K., malo, če hočem it v Sežano (3). 7. Napisal sem prošnjo, meni se zdi, in to je to (1). Sem počakal en teden, potem je bil v hiši prostor in sem šel kar tja (2).	1.1. Napisana prošnja 1.2. Precej hiter odhod v Sežano 2.1. Precej hiter odhod v Sežano 3.1. Na predlog zdravnice 3.2. Brez prošnje 3.3. Brez priprav 4.1. Odhod brez priprav 4.2. Ob odhodu občutek nesamostojnosti 4.3. Napisana prošnja 5.1. Direkten odhod od doma 6.1. Brez priprav 6.2. Napisana prošnja 6.3. Pogovor s socialno delavko glede želje po preselitvi 7.1. Napisana prošnja 7.2. Precej hiter odhod v Sežano	- prošnja Napisana prošnja (1.1., 4.3., 6.2., 7.1.) Brez prošnje (3.2.) - na predlog zdravnice (3.1.) - pogovor s socialno delavko glede želje po preselitvi (6.3.) - odhod Precej hiter odhod v Sežano (1.2., 2.1., 7.2.) Brez priprav (3.3., 4.1., 6.1.) Direkten odhod (5.1.) Občutek nesamostojnosti (4.2.)

Najlažja navada	1. Sem zelo pridna in natančna za čistiti (1) in zlaganje cunj (2) in sem največ delala ker nisem mogla videt umazano. Zato sem najraje naredila sama, da je bilo dobro narejeno (3). 2. Ja znal sem kuhat (1), pa pospravljat (2), ta opravila. 3. Nič mi ni bilo težko. Večino sem vse znala (1), če kaj nisem so mi delavci povedali (2). 4. Bi se reklo, vse mi je bilo lepo delati in likati (1) in kuhati (2), pomivat (3), vse, vse (4). 5. Sem znala kuhat (1), pa perilo obešat (2). 6. Ma vse mi je bilo lušno, vse (1). Nisem imela toliko problemov kaj delat, ker nisem bila tako debela kot sem zdaj (2). Zdej imam 120 kil in mi je res vse težko. Še do vezalk se ne morem pripognit, bi morala enih 30 kil shujšat. No, ne smem pretiravat, ampak moram to naredit na zdrav način. 7. Kuhanje mi je bilo lahko (1), pa pospravljanje (2), samo likat pa nisem mogu, čebulo sem rezal (3), solato sem trebu (4), krompir sem lupu, vse kar je bilo (5).	1.1. Čiščenje 1.2. Zlaganje perila 1.3. Samostojnost pri opravljanju dolžnosti 2.1. Kuhanje 2.2. Pospravljanje 3.1. Znanje o vsem 3.2. Podpora osebja 4.1. Likanje 4.2. Kuhanje 4.3. Pomivanje 4.4. Vse 5.1. Kuhanje 5.2. Obešanje perila 6.1. Vse 6.2. Brez problemov kaj delati 7.1. Kuhanje 7.2. Pospravljanje 7.3. Rezanje čebule 7.4. Trebljenje solate 7.5. Lupljenje krompirja	- gospodinjska opravila Čiščenje (1.1.) Pospravljanje (2.2., 7.2.) Zlaganje perila (1.2.) Obešanje perila (5.2.) Likanje (4.1.) Pomivanje (4.3.) kuhanje (2.1., 4.2., 5.1., 7.1.) Rezanje čebule (7.3.) Trebljenje solate (7.4.) Lupljenje krompirja (7.5.) - samostojnost pri opravljanju dolžnosti (1.3.) - Znanje o vsem (3.1.) Vse (4.4., 6.1.) - podpora osebja (3.2.) - brez problemov kaj delati (6.2.)
Najtežja navada	1. Ma ne vem, je vse nekako šlo, ma no kuhanje mi ni šlo samostojno (1). Nisem bila zadovoljna z likanjem, ni bilo dovolj natančno zame (2). 2. Čiščenje stanovanja je bilo kdaj bolj naporno (1). 3. Niti ni mi bilo nič preveč težko, kaj bi mi bilo težko, ne vem če bi mi bilo kej težko (1). 4. Mah nič ni bilo kaj posebej težko. Mogoče čiščenje, jaz sem malo slepa veš, pa nisem videla smeti. Pa potem so delavci rekli, glej tu so smeti in jaz jih nisem videla pa smo se	1.1. Kuhanje 1.2. Likanje drugih stanovalcev 2.1. Čiščenje 3.1. Nič ni bilo težko 4.1. Čiščenje 5.1. Na začetku vse 6.1. Jutranje vstajanje zaradi vpliva tablet 7.1. Likanje	- gospodinjska opravila Kuhanje(1.1.) Čiščenje (2.1., 4.1.) Likanje (7.1.) Likanje drugih stanovalcev (1.2.) - nič (3.1.) - vse (5.1.) - jutranje vstajanje zaradi vpliva tablet (6.1.)

	po tem tudi zaradi tega kregali (1). 5. Ja mau je bilo težko na začetku vse, ne vem lih zakaj (1). 6. Najbolj težko mi je bilo to, da sem bila pod tolikimi tabletami, da zjutri nisem mogla vstat in sem kar poležavala. Druge delavke in delavci budili, češ vstani, vstani jaz pa nisem mogla vstat, prav zaradi tablet. Tam okrog enajstih pa sem čutla malo izboljšanje, pa sem takrat tudi kaj naredila, kar je bilo treba, ne. To je bilo grozno, grozno (1). 7. Likanje, mi ni bilo všeč (1).		
Pomoč strokovnih delavcev	1. So mi pomagali in razložili (1), sem se sama zelo hitro naučila na pamet dežurstva in sem točno vedela kaj je treba narediti (2). Sama sem večino znala, česna nisem znala kako se zreže, V. (delavka) mi je pokazala kako se to naredi (3). 2. So pomagali, ja, ja so nam pokazali (1). 3. Ja ja skozi so mi kaj pomagali, skozi (1). Pri kuhanju, so mi vse razložili (2). 4. Ja, ja so, so. Sem bila kar samostojna, tako, da nisem rabila preveč pomoči (1). Mogoče pri kakšnem pecivu, ali pa v kuhinji, malo (2). 5. E. (delavka) mi je pomagala, pomagala mi je kuhat, sam to mi je pomagala (1). 6. Jaaaaaaa, gospe in gospodje delavci so pomagali, vse povedali, kako se kaj naredi (1), edino niso radi od A do Ž povedali, kako se kakšna stvar skuha, ker se jim je mudilo in so hotli pač čim prej skuhat, tako, da si mi nismo mogli zapisat, kako se katera stvar skuha (2). Smo pa zjutri drugi pomagali, jaz pa velikrat nisem mogla zaradi tablet.	1.1. Pomoč pri opravih 1.2. Samostojnost pri opravljanju dolžnosti 1.3. Pomoč pri kuhanju 2.1. Pomoč pri opravih 3.1. Pomoč pri opravih 3.2. Pomoč pri kuhanju 4.1. Samostojnost pri opravljanju dolžnosti 4.2. Pomoč pri kuhanju 5.1. Pomoč pri kuhanju 6.1. Pomoč pri opravih 6.2. Prehitra razlaga kuhanja 7.1. Pomoč pri opravih	- pomoč Pomoč pri opravih (1.1., 2.1., 3.1., 6.1., 7.1.) - samostojnost pri opravljanju dolžnosti (1.2., 4.1.) - kuhanje Pomoč pri kuhanju (1.3., 3.2., 4.2., 5.1.) Prehitra razlaga kuhanja (6.2.)

	7. So pokazali stvari, pomagali so mi malo narediti neke stvari (1).		
Razumevanje z drugimi ljudmi (z stanovalci, bivšimi stanovalci iz zavoda, znanci, sorodniki)	1. Ma kar v redu (1). Ma sem, sem prišla če sem imela pevske, drugač pa nisem imela stikov z nobenim ne po telefonu ne po nič (2). Ne nisem imela nobenih znancev ali prijateljev (3). Ja z mamo smo se slišale vsak dan, me je prišla tudi obiskat, je hodila pome, ker nisem smela sama domov (4). 2. Ja smo se razumeli (1), sam jaz sem se mal bal, a ne, da mi bo moj cimer kaj naredu, pa takole (2). Še, z drugimi ja, smo se razumeli, kot zdaj (3). Ja ne osebje, ki je hodilo v hišo, nobenega drugega nisem poznal (4). Ne v bistvu z sorodniki nisem imel stika (5). 3. Z enim P. (stanovalec) je bilo bolj težko, ker je bil kao zaljubljen v mene, jaz pa v njega pa ne (1). Z drugimi kar v redu (2), s cimro sem se dobro razumela, mi je bila kot ene vrste mama, smo bli vsi kot ena velika družina (3). S stanovalci v zavodu, ne nisem imela nobenih stikov ne (4). Ja sem imela tudi druge prijatelje, ne lih najbolj pametne (5). Ja, ja brat me je hodu obiskovat, teta, sestrična, so me prišli redno obiskovat, večkrat so prišli, kot v zavod, večkrat (6). 4. Vse je bilo nekako prav, dokler je prišla A., po tem je šlo vse navzdol (1). Ja v pevske zbor sem hodila (v zavod). Tam sem jih vidla (2). Neki jih je bilo, eden je bil mal čuden, je čudno ratalo, en M. (fant) je hodu h meni na hrano, pa sosedu sem nosila hrano, pa še T. (fant) je pršu s punco in je potem umrla (3). Pa teta je prišla parkrat, pa sestra je prišla parkrat. Sam	1.1. Vredu razumevanje 1.2. Redki stiki in razumevanje 1.3. Nobenih prijateljev 1.4. Redni stiki z mamo 2.1. Vredu razumevanje 2.2. Strah pred cimrom 2.3. Vredu razumevanje z bivšimi stanovalci 2.4. Nobenih prijateljev 2.5. Nobenih odnosov razumevanja s sorodniki 3.1. Težko razumevanje s sostanovalcem 3.2. Vredu razumevanje z drugimi sostanovalci 3.3. Dobro razumevanje s cimro 3.4. Nobenih odnosov razumevanja z bivšimi sostanovalci 3.5. Je imela prijatelje 3.6. Redni stiki z sorodniki 4.1. Nerazumevanje s sostanovalko 4.2. Redki stiki in razumevanje 4.3. Je imela prijatelje 4.4. Redki stiki s teto in sestro 5.1. Dobro razumevanje 5.2. Dobro razumevanje 5.3. Nobenih prijateljev 5.4. Občasni stiki s sorodniki 6.1. Vredu razumevanje 6.2. Ima prijateljico v zavodu 6.3. Slabše	- stanovalci Strah pred cimrom (2.2.) Nerazumevanje s sostanovalcem (4.1., 7.1.) Težko razumevanje s sostanovalcem (3.1.) Vredu razumevanje (1.1., 2.1., 3.2., 6.1.) Dobro razumevanje (3.3., 5.1.) - bivši stanovalci iz zavoda Nobenih odnosov razumevanja (3.4., 7.2.) Slabše razumevanje (6.3.) Včasih težko razumevanje (6.4.) Redki stiki in razumevanje (1.2., 4.2.) Vredu razumevanje (2.3.) Ima prijateljico (6.2.) Dobro razumevanje (5.2.) - znanci Nobenih prijateljev (1.3., 2.4., 5.3., 6.5., 7.3.) Občasni stiki z bivšim fantom (6.6.) Prijateljice (6.7.) Je imela prijatelje (3.5., 4.3.) - sorodniki

	takrat sem bila zelo obtoževalna (4). 5. Dobro, sem se razumela (1). Tudi z unimi kr dobro (2). Ne nisem poznala nobenega drugega (3). Ja sorodniki so prišli ja, ja včasih so prišli (4). 6. Ja no, sem se kar razumela, kar. Če sem prosila za cigareto, mi je S. (sostanovalec) zmirej dal kakšno cigareto, posodu no, hočem rečt, takrat sem dosti kadila, zdaj pa sem nehala. No in potem I. (sostanovačka) in I. (sostanovačka) so imeli svojo sobo in tako sta mi zmiraj kaj posodile, v redu so ble.. Pa z I. (sostanovačka) smo hodile k maši vsak teden enkrat, je bilo lušno, pa, župnika smo povable enkrat domov (1). Tuki mam zdaj eno prijateljico (2), z enimi se glih ne razumemo ne vem kolko ampak nam ni hudega (3). Ja no je kdaj težavno, je, ampak, kaj čem saj nimam druge izbire, edino če grem nazaj v Sežano na Lenivec, če bi me nazaj sprejeli, ne (4). Ne v Sežani razen stanovalcev nisem imela nobenga prjatla (5). Ja pa mojga bivšga fanta, smo se vidli kdaj pa slišali. Enkrat sm ga vidla, sm bla vsa zanemarjena in še s čikom, zato me sploh ni pozdravu (6). Ja drugače imam dve prijateljici v Ljubljani, ena je mati samohranilka, pa ima 23 al 24 starega sina, ki študira elektrotehniko, sta pa oba dva bila moja prjatla, vsak dan smo se vidli (7). Sorodnikov nimam nobenga (8). 7. Slabo, z M. (sostanovalec) sem se slabo razumu, bolj tako, ni bilo prav dobro (1). Ko sem bil v Sežani nisem hodil nič sem, nisem prišel na obiske (2). Nobenga nisem v Sežani poznal, razen mame (3). H mami sem hodu večkrat, ja smo imeli redne stike, vsak	razumevanje s drugimi stanovalci iz zavoda 6.4. Včasih težko razumevanje 6.5. Nobenih prijateljev v Sežani 6.6. Občasni stiki z bivšim fantom 6.7. Ima prijateljice v Ljubljani 6.8. Nobenih odnosov razumevanja s sorodniki 7.1. Nerazumevanje s sostanovalcem 7.2. Nobenih odnosov razumevanja z bivšimi stanovalci 7.3. Nobenih prijateljev 7.4. Redni stiki z mamo 7.5. Nobenih odnosov razumevanja z drugimi sorodniki	Nobenih odnosov s sorodniki (2.5., 6.8., 7.5.) Redni stiki z mamo (1.4., 7.4.) Redni stiki (3.6.) Občasni stiki (5.4.) Redki stiki (4.4.)
--	--	--	--

	dan sem bil tam pri njej (4). Z mammo največ, z drugimi nisem imel stikov (5).		
Razumevanje z delavci	1. Vredu, smo imeli kar lep odnos (1). 2. Doro, ja smo se kar razumeli (1). 3. Ja kar v redu, kar v redu, s T. (delavec) smo hodili vsak dan na sprehod na Tabor (1). Z sestro E. (medicinska sestra) smo bile super prijateljice. Res z E. smo se super razumele, ni bila dosti starejša od mene, je bila mojih let, jaz bi lahko rekla, da mi je bila najboljša prijateljica. Še smo v stikih z E. Bom šla k njej spet bom, drugače pa redno ko grem v Sežano grem k njej in potem me ona pripelje nazaj sem (2). 4. Ma ja, ja, ja, sem, sem pero pač, če sem pač bila mičkeno bolj lena, po tem je bilo mičken hude ure (1), drugače pa je bilo vse v redu (2). 5. Doro, kar v redu (1). 6. Ja ta problem s tabletami je bil res grozen, budili so me in budili, jaz pa nazaj v postlo, pa nazaj v postlo, ker nisem nič mogla, takrat smo se dostkrat skregali (1). Drugače pa sem se kar v redu razumela, ja kar v redu (2). 7. Srednje, ja bolj tako, ne se nismo ravno zmeraj razumeli (1).	1.1. Vredu razumevanje 2.1. Dobro razumevanje 3.1. Vredu razumevanje 3.2. Zelo dobro razumevanje z delavko 4.1. Občasno nerazumevanje 4.2. Vredu razumevanje 5.1. Dobro razumevanje 6.1. Pogosto prepiranje zaradi jutranjega vstajanja 6.2. Vredu razumevanje 7.1. Slabše razumevanje	- razumevanje Slabše razumevanje (7.1.) Pogosto prepiranje zaradi jutranjega vstajanja (6.1.) Občasno nerazumevanje (4.1.) Vredu (1.1., 3.1., 4.2., 6.2.) Dobro razumevanje (2.1., 5.1.) Zelo dobro razumevanje z delavko (3.2.)
Aktivnosti in aktivnosti po svojem izboru	1. Ma v bistvu nič, tja v hišo nisem smela it, ker sem rabila spremstvo, ena si je vzela časa za mene ena pa ne (1). Recimo ko sem prišla v stanovanjsko, sem šla v bolnico že avgusta, sem šla ven notri, ven notri in sem potem lahko šla samo z delavci. Sem imela težave, da bi si kaj naredila. Dosti sem si sama znala pomagat, da ni prišlo do kake katastrofe, dostikrat pa sem morala v	1.1. Za zunanje dejavnosti izhodi le ob spremstvu delavcev 1.2. Večkratni odhodi v bolnico in nazaj v stanovanjsko skupino 1.3. Pevske vaje 2.1. Modeliranje iz gline 2.2. Slikanje	- za zunanje dejavnosti izhodi le ob spremstvu delavcev (1.1.) - večkratni odhodi v bolnico in nazaj v stanovanjsko skupino (1.2.)

	bolnico ker ni šlo drugače (2). Hodila sem na pevske vaje (3). 2. Iz gline smo modelirali (1). Pa slikali smo, jaz sem akademski slikar po izobrazbi (2). 3. Ma neki sem štrikala (1), drugače pa da sem zaslužila sem stopnišče pomivala (2), dnevnik sem pisala (3). Kaj sem delala še, košarko sem igrala (4), pa balinala sem (5), pa tako, pa na sprehode smo hodili, sej je bilo fain (6). Pa ja, v fitnes sem hodla, ja, ja, v fitnes sem hodila (7). 4. Kuhala (1) sem in čistla (2). Ja na fitnes sem šla 3x (3), pa na karete sem šla 3x (4), pa z I. (sostanovalka) sem šla k maši (5). 5. Ja, aktivnosti kuhala sem (1) in pomivala posodo (2). Kam sem šla. Da sem kam šla (3). 6. Delali smo kar so nam dali za delat ne, pa smo meli eno tako razpredelnico in kdo je za kaj. En dan je morala ena oseba od jutra do večera posodo pomivat (1), en dan naj bi ena oseba kuhala, ampak je kuhala delavka, ti si samo malo pomagal drugo pa je vse delavec naredu, ne, brez, da bi povedal kako, jaz sploh ne znam kuhat (2). Drugače pa sem brala knjige (3), pa tudi dosti sem vezla eno arhitekturo kraško, ene dve tri hiše (4). 7. Čistit sem šel igrišče (1). Ma ja, tam so hodili pa sem tudi jaz delal. Tam smo samo poležavali ni bilo nič dela. Jaz bi rad delal, samo nisem mogu če ni dela. Ne nič, prepuščen sem bil (2), kar je bilo za pomit posodo (3), pa po tleh sem pucal in pole sem bil fraj (4).	3.1. Štrikanje 3.2. Pomivanje stopnišča 3.3. Pisanje dnevnika 3.4. Košarka 3.5. Balinanje 3.6. Sprehodi 3.7. Fitnes 4.1. Kuhanje 4.2. Čiščenje 4.3. Fitnes 4.4. Karate 4.5. Cerkev 5.1. Kuhanje 5.2. Pomivanje posode 5.3. Odhodi ven 6.1. Pomivanje posode 6.2. Pomoč delavcu pri kuhanju 6.3. Branje knjig 6.4. Vezenje 7.1. Čiščenje igrišča 7.2. Brezdelje 7.3. Pomivanje posode 7.4. Pomivanje tal	- interesne dejavnosti Pevske vaje (1.3.) Modeliranje iz gline (2.1.) Slikanje (2.2.) Štrikanje (3.1.) Pisanje dnevnika (3.3.) Odhodi ven (5.3.) Branje knjig (6.3.) Vezenje (6.4.) -športne dejavnosti Košarka (3.4.) Balinanje (3.5.) Sprehodi (3.6.) Fitnes (3.7., 4.3.) Karate (4.4.) - gospodinjska opravila Kuhanje (4.1., 5.1., 6.2.) Čiščenje (4.2.) Pomivanje posode (5.2., 6.1., 7.3.) Pomivanje tal (7.4.) - cerkev (4.5.) -plačano delo Čiščenje igrišča (7.1.) Pomivanje stopnišča (3.2.) - brezdelje (7.2.)
Najlepše/najtežje aktivnosti	1. Najtežje mi je bilo kuhanje (1), najlepše pa mi je bilo čiščenje (2).	1.1. Kuhanje 1.2. Čiščenje 2.1. Slikanje 2.2. Čiščenje	- najlepše aktivnosti Čiščenje (1.2.) Kuhanje (5.1.)

	2. Slikati (1) Mah prav čistit (2). 3. Meni je bilo fain, da sem imela E., pa take sprehode (1), pogovore (2), eno dobro prijateljico. Tako, da greš malo ven v laif. Ma nič, ma sej, če si bil bolj slab so ti pomagali, tako, da ni bilo nekih problemov (3). 4. Karate (1) in tajski boks, tisto je bilo najboljše (2). Nič (3). 5. Kuhat mi je bilo najlepše (1). Nič mi ni bilo težko (2). 6. Najbolj všeč mi je bilo knjige brat (1). Predno je ratovalo vse prehudu. Parkrat pa sem šla v hišo, iz Lenivca v hišo, to je pa čisto na drugem delu Sežane in sva z I. nekaj šivale, tako mi je pomagala in me naučila šivat, lepo je šivat, ko mam jaz šivalni stroj tukaj (2). Najtežje mi je blo kuhat, ker ne znam (3). 7. Najraje sem posodo pomival (1), drugo pa ne..., nič, ne vem, nič (2).	3.1. Sprehodi 3.2. Pogovori 3.3. Nič 4.1. Karate 4.2. Tajski boks 4.3. Nič 5.1. Kuhanje 5.2. Nič 6.1. Branje knjig 6.2. Šivanje 6.3. Kuhanje 7.1. Pomivanje posode 7.2. Nič	Pomivanje posode (7.1.) Slikanje (2.1.) Sprehodi (3.1.) Pogovori (3.2.) Branje knjig (6.1.) Šivanje (6.2.) Karate (4.1.) Tajski boks (4.2.) - najtežje aktivnosti Kuhanje (1.1., 6.3.) Čiščenje (2.2.) Nič (3.3., 4.3., 5.2., 7.2.)
Moteči dejavniki	1. To da nismo imeli dovolj čisto stanovanje (1), če je bilo vse umazano, drugih pa ni to nič brigalo (2). 2. Ni me toliko motilo, malo sem se bal mojega cimra, da bi mi kaj ponoči naredu. Ma niti nisem imel nekih slabih izkušenj z njim. Zato sem se tudi vrnil nazaj v Dutovlje (1). 3. Ma niti nič ne, sam pol ne na konc, me je motlo, ker mi je B. (sostanovalka), ne ona je bila odvisna od tablet, poznaš B.? No ona je bila tudi v skupnosti, sam je bila v drugem stanovanju. Jaz sem bila res mal zaspana po moji terapiji, ampak sem pa funkcionirala, sam pol pa je prišlo do problemov, ker je, B. je rekla, dej da ne boš ti toliko spala, dej bom jaz te tablete vzela. In pol	1.1. Nečistoča v stanovanju 1.2. Brezbrižnost stanovalcev do nečistoče v stanovanju 2.1. Strah pred cimrom 3.1. Težave s sostanovalko 4.1. Nič 5.1. Nič 6.1. Nič 6.2. Mrmrnanje sostanovalk 7.1. Brezdelje	- nečistoča v stanovanju (1.1.) - brezbrižnost stanovalcev do nečistoče (1.2.) - brezdelje (7.1.) - sostanovalc Strah pred cimrom (2.1.) Težave s sostanovalko (3.1.) Mrmranje sostanovalk (6.2.) - nič (4.1., 5.1., 6.1.)

	se je pa meni stanje poslabšalo, sem kar začela odgovarjat, pa nobenih zavor nisem imela, zato sem pa tudi prišla sem nazaj. Sigurno je bilo zaradi tega, ker moram jaz tablete jemati obvezno, ker jaz imam manično depresijo pa še... šizofrenijo. Ona sploh ne ve kakšno škodo je meni naredila ona je samo mislila, da jaz ne bom spala in ona se bo pa fino dozirala. Sam meni je to ful škodilo, ko jih nisem jemala (1). 4. Ne me ni nič motilo (1) 5. Ne nič me ni motilo (1). 6. Ma nič me ni ravno motlo, ne (1). Edino I. (sostanovalka) je zjutraj nekaj delala: »Aaaaaaa.....« je nekaj brundala, kaj jaz vem, neki je brundala zjutri (2). 7. Dela ni bilo, jaz bi si želel več zaposlitve (1).		
Samostojno odločanje (hrana, denar, izhodi, dejavnosti, obiski)	1. Obroke smo imeli, smo mogli jesti vsi skupaj, nismo morali zbirat, jaz nisem zbirčna pojem vse kar mi dajo (1). Lahko sem se odločila za kaj ga bi porabila, če sem vprašala za nasvet so mi odgovorili in dovolili ga uporabiti, če pa nisem vprašala za nasvet, potem pa mi denarja niso dali, ker so vedeli da bo nekaj narobe (2). Na začetku sem lahko šla sama ven (3), potem ko so se začele težave pa nisem smela iti sama (4). So bile pevske, je bila ena skupina, sem hotela en prt skvačkat in me je V. (delavka) naučila kako to narediti (5). Ne, z obiski ni bilo problemov, so prišli (6). 2. Ja mal smo se morali prilagajat (1). Ne lahko smo se odločili, ja imel sem za cigarete in za kavo, za to sem porabu (2). Kadar koli sem lahko šel, sem samo povedu kam grem (3). Ja lahko sem se odloču, kaj bi	1.1. Prilagajanje vsem glede hrane 1.2. Dogovor z delavci glede porabe denarja 1.3. Na začetku izhodi brez spremstva 1.4. Spremistvo delavcev 1.5. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 1.6. Samostojno odločanje o obiskih 2.1. Prilagajanje vsem glede hrane 2.2. Samostojno razpolaganje z denarjem 2.3. Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu 2.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 2.5. Samostojno	- hrana Prilagajanje vsem glede hrane (1.1., 2.1., 4.1., 6.1., 7.1.) Dogovarjanje glede hrane (3.1.) Samostojno odločanje o pripravi hrane (5.1.) - denar Nesamostojno razpolaganje z denarjem (4.2., 6.2.) Hramba denarja pri mami (7.2.) Dogovor z delavci glede porabe denarja (1.2., 6.3.) Samostojno razpolaganje z denarjem (2.2., 3.2., 5.2.)

	počel (4). Ja v bistvu nečaka pa nečakinjo, lahko so prišli na obisk (5). 3. Pri obrokih, zajtrk je pripravo vsak sam, mogu si gledat tudi, da smo vsi imeli. Drgač smo sami vzel, ob različnih urah, ko smo vstajali. Ja kombinirali smo, ja, mal je bilo po jedilniku, pa so nas vprašali, ali bi to jedli... pa smo se malo dogovorili (1). Ja, ja denar sem porabila za tisto, kar sem jaz želela, denar sem imela pri sebi, ko sem dobivala žepnino, sam večinoma mi je šlo za čike, ja sej to sem sama kupovala (2). Ja to pa ja, ne v podrobnosti ne, recimo: »Grem pač k B. (prijateljica) zdej pa pridem do kosila.« tako, na tak način (3). Ja šla sem tudi na kake koncertiče če so bli al pa kej takega, če so bili (4). Za dejavnosti, ma kukr sm že ponovila, na karate sm tudi hodila, košarko, fitnes (5). Ja to sem imela pa probleme, ker je bila slaba družba, nisem vedela na začetku sem se z eno spoznala, ne, njen fant je bil v komuni, ne, in pol je pa pršu vn in sem se še z njim spoprijateljila. Sam potem niso dovolili več, da hodijo h meni, ker prej so prišli, kdaj na obisk (6). 4. Sem jedla tisto kar so drugi, jaz sem preveč pojedla pa nisem imela stvari drugi dan (1). Z denarjem jaz ne znam ravnat, ne zame, ampak za druge. Potem smo se kregali, ker so imeli spravljeno tam zame, jaz, da hočem to vsoto denarja, pa oni so rekli, da mi je dajo manj, pa jaz se nisem strinjala (2). Tako, zaželeno je bilo, da si pač ob večerji bil notri, jaz pa sem šla ob sedmih ven z E. (sostanovalka) na vozičku ali pa sama in to ni bilo ravno najbolj vredeu (3). Ja, sem rada šla na pevske in na karate (4). Ne, ne to nismo smeli (5), so pa prihajali tuki iz Sežane (znanci), ker jih je zanimalo, kdo smo (6).	odločanje o obiskih 3.1. Dogovarjanje glede hrane 3.2. Samostojno razpolaganje z denarjem 3.3. Obveščanje o izhodu in prihodu 3.4. Izhodi brez spremstva 3.5. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 3.6. Prepoved obiska nekaterih meščanov iz Sežane 4.1. Prilagajanje vsem glede hrane 4.2. Nesamostojno razpolaganje z denarjem 4.3. Nesamostojno odločanje o urah izhoda 4.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 4.5. Nesamostojno odločanje glede obiskov 4.6. Nenapovedani obiski someščanov 5.1. Samostojno odločanje o pripravi hrane 5.2. Samostojno razpolaganje z denarjem 5.3. Samostojno odločanje o izhodih 5.4. Izhodi brez spremstva 5.5. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 5.6. Samostojno odločanje o obiskih 6.1. Prilagajanje vsem glede hrane 6.2. Nesamostojno razpolaganje z denarjem 6.3. Dogovor z delavci glede porabe denarja 6.4. Obveščanje delavcev o izhodih 6.5. Samostojno odločanje glede ne-obiska dejavnosti 6.6. Samostojno odločanje o obiskih 7.1. Prilagajanje vsem glede hrane	- izhodi Spremistvo delavcev (1.4.) Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu (2.3., 3.3., 6.4., 7.3.) Izhodi brez spremstva (1.3., 3.4., 5.4.) Samostojno odločanje o izhodih (5.3.) Nesamostojno odločanje o urah izhoda (4.3.) - dejavnosti Samostojno odločanje o dejavnostih (1.5., 2.4., 3.5., 4.4., 5.5., 7.4.) Samostojno odločanje glede ne-obiska dejavnosti (6.5.) - obiski Samostojno odločanje o obiskih (1.6., 2.5., 5.6., 6.6., 7.5.) Prepoved obiska nekaterih meščanov iz Sežane (3.6.) Nesamostojno odločanje glede obiskov (4.5.) Nenapovedani obiski someščanov (4.6.)
--	--	--	--

	5. Kaj bom skuhala, sama sem lahko to uštimala (1). Ja pri sebi sem mela denar, use sem lahko sama (2). Ja lahko sem šla kamor sem tela (3), sama sem lahko šla (4). Ja ne vem, dostkrat sm se odločla, da bom kuhala sama, ali pa kej pekla (5). Ja lohku in moj fant je hodu, kadar je hotu (6). 6. Ja morala sem se prilagajat drugim, ja (1). In gospa M. (sestra) je bila zelo, zelo stroga ni dovolila, niti da si kupiš, to recimo, napolitanke, ni dovolila, ne. Ne glede denarja, to so mi drugi urejali, na začetku prve tri mesece sem lahko več dvignila, potem pa po treh mesecih pa samo še enih 20€ na mesec, ne (2). Ja in jaz takrat tudi eni osebi tudi nisem povedala ampak sem kar kupla, recimo tiste žiletke, so bile sicer drage. No in tako sem si jaz enkrat tisto kupla brez, da bi koga vprašala, in me je potem delavka, me je tista takoj nadrla, da kaj si mislim, da to ni bilo treba zapravljat tega denarja, da bi morala jaz to prej povedat. Saj tudi zdaj nimam tisto kar bi rada od kozmetike, pa bi se rada malo uštimala (3). Ven si lahko šel brez povedat, no moral si povedat sam da greš ven, drugo si povedal če si hotu. Takrat ni bilo nobene večje recitacije (dogodka), tega ni bilo (4). Ja, sam nikamor nisem hodila, sem bla v hiši (5). Ja saj dovolili bi že, sam nisem imela obiskov (6). 7. Spodaj smo jedli v jedilnici, ne skupno, sme se moral prilagajat, jaz vse pojem in nisem zbirčen (1). Pri mami imam spravljeno in ona mi daje ven, če bi imel jaz tu denar bi mi vse pokradli (2). Kadar sem bil v Sežani sem šel večkrat ven sem imel svobodo, ampak se moral povedat (3). Ja, samo nič nismo delali, ne vem ni bilo, smo samo poležavali (4). Ma ja lahko, samo sem imel malo obiskov (5).	7.2. Hramba denarja pri mami 7.3. Obveščanje delavcev o izhodu 7.4. Samostojno odločanje o dejavnostih 7.5. Samostojno odločanje o obiskih	
--	--	--	--

Zaupna oseba za želje/potrebe; izdelovanje individualnega načrta	- Delovcam (1), ja skoraj vse so se mi uresničile (2). To pa da sem hotela na izhod, pa mi sami niso dovolili in takrat nisem smela it. Ja, sem ga imela (3). - V bistvu osebju, ki je bilo tam (1), ja so se v bistvu, so se ker nisem imel prevelikih želja (2). Ne se ne spomnim (3). - Ja delovcem (1), ja, ja so se uresničile (2). Imela sem tudi individualni (3), ja kar dobro ga je bilo imeti (4). - Povedla sem sestri (delavki) vse (1). Sem jih uresničila (2), ja (individualni načrt) (3). - Tam ko so bli delavci (1), ja vse smo poštimali (2). Ja, sem mela (3). - Ja želje so se včasih ja uresničile, včasih pa ne, ne vem pa več zakaj (1). Joj ja ne spomnem se lih več, sigurno pa sem imela želje, ja, ja, sem jih povedla delavcam, ne (2). Ne vem, ja ja imela (3). - Zaposlenim (1), ja so se uresničile, kerkada ne kerkad ja (2). Sem naredu ja individualni (3), je bolj tako vredu, ne prav preveč, ne vem (mnenje o individualnem) (4).	- Delavci - Uresničevanje želja - Individualni načrt - Delavci - Uresničevanje želja - Ne-spominjanje individualnega načrta - Delavci - Uresničevanje želja - Individualni načrt - Zadovoljstvo nad individualnim načrtom - Delavci - Uresničevanje želja - Individualni načrt - Delavci - Uresničevanje želja - Individualni načrt - Delno uresničevanje želja - Delavci - Individualni načrt - Delavci - Delno uresničevanje želja - Individualni načrt - Ne-navdušenje nad individualnim načrtom	- zaposleni Delavci (1.1., 2.1., 3.1., 4.1., 5.1., 6.2., 7.1.) - uresničevanje želja Delno uresničevanje (6.1., 7.2.) Uresničevanje (1.2., 2.2., 3.2., 4.2., 5.2.) - individualni načrt(1.3., 3.3., 4.3., 5.3., 6.3., 7.3.) Ne - spominjanje individualnega načrta (2.3.) Zadovoljstvo nadindividualnim načrtom(3.4.) Ne-navdušenje nad individualnim načrtom (7.4.)
Udeležba na sestankih; teme pogovora	- Ja vsak teden in če smo rabili kaj vmes smo imeli tudi. Za pogovore je bilo vedno na razpolago (1). Vse sorte, do kaj je kdo narobe naredil, do kaj je kdo prav naredil, kakšni odnosi so med nami bili in tako naprej (2). - Ja smo imeli sestanke, ker ni bilo toliko sestankov. Ne spomnim se kaj smo govorili (1). - Ja ja, enkrat na teden vsak teden, če so kaki problemi, kako se počutimo, če se	- Individualno sodelovanje - Pogovori o problemih, težavah, odnosih - Pozabljene teme pogovorov - Pogovori o problemih, težavah, odnosih - Pogovori o stvareh, ki jih je treba narediti, popraviti - Pogovori o obnašanju in spremembah	- pogovori Pozabljene teme pogovorov (2.1., 7.1.) O problemih, težavah, odnosih (1.2., 3.1.) O stvareh, ki jih je treba narediti, popraviti (4.1.) Pogovori o obnašanju in spremembah (4.2.) O vsem (6.1.) - individualno

	razumemo, to so itak vidli, ker so bili itak cele dneve z nami, sam vselih je bil pol še sestanek <u>(1)</u>. 4. Ja ja smo se. Govorili smo o stvareh, ki jih moramo postorit, pa stvari, ki jih je treba popraviti, pa tako <u>(1)</u>. Pa tudi kako se obnašamo, pa kako moremo narediti, da se poboljša življenje v skupnosti, pa take stvari <u>(2)</u>. 5. Ne nismo meli nobenih sestankov <u>(1)</u>. 6. Ja smo imeli sestanke 1x na teden, ja sej je bilo kar fajn, vse smo se menli, ne <u>(1)</u>. Mela sem probleme z ena žensko iz Trbiža, al kaj vem ena kmetica jaz mislim. Usedla se je na moj stol, tam kjer sem jaz sedela, med tem ko smo govorili na sestanku in je rekla, da bo ona tam zdaj sedela, sem bla tako jezna da bolj pa ne bi mogla bit. Ko si pa že 3 do 4 mesece sedel na njem, pol pa ti ena starejša oseba vzame stol. Ja no saj je v srednjih letih in ne smeš biti grob do take osebe <u>(2)</u>. 7. Ja smo imeli ja, se ne spomnim, kaj smo se pogovarjali <u>(1)</u>.	5.1. Brez sestankov 6.1. Pogovori o vsem 6.2. Problemi s sostanovalko na sestanku 7.1. Pozabljene teme pogovorov	sodelovanje(1.1.) - problemi s sostanovalko na sestanku (6.2.) - brez sestankov (5.1.)
Kraj odhoda; spremstvo	1. Po mestu <u>(1)</u>. Samo na sprehode <u>(2)</u> in v fitnes <u>(3)</u>, samo bolj malo ker se morala iti v spremstvu <u>(4)</u>. 2. V mesto <u>(1)</u>, smo šli, v knjižnico <u>(2)</u>, v trgovino <u>(3)</u>, brez spremstva <u>(4)</u>. 3. Ja v knjižnico sem hodla <u>(1)</u>, na sprehode velik <u>(2)</u>, pa tekla sem tudi po stadionu, tam sem tekala <u>(3)</u>. Pa ene dvakrat sem šla na računalniški tečaj <u>(4)</u>, je bil tudi zastonj. Sama sem šla <u>(5)</u>. 4. Ne, lahko sem šla sama, ja. So mi rekli naj pridem takoj in sem prišla takoj <u>(1)</u>. V Špar sem hodila najraje <u>(2)</u>. 5. Sama sem šla povsod <u>(1)</u>, brez	1.1. Po mestu 1.2. Sprehodi 1.3. Fitnes 1.4. Spremstvo delavcev 2.1. Po mestu 2.2. Knjižnica 2.3. V trgovino 2.4. Brez spremstva 3.1. Knjižnica 3.2. Sprehodi 3.3. Tek na stadionu 3.4. Računalniški tečaj 3.5. Brez spremstva 4.1. Brez spremstva 4.2. V Špar 5.1. Odhodi povsod 5.2. Brez spremstva 6.1. Spremstvo sostanovalk 6.2. V trgovino 7.1. Po mestu	- kulturne ustanove Knjižnica (2.2., 3.1.) - trgovine V trgovine (2.3., 6.2.) V Špar (4.2.) - razno Po mestu (1.1., 2.1., 7.1.) Sprehodi (1.2., 3.2.) Računalniški tečaj (3.4.) Odhodi povsod (5.1.) K mami (7.2.) - športne dejavnosti

	nobenega (2). 6. Ne lahko sem šla sama, ampak ponavadi nisem nikoli šla sama, smo šle skupi z I. (sostanovalka) (1). Rada sem šla v trgovine in malo pregledovala, kaj imajo lepega. Vse sem malo prešnofala, kaj je in kaj bi vse imela (2). 7. Malo po mestu (1) in h mami in nazaj v stanovanjsko, nisem bil cele dneve na terenu, samo popoldne (2). Sam sem bil, večinoma (3).	7.2. K mami 7.3. Brez spremstva	Fitnes (1.3.) Tek na stadionu (3.3.) -spremstvo Spremstvo delavcev (1.4.) Spremstvo sostanovalec (6.1.) Brez spremstva (2.4., 3.5., 4.1., 5.2., 7.3.)
Razlog odhoda iz bivalne enote	1. Ne vem, ker mi ni šlo nič prav ker sem povzročala samo težave (1), zmiraj je bilo enako, sploh ni šlo drugače, samo gor pa dol sem hodila iz Idrije (2). In sem se odločila, da se vrnem nazaj v zavod, meni je važno da imam sama svoje čisto in nisem jaz nič kriva, da je umazano (3). 2. Ker se nisem razumu s cimrom, samo to. Ja bi lahko ostal, če bi zamenju cimra (1). 3. Ja prisiljena sem bila (1) ker se mi je stanje poslabšalo (2). 4. Bolezen, pa drugače sem ga mal posrala (1), no, ampak največ bolezen (2). 5. Zato ker je E. (delavka) rekla, da moram nazaj (1). 6. Ja, tista delavka je v mene skoz drezala z besedami (1), pa fant me je zapustil (2). Dobila sem neko pisanje o tem, da moram oddat ta malo stanovanje, tam kjer sem živela prej (3) in lahko sem pokadila samo 3 cigarete na dan (4). In jaz sem zaradi teh stvari znorela in dva stola vrgla tam po kuhinji ampak ne tam kjer so bili ljudje. Ne vem koliko jih je stalo tam, jaz sem to vrgla tam kjer ni bilo nobenega. So rekli, da sm nevarna in so klicali rešilca (5). 7. Zato ker, se nisem razumel z	1.1. Povzročanje težav 1.2. Večkratni odhodi v psihiatrično bolnišnico 1.3. Lastna odločitev 2.1. Nerazumevanje s cimrom 3.1. Neprosto voljen odhod 3.2. Poslabšanje zdravstvenega stanja 4.1. Nepravilna dejanja / odločitve 4.2. Poslabšanje zdravstvenega stanja 5.1. Poziv delavke 6.1. Besedno vznemirjanje od delavke 6.2. Razhod s fantom 6.3. Pisna zahteva po oddaji prejšnjega stanovanja 6.4. Omejeno število pokajenih cigaret na dan 6.5. Povzročanje nevarnosti sebi in drugim 7.1. Nerazumevanje s cimrom 7.2. Nerazumevanje z drugo osebo	- razlogi odhoda Povzročanje težav (1.1.) Odhodi v psihiatrično bolnico (1.2.) Poslabšanje zdravstvenega stanja (3.2., 4.2.) Razhod s fantom (6.2.) Pisna zahteva po oddaji prejšnjega stanovanja (6.3.) Omejeno število pokajenih cigaret na dan (6.4.) Povzročanje nevarnosti sebi in drugim (6.5.) - nerazumevanje Nerazumevanje s cimrom (2.1., 7.1.) Nerazumevanje z drugo osebo (7.2.) - delavci Poziv delavke (5.1.) Besedno vznemirjanje od delavke (6.1.) - odločitev o odhodu Lastna odločitev (1.3.) Neprosto voljen odhod (3.1.)

	mojim cimrom (1). In zaradi ene druge osebe tudi (2).		- nepravilna dejanja / odločitve (4.1.)
Potek vrnitve v zavod	1. Ja nič, jaz sem se odločila, tudi do dohtrce sem stopila, ona me je podprla (1) in sem potem v roku treh dneh šla nazaj v zavod (2). Bila je zamenjava, jaz sem šla na mesto od ene druge (3). 2. Ja takoj, ja, 19 avgusta 2009 (1). 3. Ja šla sem pač, na hitro, ja, kar na hitro januarja. Sem že mal več kot eno leto tuki (1). 4. Ja torej U. (delavka) je rekla greš takoj v Idrijo ali pa v dom (1). Ja, pa sem šla ne takrat, sem samo želela iti iz tistega kaosa, da se malo popravim. Sem bila ful na koncu (2). 5. So me kmalu pripeljali (1). 6. In sem se morala v desetih, petnajstih minutah spakirat in so me zunaj že čakali in sem morala iti v Idrijo. In tam sem bila en teden in nisem drugega počela kot samo kadila. Sem pa imela dobro zdravnico, me je celo pregledala (1). Potem sem šla v Sežano in sem prosila če lahko ostanem v Lenivcu (2), pa so rekli, da ne in isti dan sem morala nazaj v zavod, v 20 minutah (3). 7. Sam sem zahteval priti nazaj (1), sem malo počakal, namesto mene je prišel en fant, tle iz zavoda, jaz pa sem prišel sem namesto njega (2).	1.1. Podpora zdravnice 1.2. Hiter odhod v zavod 1.3. Zamenjava s stanovalko iz zavoda 2.1. Hiter odhod v zavod 3.1. Hiter odhod v zavod 4.1. Poziv delavke 4.2. Lastna želja po odhodu 5.1. Hiter odhod v zavod 6.1. Najprej odhod v Idrijo 6.2. Prošnja po obstanku v stanovanjski skupini 6.3. Takojšen odhod v zavod 7.1. Lastna zahteva po vrnitvi 7.2. Zamenjava s stanovalcem iz zavoda	- najprej odhod v Idrijo (6.1.) - prošnja po obstanku v stanovanjski skupini (6.2.) - potek vrnitve Podpora zdravnice (1.1.) Zamenjava s stanovalko iz zavoda (1.3., 7.2.) Poziv delavke (4.1.) Lastna želja po odhodu (4.2.) Lastna zahteva po vrnitvi (7.1.) - odhod v zavod Takojšen odhod v zavod (6.3.) Hiter odhod v zavod (1.2., 2.1., 3.1., 5.1.)
Dovoljene aktivnosti v zavodu	1. Ja v glavnem, zdaj ko nimam problemov z denarjem, zdaj se tudi rada zrihtam (1), imam klekljanje (2), to mi je ostalo, potem imam eno uro kolo, pole trebušnjake in rastezanje (3) (pri fizioterapevki). Pole pridem malo gor in počivam (4) in pole grem za celo uro hodit in to hitro hojo, moram zaradi nog in vsega malo shujšat (5).	1.1. Osebna skrb 1.2. Klekljanje 1.3. Fizioterapija 1.4. Počitek 1.5. Hitra hoja 2.1. Slikanje 3.1. Fitnes 3.2. Sprehodi 3.3. Vas Dutovlje 3.4. Sežana 3.5. Delo na vratarnici 3.6. Delo v industrijski	- ročne spretnosti Klekljanje (1.2.) Modeliranje iz gline (6.1.) Šivanje (4.2.) - športne dejavnosti Fizioterapija (1.3.) Hitra hoja (1.5.)

	2. Lahko kaj slikam, kuhat nam ni treba, pral nam ni treba (<u>1</u>). 3. Ja na fitnes hodim (<u>1</u>), pa na sprehode (<u>2</u>), pa v vas (<u>3</u>), pa v Sežano grem tudi (<u>4</u>). Ja na vratarnici sem že neki delala (<u>5</u>), pa tisto železje sem zlagala (<u>6</u>), pa s P. (delavec) sva česen sadila, pa saj je fain fain (<u>7</u>). 4. Ja, čitam rada (<u>1</u>), pa šivam precej imam blago (<u>2</u>). 5. Počivam, najraje (<u>1</u>). 6. Ja zdaj delam, z V. (delavec) razne skode iz gline, eno sovico lepo, eno želvo, vsaj enih 5 stvari sem naredila. Ne vem če bom še delala se mi neljubi (<u>1</u>). 7. Samo železa delam dolaj, v delavnici (<u>1</u>) in ob sredah grem balinat in to je to (<u>2</u>).	delavnici 3.7. Sajenje česna 4.1. Branje 4.2. Šivanje 5.1. Počitek 6.1. Modeliranje iz gline 7.1. Delo v industrijski delavnici 7.2. Balinanje	Fitnes (3.1.) Sprehodi (3.2.) Baliranje (7.2.) - drugo Osebna skrb (1.1.) Slikanje (2.1.) Vas Dutovlje (3.3.) Sežana (3.4.) Počitek (1.4., 5.1.) Sajenje česna (3.7.) Branje (4.1.) -plačano delo Delo na vratarnici (3.5.) Delo v industrijski delavnici (3.6., 7.1.)
--	---	--	--

Samostojno odločanje v zavodu (hrana, denar, izhod, dejavnosti, obiski)	1. Jem lahko, ovira me edino glede teže, drugače pa ne. Obroke, vmes ne dajajo lahko pa si sama kupim in pojem, mi ne komplicirajo (1). Jaz kolikor sem imela sem porabila vse za kafe in za avtomat, ker si nisem mogla pomagat. Zdaj imamo poštmano, lahko dvignem denar kadar želim (2), za hrano in pijačo ne dam nič. Sem zadovoljna, da nimam denarja pri sebi (3). Glede izhodov nimam težav, samo povem in potem grem (4), 90 dni na leto imam na razpolago za it domov in samo mama more pristati na to (5). Ja, kleklam, telovadim, se štimam, počistim za sabo (6). Ni problemov lahko, tu nimam obiskov, vsako toliko me obišče tisti župnik iz Podnanosa, drugi pa ne (7). 2. Ja lahko ja, sam se moramo prilagodit urnikom (1). Ja, ja lahko se odločim za kaj ga zapravim, ne mi ne nič svetujejo (2). Osebe ga hrani. (3) Ja lahko odločim, kam grem ni težav (4). Ja neka malga že, se vključujem bolj malo, bolj malo (5). Ja lahko pridejo, ja (6). 3. Ja jaz sem rekla, da bi raje gor jedla, ker je bila gužva, pa non stop so se neki kregal pa pritoževal nad hrano, zdaj pa gor jem. Jaz sem čist zadovoljna s hrano (1). Od delavcev dobim žepnino in mi gre tu sam za cigarete, prej sem imela veliko več. Ja tam se mi je zdelo bolj sproščeno, bolj sem s počutla tam, tu je vse preveč uradno (2). Enkrat se spomnim, ko sem rekla da grem k bratu, pa mormo ga poklicat, pa da bo pršu tam me iskat na postajo, sploh me niso pustili. Bi mogla en dan prej al pa dva, se to dogovorit. Glede tega sploh ne moram odločat, jaz imam tudi tole, kaj je... ammmmm... skrbnico in skrbnica more dovoliti, če bilo kam grem mormo njo poklicat pa tistega kamor grem, pa da se ona strinja, mislim je zelo zakomplicirano, že za dva dni mora biti postopek (3). Ja pr pevskem zboru sem, pa pri dramskem krožku, pa h karateju sem hodla, sam tisto sam ene tri mesece pol pa ni bilo več prostora in ni bilo dosti zanimanja (4).	1.1. Samostojno odločanje o hrani 1.2. Samostojno odločanje o denarju – preko delavcev 1.3. Hramba denarja pri delavcih 1.4. Obveščanje delavcev o izhodih 1.5. Omejeno trajanje obiskov doma 1.6. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 1.7. Samostojno odločanje o obiskih 2.1. Prilaganje urniku obrokov 2.2. Samostojno odločanje o denarju 2.3. Hramba denarja pri delavcih 2.4. Samostojno odločanje o izhodih 2.5. Samostojno odločanje glede malo obiskanih dejavnosti 2.6. Samostojno odločanje o obiskih 3.1. Dogovor o prostoru uživanja obrokov 3.2. Hramba denarja pri delavcih 3.3. Dogovori z delavci in skrbnico o možnosti daljšega izhoda 3.4. Samostojno odločanje glede	- hrana Določen prostor uživanja hrane (6.1.) Samostojno odločanje o hrani (1.1., 7.1.) Mogoča večja količina hrane (6.2.) Dogovor o prostoru uživanja obrokov (3.1.) Prilaganje urniku obrokov (2.1., 4.1., 5.1.) - denar Samostojno odločanje o denarju (1.2., 2.2.) Hramba denarja pri delavcih (1.3., 2.3., 3.2., 5.2.) Dogovor z delavci glede porabe denarja (4.2.) Dogovor z mamo glede porabe denarja (7.2.) Nesamostojno odločanje o porabi denarja (5.3.) Nesamostojno odločanje o prejemu denarja (6.3.) - izhodi Obveščanje delavcev o izhodih (1.4., 4.3., 5.4., 6.5., 7.3.) Samostojno odločanje o izhodih (2.4.) Omejeno trajanje obiskov doma (1.5.) Dogovori z delavci
--	--	--	---

	Ja, lahko, sam sam vsako tolko pride brat, redko (5). 4. Ja moram slediti urnikom, zakon je zakon, je treba spoštovat, če prideš pozno lahko ti kdaj kaj prišparajo, sam je odvisno tudi kakšen si ti do njih ne (1). Zmenjeno je da dobim 3 evrčke pa tudi, da če šparam, da dobim potem večjo vsoto. Zdaj si poskušam šparat, da si nekaj večjega kupim (2). Ja zaželeno je, da povem na oddelku, če grem v Sežano. Če pa grem tukaj, pa lih tako povem, sam se potem moram javit, normalno (3). Ja sama se odločim o dejavnostih (4). Razen mame, tete in Z. (uporabnik BE) ne rabim nobenega, ni pa problema če pridejo (5). 5. Ja lahko ja, ve kdu zakaj. Jemo vsi ob poldne (1). Delavci imajo moj denar (2), ne, ne morem odločit (zakaj ga porabi) (3). Ja lahko ja (gre ven), varuhinji moram povedat (4), mora kdo z mano (5). Kar čem se udeležim, najraje spim (6). Ja, ja lahko pridejo k meni na obisk (7). 6. Moraš jest v jedilnici ne (1), da odločaš o hrani pa seveda da lahko, so kuharji zelo dobri in če rečeš, da bi malo več jedu, ti dajo malo več, ni tak ko v Lenivcu ko nisi meu več, da bi jedu (2). Ja ne, sem že tolko mescu brez denarja, da je to za znoet. Ja včeraj sem dobila, ta kako se reče, nagrada, ne ne nagrada, kak se reče, žepnina ja, sem dobila 3 evre. Čez en teden dobim 5 evrov žepnine. Zdaj ko ne kadim več, bom skoz dobivala, vsak teden po 5 evrov žepnine (3). Ja sej dejavnosti tu so mi kar všeč, grem pa samo na tisti sestanek imamo obeh oddelkov z eno sestro medicinsko, pa nič drugega, taki bolj kratek sestanek (4). Za it ven, ma ja zapiše te vratarka te zapiše, pa do desetih men se zdi moraš bit nazaj, ampak kaj češ it ven od devetih do desetih če je pa noč, brez veze, še avto te povozi (5). Ja, sam kaj ku, noben ne pride (6). 7. Ja lahko izberem kaj jem, mi je v redu (1). Ne ima ga mama, z njo se potem zmenim (2). Na recepciji se najavim, da kam grem, ne grem gor v vas, ker me potem noge bolijo (3).	obiskanih dejavnosti 3.5. Samostojno odločanje o obiskih 4.1. Prilagajanje urniku obrokov 4.2. Dogovor z delavci glede porabe denarja 4.3. Obveščanje delavcev o izhodih 4.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 4.5. Samostojno odločanje o obiskih 5.1. Prilagajanje urniku obrokov 5.2. Hramba denarja pri delavcih 5.3. Nesamostojno odločanje o porabi denarja 5.4. Obveščanje delavcev o izhodih 5.5. Spremljevalstvo za izhode 5.6. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 5.7. Samostojno odločanje o obiskih 6.1. Določen prostor uživanja hrane 6.2. Mogoča večja količina hrane 6.3. Nesamostojno odločanje o prejemu denarja 6.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 6.5. Obveščanje delavcev o izhodih 6.6. Samostojno odločanje o obiskih 7.1. Samostojno odločanje o hrani 7.2. Dogovor z mamo glede porabe denarja 7.3. Obveščanje delavcev o izhodih 7.4. Samostojno odločanje glede	in skrbnico o možnosti daljšega izhoda (3.3) Spremljevalstvo za izhode (5.5.) - dejavnosti Samostojno odločanje o dejavnostih (1.6., 2.5., 3.4., 4.4., 5.6., 6.4., 7.4.) - obiski Samostojno odločanje o obiskih (1.7., 2.6., 3.5., 4.5., 5.7., 6.6., 7.5.)
--	---	--	--

	Ja sej lahko, sej sem v dramski skupini s H., igram v igri, balinam tudi <u>(4)</u>. Lahko, ampak samo mama pride ob nedeljah in vsakih 14 dni hodim domov h mami <u>(5)</u>.	obiskanih dejavnosti 7.5. Samostojno odločanje o obiskih	
--	--	---	--

Priloga 23: ANALIZA INTERVJUJEV UPORABNIKI BIVALNE ENOTE

Podatke sva razdelile v štiri sklope. V prvem sklopu so odgovori uporabnikov iz zavoda Dutovlje (ki so prej živeli v bivalnih in so vrnil nazaj), v drugem sklopu so odgovori uporabnikov iz bivalnih enot Sežana (ki so prej živeli v zavodu Dutovlje), v tretjem sklopu so združeni odgovori strokovnih delavcev iz zavoda ter v zadnjem, četrtem so združeni odgovori strokovnih delavcev iz bivalnih enot.

V drugem sklopu je sodelovalo 8 uporabnikov iz bivalnih enot:

Uporabnica 1 (številka njenih izjav – 1), starost 43
 Uporabnica 2 (številka njenih izjav – 2), starost 49
 Uporabnik 3 (številka njenih izjav – 3), starost 51
 Uporabnik 4 (številka njegovih izjav – 4), starost 58
 Uporabnik 5 (številka njegovih izjav – 5), starost 52
 Uporabnik 6 (številka njegovih izjav – 6), starost 55
 Uporabnik 7 (številka njegovih izjav – 7), starost 61
 Uporabnik 8 (številka njegovih izjav – 8), starost 59.

V drugem sklopu je sodelovalo 7 uporabnikov iz zavoda:

V tretjem sklopu so sodelovali 3 strokovni delavci iz zavoda:

V četrtem sklopu je sodelovalo 9 strokovnih delavcev iz bivalnih enot:

BIVALNA ENOTA SEŽANA

Bivanje pred dislocirano enoto	- Na obali. 23 let – 12 let v Piranu, ostala leta pa v Izoli (1). Izrazila sem željo pri socialni delavki v Piranu, če je kakšna sobica zame, kjer bi lahko bila. Po pogovoru pa sem ji priznala, da nisem zmožna živeti sama, zato sem sama odšla najprej v Dutovlje (2). Potem sem bila na Rozmanovi v bivalni 3 ali 4 leta (3), in zdaj sem 5 leto v drugi bivalni skupnosti. Skupaj sem že 9 let v bivalnih skupnostih (4). - V stanovanju na Lenivcu (1). Pred tem pa v stanovanjski skupnosti Vezi (2), potem v Dutovljah 7 mesecev (3), nato pa sem prišla sem v stanovanjsko skupino (4). - Živel sem doma (1). Potem v Dutovljah celih 11 let (2), vmes sem bil tudi malo v Idriji (3). Potem pa v stanovanjski, tukaj sem zdaj že 7 let (4). - Prej sem živela v Cirkenci, a ne, na Kožleku (1), tam se imela službo. Potlej sem šla v Polje (2) in pol sm pršla v Dutovlje (3). In pol sm bila sem prva v stanovanjski (4). - V materinskem domu, prej ko sem prišla sem, eno leto (1). V Dutovljah	- Na slovenski obali - samostojno - zavod Dutovlje - zavod - Bivalna enota Rozmanova – bivalna skupnost - Stanovanjska skupina-bivalna skupnost - Stanovanje – samostojno - Stanovanjska skupina Vezi – bivalna skupnost - zavod Dutovlje – zavod - Stanovanjska skupina – bivalna skupnost - Doma – samostojno - zavod Dutovlje – zavod - Idrija – zavod - Stanovanjska skupina – bivalna	- samostojno Na slovenski obali (1.1.) Stanovanje (2.1.) Doma (3.1., 6.1., 7.2.) Kožlek (4.1.) - zavod zavod Dutovlje (1.2., 2.3, 3.2., 4.3., 5.2., 6.2., 7.1., 8.1.) zavod Idrija (3.3.) - bivalna skupnost Bivalna enota Rozmanova (1.3.) Stanovanjska skupina Vezi (2.2.) Stanovanjska skupina (1.4., 2.4, 3.4, 4.4., 5.3., 6.3., 7.3., 8.2.) - materinski dom (5.1) - psihiatrična bolnišnica
--------------------------------------	--	---	--

	sem bila ena dva meseca in pol (2), po tem sem prišla sem in zdaj sem tle že 4 leta (3). 6. V Dolenjah pri Ajdovščini (1), še prej pa v Dutovljah (2), 10 lejt, tu se ma 7 lejt (3). 7. V sobi v Dutovljah, enih 5 let (1), pred bivalno enoto pa sem živel v Petrovem Brdu (2). 56 let imam. V Sežani sem pol leta (3). 8. V Dutovljah (1), ja kar dolgo, tu pa sem eno leto (2).	skupnost 4.1. Kožlek 4.2. Ljubljana Polje 4.3. zavod Dutovlje 4.4. Stanovanjska skupina 5.1. Materinski dom 5.2. zavod Dutovlje – zavod 5.3. Stanovanjska skupina – bivalna skupnost 6.1. Doma 6.2. Dutovlje 6.3. Stanovanjska skupina – bivalna skupnost 7.1. Dutovlje 7.2. Doma 7.3. Stanovanjska skupina – bivalna skupnost 8.1. Dutovlje 8.2. Stanovanjska skupina – bivalna skupnost	Ljubljana Polje (4.2.)
Priprava na prihod v dislocirano enoto	1. V Dutovljah so me vprašali, če bi hotela iti v stanovanjsko (1). Ivica sostanovalka me je vabila in mi predlagala, da grem v stanovanjsko (2), ker je govorila, da me pogreša in da mi bo pomagala (3). Predlagala mi je, da osebno pridem v stanovanjsko in to sem sprejela (4). 2. Dala sem prošnjo (1), naslednji dan pa sem že šla. Samo en dan prej so mi povedali da grem (2). Bila sem vesela, ker je bilo na hitro vse narejeno. 3. Premišljeval sem, da bi šel v stanovanjsko, hotel sem se sem preseliti, ker je tukaj veliko boljše (1). Veliko let sem tudi spraševal, če se bo kaj odprlo (2), zato sem napisal prošnjo (3). 4. Sem se odločila, a ne, pa tam (v zavodu) mi ni bilo všeč (1), a ne, sem domov rinila (2). V Dutovljah sem domov rinila mi ni bilo všeč, pa sem Milanu Kučanu napisala, a ne, pa je napisal naj grem o petkih in sobotah domov (3). Potem sem napisala prošnjo (4), še prej sem šla v Bovec na poskusno, z eno prijateljico in dvema fantoma, da smo videli, kaj smo sposobni (5). Jaz sem bila pridna, a ne, in dobra in poštena. 5. Tako so me poslali, nekako so me prepričali (1), nisem se nič pripravljala (2). Pripravit sem se mogla tako ali tako, ja na nek način je bilo	1.1. Nagovor iz zavoda Dutovlje 1.2. Vabilo prijateljice 1.3. Ponujena pomoč prijateljice 1.4. Predlog prijateljice za osebni prihod v stanovanjsko skupino 2.1. Napisana prošnja 2.2. Odhod takoj po prošnji 3.1. Premišljevanje in želja po preselitvi v stanovanjsko skupino 3.2. Spraševanje po odprtju 3.3. Napisana prošnja 4.1. Nezadovoljstvo v zavodu 4.2. Želja po odhodu domov 4.3. Pismo Milanu Kučanu 4.4. Napisana prošnja 4.5. Poskusno življenje v drugi bivalni skupini	- nagovor iz zavoda Dutovlje Nagovor zavoda (1.1., 5.1., 8.1.) - želja po odhodu domov (4.2.) - nezadovoljstvo v zavodu Nezadovoljstvo v zavodu (4.1., 5.4.) - premišljevanje in želja po preselitvi Želja po preselitvi (3.1.) Spraševanje po odprtju (3.2.) - delavci Pomoč (6.2., 8.3.) - prijateljica Vabilo prijateljice (1.2.) Pomoč prijateljice (1.3.) Predlog prijateljice (1.4.) - pismo (4.3.) - prošnja Napisana prošnja (2.1., 3.3., 4.4., 5.5., 6.1., 7.2., 8.2.)

	prostovoljno (3), nisem želela prit v Dutovlje, sem pa sem želela prit. (4). Za sem živet pa sem napisala prošnjo (5). 6. Prošnjo smo naredili (1), delovci so mi pomagali (2), zdej od tle bom šou v Vipavo, se bom spet preselu. 7. Nisem se posebej pripravljaj (1), prošnjo sem napisal 2-3 leta nazaj, trajalo je kar nekaj časa da sem prišel sem (2). 8. Ona, ki ima punčko (delavka) mi je rekla naj pridem (1) in potem sem napisala prošnjo (2). Potem so mi pomagali prit sem (3).	5.1. Nagovor iz zavoda Dutovlje 5.2. Brez priprav 5.3. Delno samostojna odločitev 5.4. Nezadovoljstvo v zavodu 5.5. Napisana prošnja 6.1. Napisana prošnja 6.2. Pomoč delavcev 7.1. Brez priprav 7.2. Napisana prošnja 8.1. Nagovor iz zavoda Dutovlje 8.2. Napisana prošnja 8.3. Pomoč delavcev	- življenje v bivalni skupnosti(4.5.) - odhod Brez priprav (5.2., 7.1.) Takoj po prošnji(2.2.) Prostovoljen odhod (5.3.)
Najlažja navada	1. Ubistvu sem že vse znala, samo treba je bilo začeti delati (1). Morala sem se navaditi, da moraš vse delati in da je treba začeti delati (2). 2. Nobene pomoči nisem rabila za nič. Najlažje sem se navadila na kuhanje (1) in čiščenje (2). 3. Ker rad rišem, sem se najlažje navadil na risanje (1), šivanje (2). 4. Najlažje mi je tukaj odkar sem v tem stanovanju, ki je ta I. (sostanovka), vse delamo skupaj (1), smo prijateljice, jaz jo potolažim in tudi ona mene, poštena je in dobra in se razumemo (2). Take prijateljice pa še res nisem imela. 5. Mah nič ni bilo težko, te stvari sem že znala (1), zelo všeč pa mi je bilo prijazno osebje (2). zavod je zelo težek. 6. Čebulu sem lupu, česen sem lupu in krompir sem lupu (1). 7. Najlažje je pomivanje zdaj, na začetku je bilo pa mal bolj težko, sam to sem se najprej navadu (1). 8. Mize pobrisat, pa omare pospravit in sobe, pa balkon pomest (1).	1.1. Znanje o vsem delu 1.2. Navajanje na delanje vsega dela 2.1. Kuhanje 2.2. Čiščenje 3.1. Risanje 3.2. Šivanje 4.1. Skupno delo s prijateljico 4.2. Podpora in razumevanje prijateljice 5.1. Obvladanje spretnosti 5.2. Podpora osebja 6.1. Kuhanje 7.1. Pomivanje posode 8.1. Čiščenje	- znanje o vsem (1.1.) Delanje vsega (1.2.) Obvladanje spretnosti (5.1.) - gospodinjska opravila Kuhanje (2.1., 6.1.) Čiščenje (2.2., 8.1.) Pomivanje posode (7.1.) Šivanje (3.2.) - interesne dejavnosti Risanje (3.1.) - prijateljstvo Skupno delo (4.1.) Podpora in razumevanje (4.2.) - podpora osebja (5.2.)
Najtežja navada	1. Nič mi ni bilo težko se privaditi (1) samo paziti sem morala in še vedno moram paziti kaj delam (2). 2. Najtežje je bilo se seliti (1). 3. Na kuhanje, ampak se s časom tudi to navadiš (1). 4. Težko mi je bilo, ker je ena bila, ki je kadila, jaz sem kadila. Pa je skozi kadila, pa je mene fehtala za cigarete, ne (1). Pa to kar naprej po dve škatli na dan. Pa hodila je vedno noter pa ven	1.1. Nič ni bilo težko 1.2. Pazljivost pri delu 2.1. Selitev 3.1. Kuhanje 4.1. Prosjačenje za cigarete 4.2. Moteča ravnanja sostanovke 5.1. Stanovalci	- nič (1.1.) Nič ni bilo težko (1.1., 8.1.) Pazljivost pri delu (1.2.) - selitev (2.1.) - gospodinjska opravila Kuhanje (3.1.) Čiščenje (6.1.) Likanje (7.1.)

	pa noter, pa skuha mi kafo, ob polnoči je kavo pila in me je budila, nemogoče (2). 5. Najtežje je bilo, ker so taki bolniki, to so zelo bolani ljudje. To sem se najtežje privadila, drugo je bilo še nekako dobro (1). 6. Lahko... pomivat potleh (1). 7. Likat se še nisem še naučil, s sušilca je vse pomečkano (1). 8. Nič mi ni bilo tako posebej težkega (1).	6.1. Čiščenje 7.1. Likanje 8.1. Nič ni bilo težko	- prosjačenje za cigarete (4.1.) - moteči dejavniki Moteča ravnanja sostanovalke (4.2.) Stanovalci (5.1.)
Pomoč strokovnih delavcev	1. Povedali so mi, kaj je treba narediti (1). Vedeli pa so, da sem samostojna, ker sem že imela stanovanje. 2. Delavci so mi pomagali pri selitvi (1) in na začetku pri delu v hiši (2). 3. Delavci so mi pomagali, so povedali kaj je treba narediti (1). Težav ni bilo nobenih. 4. Ja so nam pomagali, da so nam pomagali kuhat (1), malo pomagamo mi, drugo pa kuhajo oni, ker ne znamo sami. Mi režemo čebulo, česen, pa krompir lupimo (2), al pa kaj pohat damo (3). 5. Bili so zelo prijazni zelo, vsi so bili prijazni, so mi pomagali pri stvareh (1). 6. Posodo pomivat, pometat in ribat tla, so nam pokazali in sem se navadu. 7. Sem se sam naučil, mi niso pomagali (1). 8. Pokazali so nam (1).	1.1. Usmerjanje pri opraviilih 2.1. Pomoč pri selitvi 2.2. Pomoč pri delu v hiši 3.1. Usmerjanje pri opraviilih 4.1. Pomoč pri kuhanju 4.2. Rezanje zelenjave 4.3. Pohanje 5.1. Pomoč pri delu v hiši 6.1. Usmerjanje pri opraviilih 7.1. Brez pomoči 8.1. Usmerjanje pri opraviilih	- pomoč pri selitvi (2.1.) - pomoč pri opraviilih Usmerjanje pri opraviilih (1.1., 3.1., 6.1., 8.1.) Pomoč pri delu v hiši (2.2., 5.1.) - pomoč pri kuhinjskih opraviilih Pomoč pri kuhanju (4.1.) Rezanje zelenjave (4.2.) Pohanje (4.3.) - brez pomoči (7.1.)
Razumevanje z drugimi ljudmi (z stanovalci, bivšimi stanovalci iz zavoda, znanci sorodniki,)	1. Z drugimi stanovalci dislocirane enote: razumem se kar vrede (1), so pa drugi bolj tihi. Med sabo se še nismo prav skregali. Nebi rada govorila o medsebojnih odnosih, ker so včasih zrahljani. Z prejšnjimi stanovalci iz zavoda: imam bolj malo stikov in se z njimi tudi bolj malo razumem (2). Znanci in sorodniki: imam prijatelje na obali, eden mi je finančno zelo pomagal (3). Nimam pa stikov s sorodniki (4). Tudi, ko se bila na obali jih nisem imela. Samo, ko sem bila majhna pri krušnih starših (za vse počitnice, praznike) sem imela stike. Z mamo se občasno pogovarjam po telefonu (5), pride na obisk iz Maribora enkrat na leto ali enkrat na dve leti, jo sestra pripelje (6). Ampak zdaj jo ne more, ker je noseča. Sinovi me ne pridejo obiskat, zelo malo se slišimo po telefonu (7). 2. S stanovalci dislocirane enote se razumem dobro (1). Tudi s prejšnjimi stanovalci iz zavoda sem se razumela dobro (2).	1.1. Vredu razumevanje 1.2. Redki stiki in razumevanje 1.3. Finančna pomoč prijatelja 1.4. Nobenih odnosov razumevanja s sorodniki 1.5. Občasni stiki z mamo po telefonu 1.6. Redki stiki z mamo in sestro 1.7. Redki odnosi s sinovi 2.1. Dobro razumevanje 2.2. Dobro razumevanje 2.3. Ima prijatelja 2.4. Redki stiki s sorodniki 3.1. Dobro razumevanje	- stanovalci Vredu razumevanje (1.1., 4.1., 5.1., 6.1., 7.1., 8.1.) Dobro razumevanje (2.1., 3.1.) Dobro razumevanje s sostanovalko (8.2.) Ima dobro prijateljico (4.2.) Pogrešanje prijatelja (bivši sostanovalec) (6.2.) - bivši stanovalci iz zavoda Nobenih odnosov razumevanja (4.3., 5.2., 6.3., 7.2.) Redkistiki in

	Imam enega prijatelja (3) in s sorodniki imam občasne stike v Pliskovici (4). 3. S stanovalci se dobro razumem (1). S prejšnjimi stanovalci iz zavoda se razumem samo s Cvetko, mojo punco (2). V Sežani nimam prijateljev (3), s sorodniki nimam stikov veliko (4). 4. Ma še kar, še kar (2), ma z I. (sostanova) smo najbolj prijatelje (2). Ne s prejšnjimi stanovalci nimam stikov (3). Oh joj prijateljev drugih po Sežani res pouhno, pouhno (4), sam sem ne pridejo, v Piranu imam prijateljico (5). Pa v vsaki gostilni imam prijatelje. Več ali manj se večkrat vidimo, ne, pa se tako kaj pomenimo (6), ampak z I. (sostanova) smo najbolj prijatelje. Imam tudi s sorodniki stike, malo s sestro, s teto. Zdaj je imela (teta) rojstni dan prvega marca 88 let, sem bila tudi na obisku in je bila vesela, da sem pršla. Pole sestra ima 3 otroke, in tudi vnuka (7). Imam še enega brata. Imam dva brata, en ma otroke sam z brati se ne preveč razumem (8). Zelo sem se razumela z babico (9). 5. Dobro se razumem, sem taka bolj prilagodljiva (1). Tam v SVZ so bili vsak zase ni so se sklepala kak prijateljstva, vsak z svojimi problemi. Nisem imela, prijateljev, razen s cimerko, ampak je že pokojna (2). Ne, ne slabo poznam Sežano, slabo poznam ljudi (3). Imam stike, imam 3 hčere (3). 6. Uredi (1), Petra je bilo škoda ker je šel, pogrešam Petra (2). Pa grem tudi tja dol in tja gor. (stanovalci v drugih bivalnih enotah). S stanovalci v Dutovljah ne več (3). Imam prijatelje v Sežani (4). Ja jih kličem ob sobotah po telefoni (5). Me ne pridejo obiskat, ma lani je prišel brat, me obiskat, lani (6). 7. Nisem preveč zgovoren, se ne kregamo (1). S prejšnjimi stanovalci se ne družim (2). Nimam znancov, tle ne vem (3). Prejšnji mesec, decembra sem bil doma, brat me pride obiskat, takrat ko zmore (4). 8. Vredi (1), z M. (sostanova) se najboljše, zdaj je na dopustu (2). Tudi z prejšnjimi se še razumem, ja (3). Ne z drugimi ne, jih ne poznam (4).	3.2. Razumevanje samo s punco 3.3. Nobenih prijateljev 3.4. Redki stiki s sorodniki 4.1. Vredu razumevanje 4.2. Ima dobro prijateljico 4.3. Nobenih odnosov razumevanja z bivšimi stanovalci 4.4. Veliko prijateljev v Sežani 4.5. Ima prijateljico v Piranu 4.6. Občasni stiki s prijatelji v gostilnah 4.7. Občasni stiki s sorodniki 4.8. Nerazumevanje z brati 4.9. Dobro razumevanje z babico 5.1. Vredu razumevanje 5.2. Nobenih odnosov razumevanja z bivšimi stanovalci 5.3. Nobenih prijateljev 5.4. Občasni stiki s sorodniki 6.1. Vredu razumevanje 6.2. Pogrešanje prijatelja (bivši sostanova)lec 6.3. Nobenih odnosov razumevanja z bivšimi stanovalci 6.4. Prijatelji v Sežani 6.5. Redni stiki s sorodniki po telefonu 6.6. Redki stiki z bratom 7.1. Vredu razumevanje 7.2. Nobenih odnosov razumevanja z bivšimi stanovalci 7.3. Nobenih prijateljev	razumevanje(1.2.) Razumevanje samo s punco (3.2.) Vredu razumevanje (8.3.) Dobro razumevanje (2.2.) - znanci Nobenih prijateljev (3.3., 5.3., 7.3., 8.4.) Finančna pomoč prijatelja (1.3.) Ima prijatelja (2.3., 4.5.) Veliko prijateljev (4.4.) Prijatelji v Sežani (6.4.) Občasni stiki s prijatelji v gostilnah (4.6.) - sorodniki Nobenih odnosov razumevanja (1.4., 8.5.) Redki stiki (2.4., 3.4., 6.6.) Redki stiki z mamo in sestro (1.6.) Redki odnosi s sinovi (1.7.) Občasni stiki (4.7., 5.4.) Občasni stiki z mamo po telefonu (1.5.) Občasni stiki z bratom (7.4.) Nerazumevanje z brati (4.8.) Dobro razumevanje z babico (4.9.) Redni stiki s sorodniki po telefonu (6.5.)
--	---	---	--

	Sester ni, ne pridejo nič na obisk (5).	7.4. Občasni stiki z bratom 8.1. Vredu razumevanje 8.2. Dobro razumevanje s sostanovalko 8.3. Vredu razumevanje z bivšimi sostanovalci 8.4. Nobenih prijateljev 8.5. Nobenih odnosov razumevanje s sorodniki	
Razumevanje z delavci	1. Z delavkami sem imela težave (1). Drugače pa se dobro razumemo (2). Rada bi, da bi se še naprej razumeli tako kot do sedaj. Kadar pride do konfliktov so se delavci pripravljeni pogovarjat, so požrtvovalni ampak je odvisno za katerega od stanovalcev (3). Jo pa delavci učijo, da varčuje z denarjem. 2. Vredu se razumem, ni nobenih težav (1). 3. Z delavci se razumemo dobro (1). Se pogovorimo, če pridejo problemi (2). Z njimi se kakor kdaj lahko pomenimo, ampak večinoma se lahko ja. 4. Se še kar razumem, ni nobenih prevelikih problemov (1). 5. Dobro, dobro, zelo dobro.(1) 6. Uredi, se dobro razumemo tudi z drugimi (1). 7. Se razumemo, kar v redu (1). 8. Vredu, se razumem (1).	1.1. Težavno razumevanje v preteklosti 1.2. Dobro razumevanje 1.3. Pripravljenost na pogovor delavcev ob konfliktu 2.1. Vredu razumevanje 3.1. Dobro razumevanje 3.2. Pripravljenost na pogovor delavcev ob konfliktu 4.1. Vredu razumevanje 5.1. Dobro razumevanje 6.1. Dobro razumevanje 7.1. Vredu razumevanje 8.1. Vredu razumevanje	- težavno razumevanje v preteklosti (1.1.) - razumevanje Dobro razumevanje (1.2., 3.1., 5.1., 6.1.) Vredu razumevanje (2.1., 4.1., 7.1., 8.1.) - pogovor Pripravljenost na pogovor delavcev ob konfliktu (1.3., 3.2.)
Aktivnosti in aktivnosti po svojem izboru	1. Svoj prosti čas izkoristimo za biti pri cigareti (1). Da lahko na balkonu 2 ali 3 cigarete pokadimo v miru. 2. Čistimo tla, sobe (1), pomagamo kuhat (2). Sama se najraje sprehajam, pa tudi rada kuham (3). 3. Vse počnem, pomivam posodo (1), likam (2), delam generalno v sobi, umivam stranišče (3). Rad rišem (4) in šivam (5), pa tudi štante imamo pa kdaj tudi kaj prodamo, samo zdaj bolj malo (6). 4. Gremo na igrišče (1), na krajevno enoto (2), v park (3), šivamo (4), delamo druge zadolžitve po hiši (5), gremo čistit stopnice na Rozmanovo (6).	1.1. Kajenje cigaret 2.1. Čiščenje tal, sob, 2.2. Kuhanje 2.3. Sprehajanje 3.1. Pomivanje posode, 3.2. Likanje 3.3. Čiščenje 3.4. Risanje 3.5. Šivanje 3.6. Prodajanje 4.1. Aktivnosti na igrišču 4.2. Obisk krajevne enote 4.3. Obisk parka 4.4. Šivanje 4.5. Ostale	- kajenje (1.1.) - gospodinjstva opravila Čiščenje (3.3., 8.1) Čiščenje tal, sob (2.1.) Kuhanje(2.2., 5.1.) Pomivanje posode (3.1.) Likanje (3.2.) Šivanje (3.5., 4.4.) Ostale zadolžitve (4.5., 8.2.) - interesne dejavnosti

	Jaz igram harmoniko, imam rada Slaka, Slavčka pa druge (7). 5. Jaz sem gostinka po stroki in precej kuham, učim kakšne, ki ne znajo lih preveč (1). Drugače hodim na sprehode, zadnje čase bolj slabo, ker je bila zima, zdaj ko bo spet bolj toplo, bom spet hodila (2). 6. Mi je všeč tukaj, rad se sončim, če pada dež sem notri (1). Rad rišem, še vlak sem narisal (2). 7. Knjige čitam (1), če bi imel delavnico, rad bi imel delavnico, da bi svoje stvari delal (2). Najraje pa knjige čitam. 8. Mize brišem v kuhinji (1), delam zunaj (2). Rada grem na sprehod (3).	zadolžitve 4.6. Čiščenje stopnic 4.7. Igranje harmonike 5.1. Kuhanje 5.2. Sprehajanje 6.1. Sončenje 6.2. Risanje 7.1. Branje knjig 7.2. Želja po delavnici 8.1. Čiščenje 8.2. Ostale zadolžitve 8.3. Sprehajanje	Sprehajanje(2.3., 5.2., 8.3.) Risanje (3.4., 6.2.) Prodajanje (3.6.) Aktivnosti na igrišču (4.1.) Obisk krajevne enote (4.2.) Obisk parka (4.3.) Igranje harmonike (4.7.) Sončenje (6.1.) Branje knjig (7.1.) - plačano delo Čiščenje stopnic (4.6.) - želja po delavnici (7.2.)
Najlepše/najtežje aktivnosti	1. Najlepše je kuhati (1), najtežje pa mi je čistiti in tudi šipe brisati (2). 2. Najlepše mi je kuhati (1). Najtežje pa mi je čistiti (2). 3. Vse mi je lepo početi. Nič mi ni najtežje, ker sem vse navajen, sem varen delat (1). 4. Šivam rada to mi je zelo lepo delat (1). Ma ne ni mi nič težko (2). 5. Zdaj sem že v letih, prej sem še štikala in kvačkala, zdaj ne morem več, zdaj se bolj trudim delat po hiši (1). Včasih pogledam kakšno nadaljevalko, če imam čas (2). Nič mi ni težko karkoli narediti, nisem tak tip. Za enkrat ne rabim pomoči (3). 6. Najlepše mi je risati (1). Nič mi ni težko (2). 7. Sej sm reku, berem (1) Najtežje mi je likati (2). 8. Sprehajam se rada, sej sm povedla (1). Ne mi ni nič, ne vem (2).	1.1. Kuhanje 1.2. Čiščenje, brisanje šip 2.1. Kuhanje 2.2. Čiščenje 3.1. Nič, navajenost na delo 4.1. Šivanje 4.2. Nič 5.1. Hišna opravila 5.2. Gledanje televizije 5.3. Nič 6.1. Risanje 6.2. Nič 7.1. Branje 7.2. Likanje 8.1. Sprehajanje 8.2. Nič	Najlažje aktivnosti - kuhanje Kuhanje(1.1., 2.1.) - šivanje (4.1.) - hišna opravila (5.1.) - gledanje televizije (5.2.) - risanje (6.1.) - branje (7.1.) - sprehajanje (8.1.) Najtežje aktivnosti - čiščenje (1.2., 2.2.) - likanje (7.2.) - nič Nič(3.1., 4.2., 5.3., 6.2., 8.2.)
Moteči dejavniki	1. Če vidiš, da ti nekdo dela krivico moraš velikokrat molčati in se podrežati (1). Kadar sem imela konflikt z delavko sem morala potrpeti (2). 2. Najbolj me moti, da se delavci menjavajo. Ker se ravno navadiš na enega in gre (1). 3. Nič (3). 4. Malo me motijo drugi stanovalci, mi grejo včasih na živce, gužva je. Razen I. (sostanovalka) (1). 5. Kaj moti človeka, vedno se kej najde, moti me če je gužva, če je preveč ljudi v hiši (1), če se preveč naglas pogovarjajo (2), to me moti. Tudi na to se moremo navaditi, to je tudi delež našega življenja tu.	1.1. Molčanje in podrežanje 1.2. Nezmožnost reševanja konfliktov s strokovnimi delavci 2.1. Menjavanje delavcev 3.1. Nič 4.1. Občasno nezadovoljstvo s stanovalci 5.1. Preveč ljudi v hiši 5.2. Hrup ljudi v hiši 6.1. Ženske (v	- menjavanje delavcev (2.1.) - molčanje in podrežanje (1.1.) - nezmožnost reševanja konfliktov s strokovnimi delavci (1.2.) - nezmožnost reševanja konfliktov s strokovnimi delavci (1.2.) - nič Nič (3.1., 7.1., 8.1.)

	6. Ženske so me motile, prej se nisem razumel z njimi, zdaj se razumem tudi z ženskami (1). 7. Nič me ne moti (1). 8. Ne, ne nič (1).	preteklosti) 7.1. Nič 8.1. Nič	- občasno nezadovoljstvo s sostanovalci (4.1.) - preveč ljudi v hiši (5.1.) - hrup ljudi v hiši (5.2.) - ženske (v preteklosti) (6.1.)
Samostojno odločanje (hrana, denar, izhodi, dejavnosti, obiski)	1. Ja vse je ob točno določeni uri, na primer, kuhanje kave je ob točno določeni uri – po zajtrku, po kosilu in ob pol 4 (1). Za kar smo zadolženi to delamo in tako je (2). Z denarjem razpolagam sama (3) – se pa vedno posvetujem z delavko, ki je zato zadolžena (4). Lahko grem v trgovino, če imam denar, lahko grem na sprehod, če me delavci takrat nič ne rabijo (5). Na dejavnosti lahko grem s spremstvom, če pa vidijo, da grem lahko tudi sama, pa me pustijo tudi samo (6). Obiski: mama prihaja. Mi je pa prav, da ne hodijo. Ne maram da hodijo sedaj, ker ko sem bila bolna niso hodili in so mi obrnili hrbet. Zato jih pa tudi zdaj ne maram videti (7). 2. Kaj, kdaj in kje jemo se moram prilagajati vsem (1). Odločam sama koliko denarja porabim. Denar imam na banki, dvignem za cigarete. Koliko pa ga porabim pa imam fiksno, 20 € na mesec. Toliko ga dobimo in toliko ga lahko porabim (2). Delavca moraš vprašat in mu tudi povedat, da greš ven (3). Drugo pa ponavadi ni problem. Za dejavnosti, ki se jih udeležim odločam sama (4). O obiskih tudi lahko odločam sama (5). 3. Glede tega kaj, kdaj in kje jemo to se vse moram prilagajat z drugimi, kot rečejo (1). Denarja kolikor ga vidim, toliko bi ga porabil. Če si kaj želim si lahko kupim ampak potrpim, če ni denarja. Malo poznam denar, malo pa ne. Denar hranim pri delavcih. Se zmenim z delavci, če si želim kaj kupit (2). Moram povedat kam grem in tudi kdaj pridem nazaj (3). Kar hočem sam se udeležim dejavnosti (4). Delavci morajo biti ponavadi zraven ko kdo pride na obisk (5). Odločam pa sam kdo pride k meni na obisk (6). 4. Glede hrane se moramo prilagajat ja (1).	1.1. Točno določen čas za hrano 1.2. Vnaprej določene zadolžitve 1.3. Samostojno razpolaganje z denarjem 1.4. Posvetovanje z delavko glede denarja 1.5. Izhodi brez spremstva 1.6. Na dejavnosti s spremstvom in samostojno 1.7. Samostojna odločitev, da skoraj ni obiskov; 2.1. Prilagajanje vsem glede hrane 2.2. Samostojno razpolaganje z denarjem 2.3. Dovoljenje delavcev za izhode 2.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 2.5. Samostojno odločanje o obiskih; 3.1. Prilagajanje vsem glede hrane 3.2. Dogovor z delavci glede porabe denarja 3.3. Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu 3.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 3.5. Prisotnost delavcev ob obisku 3.6. Samostojno odločanje o obiskih 4.1. Prilagajanje vsem glede hrane 4.2. Možnost izbire hrane	- hrana Točno določen čas za hrano (1.1, 8.1.) Vnaprej določene zadolžitve (1.2.) Prilagajanje vsem glede hrane (2.1., 3.1., 4.1., 5.1., 7.1.) Možnost izbire hrane (4.2.) Samostojno odločanje o času obroka (6.1.) - denar Samostojno razpolaganje z denarjem (1.3., 2.2., 4.3., 5.2., 7.2.) Posvetovanje z delavko glede denarja (1.4.) Dogovor z delavci glede porabe (3.2., 6.2., 8.2.) Nesamostojno dvigovanje denarja (dvig denarja se opravi preko zavoda Dutovlje) (4.4.) - izhodi Spremljanje za izhode (8.3.) Izhodi brez spremstva (1.5., 7.3.) Dovoljenje delavcev za izhode (2.3., 4.6.) Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu (3.3., 5.3., 6.3., 7.4., 8.4.) Določen čas

	jemo vsi skupaj, hrana je dobra lahko se odločimo kaj jemo, jaz zelenjave ne maram preveč, zato lahko zberem (2). Jaz največ porabim za čike, jaz imam denarnico in porabim za kar čem (3), pol pa to ima Dutovlje oni pol napišejo naročilo in pole pošljejo denar sem, jaz bi rada videla, da bi tukaj bil denar. Da bi bil tukaj v pisarni, meni ga lahko ukradejo (4). Kdaj grem ven imam že določeno, imam določeno od pol dveh do treh in od šeste do osme, vsak večer grem h maši (5). Včasih grem tudi drugače ven ampak moram sporočit, moram povedat kdaj pridem (6). Sej sm že povedla, k maši grem, ma kamor čem (7). Obiski lahko pridejo ampak Sežančani ne smejo sem hoditi (8), drugi pa lahko. Ko sem mela rojstni dan je prišla ena prijateljica s Pušče na rojstni dan in je prišla sem (9). 5. Skupaj jemo tisto ta glavno ko kuhamo skupaj, ja se mormo mal prilagajat (1). Ja lahko ja, sam kaj ko denarja imamo zelo malo, žepnino dobimo 20 evrov na mesec, to je za kakšno kavico za kak sladoled. Kar se tiče naših izdatkov pa gremo na kakšno kavico ven (2). Lahko gremo kadar čmo ven, to ni nič zabeleženo, da nam oni ukažejo, kdaj lahko gremo al pa ne, sam mormo vedno uselih mal povedat, malo obvestimo kam recimo gremo (3). Za dejavnosti ne vem, lahk delam stvari ja, sam jaz raje po hiši kaj naredim (4). To ni problem sploh, da kdo pride na obisk, jaz povem, da pridejo moje hčerke na obisk in to je v redu, ni problema (5). 6. Ja lahko ob enih jem kosilo, ni treba da koga čakam (1). Ja imam soude (denar), sam soude imajo delavci, ga šparajo oni, jaz šparam svoj denar, če pa kaj kdaj rabim se potle zmenmo pa mi dajo (2). Ja povem če grem vprašam, vprašam, če grem (3). Na železniško postajo hodim in na avtobusno. Kaj delam, kaj bom delal tudi odločim sam, zakaj nebi (4). Ja ja lahko, sam taku poredku pridejo (5). 7. Se morem prilagajat. (1) Denar se lahko odločim, ga imam na banki in lahko odločim kaj kupim. (2) Grem na sprehod, moram povedat (3) in lahko grem sam (4). Za dejavnosti ma ne vem, knjige čitam (5). Če bi imel kakšnega znanca, bi lahko	4.3. Samostojno razpolaganje z denarjem 4.4. Nesamostojno dvigovanje denarja (dvig denarja se opravi preko zavoda Dutovlje) 4.5. Določen čas izhodov 4.6. Dovoljenje delavcev za izhode 4.7. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 4.8. Prepoved obiska nekaterih meščanov iz Sežane 4.9. Samostojno odločanje o nekaterih obiskih 5.1. Prilagajanje vsem glede hrane 5.2. Samostojno razpolaganje z denarjem 5.3. Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu 5.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 5.5. Samostojno odločanje o obiskih 6.1. Samostojno odločanje o času obroka 6.2. Dogovor z delavci glede porabe denarja 6.3. Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu 6.4. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 6.5. Samostojno odločanje o obiskih 7.1. Prilagajanje vsem glede hrane 7.2. Samostojno razpolaganje z denarjem 7.3. Izhodi brez spremstva 7.4. Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu 7.5. Neopredeljenost glede samostojnega	izhodov (4.5.) - dejavnosti Na dejavnosti s spremstvom in samostojno (1.6.) Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti (2.4., 3.4., 4.7., 5.4., 6.4., 8.5.) Neopredeljenost glede samostojnega odločanja za obisk dejavnosti (7.5.) - obiski Samostojna odločitev, da skoraj ni obiskov (1.7.) Zamrli stiki (7.7.) Samostojno odločanje o obiskih (2.5., 3.6., 5.5., 6.5., 7.6., 8.6.) Samostojno odločanje o nekaterih obiskih (4.9.) Prisotnost delavcev ob obiskih (3.5.) Prepoved obiska nekaterih meščanov iz Sežane (4.8.)
--	---	--	---

	prišel, tu okrog jih nimam, kar imam so doma. Moj brat bi lahko prišel večkrat ja, je pa prišel po sedmih letih (6). Moji bivši sošolci z njimi pa je zamrl stik (7). 8. Režejo meso, ko oni naredijo za jest, jem tudi jaz, kadar je (1). Delavci imajo moj denar, pa rečem, pa si rada kupim napolitanke (2). Ne ne smem iti sama jaz (3), moram povedati (4). Ja se odločim, da brišem mize, pa sprehajam se rada. Na sprehode hodim rada, ne vem za drugo (5). Ja lahko pride M. (sestra) pa I. (sestra) samo niso še prišle nikoli, rada pa bi, da bi prišle (6).	odločanja za obisk dejavnosti 7.6. Samostojno odločanje o obiskih 7.7. Zamrli stiki 8.1. Točno določen čas za hrano 8.2. Dogovor z delavci glede porabe denarja 8.3. Spremljevalstvo za izhode 8.4. Obveščanje delavcev o izhodu in prihodu 8.5. Samostojno odločanje glede obiskanih dejavnosti 8.6. Samostojno odločanje o obiskih	
Zaupna oseba za želje/potrebe; izdelovanje individualnega načrta	1. Zaposlenim povem (1), ja recimo da gre naprej. Nekaj so jih poskušali uresničiti (2). Individualni načrt pa imam (3). 2. Delavcem povem svoje želje (1). Se ne uresničijo vse, tako - tako (2). Ne ravno vse. Individualni načrt imam (3). 3. Želje povem delavcem (1). Vse je treba delavce vprašati, se z njimi zmeniti. Individualni načrt imam ja (2). Se mi zdi, da se želje s časom uresničujejo (3). 4. Ja povem delavcem, imamo vsak tork sestanek in povemo če imamo kaj, se ni treba nič bat (1). Sam je tako po večini se te želje uresničijo, po večini pa tudi ne (2). Ja imam ta tudi individualni ampak se ga tudi ne držim (3). 5. Delavcem povem, ne njim povem te stvari (1). Moje želje je bolj težko uresničiti, moje hčerke živijo daleč, se slišimo samo telefonsko, sem so prišle tudi na obisk v Slovenijo. Eno imam v Sloveniji v Postojni, to je moja največja želja jih videti bolj pogostoma, sej drugo kaj pa še imam sploh pred sabo (2). Imam tudi individualni , ga naredimo vsako leto, tudi dvakrat na leto, se ga naredi (3). Mah ja, da bi šlo vse po individualnem načrtu bi bilo fantastično, to je malo neumno, kar se tiče tega individualnega načrta, se dosti ne uresniči. Ni mi to to (4). 6. Povem sestri E. in T. (delavci) (1), ja se uresničijo (2). Imam individualni načrt ja (3), ja se kar uresničijo te stvari, ki so notri (4).	1.1. Zaposleni 1.2. Delno uresničevanje želja 1.3. Individualni načrt 2.1. Delavci 2.2. Delno uresničevanje želja 2.3. Individualni načrt 3.1. Delavci 3.2. Individualni načrt 3.3. Uresničevanje želja 4.1. Delavci 4.2. Delno uresničevanje želja 4.3. Individualni načrt 5.1 Delavci 5.2. Delno uresničevanje želja 5.3. Individualni načrt 5.4. Neučinkovitost individualnega načrta 6.1. Delavci 6.2. Uresničevanje želja 6.3. Individualni načrt 6.4. Uresničljivost individualnega načrta 7.1. Delavci	- zaposleni (1.1.) Delavci (2.1., 3.1., 4.1., 5.1., 6.1., 7.1., 8.1.) - individualni načrt (1.3., 2.3., 3.2., 4.3., 5.3., 6.3., 7.3., 8.3.) Neučinkovitost (5.4.) Uresničljivost individualnega načrta (6.4.) - uresničevanje želja Delno uresničevanje (1.2, 2.2., 4.2., 5.2., 8.2.) Uresničevanje (3.3., 6.2.) Želja po uresnitvi (7.2.)

	7. Če bi kaj želel, bi jim povedal (1). Upam, da se bo uresničilo, rad bi šel domov za zmiraj (2). Imam individualni načrt (3). 8. Punci povem (delavki) (1), ja mi kar pomaga, neki rata (2). Imam, ja (3).	7.2. Želja po uresničitvi 7.3. Individualni načrt 8.1. Delavci 8.2. Delno uresničevanje želja 8.3. Individualni načrt	
Udeležba na sestankih; teme pogovora	1. Ja ob torkih imamo sestanke. Pogovarjamo se kaj se novega dogaja, kaj si želimo, kaj pogrešamo, kaj imamo premalo, kaj imamo preveč, kaj bi radi (1). Sestanki so učinkoviti za komunikacijo, ampak pravice za vse ni (2). 2. Ob torkih so sestanki. Pogovarjamo se od problemov, če so kakšne težave (1). 3. Tudi ja. V torek. Lahko tudi sodelujem zraven, samo moraš ubogat, ne pa vse po svoje. Sestanki so dobri, se počutim, da sem vključen, da lahko sodelujem tudi kaj (1). 4. Sestanki so, se pogovarjamo, vse sort problemov, kaj je kaj ni, svojih problemov (1)... pa pod razno kaj imamo, kakšne prireditve imamo (2). 5. Imamo sestanek enkrat na teden, mi stanovalci, povemo tako kaj nam ni v redu, kaj nam manjka. Tako če imamo kakšne probleme, kaj vem sej so v redu (1), malo prepogosti so edino, če bi bili vsakih 14 dni bi bilo bolje (2). 6. Ja imamo ja sestanke, jaz sprašujem za it domov v Ajdovščino, k bratu (1). Ja, da sem priden povejo (2). 7. Ja, vsak pove svoje, vsak pove kaj se dogaja (1). 8. Ja imamo tudi, ob torkih. Kam gremo, drugo se ne spomnim (1).	1.1. Pogovori o novostih, željah, pomanjkanju 1.2. Nezadovoljstvo s sestanki 2.1. Pogovori o problemih, težavah 3.1. Individualno sodelovanje, vključevanje 4.1. Pogovori o problemih, težavah 4.2. Druge teme pogovorov 5.1. Pogovori o problemih, težavah 5.2. Prepogostost sestankov 6.1. Odhodi domov 6.2. Pohvale delavcev 7.1. O dogodkih v stanovanjski 8.1. Pogovori o izletih	- pogovori O novostih, željah, pomanjkanju (1.1.) O problemih, težavah (2.1., 4.1., 5.1.) Druge teme pogovorov (4.2.) O izletih (8.1.) Odhodi domov (6.1.) Pohvale delavcev (6.2.) O dogodkih v stanovanjski (7.1.) - individualno sodelovanje, vključevanje (3.1.) - nezadovoljstvo s sestanki (1.2.) Prepogostost (5.2.)
Kraji odhoda; spremstvo	1. Hodimo v cerkev (1), na proslave (2), jaz hodim k pevskemu zboru (3). Največkrat me spremljajo sostanovalci (4). 2. Hodimo okoli tabora (1), v naravo (2), v knjižnico (3). V gledališče tudi, nazadnje smo gledali Obutege Mačka (4). Vse hodimo v spremstvu delavcev (5). 3. V mesto hodim, lahko grem sam (1). Grem tudi do Špar – a (2), gasilskega doma (3), železniške postaje (4), do frizerja (5). 4. K maši grem (1), v trgovino (2), v bife gremo (3), na sprehode grem (4). Grem sama (5), al pa gre I. (sostanovalka) z mano h maši (6).	1.1. Cerkev 1.2. Proslave 1.3. Pevski zbor 1.4. Spremstvo sostanovalcev 2.1. Okoli tabora 2.2. V naravo 2.3. Knjižnica 2.4. V gledališče 2.5. Spremstvo delavcev 3.1. Brez spremstva 3.2. Do Špar – a 3.3. Do gasilskega doma 3.4. Do železniške postaje	- prireditve Proslave (1.2.) - kulturne ustanove Cerkev (1.1., 4.1.,) Knjižnica (2.3., 5.3., 7.4.) V gledališče (2.4.) - trgovina (4.2.) Do Špar - a (3.2.) Do Tuš - a (7.3.) - dejavnosti Pevski zbor (1.3.) - razno Po mestu (6.4.)

	5. Kam gremo ven, tle gremo z Veroniko to mojo cimerko, do bolnice (1) in nazaj do pošte in nazaj (2), do knjižnice sem šla ene dvakrat (3), ma bolj slabo hodim tako daleč... včeraj smo šli nabirat en čaj v gozd, smo šli (4). Tako gremo, vsako tolko časa. Gremo sami (5). 6. Sam grem (1) na železniško (2), grem na avtobusno postajo (3), pa tle po Sežani grem dosti (4). 7. Grem ven na sprehod (1), do železnice (2), Tuš - a (3), knjižnico (4), čez park (5), do občine (6). Lahko grem sam (7). 8. Grem kamor me vzamejo zraven (1), enkrat gre ena z mano, drugič druga (delavke) (2).	3.5. Frizerja 4.1. Cerkev 4.2. Trgovina 4.3. Bife 4.4. Sprehodi 4.5. Spremnstvo sostanovalcev 5.1. Do bolnice 5.2. Do pošte 5.3. Knjižnica 5.4. V gozd 5.5. Brez spremstva 6.1. Do železniške postaje 6.2. Do avtobusne postaje 6.3. Po mestu 7.1. Sprehodi 7.2. Do železniške postaje 7.3. Do Tuš - a 7.4. Knjižnica 7.5. Park 7.6. Do občine 7.7. Brez spremstva 8.1. Kamorkoli 8.2. Spremnstvo delavcev	V naravo (2.2.) V gozd (5.4.) Park (7.5.) Do gasilskega doma (3.3.) Do železniške postaje (3.4., 6.2., 7.2.) Do avtobusne postaje (6.3.) Do frizerja (3.5.) Bife (4.3.) Sprehodi (4.4., 7.1.) Do bolnice (5.1.) Do pošte (5.2.) Do občine (7.6.) Okoli tabora (2.1.) Kamorkoli (8.1.) -spremnstvo Spremnstvo sostanovalcev (1.4., 4.6.) Spremnstvo delavcev (2.5., 8.2.) Brez spremstva (3.1., 4.5., 5.5., 7.7., 8.1.)
Želene spremembe	1. Ja, želim si, da bi bilo čim boljše tukaj v dislocirani enoti. Da bi bili delavci bolj požrtvovalni za nas (1), da nebi delali krivic (2). 2. Zaenkrat je vse v redu (1). 3. Ne, ne želim si. Sem se navadil, da imam sostanovalca v sobi. Želim pa si, da pa bi se odprla stanovanjska, da bi živel s Cvetko, z mojo punco (1). 4. Ja, želim si, da bi tudi moji prjatlji iz Sežane lohko sm pršli (1). 5. Ma čujte spremembe, jaz si ne morem želet nekih sprememb to je državna ustanova, mi si ne moremo to želet, to odločajo drugi na upravi. Mi ne moremo nekej vsiljevat, si lahko nekej želimo, lahko povem. Nekej si ne moreš želet, nekej kar ni možno, lahko neke spremembe so, zakaj nebi bile (1). 6. Bi rad še rajši šel domov, bi rad šel v Ajdovščino. Drugo leto bom šel tja. Bom šel v stanovanje (1). 7. Ja, rad bi imel malo več prostora (1) in rad bi imel delavnico (2), ter svojo sobo (3). 8. Ne, ne je v redu (1).	1.1. Večja požrtvovalnost delavcev 1.2. Manj krivic 2.1. Vse v redu 3.1. Življenje s punco v novi stanovanjski 4.1. Želja po obiskih prijateljev iz Sežane 5.1. Neodločenost glede sprememb 6.1. Želja po odhodu domov 7.1. Želja po večjem prostoru 7.2. Želja po delavnici 7.3. Želja po lastni sobi 8.1. Vse v redu	- vse v redu Vse v redu (2.1., 8.1.) - večja požrtvovalnost delavcev (1.1.) - manj krivic (1.2.) - življenje s punco v novi stanovanjski (3.1.) - želja po obiskih prijateljev iz Sežane (4.1.) - neodločenost glede sprememb (5.1.) - želja po odhodu domov (6.1.) - želja po večjem prostoru (7.1.) - želja po delavnici (7.2.) - želja po lastni sobi (7.3.)
Možnost	1. Ne počutim se pripravljeno, nočem pa	1.1. Nepripravljenost	- nezmožnost

samostojnega življenja izven dislocirane enote	nekam riniti (1). Zdaj, v tem času še ne, ni še čas. Rabim še spodbude, zmanjšat moram kajenje cigaret (2). Ta trenutek še nisem za samostojno življenje. Ko bo čas bom povedala, samo ne vem če me bodo takrat poslušali. Ne vidim se, da bi delala 8 ur v neki službi več. Nimam pa veliko izbire ali ostanem v bivalni, ali grem nazaj v zavod ali pa grem samostojno živeti v svojo garsonjero v Piran (3). 2. Rada bi svoje stanovanje ampak je težko uresničljivo, predvsem zaradi financ (1). Počutim pa se, da bi lahko poskrbela sama zase (2). 3. Želim si iti domov in biti samostojen. Težko bi živel čisto sam, to je največja ovira, s pomočjo pa bi šlo (1). Imel bi rad družbo in tudi pomoč (2). S punco bi rad živel, nekje, če bi se kje kaj odprlo. Ona je tudi v težkem stanju v zavodu, jo pa obiščem kdaj (3). 4. Bi lahko živela sama, če bi imela malo več denarja mislim, da bi (1). 5. Ja jaz sem živela samostojno celo življenje, sem imela otroke in družino in to, zdej pa sem tukaj. Rada bi živela v stanovanju, če bi imela svojo penzijo in tako. Če bi bilo to mogoče, seveda bi lahko živela sama (1). 6. Imam še doma mamo živo, imam še pojstlo doma, lahko bi živel sam in lahko bil doma (1). 7. Sem že živel sam dve leti, ja bi lahko živel sam, samo denarja nimam (1). 8. Ne se ne čutim pripravljene, nebi (1).	na samostojno življenje 1.2. Potreba po večji spodbudi 1.3. Nepripravljenost na samostojno življenje 2.1. Težko uresničljiva možnost samostojnega življenja (denar) 2.2. Občutek pripravljenosti za skrb zase 3.1. Nesposobnost živeti sam 3.2. S pomočjo in družbo bi živel sam 3.3. Življenje s partnerko 4.1. Težko uresničljiva možnost samostojnega življenja (denar) 5.1. Težko uresničljiva možnost samostojnega življenja (denar) 6.1. Pripravljenost za samostojno življenje 7.1. Težko uresničljiva možnost samostojnega življenja (denar) 8.1. Nepripravljenost na samostojno življenje	samostojnega življenja Nepripravljenost na samostojno življenje (1.1., 1.3., 8.1.) Težko uresničljiva možnost samostojnega življenja (denar) (2.1., 4.1., 5.1., 7.1.) Nesposobnost živeti sam (3.1.) - spodbuda in pomoč Potreba po večji spodbudi (1.2.) S pomočjo in družbo bi živel sam (3.2.) Življenje s partnerko (3.3.) - občutek pripravljenosti za skrb zase (2.2.) - pripravljenost za samostojno življenje (6.1.)
---	---	---	--

Priloga 24: ANALIZA INTERVJUJEV DELAVCI ZAVOD

Podatke sva razdelile v štiri sklope. V prvem sklopu so odgovori uporabnikov iz zavoda Dutovlje (ki so prej živeli v bivalnih in so vrnili nazaj), v drugem sklopu so odgovori uporabnikov iz bivalnih enot Sežana (ki so prej živeli v zavodu Dutovlje), v tretjem sklopu so združeni odgovori strokovnih delavcev iz zavoda ter v zadnjem, četrtem so združeni odgovori strokovnih delavcev iz bivalnih enot.

V prvem sklopu je sodelovalo 8 uporabnikov iz bivalnih enot:

V drugem sklopu je sodelovalo 7 uporabnikov iz zavoda:

V tretjem sklopu so sodelovali 3 strokovni delavci iz zavoda:

V četrtem sklopu je sodelovalo 9 strokovnih delavcev iz bivalnih enot:

SOCIALNO VARSTVENI ZAVOD – strokovni delavci

Priprava za preselitev; uporabljene metode in spretnosti	1. Kot prvi pogoj je bilo potrebno prosto mesto. 2. V prvi fazi sprejema (prva dislocirana enota) je potekala vselitev preko želja zapisanih v individualnih načrtih. 3. Vsaka strokovna služba je takrat podala svoje mnenje o osebi, ki je izrazila željo za življenje v bivalni enoti. 4. Predlog za naprej poteka preko individualnega načrta, 5. Če uporabnik v zavodu izrazi željo po premestitvi napiše sam prošnjo ali pa se mu pri tem pomaga. 6. Ko pride do sprejema same prošnje, 7. Pride v naslednjem koraku do faze lobiranja. 8. Ko se recimo formira prav nova skupina je treba gledati na kompatibilnost med njimi, 9. Na storitve, ki bi jih nudila bivalna enota. 10. Poskuša se dati vsem možnost, da se poskusi ne glede na diagnozo, ki jo stanovalec ima, 11. Pomembno pa je da se ujema z ostalimi. Da	- Prosto mesto (1) - Prva faza – želje stanovalcev (2) - Mnenje strokovne službe (3) - Individualni načrt (4) - Prošnja (5) - Sprejem prošnje (6) - Lobiranje (7) - Kompatibilnost s stanovalci (8) - Storitve bivalne enote (9) - Nudjenje možnosti vsem (10) - Ujemanje z ostalimi (11) - Nov projekt uvajanja v bivalne enote (12) - Izvajanje projekta – socialna delavka (13) - Izvajanje projekta – delovna terapevtka (14) - Socialna delavka: zbiranje kandidatov, podpora, ogled (15) - Delovna terapevtka – gospodinjske spretnosti (16)	Priprava na preselitev - prosto mesto (1) - prva faza – želje stanovalcev (2) Postopek priprave na preselitev - mnenje strokovne službe (3) - individualni načrt (4) - prošnja (5) - sprejem prošnje (6) - lobiranje (7) Pogoj za sprejem stanovalca - kompatibilnost (8) - storitve bivalne enote (9) - ujemanje z ostalimi (11) Uporabljene metode in spretnosti delavcev - nudjenje možnosti vsem (10) - nov projekt uvajanja v bivalne enote (12) - izvajanje projekta – socialna delavka (13) - izvajanje projekta – delovna terapevtka (14) - socialna delavka: zbiranje kandidatov, podpora, ogled (15) - delovna terapevtka
--	---	--	---

	se jim da možnost, da vsaj enkrat poskusijo. 12. Po novem je tudi zaživel projekt uvajanja v stanovanjsko skupino, ki naj bi stanovalce pripravil na samostojnejše življenje. 13. Ta projekt izvajajo: socialna delavka, ki je po poklicu animatorka 14. in delovna terapevtka, ki je tudi odgovorna za sam projekt. 15. Prva nekako izbira kandidate za ogled in jih pri tem podpira, ter zbira kandidate, ki bi se vključili v stanovanjsko skupnost, izvede ogled v skupini. 16. V delovni terapiji, pa pripravljajo aktivnosti, ki vključujejo gospodinjske spretnosti.		– gospodinjske spretnosti (16)
Ocena postopka priprav za preselitev; prednosti in slabosti	1. Prva varianta je, da pride do izpada v bivalni enoti, 2. Pride do zamenjave z enim od stanovalcev v Dutovljah. 3. Druga varianta pa je, da se odpre nova stanovanjska. To sta dva popolnoma različna procesa. 4. Problem je, da se da poudarek kuhanju, ki sploh dejansko v bivalni ni glavni problem. 5. Ideja projekta je zelo dobra, priprava v SVZ je delno vezana na neko možnost samostojnega bivanja, ampak mi tam na prostor ne damo toliko poudarka. 6. Prva pomanjkljivost je ta, da v projektu manjka nekdo, ki je prisoten v bivalni enoti v Sežani. 7. Druga pomanjkljivost pa je ta, da se ne	- Izpad v bivalni enoti (1) - Zamenjava stanovalec (Dutovlje) (2) - Odprtje nove stanovanjske skupine (3) - Poudarek kuhanju (4) - Poudarek na popolno samostojnost uporabnikov ni potrebna (5) - Neprisotnost delavcev iz bivalne enote (6) - Neposluževanje izkušenj in metod dela delavcev bivalnih enot (7) - Ni novih bivalnih enot, le možnosti zamenjave (8) - Ne-podpiranje, zavračanje odhoda stanovalcev v bivalne enote (9) - Podpora pri izpolnitvi želja (10)	Postopek - pogoji za preselitev - izpad v bivalni enoti (1) - zamenjava stanovalec (Dutovlje) (2) - odprtje nove stanovanjske skupine (3) Pomanjkljivosti projekta v SVZ - poudarek kuhanju (4) - poudarek na popolno samostojnost uporabnikov (5) - neprisotnost delavcev iz bivalne enote (6) - neposluževanje izkušenj in metod dela delavcev bivalnih enot (7) Ovire za prihod v bivalno enoto - ni novih bivalnih enot (8) - ne-podpiranje, zavračanje odhoda stanovalcev v bivalne enote (9) Vloga strokovnih delavcev iz bivalnih enot in iz zavoda - podpora pri izpolnitvi

	poslužujejo naših izkušenj in metod dela, ki jih stalno uporabljamo, manjka nekaj bolj strukturiranega med samimi delavci. 8. Možnosti za nove stanovanjske skupine smo imeli, ma so vse padle, stanovalci imajo samo možnost da se zamenjajo med sabo, če kdo umre, če se komu poslabša stanje.... 9. Med drugim tudi veliko osebja ne podpira drugačnih oblik bivanja, mnogi niso ponotranjili dobrih vidikov deinstitutionalizacije. Mnogi delavci to zavračajo in vplivajo tudi na stanovalce, pravijo jim da: »Kam bodo hodili, da, kaj pa jim sploh manjka tu?«. 10. Mi poskušamo kot prvo uveljaviti njegovo željo, če ima on željo jo mi podpremo vsekakor, 11. Ni nam toliko pomembno oz. nam sploh ni pomembno, da je stanovalec v celoti samostojen, ni potrebno da zna kuhati, da zna likati, pomembno se nam zdi, da se mu pri tem pomaga in da se ga spodbuja.	- Pomoč in spodbuda pri opravih (11)	želja (10) - pomoč in podpora pri opravih (11)
Ohranitev stika z preseljenimi uporabniki	1. Oni se imajo vedno možnost se vključiti v zadeve, ki se dogajajo v zavodu, recimo razne prireditve in podobno. 2. Nekateri pridejo v zavod tudi na obiske sami, večina pa jih ne izraža te želje. Pač ne mislimo, da se to dogaja na nek slab način. Sami stanovalci se nekako odločijo	- Možnosti za vključevanje uporabnikov v aktivnosti zavoda (1) - Samostojna odločitev o prekinitvi stikov z zavodom (2) - zavračanje ustanove (3) - opuščeno vključevanje delavke v aktivnosti bivalne enote (4) - delavci vključeni v mobilno službo najbolj ohranjajo stike z uporabniki bivalnih enot (5)	Razmerje uporabnikov bivalnih enot z zavodom - možnosti za vključevanje uporabnikov v aktivnosti zavoda (1) - samostojna odločitev o prekinitvi stikov z zavodom (2) - zavračanje ustanove (3) Razmerje delavcev z uporabniki bivalnih enot - opuščeno vključevanje delavke v aktivnosti bivalne

	prekiniti stike. 3. Nekateri od njih se kažejo tudi kot bolj vzvišeni, se ne čutijo več del ustanove. 4. Ja jaz sem na začetku v okviru mobilne službe še zahajala v Sežano, trenutno pa se ne vključujem več tam. 5. Ja jih obiskujem preko skupine za samopomoč stanovalcev, v katere se vključijo tudi ostali, ki so del mobilne službe, tako da stanovalci bivalnih enot imajo kar redne stik z nekaterimi delavci.		enote (4) - delavci vključeni v mobilno službo najbolj ohranjajo stike z uporabniki bivalnih enot (5)
Razlogi za vrnitev v zavod	1. Pri nekaterih se zdravstveno stanje lahko s časom bistveno poslabša, 2. to je več dejavnikov na kupu, recimo materialna stiska, 3. ali pa odnosi z ostalimi stanovalci, 4. slabi dnevi,... 5. Zelo velik problem je bil pri nekaterih slaba družba, saj si radi iščejo prijatelje oz. znanke, ki pa so večkrat osebe z problemi, ampak one jih sprejmejo medse. So edini, ki jih sprejmejo in so na žalost večinokrat osebe zasvojene od alkoholizma ali pa tudi drog. 6. Naši stanovalci so se zapletali tudi že v prostitucijo in podobno. S tem so bile kar velike težave. 7. Potem so tudi razne situacije, ki so še toliko bolj potencirane v tako majhnem timu, situacije med delavci in uporabniki ter obratno. 8. Z nekaterimi bivšimi stanovalci bivalne se	- poslabšanje zdravstvenega stanja (1) - materialna stiska (2) - odnos z ostalimi stanovalci (3) - slabi dnevi (4) - neprimerna/slaba družba (5) - vpletanje uporabnikov bivalne enote v prostitucijo (6) - napete situacije med uporabniki in delavci (7) - agresivnost določenih (bivših) uporabnikov do stanovalcev (8) - agresivnost določenih (bivših) uporabnikov do delavcev (9) - zmožnost uporabnikov obvladovanja krize (10) - pri majhnem poslabšanju stanja že velike težave (11) - želja ostalih uporabnikov bivalne enote, da se določen uporabnik ne vrne (12)	Razlogi za vrnitev v zavod - poslabšanje zdravstvenega stanja (1) - materialna stiska (2) -odnos z ostalimi stanovalci (3) - slabi dnevi (4) - neprimerna/slaba družba (5) - vpletanje uporabnikov bivalne enote v prostitucijo (6) - napete situacije med uporabniki in delavci (7) - agresivnost določenih (bivših) uporabnikov do stanovalcev (8) - agresivnost določenih (bivših) uporabnikov do delavcev (9) - pri majhnem poslabšanju stanja že velike težave (11) Razlogi za obstoj v bivalni enoti - možnost uporabnikov obvladovanja krize(10) Razlogi za obstoj v zavodu - želja ostalih uporabnikov bivalne enote, da se določen uporabnik ne vrne (12)

	je tudi že zgodilo, da so bili odnosi, ki so vzbujali strah, nekateri stanovalci so se bali določene sostanovalke, ki je občasno bila agresivna. 9. Ta strah se je čutil tudi med delavci, saj so se bali ostati v zaprtem prostoru s to stanovalko. 10. Nekateri stanovalci pa se tudi v hudih krizah, tima ne porušijo oz. ga ne poslabšajo saj se nekako bolj obvladajo, 11. nekateri, ki pa se jim stanje pretirano ne poslabša lahko, nastanejo z njimi že same težave. 12. Čustveno pa se bolj dogaja v bivalni enoti kot pa v zavodu. Tisti stanovalec, ki je iz bivalne odšel zaradi konfliktov pa se v bivalno enoto več ne vrača, je to tudi ker je to želja ostalih stanovalcev.		
Razlogi za obstoj v dislocirani enoti	1. Eden od ključnih razlogov je notranja motivacija, 2. občutek, da so samostojnejši, 3. da živijo bolj vsakdanje življenje. 4. To da živijo v majhnih enotah jim pomaga, da imajo več intimne, ki je tu v zavodu sploh ni. 5. To, da opravljajo vsakdanje stvari jim pomaga se nekako povezati na življenje, ki ga je večina bila vajena poprej 6. s tem si pa krepijo občutek vrednosti in samozavesti. 7. Kljub temu, da so še vedno močno stigmatizirani, se to bistveno izgubi, ko ne živijo več v samem zavodu, tudi sami to	- notranja motivacija (1) - občutek samostojnosti (2) - vsakdanje življenje (3) - več intimne (4) - pozitivno povezovanje na prejšnje življenje (5) - večji občutek vrednosti in samozavesti (6) - manjša stigmatizacija kot v zavodu (7) - zadovoljstvo svojcev nad življenjem uporabnikov v bivalni enoti (8) - ponos uporabnikov, da živijo v bivalni enoti (9)	Razlogi za obstoj v dislocirani enoti - notranja motivacija (1) - občutek samostojnosti (2) - vsakdanje življenje (3) - več intimne (4) - pozitivno povezovanje na prejšnje življenje (5) - večji občutek vrednosti in samozavesti (6) - manjša stigmatizacija kot v zavodu (7) - zadovoljstvo svojcev nad življenjem uporabnikov v bivalni enoti (8) - ponos uporabnikov da živijo v bivalni enoti (9)

	bolj občutijo, se dejansko počutijo bolj »bolj normalni« in vključeni v neko skupnost, kar je najpomembnejše za dobro samozavest, ta občutek vključenosti. 8. Za njih je resnično pomembno, da so bližje domačemu življenju, tudi svojci so zadovoljni, da so tam 9. sami so zelo ponosni na to.		
Pomanjkljivosti dislociranih enot	1. Predvsem to, da je preveč podaljšana roka institucije. 2. Želja do sprememb je, vendar ni upoštevana, recimo predvsem kar se tiče denarja in hrane. 3. Večina stanovalcev ne zna ceniti hrane, prav zaradi tega, ker pride hrana vedno iz zavoda, s tem pa ne znajo presoditi koliko neka hrana dejansko stane in veliko hrane zmečejo stran. Za njih bi bilo pomembno, da bi sami hodili v nabavo hrane, da bi jo samostojno kupovali, dejansko bi tudi tako videli koliko njihovega denarja gre za te stroške. 4. Predlagali smo tudi, da bi ena bivalnih enot bila bolj samostojnejša, da v bi bila v njej manjša prisotnost osebja. 5. Ena pa bi lahko imela 24 urno pokritost. Zgodilo se je da je bila to resnično potreba oz. nuja stanovalcev, ker so se kdaj počutili ogrožene od samih sostanovalcev ali pa od zunanjih ljudi. Pač največkrat se je čutila potreba po 24 urni	- podaljšana roka institucije (1) - neupoštevanje želja po spremembah (denar, hrana) (2) - neupoštevanje vrednosti hrane (3) - potreba po manjši prisotnosti delavcev v eni stanovanjski skupini (4) - potreba po 24 urni prisotnosti delavcev v drugi stanovanjski skupini (5) - velike razlike zaradi različnih potreb med stanovalci (6) - težja organizacija dela zaradi razpršenosti enot (7) - prisotna velika stigmatizacija (8) - intenzivnost odnosov (9) - potreba po interviziji in superviziji delavcev (10)	Pomanjkljivosti dislociranih enot - podaljšana roka institucije (1) - neupoštevanje želja po spremembah (denar, hrana) (2) - neupoštevanje vrednosti hrane (3) - potreba po manjši prisotnosti delavcev v eni stanovanjski skupini (4) - potreba po 24 urni prisotnosti delavcev v drugi stanovanjski skupini (5) - velike razlike zaradi različnih potreb med stanovalci (6) - težja organizacija dela zaradi razpršenosti enot (7) - prisotna velika stigmatizacija (8) - intenzivnost odnosov (9) Potrebe delavcev - potreba po interviziji in superviziji (10)

	pokritosti zaradi ene osebe, kar so morali sprejeti tudi drugi. 6. Predvsem težko je, ker pride do velikih razlik v potrebah stanovalcev, potrebe med njimi so največkrat zelo različne, v bivalni enoti se to lahko še toliko bolj pozna. 7. Razpršenost samih enot je večkrat tudi negativna stran bivalnih enot, v tem smislu, da je velikokrat zelo težko za vodenje same organizacije dela, predvsem ko primanjkuje sredstev. 8. Velika težava, je tudi to, da je Sežana bolj kot ne majhna vas in je prisotna zelo velika stigma. Velika večina meščanov se pritožuje zaradi nadležnega obnašanja enih stanovalcev, ki velikokrat žicajo po ulicah in to meščane zelo moti. 9. Kar se tiče pa same bivalne enote, pa majhna skupnost ni vedno ravno prednost, zaradi intenzivnosti odnosov. 10. Tu pa smo že večkrat predlagali, intervizijo in supervizijo za delavce, ter redne sestaneke z stanovalci. Potrebno se je zavedati, da je drugačno delo, kot delo v zavodu.		
--	--	--	--

Prednosti dislociranih enot	1. Na stanovalcih se še vedno čutijo negativni učinki institucionalizacije, to da se osebo razosebi. 2. Tako da traja lahko tudi več časa, da stanovalci pridobijo na samozavesti na lastni moči 3. in da dejansko tako imajo večji občutek nadzora nad življenjem. 4. Prednost je tudi, da so na različnih lokacijah, da se tako tudi premikajo in da se med sabo tudi obiskujejo. 5. Ali pa da niso ravno blizu, tisti, ki niso ravno prijatelji.	- negativni učinki institucije (razosebljenost) (1) - ponovno pridobivanje na samozavesti in moči (2) - večji občutek nadzora nad življenjem (3) - bivanje uporabnikov na več lokacijah (gibanje, obiskovanje) (4) - oddaljenost med tistimi uporabniki, ki se slabše razumejo (5)	Posledice zavoda - negativni učinki institucije (razosebljenost) (1) Prednosti dislociranih enot - ponovno pridobivanje na samozavesti in moči (2) - večji občutek nadzora nad življenjem (3) - bivanje uporabnikov na več lokacijah (gibanje, obiskovanje) (4) - oddaljenost med tistimi uporabniki, ki se slabše razumejo (5)
Potrebe strokovnih delavcev	1. Da bi imeli še več prilik obiskov oz. da nas obiščejo drugi delavci, ki imajo podobne izkušnje. Tako bi lahko pridobili tudi sami več znanja in konkretnih nasvetov. 2. Potrebovali bi izboljšanje komunikacije z vodstvom zavoda 3. in za samim računovodstvom, saj je na preveč oddaljeni lokaciji, kar je za neke zadeve precej moteče. 4. Potrebovali bi tudi večjo angažiranost za spremembe 5. tu se pri nekaterih delavcih pokaže strah pred odgovornostmi, saj pride do prelaganja nekih nalog 6. ni jasnega plana deinstitutionalizacije. Ni nekih jasnih korakov, ki bi to izpeljevali. 7. Nastopajo tudi politično, lokalne ovire, ki se jih čuti, saj ni neke finančne podpore recimo iz strani ministrstva, za	- obiski zunanjih delavcev s podobnimi izkušnjami (pridobitev znanja in nasvetov) (1) - potrebna boljša komunikacija z vodstvom zavoda (2) - potrebna boljša komunikacija z računovodstvom (3) - potreba po spremembah (4) - več odgovornosti delavcev in konkretizacija nalog (5) - bolj jasen plan deinstitutionalizacije (6) - slaba finančna podpora države (7) - velike zahteve države (8)	Potrebe strokovnih delavcev od zunaj - obisk zunanjih delavcev s podobnimi izkušnjami (pridobitev znanja in nasvetov) (1) - slaba finančna podpora države (7) - velike zahteve države (8) Potrebe strokovnih delavcev od znotraj - potrebna boljša komunikacija z vodstvom zavoda (2) - potreba boljša komunikacija z računovodstvom (3) - potreba po spremembah (4) - več odgovornosti delavcev in konkretizacija nalog (5) - bolj jasen plan deinstitutionalizacije (6)

	odpiranje novih bivalnih enot. Država premalo podpira tovrstne projekte 8. po drugi strani pa imajo izjemno velike zahteve, kljub temu da sredstev nudijo bolj malo.		
--	--	--	--

Podatke sva razdelile v štiri sklope. V prvem sklopu so odgovori uporabnikov iz zavoda Dutovlje (ki so prej živeli v bivalnih in so vrnili nazaj), v drugem sklopu so odgovori uporabnikov iz bivalnih enot Sežana (ki so prej živeli v zavodu Dutovlje), v tretjem sklopu so združeni odgovori strokovnih delavcev iz zavoda ter v zadnjem, četrtem so združeni odgovori strokovnih delavcev iz bivalnih enot.

V prvem sklopu je sodelovalo 8 uporabnikov iz bivalnih enot:

V drugem sklopu je sodelovalo 7 uporabnikov iz zavoda:

V tretjem sklopu so sodelovali 3 strokovni delavci iz zavoda:

V četrtem sklopu je sodelovalo 9 strokovnih delavcev iz bivalnih enot:

DISLOCIRANE ENOTE SEŽANA – strokovni delavci

Priprava za preselitev; uporabljene metode in spretnosti	1. Mi tega ne znamo. K nam pridejo že podkovani. 2. Glavna strokovna delavka v bivalni sicer opravi z njim nek razgovor. 3. Ko pa je že izbran, pa se vpraša na sestanku ostale stanovalce, če bi ga sprejeli. 4. Na nekem nivoju se povežejo tudi medicinske sestre v bivalnih. 5. S samo pripravo mi nimamo nič, nismo vključeni. 6. V to so bile sicer vpeljane dve strokovne delavke, ki pa so sedaj obe na porodniški. Nobeden jih ne nadomešča. S pripravo iz zavoda v bivalne enote delavci bivalne enote nimamo nič. Vse kar je naredijo tam v zavodu. 7. Uporabniki pridejo samo na ogled 8. da se jih sprejme, se jim kaj pove, se jih vzpodbudi.	- že vnaprejšnja pripravljenost novih uporabnikov (1) - razgovor z glavno strokovno delavko v bivalni enoti (2) - potrebna odobritev ostalih stanovalcev bivalne enote (3) - vključenost medicinskih sester (4) - ne-vključenost delavcev iz bivalne enote pri pripravi na preselitev (5) - v preteklosti vključene dve strokovne delavke iz bivalne enote (6) - uporabniki pridejo prej smo na ogled (7) - sprejem, nudenje informacij in vzpodbuda uporabnikov (8)	Priprava na preselitev - novi uporabniki pridejo že pripravljeni (1) - pogovor z glavno strokovno delavko v bivalni enoti (2) - potrebna odobritev ostalih stanovalcev bivalne enote (3) - vključenost medicinskih sester (4) - uporabniki zavoda pridejo prej samo na ogled (7) Uporabljene metode in spretnosti delavcev - ne-vključenost delavcev iz bivalne enote pri pripravi na preselitev (5) - v preteklosti vključene dve strokovne delavke iz bivalne enote (6) - sprejem, nudenje informacij in vzpodbuda uporabnikov (8)
Ocena postopka priprav za preselitev; prednosti in slabosti	1. Tudi tu nimamo dosti. Vemo, da v zavodu dostikrat rečejo, da je v Sežani treba delat. Tudi s tem nimamo dosti. 2. Uporabniki so ti sicer predstavljeni - dobiš list z njihovimi podatki, ga prineseš, ga prebereš in poveš še ostalim	- ne-vključenost delavcev iz bivalne enote pri pripravi na preselitev (1) - uporabniki predstavljeni delavcem in stanovalcem preko podatkov na listu (2)	Ocena postopka priprav za preselitev - ne-vključenost delavcev iz BE pri pripravi na preselitev (1) - uporabniki predstavljeni delavcem in stanovalcem preko podatkov na listu (2)

	delavcem in tudi stanovalcem. 3. Ni ravno kar tako, da človek kar pade sem. Urška (glavna strokovna delavka) naredi sicer popis uporabnika, bodočega stanovalca bivalne enote 4. prebere vsem nam podatke: kdo je, zakaj se pri njemu gre, kaj se z njim dogaja... 5. Ampak sama priprava je v zavodu in je stvar projektne skupine tam. 6. Projektna skupina se povezuje tudi tako, da se uporabnike vozi na obisk v stanovanjsko skupino. 7. V to projektno skupino so bile vključeni 2 punc, strokovni delavki, ki smo jih že prej omenili ampak so zdaj obe na porodniškem in zamenjave za njiju dve nimamo. Tako, da drugih naših sedaj v to nimamo vključenih.	- glavna strokovna delavka naredi popis mogočega bodočega uporabnika bivalne enote (3) - glavna strokovna delavka prebere vsem delavcem podatke o uporabniku (4) - priprava je stvar projektne skupine v zavodu (5) - projektna skupina zavoda vozi uporabnike na obisk v stanovanjsko skupino (6) - v preteklosti vključeni dve strokovni delavki iz bivalne enote (7)	- glavna strokovna delavka naredi popis mogočega bodočega uporabnika bivalne enote (3) - glavna strokovna delavka prebere vsem delavcem podatke o uporabniku (4) - priprava je stvar projektne skupine v zavodu (5) - projektna skupina zavoda vozi uporabnike na obisk v stanovanjsko skupino (6) - v preteklosti vključeni dve strokovni delavki iz bivalne enote (7)
Ohranitev stika z preseljenimi uporabniki	1. Ja, pridejo tudi na obisk sem. 2. Jih tudi srečaš kje na kakšnih dogodkih, dejavnostih in te vidijo. 3. Pa tudi v zavod gremo. Če te vidijo v zavodu ali vedo, da prideš te že sami poiščejo, da te pozdravijo. 4. So pa tudi eni, ki so šli nazaj v zavod, zdaj pa nas sprašujejo, če bi lahko prišli nazaj.	uporabniki pridejo na obisk v bivalno enoto (1) - srečanje na dogodkih in dejavnostih (2) - uporabniki delavce bivalne enote vidijo tudi v zavodu (3) - prošnje uporabnikov iz zavoda po vrnitvi v bivalno enoto (4)	Ohranitev stika z preseljenimi uporabniki (iz bivalnih enot nazaj v zavod) - uporabniki pridejo na obisk v bivalno enoto (1) - srečanje na dogodkih in dejavnostih (2) - uporabniki delavce bivalne enote vidijo tudi v zavodu (3) - prošnje uporabnikov iz zavoda po vrnitvi v bivalno enoto (4)
Razlogi za vrnitev v zavod	1. Največkrat so razlogi poslabšanje zdravstvenega stanja, 2. pa tudi poslabšanje psihičnega stanja. 3. Uporabniki ne morejo delovati v skupini, ker je mogoče preveč zahtevno. 4. Potem tudi ne znajdejo se v okolju. 5. Velikokrat so razlogi tudi agresija do delavcev in stanovalcev. 6. Pogost razlog je tudi alkoholizem.	- poslabšanje zdravstvenega stanja (1) - poslabšanje psihičnega stanja (2) - nezmožnost delovanja v skupini (3) - težko privajanje na okolje (4) - agresija do delavcev in stanovalcev (5) - alkoholizem (6) - nesodelovanje z programom bivalnih enot (7) - uporabniki so moteči v okolici in za	Razlogi za vrnitev v zavod - poslabšanje zdravstvenega stanja (1) - poslabšanje psihičnega stanja (2) - nezmožnost delovanja v skupini (3) - težko privajanje na okolje (4) - agresija do delavcev in stanovalcev (5) - alkoholizem (6) - nesodelovanje z programom bivalnih enot (7) - uporabniki so moteči v okolici in za okolico (8)

	7. Na kratko mi velikokrat rečemo, da so največkrat razlogi v tem, da ne-sodelujejo s programom bivalnih enot. 8. Lahko pa so velikokrat tudi moteči v okolici in za okolico.	okolico (8)	
Razlogi za obstoj v dislocirani enoti	1. Potrudijo se in ostanejo, ker se počutijo pomembne, »svobodnejše« 2. ker jim je tukaj fajn. 3. Tukaj je tudi manjša skupina, v zavodu pa se posameznik zgubi. 4. Tukaj se jim vseeno zdi in se tudi počutijo, da so slišani in vidni. 5. Tukaj se drugače dela z njimi, so tudi bolj opaženi, ker jih je pa le manj. 6. Mi imamo tudi drugačne pristope, se človeku lahko posvetiš bolj kot pa večjim skupinam. 7. Tukaj so uporabniki vključeni v raznorazne aktivnosti, tukaj je njihovo življenje bolj pestro. 8. Tudi bolj domače je njihovo življenje tukaj, se vsaj približa bolj domačemu.	- občutek pomembnosti in svobode (1) - življenje v bivalni enoti je lepše (2) - v bivalni enoti je manjša skupina (3) - občutek uporabnikov, da so vidni in slišani (4) - uporabniki so bolj opaženi, ker je manjša skupina (5) - več individualnega dela (6) - vključenost uporabnikov v več aktivnosti zato imajo pestro življenje (7) - bližje domačemu življenju (8)	Razlogi za obstoj v dislocirani enoti - občutek pomembnosti in svobode (1) - življenje v bivalni enoti je lepše (2) - v bivalni enoti je manjša skupina (3) - občutek uporabnikov, da so vidni in slišani (4) - uporabniki so bolj opaženi, ker je manjša skupina (5) - več individualnega dela (6) - vključenost uporabnikov v več aktivnosti zato imajo pestro življenje (7) - bližje domačemu življenju (8)
Pomanjkljivosti dislociranih enot	1. Ne hodimo v trgovino, to bi lahko sami delali. 2. Stanovanjske so kot ena podaljšana roka zavoda. 3. Zdaj smo ostali togi. Imeli smo sicer idejo, da bi imeli eno stanovanjsko enoto, ki bi bila bolj samostojnejša, manj pokrita. Vendar so tukaj od izrečene besede do dejanja kilometri. 4. Ne govorimo o tem, da je samo vodstvo krivo, je pa veliko tudi na nas. Štiri uporabnike moraš naseliti ven iz ene stanovanjske, štiri stanovalce moraš nove noter postaviti, ljudje so tudi navajeni živeti v takih skupinah, so navajeni eden drugega. 5. Zdaj je nekako prepozno. Lažje	- ni možnosti samostojnega nakupovanja (1) - prevelik vpliv zavoda (2) - zavržen predlog po bolj samostojni enoti (3) - trenutno težje uresničevanje (izbira uporabnikov) samostojnejše stanovanjske skupine (4) - lažje uresničevanje potrebe po novi stanovanjski skupini (5) - trenutni zapleti pri izbiri uporabnikov za samostojnejšo stanovanjsko skupino (6)	Pomanjkljivosti dislociranih enot - ni možnosti samostojnega nakupovanja (1) - prevelik vpliv zavoda (2) - lažje uresničevanje potrebe po novi stanovanjski skupini (5) Trenutno stanje v dislociranih enotah - zavržen predlog po bolj samostojni enoti (3) - trenutno težje uresničevanje (izbira uporabnikov) samostojnejše stanovanjske skupine (4) - trenutni zapleti pri izbiri uporabnikov za samostojnejšo stanovanjsko skupino (6)

	bi bilo, če bi odprli novo, da bi nove uporabnike noter naselili. 6. Prepozno je sedaj, da bi že znotraj obstoječih stanovanjskih skupin vzeli štiri in jih v novo stanovanjsko skupino postavili. Zgodilo bi se, da tiste, ki bi zaposleni videli, da bi lahko šli, oni sami nebi hoteli in tisti, ki bi se sami videli, da bi šli, pa zaposleni ne vemo, če bi se strinjali. 7. Boljše bi bilo tudi, da se te enote odpirajo v hišah bolj kot v stanovanjih kot so se do sedaj. 8. V hiši niso tako omejeni v gibanju, v stanovanjih pa so samo v tistem dnevnem prostoru in v sobah. Okoli stanovanja nimajo prostora kamor bi se lahko usedli zunaj ko je lepo vreme. Ko bi se nove stanovanjske odpirale bi bilo fajn, da bi se iskalo predvsem take možnosti.	- boljše je odpiranje stanovanjskih skupin v hišah (7) - stanovanja ne nudijo toliko možnosti gibanja zunaj (8)	Predlogi o izboljššanju življenja v dislocirani enoti - boljše odpiranje stanovanjskih skupin v hišah (7) - stanovanja ne nudijo toliko možnosti gibanja zunaj (8)
Prednosti dislociranih enot	1. Prednosti so sigurno svoboda 2. potem stanovalci ohranjajo tiste svoje sposobnosti, ki jih imajo. 3. Tukaj je tudi manjša skupina, je bolj približek družinskemu življenju. 4. Tukaj mi poznamo vsakega posebej in se tako lahko tudi bolj prilagodiš. 5. Tudi psihično počutje se stanovalcu dosti bolj spremlja v manjših skupinah, 6. ker se tudi dela precej več na preventivi kot na kurativi. 7. Bolj individualno lahko delaš z vsakim posebej, ker ima vsak svoje potrebe. 8. Sami oni pridejo bolj do izraza kot pa v tisti masi ljudi, mi pa tudi. Tukaj si kot na krožniku – eden z drugim.	- svoboda (1) - ohranitev sposobnosti (2) - približek družinskemu življenju (3) - lažje prilagajanje delavcev uporabnikom (4) - večje spremljanje psihičnega počutja (5) - delo na preventivi psihičnega počutja (6) - individualno sodelovanje (7) - uporabniki pridejo bolj do izraza (8)	Prednosti dislociranih enot za stanovalce - svoboda (1) - ohranitev sposobnosti (2) - približek družinskemu življenju (3) - večje spremljanje psihičnega počutja (5) - uporabniki pridejo bolj do izraza (8) Prednosti dislociranih enot za delavce - lažje prilagajanje delavcev uporabnikom (4) - delo na preventivi psihičnega počutja (6) - individualno sodelovanje (7)
Potrebe strokovnih delavcev	1. Potrebovali bi obisk sorodnih institucij, ki imajo približno enako populacijo, da si izmenjaš	- obisk sorodnih institucij (izkušnje, prednosti in slabosti)	Potrebe strokovnih delavcev od zunaj - obisk sorodnih institucij

	izkušnje, da vidiš prednosti in slabosti, kar pa seveda ne pomeni, da je vse slabo. 2. Povezava z zavodom bi lahko bolj »laufala« in bila močnejša. 3. Rabili bi support, pomoč strokovnih delavcev iz zavoda, ko se znajdemo v kakšni stiski. 4. se nam, da to pri nas in med nami »laufa« v stanovanjskih skupinah, vendar s strani zavoda bi pa moralo biti bolj. 5. Bolj dobrodošlo bi bilo tudi, če bi delavci iz zavoda bolj poznali sistem bivalnih enot. Zdi se, da zelo malo in slabo to poznajo. 6. S tem bi bila od tam večja podpora, lažje bi bilo tudi lobiranje stanovalcev, pa tudi delavcev seveda. 7. Ker če se bodo odpirale nove bivalne enote, bodo morali priti tudi novi delavci, ne pa da je s strani zavoda dobesedno odpor. Da smo neki eksotični delavci mi tukaj v Sežani. 8. Bolj bi se morali poučiti, ker mi delamo vsi vse. V zavodu je vsak zase in ima vsak svoje – medicinska sestra je medicinska sestra, bolničar je bolničar. 9. Tukaj pa moraš biti bolj širok, s tem pa moraš imeti tudi večje znanje, si bolj upat, biti bolj samostojen, narediti tudi sam stvari. Ne pa se zanašat na druge, na primer; »bom klical šefa«. 10. Šefa tudi ni, se moraš znajti sam, večkrat moramo odreagirat sami. Saj potem drugi dan, ko pride šef mu poveš, opišeš situacijo, ampak ko si ti v dani situaciji moraš znat odreagirat tako kot je prav.	(1) - potreba po boljši povezavi z zavodom (2) - pomoč, podpora strokovnih delavcev iz zavoda (3) - večja pomoč iz zavoda (4) - potreba po boljšem poznavanju sistema bivalnih enot iz strani delavcev zavoda (5) - ob večjem vključevanju zavoda tudi lažje lobiranje stanovalcev in delavcev (6) - odpor delavcev iz zavoda za delo v bivalni enoti (7) - večja podučenost delavcev zavoda o delu delavcev bivalnih enot (8) - v stanovanjski skupini je potrebna večja samostojnost in bolj širok spekter dela kot v zavodu (9) - samostojno delo tudi brez prisotnosti vodje stanovanjske skupine (10)	(izkušnje, prednosti in slabosti) (1) Potrebe strokovnih delavcev od znotraj - potreba po boljši povezavi z zavodom (2) - pomoč, podpora strokovnih delavcev iz zavoda (3) - večja pomoč iz zavoda (4) - potreba po boljšem poznavanju sistema bivalnih enot iz strani delavcev zavoda (5) - ob večjem vključevanju zavoda tudi lažje lobiranje stanovalcev in delavcev (6) - odpor delavcev iz zavoda za delo v bivalni enoti (7) - večja podučenost delavcev zavoda o delu delavcev bivalnih enot (8) - v stanovanjski skupini je potrebna večja samostojnost in bolj širok spekter dela kot v zavodu (9) - samostojno delo tudi brez prisotnosti vodje stanovanjske skupine (10)
--	--	---	---

9. POVZETEK

Socialnovarstveni zavod Dutovlje je zavod, ki nudi socialno varstvo in oskrbo odraslim osebam z motnjami v razvoju in duševnimi boleznimi. Uporabniki zavoda poleg tega, da bivajo v zavodu, od leta 2003 lahko bivajo tudi v dislocirani enoti Sežana. Bivalna enota jim nudi bolj samostojno obliko življenja, zato mnogi od njih radi bivajo tam, kljub temu pa so se nekateri uporabniki odločili zapustiti dislocirano enoto ali pa so bili v to prisiljeni. V najini raziskavi sva poskušali dobiti čim bolj pristne podatke, zakaj lahko nekateri uporabniki že vrsto let živijo na bolj samostojen način in kakšno je njihovo mnenje o bivanju v dislocirani enoti. Po drugi strani pa naju je zanimalo, zakaj nekateri uporabniki niso zmogli bivati v dislocirani enoti in so se posledično vrnili v zavod. V najino raziskavo sva želeli vključiti tudi mnenja delavcev in strokovnjakov tako iz dislocirane enote kot iz zavoda. Na tak način sva lahko prišli do mnenja obeh skupin, ki sočasno vplivata na vsakodnevno življenje in delo v zavodu in tudi v dislocirani enoti. Teme najine raziskave so bile: priprave in počutje ob prihodu v bivalno enoto; pomoč strokovnih delavcev; odnosi; samostojnost; uresničevanje želja in potreb; potrebne spremembe; razlogi za odhod iz bivalne enote; stiki z uporabniki; pomanjkljivosti dislociranih enot; potrebe strokovnih delavcev. Najin merski inštrument so bili standardizirani intervjuji z vnaprej sestavljenimi odprtimi vprašanji. Intervjuje sva posebej prilagodili po vsebini in dolžini uporabnikom dislocirane enote, uporabnikom zavoda in delavcem. Skupni vzorec uporabnikov je bil 15, sedem uporabnikov zavoda in osem uporabnikov bivalnih enot. Celotno število oseb, ki so sodelovale v najini raziskavi, je bilo 27, od tega je bilo 12 delavcev. Intervjuje z uporabniki sva opravljali individualno z vsakim posameznikom posebej, v prostorih, ki so omogočali čim višjo stopnjo intimnosti oziroma diskretnosti. Intervjuje z delavci sva opravljali v skupini, z vsako skupino delavcev posebej. Intervjuji so potekali v obliki skupinske debate. Obdelava podatkov je bila kvalitativna.

Najini rezultati so zajemali velik spekter življenja v bivalni enoti, precej zanimivega so pokazali o življenju bivših uporabnikov bivalnih enot in o mnenju samih delavcev. Glede bivanja uporabnikov pred prihodom v Socialnovarstveni zavod Dutovlje sva ugotovili, da je bila večina uporabnikov bivalnih enot Sežana predhodno nastanjena v SVZ Dutovlje. Še pred bivanjem v zavodu so skoraj vsi živeli v domačem okolju. Ni pa dovolj podatkov, da bi vedeli, ali so bili vsi uporabniki že kdaj hospitalizirani. Večina uporabnikov je v dislocirano enoto odšla brez priprav in tudi kmalu po odobreni prošnji. Po rezultatih najine raziskave lahko sklepava, da so se uporabniki v bivalni enoti najlažje navadili na

opravljanje gospodinjskih opravil, ker so ta opravila zajemala večino njihovega časa in so za ta opravila dobili podporo zaposlenih. Glede priprave obrokov sva ugotovili, da v nobeni od šestih stanovanjskih skupin stanovalci nimajo možnosti samostojnega nakupovanja surovin za pripravo obrokov, ker jim pripravljene obroke pošiljajo iz zavoda. Nakupovanje stanovalcev je omejeno na nakupovanje osebnih drobnarij. Najbolj izpostavljena oblika pomoči strokovnih delavcev je po mnenju uporabnikov usmerjanje pri opravih, pomoč pri delu v hiši in pomoč pri kuhanju. Za bolj širok spekter rezultatov bi morali razdeliti vprašanje na vrste pomoči (pomoč pri opravih, psihološka podpora...) ali pa bi uporabnike morali vprašati, kje čutijo, da bi sami potrebovali pomoč. Rezultati so tudi pokazali, da največ uporabnikov nima in ni imelo nobenih stikov z bivšimi stanovalci, ali pa so bili ti redki, poleg tega jih večina ni imela nobenih prijateljev, stike s sorodniki pa so imeli le redki uporabniki, večinoma s starši. V dislocirani enoti so odnosi zelo intenzivni, zato so tudi medsebojni konflikti neizogibni. Konflikti imajo na nekatere uporabnike večji vpliv in jim sami pripisujejo večji pomen, drugi pa jih lažje prenesejo. Uporabniki so kot priljubljene aktivnosti izpostavili gospodinjska opravila, kar očitno sami razumejo kot aktivnosti, ki jim omogočajo določeno avtonomijo. Le nekateri uporabniki so med aktivnosti vključili tudi plačano delo, kar kaže na to, da je to le zelo posamična oblika aktivnosti med uporabniki. Kot najbolj moteč dejavnik so uporabniki iz bivalnih enot izpostavili določene situacije z delavci, uporabniki iz zavoda pa določene situacije s stanovalci. Vsi uporabniki so kot najbolj moteč dejavnik izpostavili slabe odnose oziroma njihovo intenzivnost. Tako uporabniki zavoda kot uporabniki bivalnih enot so razumeli, da se morajo glede hrane prilagajati, ker so obroki ob točno določenih urah, ker delavci kuhajo za vse isto hrano ... Uporabnikom, ki živijo v bivalnih enotah, je v večji meri omogočena možnost samostojnega razpolaganja z denarjem, kljub temu pa še vedno ne morejo tega početi vsi. Prav tako kot v zavodu tudi v bivalnih enotah uporabniki delavce obveščajo o njihovih izhodih in prihodih. Večina uporabnikov lahko samostojno odloča o obiskih, prepoved obiskov bivalnih enot pa velja za določene meščane Sežane zaradi preteklih slabih izkušenj (povezava s prostitucijo, alkoholom, drogami ...). Nekateri uporabniki nimajo predlogov o spremembah, kar je na nek način nenavadno in bi lahko iz tega sklepali, da so povsem zadovoljni oziroma so zadovoljni že, da niso v zavodu. Glede samostojnega življenja izven zavoda je večina uporabnikov navedla, da ne bi mogli živeti samostojno, ker nimajo dovolj denarja. Nekaj uporabnikov pa je tudi nepripravljenih na samostojno življenje. Rezultati so tudi pokazali, da je manjša skupina uporabnikov iz bivalne enote odšla zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja in zaradi

nerazumevanja s sostanovalcem. Največ je bilo posameznikov, ki so bivalno enoto zapustili zaradi individualnih razlogov oziroma različnih osebnih težav. Večina uporabnikov se je po odločitvi, da zapustijo bivalno enoto, zelo hitro vrnila v zavod, izjemoma celo takoj. Majhen del uporabnikov je povedal, da so sami izrazili željo po ponovni vrnitvi v zavod. Za uporabnike iz zavoda so pri porabi denarja delavci večinoma neke vrste posredniki, ali dejansko hranijo njihov denar, ali pa nekako soodločajo o porabi le tega. Tako vidimo, da večina uporabnikov ne razpolaga prosto s svojim denarjem. Uporabniki obvestijo delavce o njihovih izhodih oziroma se najavijo na vratarnici, vsekakor morajo pustiti podatke ob izhodu iz zavoda. Skoraj vsi uporabniki zavoda, ki so predhodno že živeli v bivalni enoti, bi se radi vrnil v bivalno enoto, če jim to nebi bilo zavrnjeno, le izjemoma je bila izražena želja za bivanje v zavodu prav zaradi boljšega počutja tam. Velika večina bi se jih vrnila, ker se jim zdi življenje v Sežani lepše, ker je tam več miru in več intimitete.

Rezultati pogovora z delavci so pokazali, da je mnenje delavcev pri nekaterih stvareh razdeljeno, sicer pa so sami poudarili pomanjkljivosti novega projekta zavoda (»Projekt uvajanja v stanovanjsko skupino«). Za bolj objektivne podatke bi bilo treba vprašati vodje projekta, kakšna navodila imajo za izvajanje tega projekta in kakšno mnenje so dobile od vodilnih v zavodu oziroma drugih strokovnih delavcev. Delavci bivalnih enot in delavci zavoda so med razloge za vrnitev v zavod uvrstili poslabšanje zdravstvenega stanja (telesnega in psihičnega zdravja). Oboji so kot razlog za vrnitev v zavod izpostavili tudi agresivnost uporabnikov do stanovalcev in do delavcev, materialno stisko uporabnikov, neprimerno oziroma slabo družbo, napete situacije ... Vsi delavci bivalnih enot in zavoda imajo podobno mnenje, da je vpliv zavoda na bivalne enote prevelik in da se čuti njihovo delovanje kot podaljšana roka institucije. Pomembno se jim tudi zdi, da bi imele bivalne enote več samostojnosti pri upravljanju z denarjem in hrano oziroma z nakupovanjem hrane, saj je sedaj po njihovem mnenju uporabniki ne znajo vrednotiti. Delavci menijo, da bi bilo treba proces dezinstitutionalizacije zavoda bolj dosledno načrtovati in dejansko tudi izvesti.

Iz rezultatov najine raziskave sva sklepali, da bi zavod lahko pripomogel k večji povezanosti med delavci zavoda in delavci bivalnih enot. Uporabniki bi pri tem morali biti deležni priprav pri preselitvi in izselitvi v bivalne enote in iz njih s strani delavcev in zavoda, saj bi tako lažje sprejeli spremembe, ki se jim dogajajo. Pomembno bi bilo tudi, da bi zavod bolj podprl večjo samostojnost in neodvisnost bivalnih enot pri njihovem

organiziranju (na primer: denar uporabnikov še vedno hranijo v zavodu, hrana za bivalne enote se dnevno vozi iz zavoda ...). Pri tem bi se lahko zgledoval po podobnih organizacijah, ki to prakso že izvajajo.